W. E. Gladstone

St. Deiniol's Library
Hawarden, Clwyd
Founded by
The Rt. Hon. W. E. Gladstone

...ed from
...one's Library
AUG 2024
GLADSTONE'S
LIBRARY

219

B
44/31

B 47
C 1

SYNOPSE

DER DREI ERSTEN EVANGELIEN

VON

Lic. A. HUCK
PFARRER IN SCHILTIGHEIM BEI STRASSBURG I. E.

VIERTE, DURCHGESEHENE UND VERBESSERTE AUFLAGE

Cancelled from
Gladstone's Library
10 AUG 2024
GLADSTONE'S LIBRARY

TÜBINGEN
VERLAG VON J. C. B. MOHR (PAUL SIEBECK)
1910

44080

ALLE RECHTE VORBEHALTEN

Cancelled from
Gladstone's Library
19 AUG 2024
ST. DEINIOL'S LIBRARY,
HAWARDEN
GLADSTONES
LIBRARY

DRUCK VON B. G. TEUBNER IN LEIPZIG

Vorwort.

Zum vierten Male tritt die Synopse ihren Weg an, zum zweiten Male in der Gestalt, die sie vor 4 Jahren erhalten hat. Daß die Umarbeitung die Brauchbarkeit des Buches nur erhöht hat, beweist die Tatsache, daß die starke Auflage in dieser verhältnismäßig kurzen Zeit aufgebraucht worden ist. Wenn ich es nicht Allen habe recht machen können, so wundert mich das nicht; diese Kunst liegt außer dem Bereiche des Menschenmöglichen.

So habe ich denn an der Anlage der Synopse nichts Wesentliches geändert und an dem Prinzip festgehalten, auf dem sie beruht: die einzelnen Evangelien in ihrer natürlichen Ordnung und in ihrem Zusammenhange zu belassen und doch das Gemeinsame nebeneinander zu bieten, eine Einrichtung, die zur Folge hat, daß die an abweichenden Stellen stehenden, gleichartigen Perikopen und Verse zweimal, auch öfters gedruckt werden müssen. Durch die Druckeinrichtung sind diese Parallelen als solche sofort erkenntlich; Nummer und Seitenzahl sagen, wo ihr eigentlicher Platz ist; bloße Verweise sind in *Kursivschrift* gegeben. Bei längeren Unterbrechungen innerhalb eines Evangeliums sind die Anschlüsse nach vor- und rückwärts angemerkt.

Die Änderungen, die ich vorgenommen habe, sind, wie ich hoffe, auch Verbesserungen. Die Perikopen aus Matthäus und Lukas, die ich in der früheren Auflage nur einmal gebracht habe als Parallele zu Markus, bzw. Matthäus, erscheinen jetzt an ihrer richtigen Stelle, aber ohne die Seitenberichte, mit Ausnahme des Gleichnisses von den Minen, Luk 19 11 ff. (S. 156 f.); sie werden dann wiederholt, wo die andern Evangelien den entsprechenden Bericht haben. Die Zahl der Abschnitte ist dadurch vergrößert, die alte Nummer ist mit angegeben. Zu etlichen Stücken des Lukas in der großen Einschaltung habe ich die Parallelen hinzu genommen. Eine Änderung in der Ordnung der Perikopen ist vorgenommen worden zu Mark 11 par. (§ 196—200, früher 187—191), vornehmlich in dem Bericht über die letzte Mahlzeit (§ 235—237, früher 226—230), dann in dem über den Prozeß vor dem Synedrium (§ 241, früher 233/4). Damit kommt die Eigenart des Lukasberichtes hauptsächlich bei der Darstellung der Mahlzeit und des Prozesses erst zur Geltung, während diese vorher so ziemlich verwischt war. Um ein leichteres Auffinden jeder gewünschten Stelle zu gestatten, ist nach dem Vorgang der deutschen Synopse bei Unterbrechungen eines Evangeliums am Kopf der Seite in *Kursivschrift* angemerkt, mit welchem Vers und wo es abbricht und wieder einsetzt.

Am Text habe ich nichts geändert; ich habe den Tischendorf'schen beibehalten. Wenn Leipoldt (Theol. Literaturblatt 1906, Nr. 49, Sp. 579 f.) diesen als veraltet bezeichnet und es mir zum Vorwurf macht, daß „nicht der Versuch gewagt ist, eine neue Textrezension zu schaffen", so habe ich nur zu bemerken: daß der gebotene Text verbesserungsfähig und -bedürftig ist, ist mir auch bewußt; daß wir durch „Bevorzugung der ältesten Lateiner und Syrer" diesen „bessern Text erreichen", ist doch auch nur mit Einschränkungen zu verstehen und trifft nicht in jedem Fall zu. Das Wagnis einer

neuen Textrezension ist mir aber, offen gestanden, zu groß, dazu reicht meine Zeit und Kraft nicht aus; ich darf mich aber mit einem Manne wie TH. ZAHN trösten, der erklärt, einen Text für die Paulusbriefe würde er noch vielleicht sich getrauen zu geben, nicht aber für die Evangelien: so ungefähr äußert sich dieser erfahrene Forscher, dem die wissenschaftliche Beschäftigung mit unsern Evangelientexten Lebensberuf und der darin alt geworden ist!

Der Variantenapparat bietet ja jedem Dozenten die Möglichkeit, die Studierenden über den Stand der Dinge aufzuklären und sie anzuleiten, sich ein Urteil zu bilden; jeder kann so den Text auswählen, der ihm der bessere dünkt. Diesem Apparat habe ich besondere Aufmerksamkeit gewidmet; die Zeugen sind sorgfältiger, detaillierter angeführt, die Stellen vermehrt worden, umfangreichere Varianten sind übersichtlicher gestaltet worden (z. B. Mark 6 51, Luk 10 41 f., Matth 21 30 f., Luk 22 17 ff. u. viele andere). Eine ganze Reihe von Fehlern, die sich teils aus TISCHENDORF herübergeschleppt hatten, teils trotz aller Aufmerksamkeit eingedrungen und bei der Korrektur übersehen worden waren, sind verbessert worden. Fehlerlosigkeit und Vollkommenheit beanspruche ich nicht; gerade eine Arbeit wie diese wächst an Größe, Inhalt und Schwierigkeit, je anhaltender man sich in sie vertieft, wie freilich im gleichen Maße die Lust und die Freude daran zunehmen.

Bezüglich der Prolegomena kann ich nur wiederholen, was ich in dem Vorwort zur 3. Auflage gesagt habe: „Sie wollen und können den Fachleuten nichts Neues bieten. Sie erschienen unerläßlich, gerade wenn die Synopse ihre Bestimmung, ein Studentenbuch zu werden, erfüllen und als Grundlage für synoptische Vorlesungen mit vollem Erfolg dienen soll. Da mußte teils das Material geboten werden, worüber die Einleitung sich zu verbreiten pflegt und das für die Mehrzahl ein bloßer Name, ein leerer Begriff bleibt, weil die Anschauung fehlt; teils sollen sie den Schlüssel bieten zum Verständnis des in den Anmerkungen gehäuften Stoffes, teils aber auch wenigstens die Wege weisen, auf denen weitergehen kann und muß, wer sich gründlicher mit den berührten Fragen befassen will.“ — Völlig neu gearbeitet ist der Abschnitt II: „Zum textkritischen Apparat“.

Meinen verehrten Kritikern und Rezensenten, besonders denen, die sich ausführlicher mit meiner Synopse beschäftigt haben, danke ich aufrichtig für das damit bewiesene Interesse. Was an ihren Verbesserungsvorschlägen für mich brauchbar und annehmbar war, habe ich mir mit Dank zu Nutze gemacht; wenn ich andres unberücksichtigt gelassen habe, so wolle man es nicht als Eigensinn oder Gleichgültigkeit auslegen, sondern mir zutrauen, daß ich dazu meine guten Gründe habe; ich habe alles wohl erwogen, vor wenigen Monaten erst in eingehender Beratung mit dem Manne, der ja nun nicht mehr zu den Lebenden gehört und die Vollendung dieser Arbeit nicht mehr hat erleben dürfen, mit dem unvergeßlichen Professor H. J. HOLTZMANN. Wenn man es merkt trotz der Auflösung des engen Zusammenhangs mit dem Handkommentar, daß Holtzmann hinter diesem Buche steht, so ist das für mich kein Vorwurf, sondern nur eine Ehre; vielleicht spürt man auch etwas Holtzmannschen Geist darin. — An dieser Stelle darf ich auch der Hochwürdigen theologischen Fakultät von Straßburg danken, daß sie die Arbeit, die ich mit der Herausgabe der umgestalteten Synopse geleistet habe, durch Verleihung des Lizentiatentitels anerkannt und belohnt hat. Diese hohe Ehrung wird mir immer ein Sporn sein, in der begonnenen Richtung weiterzuarbeiten und so an meinem Teil mit der mir verliehenen Gabe der theologischen Wissenschaft und damit auch dem praktischen Amte zu dienen. — Eine alte Dankesschuld habe ich noch abzutragen an Professor D. DEISSMANN, auf dessen bewährten Rat hin manches Zweckmäßige schon in der 3. Auflage von mir angenommen worden ist, dem ich insbesondere mehrere Perikopenüberschriften verdanke; nur infolge eines bedauer-

lichen Versehens habe ich seinerzeit diese Mithilfe zu erwähnen versäumt und hole es hier gerne und anerkennend nach.

Zu tiefem Dank bin ich auch diesmal wieder Herrn Professor D. von Dobschütz verpflichtet für alle treue Weisung und Beratung; für gewissenhafte und freundliche Hilfe bei der Korrektur danke ich ferner den Herren Vikaren R. Horning-Colmar und Chr. Brandt-Straßburg, Herrn stud. theol. H. Baum, sowie meinem lieben Sohne.

Zuletzt darf auch das Personal der Teubner'schen Druckerei nicht vergessen werden; seiner Schulung und Intelligenz ist es zu verdanken, wenn die großen technischen Schwierigkeiten so überwunden worden sind, wie es der Fall ist, wenn meine Absichten so verstanden und ausgeführt wurden, daß die Parallelisierung der Berichte nunmehr in einem ungleich höheren Maße als bisher erreicht werden konnte, daß durch geschickte Verteilung von Satz und freien Raum meistens sogar bis auf einzelne Worte und Satzteile der gemeinsame Besitz, wie der Überschuß des einen Evangelisten gegen den oder die andern deutlich wird; so darf wohl auch schon in dieser Hinsicht die neue Auflage als eine verbesserte ausgehen.

Schiltigheim, den 22. August 1910.

A. Huck.

Inhalt.

	Seite
Vorwort	III—V
Prolegomena	VII—XXXVII
I. Die ältesten Zeugnisse für die syn. Evangelien	VII—IX
1. Papias	VII
2. Irenaeus	—
3. Der Canon Muratorianus	—
4. Klemens Al.	VIII
5. Origenes	—
6. Euseb.	—
7. Hieronymus	IX
II. Zum textkritischen Apparat	IX—XXII
1. Die griechischen Handschriften	IX
a. Die Majuskeln oder Unzialhandschriften	—
b. Die Minuskeln	X
c. Die Lesebücher	XI
Bezeichnung der Handschriften	—
Liste der Handschriften	XII
2. Die Übersetzungen	XV—XX
A. Die syrischen Übersetzungen	XV
B. Die lateinischen Übersetzungen	XVII
Verzeichnis der verwendeten Handschriften	XVIII
C. Die ägyptischen Übersetzungen	XIX
D. Die andern Übersetzungen	XX
3. Die kirchlichen Schriftsteller	XX—XXII
Sonstige Abkürzungen im Apparat	XXII
III. Die apokryphischen Evangelien und Agrapha	XXII—XXV
1. Hebräerevangelium	XXII
2. Ebionitenevangelium	XXIII
3. Ägypterevangelium	XXIV
4. Petrusevangelium	—
5. Das Fajjumfragment	—
6. Die Oxyrhynchussprüche	—
7. Versprengte Herrenworte	XXV
IV. 1. Parallelenregister zur Synopse	XXV—XXXII
2. Stellenregister zu den einzelnen Büchern	XXXIII—XXXVII
Berichtigungen	XXXVII
Synopse	1—222
Nachtrag	223

Prolegomena.

I. Die ältesten Zeugnisse für die synoptischen Evangelien.

Das Nähere über die im folgenden mitgeteilten ältesten Bezeugungen unserer drei ersten Evangelien, über ihre Bedeutung und ihre Tragweite, ist zu finden in den die Geschichte des Kanons behandelnden Abschnitten der „Einleitungen in das N. T.“ von Holtzmann, Jülicher, Weiss, Zahn etc. Zu vergleichen ist insbesondere auch Zahn, *Geschichte des ntl. Kanons* I (1888), S. 849 ff., II (1890), S. 1 ff. Der Text der von Euseb erhaltenen Zeugnisse ist gegeben nach der Ausgabe von E. Schwartz und † Th. Mommsen, *Eusebius Werke, Bd. II 1: Die Kirchengeschichte mit der lateinischen Übersetzung des Rufinus. I. Hälfte.* (B. I–V), 1903; *II 2: Die Kirchengeschichte etc. II. Hälfte.* (B. VI–X), 1908. Die in Klammern hinzugefügten Seitenzahlen sind die der kleinen Ausgabe, 1908.

1. Das Zeugnis des Papias, Bischofs von Hierapolis, Zeitgenossen Justins, bei Euseb, hist. eccl. III 39: II 1, p. 284. 290 f. (119. 121 f.).

1 *Τοῦ δὲ Παπία συγγράμματα πέντε τὸν ἀριθμὸν φέρεται, ἃ καὶ ἐπιγέγραπται Λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως . . . .*

14 *Καὶ ἄλλας δὲ τῇ ἰδίᾳ γραφῇ παραδίδωσιν Ἀριστίωνος τοῦ πρόσθεν δεδηλωμένου τῶν τοῦ κυρίου λόγων διηγήσεις καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου παραδόσεις· ἐφ’ ἃς τοὺς φιλομαθεῖς ἀναπέμψαντες, ἀναγκαίως νῦν προσθήσομεν ταῖς προεκτεθείσαις αὐτοῦ φωναῖς παράδοσιν, ἣν περὶ Μάρκου τοῦ τὸ εὐαγγέλιον γεγραφότος ἐκτέθειται διὰ τούτων·*

15 *„Καὶ τοῦθ’ ὁ πρεσβύτερος ἔλεγεν· Μάρκος μὲν ἑρμηνευτὴς Πέτρου γενόμενος,*
„ὅσα ἐμνημόνευσεν, ἀκριβῶς ἔγραψεν, οὐ μέντοι τάξει τὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ
„λεχθέντα ἢ πραχθέντα. οὔτε γὰρ ἤκουσεν τοῦ κυρίου οὔτε παρηκολούθησεν
„αὐτῷ, ὕστερον δέ, ὡς ἔφην, Πέτρῳ· ὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας,
„ἀλλ’ οὐχ ὥσπερ σύνταξιν τῶν κυριακῶν ποιούμενος λογίων, ὥστε οὐδὲν ἥμαρτεν
„Μάρκος οὕτως ἔνια γράψας ὡς ἀπεμνημόνευσεν. ἑνὸς γὰρ ἐποιήσατο πρόνοιαν,
„τοῦ μηδὲν ὧν ἤκουσεν παραλιπεῖν ἢ ψεύσασθαί τι ἐν αὐτοῖς.“

16 *Ταῦτα μὲν οὖν ἱστόρηται τῷ Παπίᾳ περὶ τοῦ Μάρκου· περὶ δὲ τοῦ Ματθαίου ταῦτ’ εἴρηται·*

„Ματθαῖος μὲν οὖν Ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξατο, ἡρμήνευσεν δ’
„αὐτὰ ὡς ἦν δυνατὸς ἕκαστος.“

Textausgabe aller Papiasfragmente bei A. Harnack und O. v. Gebhardt, *Patrum apostolicorum opera*, ed. maj. I 2[2] S. 87 ff.; ed. min. S. 69–78; M. J. Routh, *Reliquiae Sacrae* I[2], 1896, S. 3–44 (mit kritischen Anmerkungen). E. Preuschen, *Antilegomena*[2], 1905. S. 91–99. 195–202 (Übersetzung). Die Literatur bei Preuschen, S. 121.

2. Irenaeus, *adv. haer.* III 1 1 bei Euseb, h. e. V 8 2—4: II 1, p. 442 f. (189 f.).

2 *Ὁ μὲν δὴ Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ καὶ γραφὴν*
ἐξήνεγκεν εὐαγγελίου, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελιζομένων καὶ θεμε-
3 *λιούντων τὴν ἐκκλησίαν· μετὰ δὲ τὴν τούτων ἔξοδον Μάρκος, ὁ μαθητὴς καὶ ἑρμη-*
νευτὴς Πέτρου, καὶ αὐτὸς τὰ ὑπὸ Πέτρου κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκεν.
Καὶ Λουκᾶς δέ, ὁ ἀκόλουθος Παύλου, τὸ ὑπ’ ἐκείνου κηρυσσσόμενον εὐαγγέλιον ἐν
4 *βίβλῳ κατέθετο. ἔπειτα Ἰωάννης, ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου, ὁ καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ*
ἀναπεσών, καὶ αὐτὸς ἐξέδωκεν τὸ εὐαγγέλιον, ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας διατρίβων.

3. Der Canon Muratorianus. Ein Fragment von 85 Zeilen in barbarischem Latein; das Werk ist verfaßt um 200, vielleicht noch etwas früher; ob eine Übersetzung aus dem Griechischen oder original-lateinisch? das erstere ist eher anzunehmen. Die Handschrift, ein Palimpsest, ehemals dem Kloster Bobbio gehörig, befindet sich in Mailand auf der Bibliotheca Ambrosiana (Cod. Ambr. J. 101. Sup.), stammt aus dem 8. Jahrh. und ist zum

erstenmal veröffentlicht worden von L. A. Muratori (daher der Name des Fragments) in „*Antiquitates Italicae medii aevi*“, t. III p. 851—854. Mediol. 1740. Faksimile von S. P. Tregelles (1867). Bequeme Textausgaben von E. Preuschen, *Analecta*. 1893 S. 129 ff.; H. Lietzmann in *Kleine Texte für theol. Vorlesungen* etc. I²; M. J. Routh, *Reliquiae Sacrae* I² p. 393—434 (Text und kritische Anmerkungen bietend). Über die sehr reichhaltige Literatur s. bei Preuschen, S. 137, Zahn GNK II, p. 1—143. 1007 f.; vgl. auch HRE³, Bd. 9, S. 796 ff.

Die die synoptischen Evangelien betreffenden Zeilen lauten:

... quibus tamen interfuit et ita posuit.
tertio euangelii librum secundo lucan
lucas iste medicus post ascensum XPi
cum eo paulus quasi ut iuris studiosum
secundum adsumsisset numeni suo
ex opinione concribset dnmtamen nec ipse
uidit in carne et idē prout asequi potuit
ita et ad natiuitate iohannis incipet di-[cere.

. . . . .
(ali?) quibus tamen interfuit et ita posuit. Tertium evangelii librum secundum Lucam. Lucas iste medicus post ascensum Christi, cum eum Paulus quasi ut iuris studiosum (itineris socium? litteris stud.?) secum adsumsisset, nomine suo ex opinione conscripsit, dominum tamen nec ipse vidit in carne. Et ideo prout assequi potuit ita et a nativitate Johannis incipit dicere.

Anm.: Z. 2 Das Kursive ist rot geschrieben. — *secundo*] urspr. *secando*; das *a* ist durchstrichen, *u* darüber geschrieben. — 3 *ascensum*] das *s* zwischen *a* und *c* über der Zeile. — 6 *concribset*] Hs. *concriset*; über dem *i* ein *b* oder *p* (*c*?). — 7 Vor *uidit* ist ein durchgestrichenes *d*. — *prout*] *ut* nachträglich über der Zeile hinzugesetzt.

4. Klemens Al., *Hypotyposen*, bei Euseb, h. e. VI 14 5—7: II 2, p. 550 (235).

5 *Αὖθις δ' ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁ Κλήμης βιβλίοις περὶ τῆς τάξεως τῶν εὐαγγελίων παράδοσιν τῶν ἀνέκαθεν πρεσβυτέρων τέθειται, τοῦτον ἔχουσαν τὸν τρόπον. προγε-*
6 *γράφθαι ἔλεγεν τῶν εὐαγγελίων τὰ περιέχοντα τὰς γενεαλογίας. τὸ δὲ κατὰ Μάρκον ταύτην ἐσχηκέναι τὴν οἰκονομίαν. τοῦ Πέτρου δημοσίᾳ ἐν Ῥώμῃ κηρύξαντος τὸν λόγον καὶ πνεύματι τὸ εὐαγγέλιον ἐξειπόντος, τοὺς παρόντας, πολλοὺς ὄντας, παρακαλέσαι τὸν Μάρκον, ὡς ἂν ἀκολουθήσαντα αὐτῷ πόρρωθεν καὶ μεμνημένον τῶν λεχθέντων, ἀναγράψαι τὰ εἰρημένα· ποιήσαντα δέ, τὸ εὐαγγέλιον μεταδοῦναι τοῖς δεομένοις αὐτοῦ·*
7 *ὅπερ ἐπιγνόντα τὸν Πέτρον προτρεπτικῶς μήτε κωλῦσαι μήτε προτρέψασθαι.*

5. Origenes bei Euseb, h. e. VI 25 3—6: II 2, p. 576 (245 f.).

3 *Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, τὸν ἐκκλησιαστικὸν φυλάττων κανόνα, μόνα τέσσαρα εἰδέναι εὐαγγέλια μαρτύρεται, ὧδέ πως γράφων·*
4 *„ὡς ἐν παραδόσει μαθὼν περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἃ καὶ μόνα ἀναντίρ-„ρητά ἐστιν ἐν τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, ὅτι πρῶτον μὲν γέγραπται „τὸ κατὰ τόν ποτε τελώνην, ὕστερον δὲ ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ Ματθαῖον, „ἐκδεδωκότα αὐτὸ τοῖς ἀπὸ Ἰουδαϊσμοῦ πιστεύσασιν, γράμμασιν ἑβραϊκοῖς συντε-*
5 *„ταγμένον· δεύτερον δὲ τὸ κατὰ Μάρκον, ὡς Πέτρος ὑφηγήσατο αὐτῷ, ποιήσαντα, „ὃν καὶ υἱὸν ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ διὰ τούτων ὡμολόγησεν φάσκων· ἀσπάζεται*
6 *„ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. καὶ τρίτον τὸ κατὰ „Λουκᾶν, τὸ ὑπὸ Παύλου ἐπαινούμενον εὐαγγέλιον τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πεποιηκότα· „ἐπὶ πᾶσιν τὸ κατὰ Ἰωάννην.“*

6. Euseb, h. e. III 24 5—8: II 1, p. 246 (102).

5 *Ὅμως δ' οὖν ἐξ ἁπάντων τῶν τοῦ κυρίου διατριβῶν ὑπομνήματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλελοίπασιν· οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν*
6 *κατέχει λόγος. Ματθαῖός τε γὰρ πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἤμελλεν καὶ ἐφ' ἑτέρους ἰέναι, πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδοὺς τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, τὸ λεῖπον τῇ*
7 *αὐτοῦ παρουσίᾳ, τούτοις ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ἀπεπλήρου· ἤδη δὲ Μάρ-*

κου καὶ Λουκᾶ τῶν κατ᾽ αὐτοὺς εὐαγγελίων τὴν ἔκδοσιν πεποιημένων, Ἰωάννην φασὶ τὸν πάντα χρόνον ἀγράφῳ κεχρημένον κηρύγματι, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν γραφὴν
8 ἐλθεῖν . . . Τοὺς τρεῖς γοῦν εὐαγγελιστὰς συνιδεῖν πάρεστιν μόνα τὰ μετὰ τὴν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ κάθειρξιν ἐφ᾽ ἕνα ἐνιαυτὸν πεπραγμένα τῷ σωτῆρι συγγεγραφότας αὐτό τε τοῦτ᾽ ἐπισημηναμένους κατ᾽ ἀρχὰς τῆς αὐτῶν ἱστορίας.

7. Hieronymus, Comm. in Mattheum, Prooemium § 5—7.

5 Primus omnium Mattheus est publicanus cognomento Levi, qui evangelium in Iudaea hebreo sermone edidit ob eorum vel maxime causam, qui in Jesum crediderant ex Judaeis et nequaquam legis umbra succedente evangelii veritatem servabant.

6 Secundus Marcus interpres apostoli Petri et Alexandrinae ecclesiae primus episcopus, qui dominum quidem salvatorem ipse non vidit, sed ea quae magistrum audierat praedicantem iuxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem.

7 Tertius Lucas medicus natione Syrus Antiochensis, cuius laus in evangelio, qui et ipse discipulus apostoli Pauli in Achaiae Boeotiacque partibus volumen condidit, quaedam altius repetens et, ut ipse in prooemio confitetur, audita magis quam visa describens.

Text bei Lietzmann, a. a. O. S. 10; E. Preuschen, *Analecta* S. 170.

II. Zum textkritischen Apparat.

Eine Geschichte des Textes unserer synoptischen Evangelien oder der textkritischen Arbeit soll und kann hier nicht gegeben werden. Sie ist schon oft geschrieben worden. Ich verweise dafür auf die „*Einleitungen*" von Holtzmann³, 1892, S. 17–74, Jülicher ⁵/₆, 1906, S. 518–576, Gregory, 1909, S. 402–645 u. a. Zur ersten Orientierung auf dem Gebiete der Textkritik sind vornehmlich geeignet: E. Nestle, *Einführung in das griechische N. Testament* ²1899, ³1909, der Artikel *Bibeltext des NT's* von O. v. Gebhardt in HRE³, Bd. 2, S. 728–773, E. Hühn, *Hilfsbuch zum Verständnis der Bibel* I S. 26 ff., R. Knopf, *Der Text des N. T's.* 1906. Treffliche Übersichten über den jedesmaligen Stand der textkritischen Arbeit und der im Vordergrund der Diskussion stehenden Probleme geben die Aufsätze von Bousset in „Th. Rundschau" I (1897), S. 405–419; VI (1903), S. 430–437, 471–483; XI (1908), S. 378 bis 396. Für ein gründliches Studium unentbehrlich ist vor allem das Werk der beiden hervorragenden Engländer B. F. Westcott und F. A. Hort, *The New Tvstament in the original Greek.* I. *Text*⁴ 1898; II. *Introduction. Appendix*³ 1896; ferner C. R. Gregory, „*Prolegomena*" (C. v. Tischendorf, *Novum testamentum Graece*, ed. V II. critica major, t. III., 1884–94), deutsch erschienen unter dem Titel *Textkritik des Neuen Testaments*, I, 1900; II 1902; III 1909 (dieser letzte hauptsächlich Nachträge und Listen enthaltend). B. Weiss, *Textkritik der 4 Evangelien. TU* XIX, 2. 1899. Die umfangreichste Arbeit auf diesem Gebiet ist das großartig angelegte Werk von H. von Soden, *Die Schriften des Neuen Testaments in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt hergestellt auf Grund ihrer Textgeschichte.* I. Abt. 1, S. 1–704, 1902; Abt. 2, S. 705–1648, 1907; Abt. 3, S. 1649–2203, 1909. Der II. Band, der den Text bringen soll, steht noch aus.

1. Die griechischen Handschriften.

Als Material für Herstellung des griechischen Textes unseres NT's, und als Bestandteil des textkritischen Apparats kommen in erster Linie die griechischen Handschriften in Betracht, die ihrerseits wieder in 3 Gruppen zerfallen: die Majuskeln oder Unzialen (Großschrifthandschriften), die Minuskeln (Kleinschrifthandschriften) und die Lesebücher.

a) Die Majuskeln oder Unzialhandschriften.

Diese stehen nach ihrem Alter und, wenn auch nur mit gewissen Einschränkungen, nach ihrem Werte für die Textkritik in der vordersten Reihe. Ihren Namen haben sie davon, daß sie in Unzialschrift (uncia = Zoll, die ursprüngliche Größe der Buchstaben) geschrieben sind: Buchstabe reiht sich an Buchstabe, gleich groß, unverbunden, ohne Silben- oder Worttrennung. Sie stammen aus dem 4.—10. Jahrhundert. Damit ist nicht gesagt, daß sie an sich besser sind als die Minuskeln. Überhaupt ist es eine

Täuschung zu meinen, irgend eine dieser Handschriften oder eine Gruppe davon gebe den ursprünglichen Text. Sämtliche Codices, auch unsere 2 ältesten (Bℵ) nicht ausgenommen, sind das Resultat gelehrter Rezensionen, sämtliche enthalten teils unbeabsichtigte Fehler, teils bewußte Änderungen. Zur Gewinnung des Textes genügt es darum nicht, einfach diese Zeugen abzufragen, etwa noch mit Unterstützung der Minuskeln. Wenn man auch vermittelst des Schriftcharakters und anderer Erkennungszeichen (Material, Akzente, Interpunktionen usw.) das Alter der meisten Codices mit ziemlicher Sicherheit bestimmen kann, so ist die Feststellung ihrer Heimat, ihrer Verwandtschaft untereinander und gegenseitigen Abhängigkeit um so schwieriger. Sollte es gelingen, darüber Gewißheit zu gewinnen und Übereinstimmung der Forscher zu erzielen, hätte man auch noch lange nicht den Urtext, wie er aus der Feder der ntl. Schriftsteller geflossen ist, aber man wüßte wenigstens, wie zu einer gewissen Zeit in einer bestimmten Gegend gelesen wurde. Die textkritische Arbeit ist in dieser Hinsicht gerade in den letzten Jahren doch etwas weiter gekommen.

Es ist das Verdienst von Bousset, nachgewiesen zu haben, daß wir in der hauptsächlich von B und, in schon etwas abgeschwächter Gestalt, von ℵ vertretenen Textform, in der Westcott und Hort (W-H) den „neutralen" Text sahen, vielmehr die Rezension des Hesychius vor uns haben, den Text, der am Ende des 3. Jahrhunderts in Ägypten in Geltung war. (Vgl. Bousset, *Die Rezension des Hesychius*, in TU XI, H. 4. S. 74 ff.) Die gleiche ägyptische Textform vertreten andere verwandte Zeugen, denen mit Recht ein großes Gewicht zukommt: die Unzialen C und T (mit B am nächsten verwandt), die mit ℵ näher sich berührenden L Z Ξ, ferner Δ Ψ und einige Minuskeln, wie 33 579 u. a. Auch die von Sodenschen Untersuchungen haben das gleiche Ergebnis (die H-Rezension); jeder neue Fund bestätigt den ägyptischen Charakter dieser Zeugengruppe, aber auch, wie B darin unbestritten die Führung hat und ein Zeuge von ganz hervorragender Bedeutung ist. — Die große Masse unserer griechischen Handschriften bietet eine Textform, die, wie W-H schon überzeugend nachgewiesen haben, in Antiochien entstanden, auf den Märtyrer Lucian zurückzuführen, in Byzanz weiter entwickelt worden ist und zunächst zum Sieg gelangte, der offizielle Kirchentext wurde; sie entspricht in der Hauptsache dem „textus receptus"; ihre Merkmale sind besonders die sprachlichen Glättungen und in den Evangelien die vielen Konformationen. Von Soden hat für diese Rezension das Sigel K (= *Κοινή*) und unterscheidet darin 3 Stufen. — Eine Sonderstellung unter den griechischen Handschriften nimmt der Codex Bezae Cantabrigiensis (D) ein; hier findet sich ein Text, der, vornehmlich stark in Lukas, von dem der andern abweicht und oft auffallend mit der altlateinischen und altsyrischen Übersetzung übereinstimmt. W-H nannten ihn den „western text", eine Bezeichnung, die mindestens irre führt; vielmehr scheint hier der Text erhalten zu sein, der um 200 im Osten wie im Westen der verbreitete (*κοινή*) war und später durch die gelehrte Rezensionsarbeit verdrängt wurde. Die Bedeutung dieses Textes, das Verhältnis von D zu Bℵ, ist immer noch das eigentliche Problem der Textgeschichte. Keine Handschrift hat so wechselnde Beurteilung erfahren wie D und sein Text. Einst fast ganz unbeachtet, wurde er besonders von Blass einseitig bevorzugt; auch Zahn, Nestle u. a. legen ihm hohe Bedeutung bei. Nach v. Soden bildet er mit einigen hervorragenden Minuskeln die wichtigste Gruppe (I^a) der I-Rezension, der 3. Textklasse, der palästinensisch-jerusalemischen, und bietet einen kompilierten Text. Das letztere dürfte gewiß zutreffen: es liegt ein Mischtext vor. Die reichhaltige Literatur, die diese Handschrift veranlaßt hat, s. bei Gregory, *Textkritik*, I. S. 47 f.; III. S. 1020 f. Nestle, a. a. O. S. 72 f.

b) Die Minuskeln.

Aus der Verbindung der ein schnelleres Schreiben gestattenden Kursivschrift mit der Majuskel entwickelte sich die Minuskelschrift. Sie tritt für biblische Handschriften zuerst im 9. Jahrhundert auf; die älteste datierte Minuskel (461) ist vom 7. Mai 835; im 10. erscheint die Minuskelschrift immer häufiger, um zuletzt die Unzialschrift ganz zu verdrängen. Minuskeln gibt es für das NT mehrere Tausende. Die Liste von Gregory (*Die griechischen Handschriften des N.T.'s*, 1908 S. 48 ff. S. 363 f.;

Textkritik III S. 1093—1210) weist 2304 Nummern auf; davon enthalten 50 das ganze N.T., über die Hälfte sind Evangelienhandschriften.

Die Minuskeln bedeuten das Neue Testament vor der Zeit des Buchdrucks. Ihr Zeugenwert steht in umgekehrtem Verhältnis zu ihrer Masse, da die meisten den späteren antiochenisch-byzantinischen Text wiederholen. Aber es gibt auch solche, die große Beachtung verdienen, weil sie auf einer ältern guten Vorlage beruhen. Die Aufgabe ist, die Minuskeln auf ihre gegenseitigen Beziehungen zu untersuchen, auf einen gemeinsamen Archetypus zurückzuführen und so den Strom der Überlieferung möglichst weit bis zur Quelle zurückzuverfolgen. Auch hier ist man bereits zu bemerkenswerten Ergebnissen gelangt und hat mehrere Gruppen festgestellt, die wieder unter sich oder mit einzelnen oder Gruppen der Unzialhandschriften näher zusammenhängen.

Zuerst hat W. H. Ferrar nachgewiesen, daß die Minuskeln 13 69 124 346 Abschriften derselben Vorlage sind; seine Arbeit ist nach seinem Tode veröffentlicht worden von F. K. Abbott, *A collation of four important mss of the Gospels.* 1877. Die Ferrargruppe ist durch die Forschungen von J. P. P. Martin, J. R. Harris, C. R. Gregory, H. v. Soden u. a. erweitert worden; es gehören jetzt nach H. v. Soden 10 Handschriften als volle und 3 weitere als abgeschwächte Vertreter dieses Texttypus dazu. Charakteristische Kennzeichen dieser Gruppe sind: es fehlt Mt 16 2—3 (außer in 346), Luk 23 43 44 steht hinter Mt 26 39 (826 liest es gar nicht), die Perikope von der Ehebrecherin Joh 7 53—8 11 folgt auf Luk 21 38. Einige bieten auch zu Mt 1 16 die altlateinische Lesart im Gegensatz zu allen andern griechischen Zeugen.

Eine zweite Gruppe, verwandt mit der eben genannten, ist die von den 4 Minuskeln 1 118 131 209 gebildete, über die eine gründliche Monographie von K. Lake vorliegt unter dem Titel: *Codex 1 of the Gospels and its allies. Texts and studies* VII 3, 1902. Auch hierfür hat H. v. Soden das Material vermehrt (a. a. O. I 2 S. 1042 f.). Es gehört zu der gleichen Gruppe neben andern vor allem die Minuskel 22 (v. S. ε 288). Ein starker Rest sog. „westlicher“ Lesarten kennzeichnet diese Handschriftenfamilie.

Im Zusammenhang mit beiden stehen wieder die Minuskeln 28 406 565 700, unter denen 565 die Führung hat, 700 als einziger Codex im Unser-Vater an 2. Stelle die sonst nur von Marcion, Gregor von Nyssa und Maximus Confessor bezeugte Bitte um den Hl. Geist bringt (s. zu Luk 11 2). Die genannten Handschriften bieten wohl einen alten palästinischen Lokaltext (vgl. dazu Bousset, in Th. R. VI 1903, S. 476). Nach H. v. Soden bilden alle diese Gruppen zusammen mit dem Cantabrigiensis D (s. o.) die Repräsentanten der I-Rezension.

Dagegen sind bedeutende Vertreter der Hesychius-Rezension, also des ägyptischen Textes (s. o. S. X) die Minuskel 33, die „Königin unter den kursiv geschriebenen Handschriften“, wie Eichhorn sie nannte, und die Pariser Handschrift 579, auf deren Bedeutung für die Textkritik zuerst J. P. P. Martin in *Description technique des manuscrits grecs relatifs au N. T., conservés dans les bibliothèques de Paris,* 1884. S. 91—94 aufmerksam gemacht und die A. Schmidtke bearbeitet und herausgegeben hat: *„Die Evangelien eines alten Unzialkodex (Bא-Text) nach einer Abschrift des 13. Jahrhunderts“*, 1903. Vgl. auch K. Lake, *Journal of theological studies* VII, 1906, p. 292—295; ebenso gehört dazu 157, ein sehr viele gute Lesarten bietender Codex.

c) Die Lesebücher.

Die Lesebücher oder Lektionarien enthalten nicht einen fortlaufenden Text, sondern einzelne Lesestücke, Perikopen, die zur Vorlesung im Gottesdienst dienten. Da die kirchliche Sitte konservativ ist, so findet sich in vielen Lesebüchern noch die Großschrift verwandt in einer Zeit, wo sonst die Minuskel herrschte; auch bieten selbst jüngere oft ältere Texte; als amtliche Schriftstücke, deren Heimat leicht festzustellen ist, sind sie meist zuverlässige Zeugen für den in der betreffenden Kirchenprovinz herrschenden Text. Die Liste von Gregory (*Die griechischen Handschriften des N.T.'s* S. 123—171) zählt 1540 Nummern.

Bezeichnung der Handschriften.

Auf Joh. Wettstein (1693—1754) geht der Gebrauch zurück, die Unzialen mit großen Buchstaben, die Minuskeln mit arabischen Ziffern zu bezeichnen. Jene wurden zunächst

mit lateinischen (A, B, C usw.) Buchstaben benannt; als diese nicht mehr ausreichten, nahm man das griechische Alphabet (*Γ*, *Δ*, *Σ* usw.) zu Hilfe und schließlich noch das hebräische. Als erster bezeichnet Tischendorf die von ihm auf dem Sinai entdeckte Handschrift mit א, um sie damit (freilich irrigerweise) als älteste, wie als wichtigste zu charakterisieren. Auf Wettstein geht auch der andre Gebrauch zurück, für jeden der 4 Teile des N. T.'s (Evangelium = e, Apostelgeschichte und katholische Briefe = a, Paulusbriefe = p, Offenbarung = r) eine neue Liste zu beginnen.

Das führte zu großen Mißständen: derselbe Buchstabe, die gleiche Zahl gilt einer ganz andern Handschrift, je nach ihrem Inhalt; so ist z. B. B für Evangelien, Apostelgeschichte und Briefe der bekannte, ungemein wertvolle Zeuge, für Offenbarung bezeichnet der gleiche Buchstabe eine ziemlich minderwertige Handschrift. 33e ist eine ganz andre Handschrift als 33a oder 33p. Andrerseits führt die gleiche Handschrift in den 4 Abteilungen verschiedene Nummern. Die eben genannte Evangelienhandschrift 33, eine unserer besten Minuskeln, trägt für Apostelgeschichte die Nr. 13, für Paulusbriefe Nr. 17; oder 38e = 19a = 377p; 69e = 31a = 37p = 14r usw. Ein weiteres kam hinzu: als die Handschriften sich mehrten, wandten die Textkritiker verschiedene Zahlen an; so gehen von Nr. 470 ab Gregory und Scrivener auseinander, Westcott-Hort haben wieder eigene Nummern eingeführt.

Es fehlt nun nicht an Versuchen, diesen Übelständen abzuhelfen und eine einheitliche Bezeichnung zu schaffen. Den radikalsten Bruch mit dem bisherigen System bedeutet der Vorgang v. Soden's (vgl. über das Prinzip seiner Bezeichnung „*Die Schriften des N. T.s* usw." S. 37 f.). Er schaltet zunächst die für die Textkritik nebensächliche Frage aus, ob Majuskel-, ob Minuskelcodex; die Numerierung soll erkennen lassen, aus welcher Zeit die Handschrift stammt, ob sie das ganze N. T. (διαϑήκη, δ-codices) enthält oder nur Teile davon (Evangelien: ε-codices, Apostolos: α-codices), ob es sich um ein kirchliches Lesebuch oder um ein Kommentarwerk mit oder ohne vollständigen Text und um welchen Kommentar es sich handelt. Das alles ist sehr fein ausgedacht, aber so kompliziert und verwirrend, daß die Neigung, zu dieser neuen Art überzugehen, anscheinend eine sehr geringe ist.

Mehr Aussicht, Allgemeingut zu werden, hat der Vorschlag von C. R. Gregory, den er in seinem schon genannten Buch, *Die griechischen Handschriften des Neuen Testaments. Versuche und Entwürfe*, 2. 1908, ausführlich erörtert, nachdem er sich zuvor der Zustimmung einer ganzen Reihe bedeutender Fachmänner des In- und Auslandes versichert hat. Gregory knüpft verständigerweise an das Gegebene an, um es sinngemäß weiterzubilden. Für die Großschriften werden möglichst die bisherigen Sigla beibehalten, das hebräische Alphabet ausgeschlossen, mit Ausnahme des Buchstabens א; für die freigewordenen Großschriften werden arabische Zahlen mit vorgesetzter **0** und in stärkerem Druck gebraucht, die auch neben den Buchstaben verwandt werden; so ist B = **03**. Die Liste der Minuskeln ist ebenfalls einheitlich gestaltet; Grundsatz ist: für jede Handschrift nur ein Zeichen, jedes Zeichen nur für eine Handschrift; ein zugesetztes e, a, p, r oder eapr, eap, ap gibt den Inhalt der Handschrift an (s. u. S. XIV).

Manche Hss weisen Korrekturen, Überschreibungen und Rasuren auf oder enthalten Randbemerkungen. Die Urschrift wird dann mit * bezeichnet (א* usw.), die Korrekturen mit —^{2} oder —^{abcca} (Korrekturen von 1., 2., 3. Hand); Randbemerkungen mit —^{mg} (z. B. phil^{mg}, 131^{mg}, 274^{mg}).

Liste der im Apparat vorkommenden Handschriften.

a) Die Unzialen. Die Liste gibt zuerst das Sigel, dann die Nummer bei Gregory und von Soden, außerdem womöglich den Namen, Aufbewahrungsort, das Jahrhundert der Entstehung (durch römische Zahl bezeichnet), Angaben über Inhalt und sonst Bemerkenswertes. Näheres s. bei Gregory, *Textkritik* I S. 18—96. III S. 1017—1083; Nestle, *Einführung*[3] S. 61—68.

א (**01**, δ 2), Sinaiticus; Petersburg, Kais. Bibl.; IV (V?); das AT fast ganz, NT vollständig mit Barnabas und Past. Hermae. 1844 von Tischendorf im Katharinenkloster auf dem Sinai entdeckt, zuerst verwertet, aber auch überschätzt. Verschiedene (7) Korrektoren (a, b, c = ca, cb, cc, cc*, e).

B (**03**, δ 1) Vaticanus; Rom, Vatikan. Bibl.; IV; AT (es fehlen am Anfang 31 Blätter bis Gen 46 28, im Psalter 20, Ps 105 27—137 6), NT bis Hebr 9 14. Die älteste Hs; 2 Korrektoren; viele Schreibfehler, vorzüglicher Text (s. o. S. X). Phototypische Faksimileausgabe, durch die Vatik. Bibl. veranstaltet, 1904.

A (**02**, δ 4), Alexandrinus; London, brit. Mus.; V; AT, NT von Mt 25 6 ab und Clemensbriefe; aus Ägypten. 1098 dem Patriarchen von Alexandrien geschenkt; 1628 schenkte

sie Cyrillus Lukaris, Patriarch von Konstantinopel, früher von Alexandria, dem König Karl I. von England. Text besonders in Evgg weniger gut.

C (**04**, δ 3), Ephraemcodex; Paris, bibl. nat.; V; Palimpsest; A und NT, nur lückenhaft erhalten. — In Ägypten geschrieben? 1. Korrektor (C^a) aus dem 6., 2. aus dem 9. Jh.; im 12. Jh. mit einer griechischen Übersetzung von 38 Abhandlungen Ephraems beschrieben.

Nur diese 4 Hss enthalten die ganze Bibel; die andern sind Evangelienhss. —

D (**05**, δ 5), Bezae Cantabrigiensis; Cambridge, Univ.-Bibl.; VI(V?); griechisch-lateinisch (das griechische links). — Manche Lücken, z. T. im 9. Jh. ergänzt. Viele Korrektoren. Die Handschrift war im 16. Jh. im Besitz von Th. Beza; dieser schenkte sie 1581 der Universität Cambridge. Genaue Kollation der vom Text von Tischendorf-Gebhardt abweichenden Laa bei Nestle, *Ni Ti graeci Supplementum*, 1896. $D^{gr(accus)}$ deutet an, daß der lat. Text (d, S. XVIII) anders liest. Über die Bedeutung von D für die Textkritik s. o. S. X.

E (**07**, ε 55) Basileensis, Basel; (VII) VIII; eine der besten Hss der zweiten Klasse; viele liturgische Anmerkungen. 1431 vom Kardinal Johannes de Ragusio nach Basel gebracht.

F (**09**, ε 86) Boreelianus; Utrecht; IX; wahrscheinlich im Abendland (Südgallien, Italien, Schweiz) geschrieben. Sehr lückenhaft; von Wettstein noch vollständiger gesehen. F^w die von Wettstein bezeugten Laa.

G (**011**, ε 87), Seidelianus I; London, brit. Mus. und Cambridge, Trinity College; (IX) X; Lücken.

H (**013**, ε 88), Seidelianus II; Hamburg, Stadtbibl. u. Cambridge, Trin. Coll.; (IX) X; Lücken.

K (**017**, ε 71), Cyprius s. Colbertinus; Paris, bibl. nat.; IX; 1673 aus Cypern für Colbert gekauft; vollständige Evg-hs.; Text verwandt mit dem von Π und M. (cf. Bousset, ***Die Gruppe KΠ(M) in den Evangelien***, in TU XI 4, 1894.)

L (**019**, ε 56), Parisiensis; Paris, bibl. nat.; VIII; fast vollständig; viele Korrekturen, Randbemerkungen; Text stimmt vielfach mit B. Doppelter Mk-schluß.

M (**021**, ε 72), Campianus; Paris, bibl. nat.; IX; von François de Camps 1706 an Ludwig XIV. geschenkt; s. zu K; die Evgg sind vollständig; eine der ältesten Hss mit der Perikope von der Ehebrecherin Joh 7 53—8 11.

N (**022**, ε 19), Purpureus; 227 Blätter; die Hauptmasse von 182 Bl. erst 1883 entdeckt, 1896 angekauft für die Petersburger Kais. Bibl.; die andern Teile in Patmos (33 Bl.); Rom, Vatikan (6 Bl.); London, brit. Mus. (4 Bl.) und Wien, Kais. Bibl. (2 Bl.); VI; Silberschrift auf Purpur, die Namen Gottes und Christi golden. Viele gute Laa, auch Korrekturen.

P (**024**, ε 33) u. Q (**026**, ε 4); Palimpseste in Wolfenbüttel; VI u. V; Bruchstücke.

R (**027**, ε 22); London, brit. Mus.; VI; Palimpsest; Bruchstücke aus Lk; in einem Kloster der nitrischen Wüste gefunden, seit 1847 in London. Guter Text.

S (**028**, ε 1027); Rom, Vatikan; eine der ältesten genau datierten, vom 1. März 949. Korrekturen und Randbemerkungen.

T bezeichnete früher eine Reihe von Bruchstücken aus verschiedenen Zeiten (5.—10. Jh.); in Rom, Petersburg usw. Davon T^a (= T, **029**, ε 5) Rom, Coll. de prop. fide; V. Lk 22 20—23 20 und Stücke aus Joh 6—8. Sehr guter Text.

T^i (jetzt **0124**, ε 88); Paris; IX; Stücke aus Lk 3. 10. 11. 22—24. Joh 5. 8. 9. 11—13.*)

T^l (jetzt **099**, ε 47); Paris; VII (VIII); Bruchstück mit Mk 16 6—18; hat den doppelten Mk-schluß, den kürzeren zuerst, wie L und Ψ.

U (**030**, ε 90), Nanianus; Venedig, Bibl. Marciana; IX od. X; vollständige Evg.-hs; Bilder, Goldverzierung.

V (**031**, ε 75); Moskau, früher auf dem Athos. IX. Lücken in Mt u. Joh.

W (**032**); Detroit, Michigan, im Besitz von Ch. L. Freer; V; enthält das Freer-Logion (s. zu Mark 16 14, S. 222); vgl. C. R. Gregory, *Das Freer-Logion. Versuche u. Entwürfe 1.* 1908. Späterer ägyptischer Text.

X (**033**, A^3); München, Univ.-Bibl.; X; unvollständig, mit einem Kommentar in Minuskelschrift.

Z (**035**, ε 26) Dublinensis; Dublin, Trin. Coll; V/VI; Palimpsest; 295 Verse aus Mt enthaltend, lückenhaft; Text stimmt am meisten mit ℵ, auch mit BD. Die obere Schrift aus dem 11. Jh.

Γ (**036**, ε 70); Oxford und Petersburg; IX/X; Mt und besonders Mk lückenhaft; Text stimmt mit den älteren Hss; manche Sonderlesarten.

Δ (**037**, ε 76), Sangallensis; St. Gallen; IX/X; griechisch-lateinisch, das lateinische (= δ, S. XIX) zwischen den Zeilen; der Text in Mark stimmt mit dem von CL.

Λ (**039**, ε 77) Oxford; IX/X; Lk und Joh; eigentümliche Laa; der 2. Teil des Cod. 566 (s. S. XIV).

---

*) Zu Luk 23 31 45 53 55 24 12 17 ist zu lesen: T^i statt T, bzw. T^l.

Ξ (040, A^1). Zacynthius; London, brit. u. ausl. Bibelges.; VIII; Palimpsest; Stücke aus Lk; die älteste Hs mit einer Katene (aus Orig., Chrys., Cyrill u. a.); der Text ist gut, stimmt oft mit den ältesten Handschriften überein.

Π (041, ε 73); Petersburg, Kais. Bibl.; IX; Evgg mit Lücken; s. zu K.

Σ (042, ε 18). Rossanensis; Rossano; VI; Prachtkodex; Purpur mit Silberschrift, die ersten 3 Zeilen jedes Evgms golden. Text am nächsten mit N verwandt; es fehlt nur Mk 16 14–20. Die älteste Hs mit Miniaturen (noch 8 vorhanden, überhaupt die ältesten, die evang. Gegenstände darstellen).

Φ (043, ε 17). Beratinus; Berat (Albanien); VI; wie Σ Purpurpergament mit Silberschrift; Matthäus und Markus Lücken; hat Matth 20 28 den langen Zusatz wie D.

Ψ (044, δ 6). Athos; VIII IX; enthält fast das ganze NT, es fehlt bis Mk 9 5 und Apk; Lücke in Hebr. — Nach Mk 16 8 der doppelte Schluß wie bei L und T^k.

b) Die Minuskeln. Es ist nicht möglich, auch nur die in der Synopse speziell angeführten Minuskeln einzeln zu charakterisieren; das Nötige findet sich bei Gregory I, S. 127 ff., III, S. 1093 ff.; Nestle, S. 94 ff. Die lateinischen Buchstaben nach der Nummer geben den Inhalt an: e = Evangelien, a = Apostolos (Apostelgeschichte und katholische Briefe), p = Paulusbriefe, r = revelatio, die Apokalypse. Nummern ohne Zusatz sind Evangelienhandschriften. In Klammer kommt die Nummer von Soden, der Aufbewahrungsort, das Jahrhundert der Niederschrift (nach Gregory, *Textkritik*).

1^{eap} (δ 254; Basel, XII).
118 (ε 346; Oxford, XIII).
131^{eap} (δ 467; Rom, XIV XV).
209^{eapr} (δ 457; Venedig, XIV XV).
22 (ε 288; Paris, XII).

Ferrargruppe:

13 (ε 368; Paris, XIII).
69^{eapr} (δ 505; Leicester, XV).
124 (ε 1211; Wien, XII).
346 (ε 226; Mailand, XII).
543 (ε 257; London, XII).
788 (ε 1033; Athen, XI).
826 (ε 218; Grottaferrata, XII).
828 (ε 219; Grottaferrata, XII).

28 (ε 168; Paris, XI).
406 (ε 130; Venedig, XI).
700 (ε 133; London, XI).
565 (ε 93; Petersburg, IX X).

33^{eap} (δ 48; Paris, IX X).
579 (ε 376; Paris, XIII).
157 (ε 207; Rom, geschrieben für Johannes II Porphyrogenitus 1118—1148; viele alte Lesarten.

4 (ε 371; Paris, XIII).
17 (ε 525; Paris, XV, griech-lat.)
29 (ε 1022; Paris, X).
36 (A^{20}; Paris, X).
38^{eap} (δ 355; Paris, XIII).
40 (A^{155}; Paris, XI XII).
47 (ε 515; Oxford, XV).
48 (A^{232}; Oxford, XII XIII).
49 (ε 155; Oxford, XI).
56 (ε 517; Oxford, XV).
59 (ε 272; Cambridge, XII).
61^{eapr} (δ 603; Dublin, XVI).
63 (A^{118}; Dublin, X XI).
64 (ε 1287; England, privat, XII/XIII).
65 (ε 135; London, XI).
67 (ε 150; Oxford, XI).
68 (ε 269; Oxford, XI).
71 (ε 253; London, XI).
73 (ε 260; Oxford, XII).
76^{eap} (δ 298; Wien, XII XIII).
79 (ε 529; Leiden, XV).
86 (ε 1030; Preßburg, X).
106 (ε 1380; Kiew, X?).
108 (A^{144}; Wien, XI).
113 (ε 134; London, XI? XIII?).
120 (ε 1202; Paris, XII).
122^{eap} (δ 258; Leiden, XII).
127 (A^{124}; Rom, XI).
130 (ε 596; Rom, XV od. XVI, gr.-lt.).
142^{eap} (δ 151; Rom, XI).
182 (ε 409; Florenz, XIV).
198 (ε 311; Florenz, XIII).
219 (ε 385; Wien, XIII).
220 (ε 457; Wien, XIV).
225 (ε 1210; Wien, 1192).
229 (ε 1206, Eskorial, 1140).
234^{eap} (δ 365; Kopenhagen, 1278).
235 (ε 456; Kopenhagen, 1314).
238 (A^{145}; Moskau und Dresden, X XI).
239 (A^{147}; Moskau, XI).
240 ($Z^{ε21}$; Moskau, XII).
241^{eapr} (δ 507; Dresden, XI?).
243 ($Θ^{ε304}$; Moskau, Kommentarwerk, XIII XIV).
244 ($Z^{ε20}$; Moskau, Kommentarwerk, XII).
245 (ε 1226; Moskau, 1199).
247 (ε 1192; Moskau, XI).
251 (ε 192; Moskau, XI).
253 (A^{125}; Moskau, X XI).
255 (Moskau, XII XIII, Kommentar, ohne Text).
258 (ε 388; Dresden, XIII).
259 (A^{122}; Moskau, X/XI).
262 (ε 1020; Paris, X).
265 (ε 285; Paris, XII).
271 (ε 169; Paris, XI).
274 (ε 1024; Paris, X; a. R. der kürzere Mk-schluß, Mt 16 2–3 fehlt.)
299 (A^{21}; Paris, X/XI, mit Kommentar).
300 (A^{141}; Paris, X XI).
382 (ε 300; Rom, XIII).
433 (ε 181; Berlin, XI).
435 (ε 1031; Leiden, X).
472 (ε 1386; London, XIII).
566 (ε 77; Petersburg, IX X, Unzial-Anmerkungen a. R., der 1. Teil von Λ, s. S. XIII).
1071 (ε 1279; Athos, Laura; XII).

2. Die Übersetzungen.

Vgl. dazu den Art. „*Bibelübersetzungen*" in HRE³, Bd. 3, S. 1–177, von E. Nestle; Gregory, *Textkritik*, II S. 479—485, III, 1293; Nestle, *Einführung* S. 106—108: in beiden auch genauere Literaturangaben (S. 479, bzw. 106).

Den zweiten Hauptbestandteil eines textkritischen Apparats des NT's und mithin auch einer Synopse, an Bedeutung dem ersten mindestens gleich-, in mancher Hinsicht sogar überzuordnen, und eine zweite Quelle für Gewinnung des ntl. Textes bilden die Übersetzungen. Wertvoll sind sie, weil manche älter sind als unsere ältesten Unzialen; ihr Wert ist um so größer, je genauer die Übersetzer, den Geist ihrer eigenen Sprache verleugnend, den Wortlaut der Vorlage wiederzugeben sich bemühen. So ermöglichen die Übersetzungen nicht nur über Zusätze oder Auslassungen zu entscheiden, sondern oft auch darüber, welches griechische Wort, welche Wortstellung vorlag usw. Auch geben sie gute Anhaltspunkte zur Bestimmung der Heimat einer Lesart oder auch, wenn es gelingt, die Übersetzung genauer zu datieren, zur Bestimmung ihres Alters. Freilich bieten sie wieder neue Schwierigkeiten, zunächst sprachlicher Art, so besonders z. B. die syrischen, armenischen, ägyptischen u. a. Dann aber ist die kritische Arbeit, die der griechische Text erfordert, zuerst für die Übersetzung selbst zu erledigen, da wir keine einzige in der Urschrift haben, sondern alle lediglich aus Handschriften kennen.

A. Die syrischen Übersetzungen.

Vgl. darüber Gregory, II, S. 487—528; III, S. 1293—1304; Nestle, S. 109—121. Über die umfangreiche Literatur ebenda S. 116 ff.

a) Die altsyrische Übersetzung. Diese kennen wir jetzt aus 2, leider nicht vollständig erhaltenen Handschriften. Die jüngere davon, aus dem Anfang des 5. Jhs, wurde 1842 in einem Kloster der nitrischen Wüste entdeckt, nach London gebracht und 1858 von William Cureton herausgegeben, daher ihr Name: der Curetonische Syrer (syrcur). Eine griechische Rückübersetzung von F. Bäthgen, *Evangelienfragmente. Der gr. Text des Cureton'schen Syrers wiederhergestellt.* 1885. Die ältere Handschrift aus dem 4. Jahrh., ein Palimpsest, wurde erst 1892 von den Engländerinnen A. S. Lewis und ihrer Schwester M. D. Gibson in dem Katharinenkloster auf dem Sinai (wo sie auch jetzt noch ist) entdeckt, in Gemeinschaft mit R. L. Bensly, J. R. Harris und F. C. Burkitt entziffert und 1894 herausgegeben; 1896 erschien davon eine englische Übersetzung.

Das bedeutendste Werk hierüber ist F. C. Burkitt, *Evangelion Da-Mĕpharrĕshê.* 2 Bde. 1904 (Bd. I. Text der altsyrischen Übersetzung mit englischer Übertragung. Bd. II. Einleitung und textkritische Noten; vgl. JB XXIV, S. 116; Th. R. XI. 1908, S. 390—393). B. gibt cur, wo er vorhanden ist (es fehlt z. B. Markus ganz bis auf die letzten Verse) im Text, die Abweichungen von sin im Apparat; eine Ausgabe von A. S. Lewis ist in Vorbereitung, die den Syrsin als Haupttext bietet mit Angabe der Varianten von Syrcur und in einem 2. Apparat der der andern syrischen Übersetzungen. Ins Deutsche übersetzt ist diese Hs (Der sinaitische Syrer oder syrsin), die eine reiche Literatur hervorgerufen hat und deren Entdeckung eines der wichtigsten Ereignisse für die Textgeschichte des NT's darstellt, von A. Merx, *Die 4 kanonischen Evangelien nach ihrem ältesten bekannten Text.* I 1897 (Übersetzung mit Nachwort, in dem u. a. die Geschichte der Auffindung der Hs gegeben wird); II 1. 1902 (der Kommentar zu Matthäus); II 2. 1905 (Kommentar zu Mk und Lk).

Das Verhältnis beider Handschriften zueinander genau festzustellen, ist eine recht schwierige Aufgabe. Wohl kaum liegen zwei verschiedene Übersetzungen, sondern nur zwei Rezensionen der gleichen Übersetzung vor, aber welche Einflüsse haben die Abweichungen der einen von der andern veranlaßt? und die Hauptfrage: Wie verhält sich die hier gegebene Übersetzung, die altsyrische, zu Tatian und zu der spätern

herrschend gewordenen syrischen Vulgata, der Peschitta? Die Akten der Diskussion über diese Frage sind noch lange nicht geschlossen

b) Tatians Diatessaron. Wir wissen aus EUSEB, h. e. IV 29 6, daß der syrische Apologet und Gnostiker Tatian, ein Schüler Justins des Märtyrers, um 160 eine Evangelienharmonie (*Τὸ διὰ τεσσάρων*), herausgab; sie war bei den Syrern bis ins 5. Jahrhundert im Gebrauch. Syrisch haben wir sie nicht mehr, erst neuerdings sind, wie es scheint, einzelne Bruchstücke gefunden worden. Wir kennen das Diatessaron nur aus Übersetzungen und Zitaten. Ist das Diatessaron älter als die Syra vetus? Die Frage muß wohl bejaht werden, da schon der Name „Evangelium der Getrennten", den syrsin als Unter-, syrcur als Überschrift führt, den Gegensatz zu einer bereits vorliegenden Evangelienharmonie ausdrückt. Anders freilich urteilt A. HJELT, *Die altsyrische Evg.-Übers. und Tatians Diatessaron*, in „Forschungen zur Geschichte des ntl. Kanons" von TH. ZAHN, VII, 1. 1903. Vermittelnd ist GRESSMANN (*Das syrische Tetraevangelium* in Th. R. VII, 1904. S. 443—452; *Studien zum syrischen Tetraevangelium: 1. Besitzen wir die Philoxeniana oder die Charklensis*, ZNW V, 1904, S. 248—253. 2. *Die Abfassungszeit der älteren syr. Überss.*, ib. VI, 1905, S. 135—152): die altsyr. Übersetzung geht zeitlich dem Diatessaron vor, aber die durch syrsin und cur repräsentierte Textgestalt ist jünger als dieses und von ihm beeinflußt.

Nach BURKITT ist die altsyrische Übersetzung um 200, das Diatessaron um 173 entstanden; ein jüngeres Alter für jene ist jedoch auch möglich, nach BOUSSET hindert nichts, bis zum Jahre 250 herabzugehen (Th. R. XI, 1908, S. 389).

Ein ganz gewaltiges Gewicht legt v. SODEN dem Tatian'schen Diatessaron bei; danach wäre es die Größe, die überhaupt den griechischen Text wie die Übersetzungen, auch die altlateinische, bestimmend beeinflußt hätte und schuld wäre an aller Textverderbnis; auch die Syra vetus wäre nur eine Mischung des Urtypus (I-H-K) und Tatian. Gegen diese Hypothese, die ein griechisches Diatessaron voraussetzt, vgl. besonders BOUSSET, in Th. R. XI, 1908, S. 383 ff., Th. Ltztg., 1908, S. 33, Sp. 672 ff. Sigel: Tat oder Diat.

Wahrscheinlich haben wir in der durch syrsin und syrcur vertretenen Übersetzung einen Versuch, das Diatessaron als die Form, in der das Evangelium zuerst zu den Syrern kam, zu verdrängen durch Übersetzung der einzelnen Evangelien; dieser Versuch ist aber erst einer jüngeren, revidierten Ausgabe des *Evangeliums Da-Mĕpharrĕshê* geglückt, leider nur allzugut, nämlich:

c) der Peschitta (Peschitto). Sie ist die eigentliche syrische Kirchenbibel, die sich dem griechischen Wortlaute viel strenger anschließt als syrsin und cur. Der Name bedeutet die „einfache", im Sinne von „ungefälscht" oder wohl „die gewöhnliche", entsprechend dem lateinischen Vulgata. Sie galt einst als die „Königin unter den Übersetzungen". BURKITT hat den Beweis erbracht, daß die Pesch. ein Werk des Bischofs Rabbula von Edessa (411—435) und im J. 412 entstanden ist. Der Texttypus nähert sich dem späteren, dem antiochenischen.

Von dieser Übersetzung (Sigel: pesch) gibt es eine große Zahl Handschriften; GREGORY, II, S. 508 ff.; III, S. 1298 ff. zählt deren 178 auf, davon etwa 10 noch aus dem 5., 30 aus dem 6. Jahrh. Die beste Ausgabe dieser syrischen Kirchenbibel von PH. EDW. PUSEY und G. H. GWILLIAM 1901, mit lateinischer Übersetzung und reichlichem Apparat.

d) Die philoxenisch-heraklensische Übersetzung. Da Pesch nur 3 katholische Briefe hat (1 Pe, 1 Joh, Jak), auch die Apk fehlt, so ließ 508 der monophysitische Bischof Philoxenus (Xenaja), 488—518 Bischof von Mabbug (Hierapolis), eine neue, viel wörtlichere Übersetzung mit den fehlenden Schriften herstellen durch den Chorepiskopus Polykarp; diese wiederum wurde 100 Jahre später (a. 616) aufs neue überarbeitet und dem griechischen Wortlaut noch mehr angenähert durch Thomas von Heraklea (Charkel). Diese philoxenisch-heraklensische Übersetzung ist durch ihre

Randbemerkungen mit Varianten der vom Übersetzer benützten Handschriften wertvoll; diese Handschriften weichen oft von der Masse unserer Griechen ab und gehen mit D (s. o.) Die Philoxenische Rezension ist kaum festzustellen und die von Jos. White 1788 als solche herausgegebene vielmehr die heraklensische. Nach Gressmann (ZNW V. 1904, S. 248 ff.) ist es weder die eine noch die andere, sondern eine noch jüngere.

Gregory (II, S. 524 ff.; III, S. 1304) zählt 34 Handschriften, aus dem 7. (Nr. 32) bis herab zum 16. Jahrhundert. Sigel: (syr) phil, bei Tdf syr p = syra posterior.

e) Die palästinisch-jerusalemische Übersetzung. Eine Sonderstellung nimmt diese Übersetzung ein, die älter und vor allem altertümlicher ist als syrphil; wir kennen sie aus einem kirchlichen Lesebuch, von dem man bis vor wenigen Jahren nur eine, a. 1030 geschriebene Handschrift hatte; 1892 haben die schon genannten A. S. Lewis und J. R. Harris ebenfalls auf dem Sinai im Katharinenkloster 2 neue Handschriften dieses Lesebuchs entdeckt und veröffentlicht; neuerdings sind andre Bruchstücke nicht nur der Evangelien, sondern auch der Apostelgeschichte und Paulusbriefe aufgefunden worden (hrsg. von A. S. Lewis, 1909).

Burkitt hat nachgewiesen, daß diese Übersetzung nicht in Jerusalem ihre Heimat hat, sondern vielmehr in der Nähe von Antiochien, außerdem auf dem Sinai und in Ägypten. Bekannt sind jetzt 13 Handschriften (Gregory, II, S. 523 f.; III, S. 1303); Sigel: (syr) hier.

B. Die lateinischen Übersetzungen.

Vgl. Gregory, II, S. 593–729; III, S. 1329–1343. Nestle, S. 121–147. Die Literatur ebenda, S. 126 f. Dazu: Hans Freiherr von Soden, Das lateinische N. T. in Afrika zur Zeit Cyprians. T. U. III Reihe, 3. Bd. 1909.

Die lateinischen Übersetzungen stehen an Gewicht den syrischen gleich und haben den großen Vorzug, daß sie nicht die sprachlichen Schwierigkeiten bieten, wie diese. Wir unterscheiden 2 verschiedene Übersetzungen, a) die altlateinische oder Itala (it) und b) die Übersetzung des Hieronymus oder Vulgata (vg). Das Merkwürdige an dieser traditionellen Bezeichnung ist, daß sie beide eigentlich falsch sind.

a) Die altlateinische Übersetzung. In seiner Schrift „*De doctrina christiana* II 15“ schreibt Augustin, nachdem er zuvor von der unendlichen Verschiedenheit und Unzahl der Übersetzer und der Leichtfertigkeit, mit der sie vorgingen, gesprochen hat: „In ipsis autem interpretationibus Itala ceteris praeferatur, nam est verborum tenacior cum perspicuitate sententiae.“ Augustin kennt also verschiedene lateinische Übersetzungen. Welche aber hat er hier im Auge? Nach F. C. Burkitt, *The Old Latin and the Itala* in *Texts and studies* IV, 3. 1896 meint er damit gerade die Übersetzung des Hieronymus, die er allen andern vorzieht (vgl. Jülicher, Einl. S. 564), während man eben auf Grund der erwähnten Äußerung die vorhieronymianische, altlateinische Übersetzung unter dem Namen Itala zusammengefaßt hat.

Wann und wo die altlateinische Übersetzung entstanden ist, bleibt im Dunkeln. Vermutlich ist nicht das ganze Testament auf einmal übersetzt worden, sondern schichtenweise, je nach dem vorhandenen Bedürfnis. Nach Afrika weisen die ersten Spuren. Cyprian hat schon ein lateinisches NT, sein Text stimmt meistens mit dem von k, aber auch e. Auch Tertullian hat eine lateinische Übersetzung gekannt und benützt, geht aber im Unterschied von Cyprian immer wieder auf den Grundtext zurück. Nach v. Soden (a. a. O. S. 3 f.) ist diese afrikanische Übersetzung (afr) streng von der eigentlichen „Itala“ oder altlateinischen zu trennen. Es ist schwer festzustellen, ob es mehrere selbständige Übersetzungen gab und welche Verbreitung sie gehabt haben. Man unterscheidet oft neben der afrikanischen eine europäische (im 4. Jh. in Westeuropa, besonders in Norditalien gebraucht) und eine italische Familie (nach der Mitte des 4. Jahrh.).

Die vorhandenen Handschriften weisen zahllose Abweichungen voneinander auf; die Abschreiber haben die ihnen vorliegende Übersetzung nach dem ihnen vielleicht bekannten griechischen Text oder nach einer andern ihnen geläufigen lateinischen verändert, so daß z. B. Itala- und Vulgatacharakter oft durcheinandergehn. Viele Handschriften sind nur in Bruchstücken erhalten. Eine Italaausgabe ist darum eine Unmöglichkeit, dagegen besitzen wir kritische Ausgaben der einzelnen Handschriften, die besten in *„Old-latin biblical Texts“*, hrsg. von J. Wordsworth, W. Sanday u. H. J. White: I 1883 (g^1); II 1886 (k, n, o, p, a^2, s, t); III 1888 (q); V 1908 (ff^2).

b) Die Vulgata. Um der weitgehenden Verwirrung und Verwilderung des lateinischen Bibeltextes ein Ende zu setzen, beauftragte 382 Bischof Damasus von Rom den sprachgelehrten Kirchenvater Hieronymus († 420), eine Revision desselben vorzunehmen. Und Hieronymus tat es. Er wollte aber keine neue Übersetzung, wie für das AT schaffen, sondern nur den vorhandenen lateinischen Text, wo er erheblich vom Urtext abwich, nach diesem berichtigen, sonst wählte er den Text, der dem griechischen am nächsten stand. Meistens hat er sich darauf beschränkt, das Latein zu glätten und zu feilen. Diese Übersetzung hatte große Mühe durchzudringen; die alte wurde fort und fort gebraucht und weiter abgeschrieben. Selbst Gregor der Große († 604) verwendet beide. 797 ließ Karl der Große durch Alcuin nach den besten Handschriften einen einheitlichen Text für das Frankenreich herstellen; am Weihnachtstag 801 konnte Alcuin dem Kaiser das erste Exemplar des Werkes überreichen. Jedoch erst um 1200 haben die Theologen der Pariser Universität einen lat. textus receptus für die Hauptsachen durchsetzen können. Das Tridentiner Konzil erhob in seiner 4. Sitzung am 8. April 1546 die Übersetzung des Hieronymus zur Vulgata, d. h. zur allgemeinen und allein gültigen, kanonischen, ohne zu ahnen, daß dieser offiziell anerkannte Text durchaus nicht mehr der ursprüngliche des Hieronymus war. Diesen herzustellen, ist eine ebenso schwierige, aber auch dankenswerte Aufgabe wie die Feststellung des griechischen Textes des NT's.

Das klassische Werk über die Vulgata ist S. Berger, *Histoire de la Vulgate pendant les premiers siècles du moyen âge.* 1893. Hervorragend verdienstvoll ist die Vulgataausgabe von J. Wordsworth und H. J. White, *NT latine secundum editionem s. Hieronymi ad cod. mss. fidem rec.;* I. *Pars prior — Quattuor evangelia.* 1889—1898; die handlichste und billigste Vulgataausgabe ist die von der Privilegierten Württembergischen Bibelanstalt herausgegebene, von E. Nestle besorgte: sie bietet den offiziellen Text der Ausgabe des Papstes Clemens von 1592, im Apparat die Abweichungen der Sixtinischen (a. 1590) und für die Evangelien die Varianten des Textes von Wordsworth—White, der als der wahre Text des Hieronymus anzusehen ist.

Verzeichnis der im Apparat verwendeten Handschriften.

a) Altlateinische (= it).

a Vercellensis, IV; Silber auf Purpur; einzelne Lücken in allen Evv; guter Text; gehört zur europäischen Familie.
a^2 Curiensis, V/VI; ein Blatt von n; nur Luk 11 11—29 13 16—34; gleichen Ursprungs wie a.
b Veronensis, V; Silber auf Purpur; Lücken; europäisch.
c Colbertinus, Paris; XII; Evv. altlateinisch; verwandt mit ff^2.
d Cantabrigiensis, der lat. Text von D (S. XIII); sicher nicht dessen Übersetzung.
e Palatinus, Wien und Dublin; V; Purpur mit Gold- und Silberschrift; sehr guter Text; afrikanische Familie.
f Brixianus, Brescia; VI; Text vielleicht dem von Hieronymus zugrunde gelegten am nächsten stehend; eine besondere Abzweigung der europäischen Familie.
ff^1 Corbeiensis I, Petersburg; X/XI; die erste altlat. Hs, die herausgegeben wurde (1695 von Jean Martianay); nur Mt enthaltend.
ff^2 Corbeiensis II, Paris; V; fehlt bis Mt 11 16; Lücken.
g^1 Sangermanensis I, Paris; VIII; gemischter Text.
g^2 „ II, „ ; X; irischen Ursprungs; Mischtext.
h Claromontanus, Rom; V; nur Mt altlat.; sonst Vulgatatext.

i Vindobonensis; V od. VI; Purpur mit Silberschrift.
k Bobiensis, Turin; IV/V; vielleicht die wichtigste Italahs, der Hauptvertreter der afrikanischen Familie (s. S. XVII); leider sehr defekt, enthält nur Mk 8 8—16 8; Mt 1 1—15 36 mit Lücken; kürzerer Mk-schluß.
l Rehdigeranus, Breslau; VII.
m Rom; VIII od. IX; keine eigentliche Handschrift; Lesestücke aus dem NT und Ep. ad Laod.; es ist das dem Augustin fälschlich zugeschriebene „Speculum".
n St. Gallen, V/VI; nur einzelne Stücke aus Mt 17—28; Joh 19; Mk 7—16.
o St. Gallen; VII; Mk 16 14—20.
q Monacensis, VI/VII; mit f verwandt; nur Bruchstücke.
r Usserianus, Dublin; VI/VII; lückenhaft.
s Mailand; VI; nur 4 Bl. mit Fragmenten aus Lk 17—21.
t Bern; V/VI; Palimpsest; Bruchstücke aus Mk 1-3.
aur, aureus od. holmensis, Stockholm; VI/VIII; Vulgatatext mit altlateinischer Beimischung.

b) Vulgatahandschriften (vg).

am Amiatinus, in Florenz; 716 von dem Abt Ceolfrid dem Papst als Geschenk überbracht; sehr guter Text, mit fu die beste Handschrift.
bodl Bodleianus, Oxford; VII. Es fehlt Mt 1 1—4 14 8 29—9 18. Joh 21 15—25.
for Forojuliensis, Fréjus; VI/VII; Fragmente in Venedig und Prag.
fu Fuldensis; 546 (nach Burkitt) auf Wunsch des Viktor von Capua geschrieben; das ganze NT; die Evv. sind in einer Harmonie in Abschnitten verbunden, nach dem Muster von Tatians Diatessaron.
gat Gatianus, Paris, bibl. nat.; VIII/IX; früher in St. Gatiens in Tours.
harl Harlejanus, London, brit. Mus.; VI od. VII; sehr guter Text.
mm, London, brit. Mus.; X/XI; Evv.; fehlt Mk 6 56—16 20. Lk 1 1—11 1.
mt, Tours; VIII/IX; Goldschrift.
per Perusinus; VI; Bruchstücke aus Lk; Purpurcodex.
san Sangallensis; VI; Bruchstücke der Evv.; sehr guter Text.
tol Toletanus, Madrid; VIII; ganze Bibel.
δ, der lateinische Interlineartext von Cod. Δ (s. S. XIII).

Außer diesen im Apparat verwandten und etlichen andern ähnlich bezeichneten Hss gibt Gregory II, S. 634—729, III, S. 1337—1343 eine Liste mit 2472 Nummern von meistens jüngern (10.—15. Jh.)

C. Die ägyptischen Übersetzungen.

Vgl. dazu Gregory, II S. 528—553; III S. 1304—1311. Nestle, S. 148—152.

Neben den vorher genannten haben diese für die Textkritik eine große Bedeutung, weil sie nicht, wie die nachher noch zu nennenden, die jüngere, antiochenische Textgestalt repräsentieren, sondern die ältere.

a) Die boheirische oder auch memphitische, im Dialekt Unterägyptens geschrieben. Ob sie im IV/V. Jahrhundert entstanden ist oder bereits früher, und wenn jünger, ob sie wenigstens auf einer älteren Grundlage beruht, ist noch nicht genügend aufgehellt. Ihre Textgestalt entspricht am meisten der von Bℵ und Verwandten vertretenen, also der ägyptischen Rezension, dem „neutralen" Text von Westcott-Hort (s. o. S. X).

Zuerst von den ägyptischen Übersetzungen bekannt, wurde sie kurzweg die koptische genannt und in den textkritischen Apparaten mit cop bezeichnet. Gregory (II, S. 538 ff.; III, S. 1308) zählt 74 Handschriften, die älteste (Nr. 66) vom 8. Jh., die meisten verhältnismäßig oder auch ganz jung (bis ins 19. Jh.). Eine kritische Ausgabe von G. Horner, *The coptic version of the N. T. in the northern dialect otherwise called Memphitic and Bohairic with introduction, critical apparatus and literal English translation.* I (Mt, Mk); II (Lk, Joh) 1898.

b) Die Sahidische, im Dialekt von Oberägypten. Wohl älter als die vorgenannte. Sie zeigt viele Berührungen mit dem sog. „abendländischen" Text, also dem bei Altsyrern und Altlateinern und in D vertretenen, der mithin nicht nur im Westen und Osten, sondern auch im Süden verbreitet war.

Eine kritische Gesamtausgabe steht noch aus. Gregory zählt 103 Handschriften (II S. 547—552; III S. 1310 f.); die ältesten vom 5. Jh., die meisten undatierbar. Sigel: sah.

c) Über eine 3. ägyptische Übersetzung, die fajjumische, mittelägyptische, wissen wir zu wenig, um Bestimmtes darüber sagen zu können. Es sind nur wenige Bruchstücke davon bekannt.

D. Die andern Übersetzungen.

Die noch zu nennenden Übersetzungen haben für die Textkritik weniger Bedeutung als die bereits angeführten. Sie geben im großen und ganzen nur den jüngern, antiochenischen Text oder die Rezension des Lucian. Es sind dies:

1. Die äthiopische Übersetzung (= aeth). Sie stammt wahrscheinlich aus dem 5. Jahrhundert. Sie enthält das ganze NT nebst den Briefen des Clemens von Rom und einem kirchenrechtlichen Werk von 8 Büchern, Synodos genannt. Eine kritische Ausgabe gibt es noch nicht, der Text ist zumal in den Evangelien in vielen Handschriften sehr verderbt. Vgl. dazu Gregory, II, S. 553—565; III, S. 1312 f.; Nestle, S. 155 f; 103 Handschriften, vom 14. Jahrhundert an, viele undatierbar.

2. Die armenische Übersetzung (= arm). Der armenische Patriarch Mesrob (Miesrob † 441) soll diese seinem Volke gegeben haben; zwei seiner Schüler wohnten der Synode von Ephesus (431) bei und brachten von dort zwei griechische Handschriften mit. Mesrob, der schon früher einige Bücher aus dem Syrischen übersetzt hatte, verwarf sein eigenes Werk, und nachdem er seine Schüler noch nach Alexandria geschickt hatte, um das Griechische richtig zu lernen, hat er mit ihnen das Testament direkt aus dem Griechischen übersetzt, ja auch das Alphabet geschaffen. — Nach anderer Darstellung ist die Übersetzung schon 406 entstanden. Viele syrische Einflüsse machen sich geltend. Gregory, II, S. 565—573; III, S 1313—1322; Nestle, S 156 f.; 104 Handschriften, die älteste (Nr. 65) vom 9. Jahrh., die meisten jung.

3. Die gotische Übersetzung (= go), des Bischofs Wulfila (ca. 310—383), aus der Mitte des 4. Jhs. schließt sich ziemlich eng an den griechischen Text an. Sie ist noch im Osten entstanden; die Einflüsse der lateinischen Übersetzung, die man wahrnehmen wollte, betreffen höchstens Orthographisches. Die berühmteste Hs dieser Übersetzung ist der „Codex argenteus“, aus dem 6. Jh. mit Gold- und Silberschrift auf Purpur, seit 1648 in Upsala in Schweden. Sie enthält Bruchstücke aus den 4 Evgg. Außerdem existieren nur noch geringe Reste aus Evgg und Paulusbriefen. — S. dazu Gregory, II, S. 730—733; III, S. 1343. Nestle, S. 153 f. Neueste Ausgabe von W. Streitberg, *Die gotische Bibel. 1. Teil: der gotische Text und seine griechische Vorlage usw.* in *Germanistische Bibliothek, 2. Abt.: Untersuchungen u. Texte.* 1908.

Die andern Übersetzungen, die georgische, persische, arabische, slawische u. a., haben für Ermittlung des ntl. Textes noch weniger Wert und sind darum auch im textkritischen Apparat der Synopse nicht berücksichtigt.

3. Die kirchlichen Schriftsteller.

Vgl. Gregory II, S. 747–823; III, S. 1345—1355. Nestle, S. 159–167.

Einer ausgiebigen und zuverlässigen Ausnützung der Schriftsteller stand bisher hindernd im Wege, daß von den meisten wirklich gute, kritische und textkritische Ausgaben fehlten. Diesem Mangel z. T. bereits abgeholfen zu haben und weiter abhelfen zu wollen, ist das Verdienst der „Kirchenväterkommission der Kgl. preuß. Akademie der Wissenschaften in Berlin“, die die Herausgabe der griech. kirchlichen Schriftsteller bis Mitte des 4. Jhs unternommen hat. Von der Wiener Akademie wird seit 1869 herausgegeben das „*Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum*“, bisher ca. 50 Bände. Direkt der Textkritik dient die mustergültige Arbeit von P. M. Barnard, *The biblical Text of Clement of Alexandria in the Gospels and Acts*, in *Texts and studies* V, 5. 1899; auch *The NT in the apostolic Fathers*, Oxford 1905. (Th. Ltztg. 1906, 246–248). Erwähnt sei noch Hautsch, *Die Evangelienzitate des Origenes*, in TU, III. Reihe, 4, 2. H. (dazu Th. Ltztg. 1910, Sp. 100–102) und das schon genannte Werk von Sodens (s. o. S. XVII).

Die Zitate der Schriftsteller sind darum wichtig, weil einmal die meisten älter sind als unsre ältesten Codices, dann weil mit ihrer Hilfe eine Lesart sich zeitlich und örtlich genau fixieren läßt, was bei den Handschriften meist unmöglich oder nur annähernd möglich ist. Freilich ist darauf zu achten, ob nur eine Anspielung oder sinngemäße Wiedergabe oder ein förmliches Zitat vorliegt. Der letzte Fall ist anzunehmen, wenn eine Stelle mehrmals wörtlich wiederkehrt oder ein längerer Text gebracht wird, ferner wenn die Fundstelle angegeben, auf Handschriften Bezug genommen, vor allem

wenn eine Einzelheit hervorgehoben, auf den Wortlaut besonderer Nachdruck gelegt oder eine Lesart gegen eine andere verteidigt wird. Äußerst wertvoll sind Spruchbücher, wie die Testimonia Cyprians, und die Kommentare eines Origenes, Chrysostomus, Hieronymus u. a. (s. u.).

Von größter Bedeutung wären die Katenen, Kommentare aus aneinandergereihten Aussprüchen älterer Väter, die gewöhnlich auf den Rand zu einem Bibeltexte geschrieben sind, aber gerade die sind z. gr. T. überhaupt noch nicht herausgegeben worden. Für die Textgeschichte ist es natürlich gleichgültig, ob es sich um Äußerungen von orthodoxen Kirchenlehrern oder Schismatikern und Haeretikern handelt. Klar ist auch, daß für den griech. Text nur die Griechen, die Lateiner und Syrer zunächst nur für den lateinischen und syrischen und erst in 2. Linie für jenen in Betracht kommen.

Angeführt sind im Apparat die nachstehenden Schriftsteller:

Ambrosius, Bsch. von Mailand 374—397; Werke dogmatischen und moralischen Inhalts. Kommentar zu Luk in 10 Büchern.

Athanasius, geb. 296 in Alexandrien, Bsch. daselbst, † 373. Dogmatische Streitschriften, Briefe, Kommentar zu Lukas.

Augustinus, Aurelius, Bsch. von Hippo, 354—430. Der bedeutendste lat. Kirchenvater, Hauptwerke dogmatischen Inhalts, viele exegetische Schriften; de sermone Domini in monte sec. Matth. libri II.

Basilius d. Gr., Bsch. von Cäsarea in Kappadozien, 329—379; dogmatische und liturgische Schriften, Briefe.

Chrysostomus, Johannes, geb. Antiochien 347, Bsch. von Konstantinopel, † 407. Homilien und Predigten über fast die ganze Bibel.

Clem (Al), T. Flavius Clemens von Alexandria, † zwischen 212 und 220; strom = *τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν ὑπομνημάτων στρωματεῖς.*

Clem-hom = Clementinische Homilien.

Clem-Rom. I = der Clemensbrief der röm. Gemeinde an Korinth, ca. 95 verfaßt; II = der sog. 2. Brief, eine Homilie aus der Mitte des 2. Jhs.

Cyprianus, Thascius Caecilius, um 248 Bsch. von Carthago, † 258, „De catholicae ecclesiae unitate"; Briefe; de dominica oratione. Für die Textkritik kommt besonders in Betracht: „*ad Quirinum Testimonia*", 3 BB (sachlich geordnete Stellensammlungen).

Cyrillus, Bsch. von Alexandrien 412—444; bedeutender Kommentator; Cyr^{luc}: Kommentar zu Lk, in Bruchstücken erhalten.

Cyr^{hier}, Cyrill, geb. ca. 315, Bsch. von Jerusalem 350—386; Vf. der „Katechesen".

Didymus, der Blinde, von Alexandria * 309 (314?); † 394 (399?). Polemische, exegetische und dogmatische Schriften.

Diognetum, Epist. ad, aus dem 3. Jahrhundert.

Epiphanius aus Palästina, Bsch. von Salamis auf Cypern seit 368. † 402; Hauptwerk: adv. haer. = *Πανάριον ἤτοι κιβώτιον κατὰ αἱρέσεων* LXXX (adversus haereses).

Eusebius Pamphili, Bsch. von Cäsarea, 270(?)—340(?). Der Kirchenhistoriker der alten Kirche; apologetische Schriften; wichtig die 10 Canones zu den Evangelien.

Greg. Naz., Gregor, seit etwa 370 Bsch. von Nazianz, † 389; Briefe, Predigten.

Greg. Nyss., Gregor, Bsch. von Nyssa, seit 370, Bruder Basilius' d. Gr. († nach 394). Polemische, dogmatische Werke, 5 Homilien über das Unser-Vater.

Hesychius, Presbyter, dann Patriarch von Jerusalem; † 609.

Hieronymus, Sophronius Eusebius, geb. ca. 340 in Stridon in Dalmatien, † 420, einer der bedeutendsten lateinischen Kirchenväter; Kommentare fast zu allen biblischen Büchern, in denen er vieles stillschweigend von Origenes entlehnt; über seine Bibelübersetzung s. o. S. XVIII.

Hilarius, Bsch. von Poitiers, ca. 320—368. Kommentar zu Mt.

Hippolyt von Rom, ca. 220. — Kommentare; Hauptwerk die „Philosophumena".

Irenaeus, gb. vor 130, Bsch. von Lyon. 5 BB. „adversus haereses", davon griech. Bruchstücke bei Epiphanius, vollständig nur lateinisch erhalten (Ir^{int} = Iren. interpres).

Justin der Märtyrer, aus Samarien, z. Zt. d. Antoninus Pius, als Märtyrer gestorben; Apologie I u. II, Dialogus cum Tryphone Judaeo u. a.

Juvencus, Spanier, Dichter und Presbyter, lebte ca. 330. 4 BB. über evg. Geschichte in heroischem Verse.

Lcf. Lucifer, Bsch. von Cagliari (Calaris), † 371. Dogmatische Streitschriften.

Marcion, aus Pontus, antijüdischer Gnostiker, Mitte des 2. Jhs; Schöpfer des ersten Kanons

mit nur Lk und Plsbrr. Seine Schriften erhalten in den Gegenschriften von Tert, Or, Hipp, Epiph.

Origenes von Alexandria, geb. 186, Vorsteher der katechetischen Schule, † 254. Der bedeutendste Exeget und Textkritiker der alten Kirche; Kommentare, Homilien. Or^{int} (interpres): die lateinische Übersetzung.

Tertullian, Quintus Septimius Florens, geb. in Karthago ca. 150, Presbyter, † ca. 220. Apologetische, ethische und disciplinarische Schriften.

Sonstige Abkürzungen im Apparat.

+ (add) = addit	etc = et cetera	omn = omnes	pon = ponit
- = omittit	fin = finis	par = Parallelen	s. = sive
al = alii	in = initium	patr = Patres	sim = similiter
cod = codex	κτλ = καὶ τὰ λοιπά	pauc = pauci	syrr = die Syrer
codd = codices	latt = die Lateiner	pler = plerique	Unc = Unciales
exc. = excepto	min = Minuskeln	pm = praemittit (-unt)	v. = versus
			verss = versiones.

· nach Textzeugen bedeutet, daß noch einzelne, · · daß noch mehrere der gleichen Art hinzukommen.

1^0 2^0 3^0: das 1., 2., 3. derartige im Vers vorkommende Wort.

Die Vertreter einer Lesart folgen in der Regel auf diese; manchmal sind nur für die Variante, nicht für die im Text gebotene Lesart die Zeugen angeführt, wenn es sich nämlich um eine beschränkte Anzahl handelt. Steht in der Reihe der Zeugen ein Wort in Klammern, so heißt dies: der unmittelbar vorhergehende bietet diese Variante; ebenso gilt eine Klammer mit einem oder mehreren Zeugen innerhalb einer Lesart nur für das vorhergehende Wort, wenn nicht ein anderes Verhältnis angedeutet ist. Klammern mit blos griechischem Text besagen: unter den folgenden Textzeugen bestehen, ob sie auch im allgemeinen zusammengehen, noch die angemerkten Abweichungen, für die es sich um ihrer relativen Geringfügigkeit willen erübrigte, die Vertreter im einzelnen anzuführen.

III. Die apokryphischen Evangelien und Agrapha.

Über die apokryphischen Evangelien und Agrapha sind außer den Werken von Hilgenfeld, Lipsius, Tischendorf u. a. zu vergleichen die eingehenden Untersuchungen von A. Resch, *Außerkanonische Evangelienfragmente* in TU V, H. 4, 1889; *Außerkanonische Paralleltexte zu den Evangelien* in TU X 1893; beide Arbeiten in 2. Auflage verbunden erschienen unter dem Titel: *Agrapha. Außerkanonische Schriftfragmente*; TU XV, H. 3/4. 1906; dazu J. H. Ropes, *Die Sprüche Jesu* in TU XIV, 2. 1896.

Ausführliches (z. T. jetzt Veraltetes) bei Zahn, GNK II, 2. S. 621—797.

Eine zusammenfassende kurze Übersicht über die apokryphische Schriftstellerei gibt Holtzmann, *Einleitung*^{3} S. 485 ff. Vorzüglich orientiert E. Hennecke, *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung und mit Einleitungen*, sowie *Handbuch zu den ntl. Apokryphen* 1904.

Ausführliche Literaturangaben enthält außer diesem Werke in übersichtlicher Anordnung E. Preuschen, *Antilegomena*^{2} 1905, S. 117 ff.

Bequeme Textausgaben lieferten E. Preuschen (mit deutscher Übersetzung); E. Klostermann, *Apocrypha* I. II. III. in der Sammlung „Kleine Texte für theol. Vorlesungen und Übungen“, hrsg. von H. Lietzmann, H. 3. 8. 11.; E. Nestle, *Novi Testamenti graeci supplementum.* 1896. S. 67 ff.

In der folgenden Übersicht der in die Synopse aufgenommenen außerkanonischen Parallelen ist außer dem Stichwort die Quelle angegeben und die Nummer des Spruches bei Resch. 2. Aufl. (Agr = Agraphon, früher Logion; Ap = Apokryphon).

1. Aus dem Hebräerevangelium.

Dies Evangelium gehört zu den ältesten und verbreitetsten der später aus dem Kanon ausgeschlossenen Schriften. Um 130 ist es schon vorhanden, Papias dürfte es gekannt haben (Euseb, h. e. III 39 17); vielleicht bezieht sich die Notiz (s. S. VII) betreffs des Matthäus auf diese Schrift, die er dann allerdings irrtümlicherweise auf den Apostel zurückgeführt hätte. Auch Ignatius (ad. Smyrn. 3 1 2) scheint das Evgm. gekannt zu haben; Hegesipp (um 180) bezeugt sein Dasein (Euseb, h. e. IV 22 8); Clemens braucht es; Origenes zitiert es mit Achtung; Euseb erwähnt es unter den umstrittenen Schriften (III 25 5; 27 4). Am ausführlichsten beschäftigt sich mit ihm Hieronymus; er berichtet, daß manche (und er selbst eine Zeitlang) es für die Originalschrift des Matthäus halten

(Comm. in Mt 12 13); er hat es aus der hebräischen Ursprache in das Griechische und Lateinische übersetzt (de vir. ill. 2). Noch Nicephorus von Konstantinopel († 828) erwähnt es in seiner „Stichometrie“ unter den *νόθα* oder *ἀντιλεγόμενα*; der Minuskelcodex 566 aus dem 9. (10.?) Jahrh. bringt in Unzialschrift am Rande Lesarten aus dem *Ἰουδαϊκόν*. Verbreitet war es unter der judenchristlichen Sekte der Nazaräer, vielleicht auch bei den Ebioniten. Von dem umfangreichen Werk (es hatte nach Nicephorus 2200 Stichen gegen 2500 des Matthäus) sind nur Trümmer erhalten.

Die Texte der Zeugnisse und Bruchstücke bei Preuschen a. a. O. S. 3—9. (136—141). Klostermann II. S. 3—8. Ferner Nestle a. a. O. S. 76—81. Aufgenommen sind folgende Stücke:

Seite	Syn.-Stelle	Quelle	Stichwort	Resch I. Aufl.	Resch II. Aufl.
13	Mt 3 13	Hieron., adv. Pelag. III 2.	Ecce mater domini.	Ap. 2	16
—	„ 3 16—17	Hieron., in Is. XI 2.	Factum est autem cum ascendisset.	Ap. 4	17
15	„ 4 1—8	Orig., in Joh. II 6. / Hieron., in Mich. 7 6 etc.	*Ἄρτι ἔλαβέ με ἡ μήτηρ* / Modo tulit me mater	Ap. 14	22
25	„ 5 24	Hieron., in Eph. 5 4.	Et nunquam, inquit, laeti sitis.	Ap. 8	19
53	„ 11 29	Clem.-Al., Strom. II 9 45. / Clem.-Al., Strom. V 14 96.	*Ὁ θαυμάσας βασιλεύσει.* / *Οὐ παύσεται ὁ ζητῶν.*	Ap. 11	1
55	„ 12 10	Hieron., in Mt XII 13.	Caementarius eram.	Ap. 12	21
113	„ 18 21—22 (Luk 17 3 4)	Hieron., adv. Pelag. III 2. / Cod. 566.	Si peccaverit frater. / *καὶ γὰρ ἐν τ. προφ.*	Ap. 30	23
149	Mt 19 16 ff.	Orig., in Mt XV 14.	Dixit ad eum alter divitum.	Ap. 17	3
176	„ 23 35	Hieron., in Mt.	Filium Iojadae.	—	25
203	„ 26 74	Cod. 566.	*καὶ ἠρνήσατο.*	—	33
213	„ 27 51 par	Hieron., ep. ad. Hedib.	superliminare corruisse.	—	28
223	„ 25 14—30	Euseb, Theophanie.	*κατὰ τοῦ ἀσώτως ἐξηκότος.*	Ap. 18	5

2. Aus dem Ebionitenevangelium.

Das Evangelium, das nach dem Zeugnis des Epiphanius, Adv. haer. 30 3 bei der Sekte der Ebioniten in Gebrauch war und aus dem er allein uns Reste aufbewahrt hat (ib. 30 13 14 16 22), ist, wie wohl als sicher angenommen werden darf, identisch mit dem von Origenes und in seinem Gefolge von Hieronymus und Ambrosius erwähnten „Evangelium der XII Apostel“, nicht aber mit dem Hebr.-evgm; es ist eine von Haus aus griechisch geschriebene Schrift, weicht auch im Inhalt von diesem ab und ist jüngeren Datums.

Die verwerteten Bruchstücke, geordnet nach der Folge, in der sie bei Epiphanius stehn, sind folgende:

				Resch 1. Aufl.	Resch 2. Aufl.
S. 14	zu Luk 3 23	*Ἐγένετό τις ἀνὴρ ὀνόμ. Ἰησοῦς*	30 13	Ap. 21 a	Ap. 12
„ 18 f	„ Matth 4 18—22 par.	*Καὶ ἐλθὼν εἰς Καφαρναούμ*	„	Ap. 21 a	Ap. 12
„ 10	„ „ 3 4. 5 par.	*Καὶ ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων*	„	Ap. 1 c	„ 7
„ —	„ „ 3 1 par.	*Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου*	„ (14)	„ 1	„ 7
„ 13	„ „ 3 13—17 par.	*Τοῦ λαοῦ βαπτισθέντος.*	„	„ 3	„ 8-10
„ 69	„ „ 12 47—50 par.	*Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου.*	30 14		„ 13
„ 24	„ „ 5 17	*Ἦλθον καταλῦσαι τὰς θυσίας.*	30 16	„ 6	„ 11
„ 190	„ „ 26 17 u. Luk 22 15	*Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν*	30 22	„ 33	„ 14

3. Aus dem Ägypterevangelium.

Nach D. Völter, *Petrusevgm oder Ägypterevgm.* 1893, sowie Zschr. f. d. ntl. Wissensch. VI, 1905, S. 368 ff. identisch mit dem Petrusevangelium.

						Resch 1. Aufl.	Resch 2. Aufl.
1.	S. 24	Matth 5 17	Clem. — Al. Strom.	III 9 63	Ἦλθον καταλῦσαι τ. ἔργα τ. θηλείας	L. 30 Ap. 16	Ap. 34
2. a)	S. 148	„ 19 12	„ „ „	III 6 45	Τῇ Σαλώμῃ ὁ κύριος πυνθανομένῃ		
			„ „ „	III 9 63	Ἡ Σαλ. φησὶ μέχρι τίνος		
b)			„ „ „	III 9 66	Φαμένης γὰρ αὐτῆς		
c)			„ „ „	III 13 92	Πυνθανομένης τ. Σαλ.		

Erwähnt wird dies Evangelium außerdem von Epiphanius, adv. haer. 62 2, von Hippolyt, Philos. V 7 und Origenes, Scholion zu Lukas 1; s. Preuschen S. 2 f.; Klostermann II, S. 12 f.

4. Das Evangelium Petri.

Daß es ein nach Petrus benanntes Evangelium gäbe, wußte man früher nur aus den spärlichen Zeugnissen des Origenes, Comm. in Mt X 17, des Theodoret, Haer. fab. comp. II 2, und vornehmlich aus dem Brief des Bsch. Serapion von Antiochien an die Gemeinde zu Rhossos in Cilicien (um 200) bei Euseb, h. e. VI 12 2–6, sowie aus dessen Notiz III 3 2. — 1886/87 wurde in Akhmîm (Oberägypten) in dem Grab eines Mönches eine Pergamenthandschrift aus dem 8. (9.?) Jahrhundert gefunden, die ansehnliche Bruchstücke des Evgms wie der Apokalypse des Petrus sowie 2 Fragmente des Henochbuches enthält. Das Evgm selbst gehört dem 2. Jh. an. Über das Verhältnis zum Ägypterevgm s. o. Die Verseinteilung stammt von Harnack, *Bruchstücke des Evgm. u. der Apk. d. Petrus* (TU IX 2) [2]1893; die Kapiteleinteilung von J. A. Robinson u. M. R. James, *The Gospels accord. to Peter and the Revel. of Peter* [2]1892. Gewöhnlich werden beide Einteilungen nebeneinander angewendet. Der Text bei Preuschen S. 16—20 (146—150); Klostermann I, S. 3—7; Nestle S. 68—72. — Die Zeugnisse bei Preuschen S. 15 f. (145 f.); Klostermann II, S. 17 f.

Syn.	Stelle	Evg. Petri	Syn.	Stelle	Evg. Petri
S. 207	Matth 27 24	I 1—2	S. 214	Luk 23 48	VII 25
„ 208	„ 27 26[b] par	II 5b	„ 216	Matth 27 62—66	VIII 28—33
„ 209	„ 27 33—44 par	IV 10 13—14	„ 219	„ 28 11—15	XI 45—49
„ 212	„ 27 45—51 par	V 15 19—20	„ 216	„ 28 1.5—8 par	XII 50-XIII 57

5. Das Fajjumfragment.

S. 195 zu Mark 14 27—30. Aufgefunden 1885 in Wien von G. Bickell in der Papyrussammlung des Erzherzogs Rainer. Es stammt aus dem 3. Jahrh. Text bei Preuschen, a. a. O. S. 21 f. (mit Literaturangabe; s. auch S. 110), bei Nestle, a. a. O., S. 67; Klostermann II, S. 11.

6. Die Oxyrhynchussprüche.

1896/97 entdeckten B. P. Grenfell und A. S. Hunt in Behnesa in Mittelägypten, dem alten Oxyrhynchus, u. a. einen Papyrus mit 7 Jesussprüchen, die sie 1897 veröffentlichten unter dem Titel: *Λόγια Ἰησοῦ. Sayings of our Lord* etc. Sie sind etwa um 200, sicher vor 300 geschrieben.

Eine 2. Sammlung von 5 oder 6 Sprüchen, je nachdem man den 1. als Generaltitel oder als eigentlichen Spruch auffaßt, entdeckten dieselben Forscher 1903, veröffentlicht 1904. (*The Oxyrhynchus Papyri* IV.); diese Sprüche sind derart verstümmelt, daß eine Wiederherstellung höchstens bei zweien noch mit einiger Sicherheit möglich ist. Der V. Band von *The Oxyrhynchus Papyri* 1908 enthält ein aus 45 Zeilen in Unzialen des 4./5. Jahrh. ge-

schriebenes Bruchstück eines unkanonischen Evangeliums, ein Gespräch Jesu mit einem Pharisäer über Rein und Unrein. Darüber Näheres bei H. B. Swete, *Zwei neue Evangelienfragmente*, in „Kleine Texte usw." H. 31, 1908. Texte der 2 ersten Sammlungen bei Preuschen, a. a. O. S. 22 ff. (151 f.), bei Klostermann a. a. O. II, S. 11 f.; III, S. 17 ff. Aufgenommen worden sind:

I	1. καὶ τότε διαβλέψεις . . .	zu Matth	7 5	S. 31
	2. ἐὰν μὴ νηστεύσητε . . .	„ „	6 16	„ 29
	4. ἔγειρον τὸν λίθον . . .	„ „	18 20	„ 112
	5. οὐκ ἔστιν δεκτός . . .	„ Luk	4 24	„ 17
	6. πόλις οἰκοδομημένη	„ Matth	5 14	„ 24
II	1. μὴ πανσάσθω ὁ ζητῶν	„ „	11 29	„ 53
	5. πᾶν τὸ μὴ ἔμπροσθεν τ. ὄψεως	„ „	10 26	„ 48
		„ Luk	12 2	„ 126

7. Versprengte Herrenworte.

Agrapha, d. h. Worte, die als Jesusworte angeführt werden, aber in unsern Evangelien sich nicht finden, enthält schon das NT in Apg 20 35, vielleicht auch 1 Thess 4 15—17, Apk 16 15. Hierher gehören auch die Sonderlesarten von Handschriften (D Φ W zu Luk 6 4, Matth 20 28, Mark 16 16 usw.) und Übersetzungen. Eine ganze Reihe solcher Agrapha findet sich in den Schriften des 2. u. 3. Jhs. Folgende sind verwertet (außer den Sonderlesarten der Codices und Übersetzungen, die in den textkritischen Anmerkungen ihren Platz gefunden haben, und denen, die als Bestandteile apokryphischer Evangelien dort aufgeführt sind).

Nr.	Seite	Syn. Stelle	Quelle	Stichwort	Resch 1. Aufl.	Resch 2. Aufl.
1.	31	Matth 6 33	Orig., de orat. 2 2 14 1 (Clem. Al., Strom. I 24 158)	*Αἰτεῖτε τὰ μεγάλα*	L. 41	Agr. 86
2.	109	„ 18 3	Acta Philippi	*Ἐὰν μὴ ποιήσητε ὑμῶν τὰ κάτω*	Ap. 44	Ap. 73ª
3.	131	Luk 12 49	Didymus, in Ps 88 8 / Orig., in Jerem. XX 3	*Ὁ ἐγγύς μου ..* / Qui iuxta me est	L. 5	Agr. 150
4.	140	„ 16 10	Clem. Rom. II 8 5 / Iren., adv. haer. II 34 3	*Εἰ τὸ μικρὸν οὐκ ἐτηρήσατε* / Si in modico fideles	L. 7	„ 120
5.	145	„ 17 32 33	Clem. Al., Exc. e Theod. § 2	*Σῶζον σὺ ..*	L. 8	„ 141
6.	186	Matth 25 14 ff	Clem. Al., Strom. I 28 177 etc.	*Γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται*	L. 43	„ 87
7.	188	„ 25 40	Clem. Al., Strom. I 19 94, II 15 71 / Tert., de or. c. 26	*Εἶδες τὸν ἀδελφόν σου* / Vidisti fratrem	L. 65	„ 144

IV. Parallelen- und Stellenregister zur Synopse.

Erläuterungen zu den Registern.

Das Parallelenregister ist doppelt angelegt. Das erste System gibt die Hauptstellen, im zweiten sind die Abschnitte angegeben, die nur als Parallelen, außerhalb ihres Kontextes, in Betracht kommen. *Kursivschrift* und *-zahlen* bedeuten die Verweise (ohne Text).

Das Gleiche gilt vom Stellenregister zu den einzelnen Evgg. **Fette** Kapitel-, **halbfette** Verszahlen und Seitenzahlen bezeichnen den Hauptplatz der Perikope; gewöhnliche Zahlen gelten für die (ausgedruckten) Parallelen, *Kursiv*zahlen für die Verweise.

Die Vorgeschichten.

A. Die matthäische Vorgeschichte. Matth 1. 2.

Der Stammbaum Jesu	1 1—17	S. 1
Die Geburt Jesu	18—25	„ 2
Die Weisen aus dem Morgenland	2 1—12	„ —
Flucht und Rückkehr	13—23	„ 3

B. Die lukanische Vorgeschichte. Luk 1. 2.

Der Prolog	1 1—4	S. 3
Verheißung der Geburt des Täufers	5—25	„ —
Verheißung der Geburt Jesu	26—38	„ 4
Besuch der Maria bei Elisabet	39—56	„ 5
Geburt des Täufers	57—80	„ —
Die Geburt Jesu	2 1—20	„ 7
Beschneidung Jesu und Darstellung	21—40	„ —
Der zwölfjährige Jesus	41—52	„ 8

I. Die galiläische Periode. Matth 3—18 = Mark 1—9 = Luk 3 1—9 50.

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk
1	Johannes der Täufer	3 1—6	1 1—6	3 1—6	*11 10*		*7 27*
2	Bußpredigt des Täufers	7—10	—	7—9			
3	Standespredigt des Täufers	—	—	10—14			
4	Messianische Verkündigung d. T.	11—12	7—8	15—18			
5	Die Gefangennahme des Täufers	—	—	19—20	*14 3—4*	*6 17—18*	
6	Die Taufe Jesu	13—17	9—11	21—22			
7	Die Ahnentafel	—	—	23—38	1 1—16		
8	Die Versuchungen Jesu	4 1—11	12—13	4 1—13			
9	Jesu Auftreten in Galiläa	12—17	14—15	14—15			
10	Antrittspredigt in Nazaret	—	—	16—30	*13 53—58*	*6 1—6*	
11	Berufung der ersten Jünger	18—22	16—20	—			*5 1—11*
12	Jesus i. d. Synagoge zu Kapernaum	—	21—28	31—37	7 28—29		
13	Heilung der Schwiegermutter des Petrus	—	29—31	38—39	8 14—15		
14	Krankenheilungen am Abend	—	32—34	40—41	*4 24* 8 16—17 12 16	3 10—12	
15	Flucht Jesu	—	35—38	42—43			
16	Reisepredigt in Galiläa	23—25	39	44	*8 16* 9 35 12 15 14 35	3 7 8 10 6 54 55	6 17—19
17	Der Fischzug des Petrus	—	—	5 1—11	*4 18—22*	*1 16—20*	

Die Bergpredigt. Matth 5—7

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk
18	Einleitung zur Bergpredigt	5 1—2	—	—			6 20
19	Seligpreisungen	3—12	—	—			6 20—23
20	Gleichnisse vom Salz und Licht	13—16	—	—		4 21 9 50	8 16 11 34—35 14 33
21	Jesu Stellung zum Gesetz	17—20	—	—	*24 35*	*13 31*	16 17 *21 33*
22	Vom Töten	21—26	—	—			12 57—59
23	Vom Ehebruch	27—30	—	—	18 8—9	9 43—48	
24	Von der Ehescheidung	31—32	—	—	19 9	10 11 12	16 18
25	Vom Schwören	33—37	—	—	*23 16—22*		
26	Von der Wiedervergeltung	38—42	—	—			6 29—30
27	Von der Feindesliebe	43—48	—	—			6 27—28 32—36
28	Vom Almosen	6 1—4	—	—			
29	Vom Beten	5—8	—	—			
30	Das Unser-Vater	9—15	—	—		11 25 [26]	11 2—4

	Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk	Seite
Vom Fasten	16—18	—	—				29
Vom Schätzesammeln	19—21	—	—			12 33—34	—
Parabel vom Auge	22—23	—	—			11 34—36	30
Vom Doppeldienst	24	—	—			16 13	—
Vom Sorgen	25—34	—	—			12 22—31	—
Vom Richten	7 1—5	—	—		4 24	6 37—38 41—42	31
Von der Entweihung d. Heiligtums	6	—	—				32
Von der Gebetserhörung	7—11	—	—			11 9—13	—
Norm der Nächstenliebe	12	—	—			6 31	—
Die enge Pforte	13—14	—	—			13 23—24	—
Das Kriterium der Frömmigkeit	15—20	—	—	*3 10* 12 33		*3 9* 6 43—44 12 33	33
Warnung vor Selbsttäuschung	21—23	—	—			6 46 13 26—27	—
Schlußgleichnisse	24—27	—	—			6 47—49	—
Nachwort	28—29	—	—		1 21 22	4 31—32 *7 1a*	34
Heilung eines Aussätzigen	8 1—4	1 40—45	5 12—16		*1 35*	*4 42*	—
Der Hauptmann von Kapernaum	5—13	—	—			7 1—10 13 28—30	35
Heilung der Schwiegermutter des Petrus	14—15	—	—		*1 29—31*	*4 38—39*	36
Krankenheilungen am Abend	16—17	—	—		*32—34*	*40—41*	37
Verschiedene Nachfolger	18—22	—	—			9 57—60	—
Der Seesturm	23—27	—	—		*4 35—41*	*8 22—25*	—
Die Besessenen von Gadara	28—34	—	—		*5 1—20*	*26—39*	38
Heilung eines Gichtbrüchigen	9 1—8	2 1—12	17—26				38
Berufung d. Levi u. Zöllnerverkehr	9—13	13—17	27—32			*15 1 2*	40
Die Fastenfrage	14—17	18—22	33—39				41
Die Tochter des Jairus und das blutflüssige Weib	18—26	—	—		*5 21—43*	*8 40—56*	42
Heilung zweier Blinden	27—31	—	—	*20 29—34*	*10 46—52*	*18 35—43*	43
Heilung eines stummen Dämonischen	32—34	—	—	12 22—24	3 22	11 14—15	—
Die Aussendung der Jünger	9 35—10 16	—	—	4 23 15 24	3 14—19 6 6—11 34	6 13—16 *8 1* 9 1—5 10 1—12	—
Das Schicksal der Jünger	10 17—25	—	—	24 9 13	13 9—13	6 40 12 11—12 21 12—17 19	47
Aufforderung zu furchtlosem Bekenntnis	26—33	—	—		4 22 8 38	8 17 9 26 12 2—9 21 18	48
Zwiespalt unter den Nächsten	34—36	—	—			12 51—53	49
Bedingungen der Nachfolge	37—39			16 24—25	8 34—35	9 23—24 14 26—27 17 33	—
Schluß der Rede	40—11 1	—	—	18 5	9 37 41	9 48 10 16	50
Anfrage des Täufers	11 2—6	—	—			7 18—23	—
Jesu Zeugnis über den Täufer	7—19	—	—	*21 32*	*1 2*	7 24—35 16 16	51
Wehe über die galiläischen Städte	20—24	—	—			10 13—15	52
Jubelruf	25—27	—	—			10 21—22	—
Heilandsruf	28—30	—	—				53
Das Ährenraufen am Sabbat	12 1—8	23—28	6 1—5				—
Heilung der verdorrten Hand	9—14	3 1—6	6—11			13 15—16 14 3 5	55
Zulauf und Heilungen	15—21	7—12	17—19	4 24 25 14 36	6 56	4 41	56
Berufung der zwölf Apostel	—	13—19	12—16	10 1—4	6 7	9 1 2	57

Die Feldrede. Luk 6 20—49

	Matth	Mark	Luk	Matth	Mark	Luk	Seite
Seligpreisungen	—	—	20—23	5 3 5 6 11 12			58
Weherufe	—	—	24—26				59

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Parallelen und Dubletten Mark	Parallelen und Dubletten Luk
75	Von der Feindesliebe	—	—	6 27–36	5 39–42 44–48 7 12		
76	Vom Richten	—	—	37–42	7 1–5 10 24–25 15 14	4 24	
77	Das Kriterium der Frömmigkeit	—	—	43–46	7 16–21 12 33–35		
78	Schlußgleichnisse	—	—	47–49	7 24–27		
79	Der Hauptmann von Kapernaum	—	—	7 1–10	*7 28a 8 5–13*		
80	Der Jüngling von Nain	—	—	11–17			
81	Die Anfrage des Täufers	—	—	18–23	*11 2–6*		
82	Jesu Zeugnis über den Täufer	—	—	24–35	*11 7–19* 21 32	*1 2*	
83	Die Büßerin in Simons Haus	—	—	36–50	*26 6–13*	*14 3–9*	
84	Die dienenden Frauen	—	—	8 1–3	*4 23 9 35 27 55*	*15 41 16 9*	
85	Die pharisäische Anklage	12 22–24	3 20–22	—	*9 32 f.* 9 34		11 14–16
86	Jesu Verteidigungsrede	25–37	23–30	—	7 16–20	9 40	6 43–45 9 50 11 17–23 12 10
87	Erklärung wider d. Wundersucht	38–42	—	—	16 1 2 4	8 11–12	11 29–32
88	Spruch vom Rückfall	43–45	—	—			11 24–26
89	Jesu wahre Verwandte	46–50	31–35	—			8 19–21
90	Das Gleichnis vom Säemann	13 1–9	4 1–9	4–8			*5 1–3*
91	Zweck der Gleichnisrede	10–15	10–12	9–10		*4 25*	*8 18 b.*
92	Selige Augenzeugen	16–17	—	—			10 23–24
93	Deutung des Gleichnisses vom Säemann	18–23	13–20	11–15			
94	Sprüche über den rechten Gebrauch der Parabeln	—	21–25	16–18	5 15 7 2 10 26 13 12 25 29		6 38 11 33 12 2 19 26
95	Gleichnis v. d. selbstwachsenden Saat	—	26–29	—			
96	Gleichnis vom Unkraut	24–30	—	—			
97	Gleichnis vom Senfkorn	31–32	30–32	—			13 18–19
98	Gleichnis vom Sauerteig	33	—	—			13 20–21
99	Methode der Gleichnisrede	34–35	33–34	—			
100	Deutung des Gleichnisses vom Unkraut	36–43	—	—			
101	Gleichnis v. Schatz u. v. d. Perle	44–46	—	—			
102	Gleichnis vom Fischnetz	47–50	—	—			
103	Abschluß der Gleichnisrede	51–52	—	—			
104	Jesu wahre Verwandte	—	—	19–21	*12 46–50*	*3 31–35*	
105	Der Seesturm	—	35–41	22–25	8 23–27		
106	Der gerasenische Besessene	—	5 1–20	26–39	8 28–34		
107	Die Tochter des Jairus und das blutflüssige Weib	—	21–43	40–56	9 18–26		
108	Verwerfung in Nazaret	53–58	6 1–6	—			*4 16–30*
109	Die Aussendung der Jünger	—	6–13	9 1–6	9 35 10 1 9–11 14	3 14–15	*10 1–12*
110	Urteil des Herodes über Jesus	14 1–2	14–16	7–9			
111	Der Tod des Täufers	3–12	17–29	—			3 19–20
112	Rückkehr d. Jünger u. Speisung der Fünftausend	13–21	30–44	10–17	9 36 *15 32–39*	*8 1–10*	10 17
113	Das Wandeln auf dem Seee	22–33	45–52	—			
114	Rückkehr nach der Landschaft Gennesar	34–36	53–56	—	4 24	*1 32–33* 3 10	*4 40–41* 6 18–19 6 39
115	Vom Händewaschen	15 1–20	7 1–23	—			
116	Die Kanaanitin	21–28	24–30	—			
117	Heilung vieler Kranken; — eines Taubstummen	29–31	31–37	—			
118	Die Speisung der Viertausend	32–39	8 1–10	—	*14 13–21*	*6 30–44*	*9 10–17*

	Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk	Seite
Zeichenforderung der Pharisäer	16 1—4	8 11—13	—	12 38—39		11 16 29 12 54—56	97
Gespräch vom Sauerteig	5—12	14—21	—			12 1	98
Der Blinde von Bethsaida	—	22—26	—				99
Petrusbekenntnis u. erste Leidensverkündung	13—23	27—33	9 18—22	18 18			—
Der Leidensweg der Jünger	24—28	34—9 1	23—27	10 33 38—39		12 9 14 27 17 33	101
Die Verklärung	17 1—8	9 2—8	28—36				102
Gespräch beim Abstieg	9—13	9—13	—			*9 37*	104
Heilung des epileptischen Knaben	14—21	14—29	37—43ᵃ	*17 9* 21 21	*9 9* 11 22—23	17 6	105
Zweite Leidensverkündigung	22—23	30—32	43ᵇ—45				107
Die Tempelsteuer	24—27	—	—				108
Der Rangstreit	18 1—5	33—37	46—48	10 40 20 26—27 23 12	10 15 43—44	14 11 18 14 17 22 26	—
Der fremde Exorzist	—	38—41	49—50	10 42 12 30		11 23	109
Vom Ärgernis	6—9	42—48	—	5 29—30		17 1—2	110
Vom Salz	—	49—50	—	5 13		14 34—35	111
Die Rettung des Verlorenen	10—14	—	—			15 3—7	—
Bruderpflichten	15—20	—	—	16 19		17 3	112
Von der Versöhnlichkeit	21—22	—	—			17 4	113
Das Gleichnis vom Schalksknecht	23—35	—	—				—

II. Der lukanische Reisebericht. Luk 9 51—18 14.

(Große Einschaltung)

	Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk	Seite
Die Samariterherberge	—	—	51—56				114
Verschiedene Nachfolger	—	—	57—62	8 19—22			—
Die Aussendung der Siebzig	—	—	10 1—16	9 37—38 10 7—16 40 11 21—23 *18 5*	*6 6—11* *9 37*	*9 1—5 48*	115
Die Rückkehr der Siebzig	—	—	17—20		*6 30*	*9 10*	116
Jubelruf	—	—	21—22	11 25—27			117
Selige Augenzeugen	—	—	23—24	13 16—17			—
Die Frage nach d. großen Gebot	—	—	25—28	22 34—40	12 28—31		—
Gleichnis vom barmh. Samariter	—	—	29—37				118
Maria und Martha	—	—	38—42				119
Das Unser-Vater	—	—	11 1—4	6 9—13			—
Gleichnis vom bittenden Freund	—	—	5—8				120
Von der Gebetserhörung	—	—	9—13	7 7—11			—
Verteidigungsrede gegen d. Vorwurf des Teufelsbündnisses	—	—	14—23	9 32—34 12 22—30 *12 38* *16 1*	3 22—27 *9 40* *8 11*	*9 50* *11 29*	—
Spruch vom Rückfall	—	—	24—26	12 43—45			122
Seligpreisung der Mutter Jesu	—	—	27—28				—
Erklärung wider d. Wundersucht	—	—	29—32	12 38—42 16 1 2 4	8 11—12		—
Vom Licht	—	—	33—36	5 15 6 22—23	*4 21*	*8 16*	123
Rede gegen den Pharisäismus	—	—	37—12 1	*15 1ff. 16 6 12* 23 4—36	*7 1ff.* *8 15* 12 38 39	20 46	124
Ermahnung zu freimütigem Bekenntnis	—	—	12 2—12	10 19—20 26—33 12 32	3 28—29 4 22 8 38 13 11	8 17 9 26 21 14 15	126
Gleichnis vom törichten Reichen	—	—	13—21				127
Vom Sorgen u. Schätzesammeln	—	—	22—34	6 19—21 25—33			128
Von der Wachsamkeit u. Treue	—	—	35—46	24 43—51 *25 1—13*	13 35—36		129
Vom Knechtslohn	—	—	47—48			*17 7—10*	130
Vom Ernst der Zeit	—	—	49—56	10 34—36 16 2—3	10 38		131

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten: Matth	Mark	Luk
161	Empfehlung rechtzeitigen Ausgleichs	—	—	**12** 57—59	5 25—26		
162	Bußruf	—	—	**13** 1—9			
163	Heilung der verkrümmten Frau	—	—	10—17	12 11—12		*14 1—6* 5
164	Gleichnisse vom Senfkorn und Sauerteig	—	—	18—21	13 31—33	4 30—32	
165	Bedrohung Israels mit Ausschließung aus d. Reiche Gottes	—	—	22—30	7 13—14 22—23 8 11—12 25 10—12 *19 30 20 16*	*10 31*	
166	Abschied von Galiläa	—	—	31—33			
167	Weissagung über Jerusalem	—	—	34—35	23 37—39		
168	Heilung eines Wassersüchtigen	—	—	**14** 1—6	*12 9—14*	*3 1—6*	*6 6-11 13 10-17*
169	Gastmahlsreden	—	—	7—14	*18 4 23 12*		*18 14*
170	Das Gleichnis vom Abendmahl	—	—	15—24	22 1—10		
171	Bedingungen der Jüngerschaft	—	—	25—35	*5 13* 10 37—38 16 24	8 34 *9 50*	9 23
172	Vom verlorenen Schaf u. Groschen	—	—	**15** 1—10	*9 10—11* 18 12—14	*2 15—16*	*5 29—30*
173	Gleichnis vom verlorenen Sohn	—	—	11—32			
174	Vom ungerechten Haushalter	—	—	**16** 1—13	6 24		
175	Verurteilung d. pharis. Hochmuts	—	—	14—15			
176	Von Gesetz und Ehescheidung	—	—	16—18	5 18 32 11 12—13 *19 9*	*10 11 12*	
177	Vom reichen Mann und armen Lazarus	—	—	19—31			
178	Vom Ärgernis	—	—	**17** 1—2	18 6—7	9 42	
179	Von der Versöhnlichkeit	—	—	3—4	18 15 21—22		
180	Vom Glauben	—	—	5—6	17 20 21 21	11 22—23	
181	Vom Knechtslohn	—	—	7—10			
182	Heilung von zehn Aussätzigen	—	—	11—19			
183	Vom Reiche Gottes	—	—	20—21			
184	Der Tag des Menschensohns	—	—	22—37	10 39 16 25 24 17—18 26—28 37—41	8 35 13 15—16	9 24
185	Gleichnis vom gottlosen Richter	—	—	**18** 1—8			
186	Gleichnis v. Pharisäer u. Zöllner	—	—	9—14	*18 4 23 12*		*14 11*

III. Die judäische Periode. Matth 19—27 = Mark 10—15 = Luk 18 15—23.

1. Der Zug nach Jerusalem.

Matth 19—20 = Mark 10 = Luk 18 15—19 27.

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten: Matth	Mark	Luk
187	Ehe und Ehescheidung	**19** 1—12	**10** 1—12	—	5 32		16 18
188	Segnung der Kinder	13—15	13—16	15—17	18 3		
189	Von der Gefahr des Reichtums	16—30	17—31	18—30	*20 16*		13 30 22 28—30
190	Gleichnis von den Arbeitern im Weinberg	**20** 1—16	—	—	*19 30*		
191	Dritte Leidensverkündigung	17—19	32—44	31—34			
192	Jesus und die Zebedaiden	20—28	35—45	—	*23 11*	*9 35*	*9 48 12 49* 22 24—27
193	Heilung des Bartimäus	29—34	46—52	35—43	*9 27—31*		
194	Zakchäus	—	—	**19** 1—10			
195	Das Gleichnis von den Minen	—	—	11—27	*13 12* 25 14—30	*4 25*	*8 18*

2. Die jerusalemischen Tage. Matth 21—25 = Mark 11—13 = Luk 19 28—21.

	Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk	Seite
Der Einzug in Jerusalem	21 1—9	11 1—10	19 28—38				158
Weissagung von der Zerstörung Jerusalems	—	—	39—44	*21 14—16*			160
Jesus im Tempel (Tempelreinigung); Rückkehr n. Bethanien	10—17	11	45—46		*11 15—19*	*19 39 40*	—
Verfluchung des Feigenbaums...	18—19	12—14	—				161
Die Tempelreinigung...........	—	15—19	47—48	21 12—13		19 45—46	162
Gespräch über den verdorrten Feigenbaum................	20—22	20—25 [26]	—	6 14 15 17 20		17 6	—
Die Vollmachtsfrage	23—27	27—33	20 1—8				163
Das Gleichnis von den ungleichen Söhnen	28—32	—	—			7 29—30	164
Gleichnis von den bösen Winzern	33—46	12 1—12	9—19	*22 22*			165
Gleichnis vom Hochzeitsmahl ...	22 1—14	—	—			14 16—24	167
Die Pharisäerfrage.............	15—22	13—17	20—26		*12 12*		168
Die Sadduzäerfrage	23—33	18—27	27—40	*22 46*	*11 18 12 32-34*		169
Die Frage nach d. großen Gebot	34—40	28—34	—	*22 46*		10 25-28 *20 40*	171
Der Davidssohn	41—46	35—37	41—44		*12 34*	*20 40*	172
Rede gegen den Pharisäismus ..	23 1—36	38—40	45—47	*3 7 20 26 27*	*9 35 10 43 44*	*3 7 9 48* 11 39—52 *14 11* *18 14 22 26*	—
Weissagung über Jerusalem	37—39	—	—			13 34—35	176
Die Scherflein der Witwe......	—	41—44	21 1—4				—
Weissagung von der Zerstörung des Tempels	24 1—3	13 1—4	5—7				177

Die synoptische Apokalypse.

Matth 24 4—36 = Mark 13 5—37 = Luk 21 8—36.

	Matth	Mark	Luk	Parallelen Matth	Mark	Luk	Seite
I a) die Vorzeichen der Parusie	24 4—8	13 5—8	21 8—11	*24 23—26*	*13 21—22*	*17 23*	177
b) Mahnworte für die Anfänge der Not...............	9—14	9—13	12—19	10 17—22 30		12 7 11 12	178
II a) Die Bedrängnis in Juda...	15—22	14—20	20—24			17 31	180
b) Mahnworte für den Höhepunkt der Not	23—25	21—23	—				181
c) Der Tag des Menschensohns	26—28	—	—			17 23—24 37	—
III a) Die Parusie des Menschensohns................	29—31	24—27	25—28				—
b) D. Gleichnis v. Feigenbaum	32—33	28—29	29—31				182
c) Das „Wann" der Parusie..	34—36	30—32	32—33	*5 17 16 28*	*9 1*	*9 27 16 17*	183
Schluß der Rede nach Markus ..	—	33—37	—	24 42 25 13—14 15 b	—	12 38 40 19 12—13	—
Schluß der Rede nach Lukas ...	—	—	34—36				184
Wiederkunftsgleichnisse	37—41	—	—			17 26—27 34—35	—
Gleichnis vom wachenden Hausherrn	42—44	—	—		*13 33 35*	12 39—40	—
Der treue u. kluge Knecht u. sein Widerspiel	45—51	—	—			12 42—46	185
Gleichnis von den zehn Jungfrauen	25 1—13	—	—		*13 35—37*	12 35—36 13 25	—
Gleichnis von den Talenten.....	14—30	—	—	*13 12*	*4 25 13 34*	*8 18* 19 12—27	186
Gleichnis vom Weltgericht	31—46	—	—				188
Summarische Bemerkung über Jesu Tätigkeit in Jerusalem ..	—	—	37—38				—

3. Die Leidensgeschichte.

Matth 26—27 = Mark 14—15 = Luk 22—23.

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk	Seite
231	Der Todesanschlag	26 1—5	14 1—2	22 1—2				189
232	Die Salbung in Bethanien	6—13	3—9	—			*7 36—50*	—
233	Der Verrat des Judas	14—16	10—11	3—6				190
234	Zurüstung zum Passahmahl	17—19	12—16	7—13				—

Die letzte Mahlzeit.

Matth 26 20—29 = Mark 14 17—25 — Luk 22 14—38.

		Matth	Mark	Luk	Parallelen und Dubletten Matth	Mark	Luk	Seite
235	Bezeichnung des Verräters	26 20—25	14 17—21	22 14			22 21—23	191
236	Die Stiftung des Herrnmahls	26—29	22—25	15—20				192
237	Abschiedsworte	—	—	21—38				194
—	a) Vorhersagung des Verrats	—	—	21—22	*26 21—25*	*14 18—21*		—
—	b) Die Rangordnung im Reiche Gottes	—	—	24—30	19 28 20 25 28	10 42—45		—
—	c) Vorhersagung der Verleugnung des Petrus	—	—	31—34	*26 30—35*	*14 26—31*		198
—	d) Rückblick und Ausblick	—	—	35—38				—
238	Auf dem Weg nach Gethsemane; Vorhersagung der Verleugnung des Petrus	30—35	26—31	39			22 31—34	—
239	Jesus in Gethsemane	36—46	32—42	40—46				196
240	Die Gefangennahme Jesu	47—56	43—52	47—53				198
241	Jesus vor dem Hohen Rat. Die Verleugnung des Petrus	57—75	53—72	54—71	*27 1*	*15 1*		200
242	Übergabe des Verurteilten an Pilatus	27 1—2	15 1	23 1			22 66	204
243	Das Ende des Judas	3—10	—	—				—
244	Verhandlung vor Pilatus	11—14	2—5	2—5				—
245	Jesus vor Herodes	—	—	6—16				205
246	Die Verurteilung	15—26	6—15	17—25				206
247	Verspottung des Judenkönigs	27—31	16—20	—				208
248	Der Todesgang	32	21	26—32	*27 38*	*14 27*		209
249	Die Kreuzigung	33—44	22—32	33—43	*27 48*	*14 36*		—
250	Der Tod Jesu	45—56	33—41	44—49			*8 3*	212
251	Das Begräbnis Jesu	57—61	42—47	50—56				214
252	Die Grabeswächter	62—66	—	—				216
253	Das leere Grab	28 1—10	16 1—8	24 1—11				—

Die Nachgeschichten.

A. Die matthäische Nachgeschichte. 28 11—20.

Der Betrug der Hierarchen . . . . 28 11—15 S. 219
Die Offenbarung des Auferstandenen in Galiläa . . . . 16—20 „ —

B. Die lukanische Nachgeschichte. 24 13—53.

Die Emmausjünger . . . . 24 13—35 „ —
Die Offenbarung des Auferstandenen in Jerusalem . . . . 36—49 „ 220
Die Himmelfahrt . . . . 50—53 „ 221

C. Der unechte Markusschluß. 16 9—20 „ —

Stellenregister.

1. Matthäus.

1	1–17	S. 1 13f.
	18–25	„ 2
2	1–12	„ 2
	13–23	„ 3
3	1–6	„ 9f.
	7–10	„ 11
	7	„ *175*
	10	„ *33*
	11–12	„ 12
	13–17	„ 12f.
4	1–11	„ 15f.
	12–17	„ 16f.
	17	„ *183*
	18–22	„ 18 *22*
	23–25	„ 21f.
	23	„ 44 *65*
	24	„ 56f. 91
	25	„ 56
5	1–2	„ 23
	3–12	„ 23f.
	3 5–6 11–12	„ 58
	13–16	„ 24
	13	„ 105f. 111 *138*
	15	„ 73 123
	17–20	„ 24f.
	17	„ *183*
	18	„ 141
	21–26	„ 25
	25–26	„ 131f.
	27–30	„ 25f.
	29–30	„ 111
	31–32	„ 26
	32	„ 141 147
	33–37	„ 26
	38–42	„ 27
	39–42	„ 59
	43–48	„ 27f.
	44–48	„ 59f.
6	1–4	„ 28
	5–8	„ 28
	9–15	„ 28f.
	9–13	„ 119
	14–15	„ 163
	16–18	„ 29
	19–21	„ 29 129
	22–23	„ 30 123
	24	„ 30 140
	25–34	„ 30f. 128f.
7	1–5	„ 31 60
	2	„ 74
	6	„ 32
	7–11	„ 32 120
	12	„ 32 59
	13–14	„ 32 133f.
	15–20	„ 33
	16–20	„ 67
7	16–21	S. 61
	19	„ *11*
	21–23	„ 33
	22–23	„ 134
	24–27	„ 33 61f.
	28–29	„ 19 34
	28	„ *62*
8	1–4	„ 34
	5–13	„ 35f. *62*
	11–12	„ 134
	14–15	„ *20* 36
	16–17	„ *20* 37
	18–22	„ 37
	19–22	„ 114
	23–27	„ 37 77f.
	28–34	„ 38 78–80
9	1–8	„ 38–40
	9–13	„ 40f.
	10–11	„ *138*
	14–17	„ 41f.
	18–26	„ 42f. 81–83
	27–31	„ 43 *155*
	32–34	„ 43 121
	32–33	„ *66*
	34	„ 66
	35–10 16	„ 43–46
	35	„ 21 *65* 84
	36	„ 88
	37–38	„ 115
10	1 9–11 14	„ 84f.
	1–4	„ 57f.
	7–16	„ 115f.
	17–25	„ 47
	17–22	„ 178f.
	19–20	„ 127
	24–25	„ 60
	26–33	„ 48 126f.
	26	„ 73
	30	„ 179
	33	„ 102
	34–36	„ 49 131
	37–39	„ 49
	37–38	„ 137
	38–39	„ 101
	39	„ 145
	40–11 1	„ 50
	40	„ 109 116
	42	„ 110
11	2–6	„ 50 *63*
	7–19	„ 51f. *63*
	10	„ *10*
	12–13	„ 141
	20–24	„ 52
	21–23	„ 116
	25–27	„ 52f. 117
	28–30	„ 53
12	1–8	„ 53f.
12	9–14	S. 55f. *135*
	11–12	„ 133
	15–21	„ 56
	15	„ 22
	16	„ 21
	22–24	„ 43 65f.
	22–30	„ 120–122
	25–37	„ 66–68
	30	„ 110
	32	„ 127
	33	„ 33
	33–35	„ 61
	38–42	„ 68 122f.
	38	„ *121*
	38–39	„ 97
	43–45	„ 69 122
	46–50	„ 69f.
13	1–9	„ 70f.
	10–15	„ 71f.
	12	„ 74 *158* *187*
	16–17	„ 72 117
	18–23	„ 72f.
	24–30	„ 74f.
	31–32	„ 75 133
	33	„ 75 133
	34–35	„ 75f.
	36–43	„ 76
	44–46	„ 76
	47–50	„ 76
	51–52	„ 77
	53–58	„ *17* 83f.
14	1–2	„ 85
	3–12	„ 86f.
	3–4	„ *12*
	13–21	„ 87–89 *96*
	22–33	„ 90f.
	34–36	„ 91
	35	„ 22
	36	„ 56
15	1–20	„ 91–94 *124*
	14	„ 60
	21–28	„ 94f.
	24	„ 45
	29–31	„ 95f.
	32–39	„ *87* 96f.
16	1–4	„ 97f.
	1	„ *121*
	1 2 4	„ 68 123
	2–3	„ 131
	5–12	„ 98f.
	6 12	„ *126*
	13–23	„ 99–101
	19	„ 112
	24–28	„ 101f.
	24–25	„ 49
	24	„ 137
	25	„ 145

16	*28*	S. *183*
17	1—8	„ 102—104
	9—13	„ 104
	9	„ *105*
	14—20 [21]	„ 105—107
	20	„ 143 163
	22—23	„ 107
	24—27	„ 108
18	1—5	„ 108 f.
	3	„ 148
	4	„ *136 146*
	5	„ 50 *116*
	6—9	„ 110 f.
	6—7	„ 142
	8—9	„ 26
	10—14	„ 111 f.
	12—14	„ 138 f.
	15—20	„ 112
	15	„ 142
	18	„ 100
	21—22	„ 113 142
	23—35	„ 113
19	1—12	„ 146—148
	9	„ 26 *141*
	13—15	„ 148
	16—30	„ 149—152
	28	„ 194
	30	„ *134*
20	1—16	„ 152
	16	„ *134 152*
	17—19	„ 152 f.
	20—28	„ 153 f.
	25—28	„ 194
	26—27	„ 108 *173*
	29—34	„ *43* 155
21	1—9	„ 158—160
	10 17	„ 160 f.
21	12—13	S. 162
	18—19	„ 161
	20—22	„ 162 f.
	21	„ 107 143
	23—27	„ 163 f.
	28—32	„ 164 f.
	32	„ *51* 64
	33—46	„ 165—167
22	1—14	„ 167 f.
	1—10	„ 136 f.
	15—22	„ 168 f.
	23—33	„ 169—171
	33	„ *162*
	34—40	„ 117 f. 171
	41—46	„ 172
	46	„ *171 172*
23	1—36	„ 172—176
	4 6—7 13 23 25—27 29—31 34—36	„ 124 f.
	11	„ 108 *154*
	12	„ 109 *136 146*
	16—22	„ *26*
	37—39	„ 135 176
24	1—3	„ 177
	4—8	„ 177 f.
	9—14	„ 178 f.
	9 13	„ 47
	15—22	„ 180
	17—18	„ 145
	23—25	„ *178* 181
	26—28	„ 144 f. 181
	29—31	„ 181 f.
	32—33	„ 182
	34—36	„ 183
	37—41	„ 144 f. 184
	42—44	„ 184 f.
24	42	S. 183
	45—51	„ 185
	43—51	„ 129 f.
25	1—13	„ *129* 185 f.
	10—12	„ 134
	13—15	„ 183
	14—30	„ 156—158 186 f.
	29	„ 74
	31—46	„ 188
26	1—5	„ 189
	6—13	„ *64* 189 f.
	14—16	„ 190
	17—19	„ 190 f.
	20—25	„ 191 f.
	21—25	„ *194*
	26—29	„ 193
	30—35	„ 195 f.
	36—46	„ 196—198
	47—56	„ 198—200
	57—75	„ 200—203
27	1—2	„ 204
	1	„ *201*
	3—10	„ 204
	11—14	„ 205
	15—26	„ 206—208
	27—31	„ 208
	32	„ 209
	33—44	„ 209—212
	45—56	„ 212—214
	55	„ *65*
	57—61	„ 214 f.
	62—66	„ 216
28	1—10	„ 216—218
	11—15	„ 219
	16—20	„ 219 *222*

2. Markus.

1	1—6	S. 9—11
	2	„ *51 63*
	7—8	„ 12
	9—11	„ 12 f.
	12—13	„ 15 f.
	14—15	„ 16 f.
	16—20	„ 18 *22*
	21—28	„ 19
	21—22	„ 34
	29—31	„ 20 *36*
	32—34	„ 20 f. *37 91*
	32—33	„ *91*
	35—38	„ 21
	35	„ *35*
	39	„ 21
	40—45	„ 34 f.
2	1—12	„ 38—40
	13—17	„ 40 f.
	15—16	„ *138*
	18—22	„ 41 f.
	23—28	„ 53 f.
3	1—6	„ 55 f. *135*
	7—12	„ 56 f.
3	7 8 10	S. 22
	10 11	„ 20 91
	12	„ 21
	13—19	„ 44 f. 57 f.
	14—15	„ 84
	20—22	„ 65 f.
	22	„ 43
	23—30	„ 66 f.
	22—27	„ 121
	28—29	„ 127
	31—35	„ 69 f.
4	1—9	„ 70 f.
	10—12	„ 71
	13—20	„ 72 f.
	21—25	„ 73 f.
	21	„ 24 *123*
	22	„ 48 126
	24	„ 31 60
	25	„ *71 158 187*
	26—29	„ 74
	30—32	„ 75 133
	33—34	„ 75
	35—41	„ *37* 77 f.
5	1—20	S. *38* 78—80
	21—43	„ *42* 81—83
6	1—6	„ *17* 83 f.
	6—13	„ 84 f.
	6—11	„ 43—46 *115*
	7	„ 57
	14—16	„ 85 f.
	17—29	„ 86 f.
	30—44	„ 87—89 *96*
	34	„ 44
	45—52	„ 90 f.
	53—56	„ 91
	54—55	„ 22
	56	„ 56
7	1—23	„ 91—94 *124*
	24—30	„ 94 f.
	31—37	„ 95 f.
8	1—10	„ *87* 96 f.
	11	„ *121*
	11—13	„ *65* 97 f.
	11—12	„ 68 123
	14—21	„ 98
	15	„ *126*

8 22—26 S. 99
27—33 „ 99—101
34—9 1 „ 101 f.
34—35 „ 49
34 „ 137
35 „ 145
38 „ 48 *127*
9 *1* „ *183*
2—8 „ 102—104
9—13 „ 104
14—29 „ 105—107
30—32 „ 107
33—37 „ 108 f.
35 „ *154 173 194*
37 „ 50 *116*
38—41 „ 109 f.
40 „ 67 *122*
41 „ 50
42—48 „ 110 f.
42 „ 142
43—48 „ 26
49—50 „ 111
50 „ 24 *138*
10 1—12 „ 146 f.
11—12 „ 26 *141*
13—16 „ 148
15 „ 109
17—31 „ 149—152
31 „ *134*
32—34 „ 152 f.
35—45 „ 153 f.
10 38 S. 131
42—45 „ 194
43—44 „ 108 *173*
46—52 „ *43* 155
11 1—10 „ 158—160
11 „ 160 f.
12—14 „ 161
15—19 „ *160* 162
18 „ *171*
20—26 „ 162 f.
22—23 „ 107 143
25—[26] „ 29
27—33 „ 163 f.
12 1—12 „ 165—167
13—17 „ 168 f.
18—27 „ 169 f.
28—34 „ 171 f.
28—31 „ 117 f.
35—37 „ 172
38—40 „ 172—174
38—39 „ 124
41—44 „ 176
13 1—4 „ 177
5—8 „ 177 f.
9—13 „ 47 178 f.
11 „ 127
14—20 „ 180
15—16 „ 145
21—23 „ 181
21—22 „ *178*
24—27 „ 181 f.
13 28—29 S. 182
30—32 „ 183
33—37 „ 183
33 35 „ *184*
35—37 „ *186*
35—36 „ 130
14 1—2 „ 189
3—9 „ *64* 189 f.
10—11 „ 190
12—16 „ 190 f.
17—21 „ 191 f. *194*
22—25 „ 193
26—31 „ 195 f.
32—42 „ 196—198
43—52 „ 198—200
53—72 „ 200—203
15 1 „ *201* 204
2—5 „ 205
6—15 „ 206—208
16—20 „ 208
21 „ 209
22—32 „ 209—211
33—41 „ 212—214
41 „ *65*
42—47 „ 214 f.
16 1—8 „ 216—218
[9—20] „ 221 f.
9 „ *65*
17—18 „ *116*

3. Lukas.

1 1—4 S. 3
5—25 „ 3 f.
26—38 „ 4 f.
39—56 „ 5
57—80 „ 5 f.
2 1—20 „ 7
21—40 „ 7 f.
41—52 „ 8 f.
3 1—6 „ 9 f.
7—9 „ 11
7 „ *175*
9 „ *33*
10—14 „ 11
15—18 „ 11 f.
19—20 „ 12 86
21—22 „ 12 f.
23—38 „ *1* 13 f.
4 1—13 „ 15 f.
14—15 „ 16 f.
16—30 „ 17 f. *83*
24 „ *84*
31—37 „ 19
31—32 „ 34
38—39 „ 20 *36*
40—41 „ 20 f. *37 91*
40 „ *84*
41 „ 54
42—43 „ 21
42 „ *35*
4 44 S. 21
1—11 „ *18* 22 f.
5 *1—3* „ *70*
12—16 „ 34 f.
17—26 „ 38—40
27—32 „ 40 f.
29—30 „ *138*
33—39 „ 41 f.
6 1—5 „ 53 f.
6—11 „ 55 f. *135*
12—16 „ 44 f. *56* 57 f.
17—19 „ 22 56 f.
18 „ 91
20—23 „ 23 f. 58
24—26 „ 59
27—36 „ 59 f.
27—28 „ 27
29—30 „ 27
31 „ 32
32—36 „ 27 f.
37—42 „ 31 60
38 „ 74
43—46 „ 61
39 „ 93
43—46 „ 33 67
47—49 „ 33 f. 61 f.
7 1—10 „ 35 f. 62
1 „ *34*
11—17 „ 62 f.
7 18—23 S. 50 63
24—35 „ 51 f. 63 f.
27 „ *10*
29—30 „ 165
36—50 „ 64 f. *189*
8 1—3 „ 65
1 „ *43*
3 „ *214*
4—8 „ 70 f.
9—10 „ 71
11—15 „ 72 f.
16—18 „ 73 f.
16 „ 24 *123*
17 „ 48 126
18 „ *71 187*
19—21 „ 69 f. 77
22—25 „ *37* 77 f.
26—39 „ *38* 78—80
40—56 „ *42* 81—83
9 1—6 „ 84 f.
1—5 „ 44—40 *115*
1—2 „ 57
7—9 „ 85 f.
10—17 „ *96* 87—89
10 „ *116*
18—22 „ 99 101
23—27 „ 101 f.
23 „ 137
23—24 „ 49

9 24 S. 145
26 „ 48 127
27 „ *183*
28—36 „ 102—104
37—43a „ 105 f.
43b 45 „ 107
46—48 „ 108 f.
48 „ 50 *116 154 173 194*
49—50 „ 109 f.
50 „ 67 *122*
51—56 „ 114
57—62 „ 114 f.
57—60 „ 37
10 1—16 „ 115 f.
1—12 „ 43—46 *84*
13—15 „ 52
16 „ 50 *109*
17—20 „ 116
17 „ 87
21—22 „ 52 f. 117
23—24 „ 72 117
25—28 „ 117 f. 171
29—37 „ 118
38—42 „ 119
11 1—4 „ 119
2—4 „ 28 f.
5—8 „ 120
9—13 „ 32 120
14—23 „ 120—122
14—16 „ 43 65 f.
16 „ 97
17—23 „ 66 f. *110*
24—26 „ 69 122
27—28 „ 122
29—32 „ 68 122 f.
29 „ 97 f.
33—36 „ 123
33 „ 24 73
34—36 „ 30
37—12 1 „ 124—126
39—52 „ 173—176
12 1 „ 98
2—12 „ 126 f.
2 „ 73
2—9 „ 48
7 „ 179
9 „ 102
10 „ 67
11—12 „ 47 179
13—21 „ 127 f.
22—34 „ 128 f.
22—31 „ 30 f.
33—34 „ 29
35—46 „ 129 f.
35—36 „ 185
38—40 „ 183—185
42—46 „ 185
47—48 „ 130
49—56 „ 131
51—53 „ 49
12 54—56 S. 97
57—59 „ 25 131 f.
13 1—9 „ 132
10—17 „ 132 f. *135*
15—16 „ 55
18—21 „ 75 133
22—30 „ 133 f.
23—24 „ 32
25 „ 186
26—27 „ 33
28—30 „ 36
30 „ 152
31—33 „ 134
34—35 „ 135 176
14 1—6 „ *132* 135
3 „ 55
5 „ 55 133
7—14 „ 135 f.
11 „ 109 146 *173*
15—24 „ 136 f.
16—24 „ 167
25—35 „ 137 f.
26—27 „ 49
27 „ 101
34—35 „ 24 111
34 „ 23
15 1—10 „ 138 f.
1—2 „ *41*
3—7 „ 111 f.
16 11—32 „ 139 f.
1—13 „ 140
13 „ 30
14—15 „ 141
16—18 „ 141
16 „ 51
17 „ 25 *183*
18 „ 26 147
19—31 „ 141 f.
17 1—2 „ 110 142
3—4 „ 142
3 „ 112
4 „ 113
5—6 „ 143
6 „ 106 f. 163
7—10 „ *130* 143
11—19 „ 143
20—21 „ 144
22—37 „ 144 f.
23 „ *178*
23—24 „ 181
26—27 „ 184
31 „ 180
33 „ 49 101
34—35 „ 184
37 „ 181
18 1—8 „ 145
9—14 „ 146
14 „ 109 *136 173*
15—17 „ 148
17 „ 109
18 18—30 S. 149—151
31—34 „ 153
35—43 „ *43* 155
19 1—10 „ 156
11—27 „ 156—158 186 f.
12—13 „ 183
26 „ 74
28—38 „ 158—160
39—44 „ 160
45—46 „ 160 f. *162*
47—48 „ 162
20 1—8 „ 163 f.
9—19 „ 165—167
20—26 „ 168 f.
27—40 „ 169—171
40 „ *172*
41—44 „ 172
45—47 „ 172—174
46 „ 124
21 1—4 „ 176 f.
5—7 „ 177
8—11 „ 177 f.
12—19 „ 178 f.
12—17 19 „ 47
14—15 „ 127
18 „ 48
20—24 „ 180
25—28 „ 181 f.
29—31 „ 182
32—33 „ 183
33 „ *25*
34—36 „ 184
37—38 „ 188
22 1—2 „ 189
3—6 „ 190
7—13 „ 190 f.
14 „ 191
15—20 „ 192 f.
21—23 „ 191 f. 194
24—30 „ 194
24—27 „ 154
26 „ 108 *173 194*
28—30 „ 151
31—34 „ 195 196
35—38 „ 195
39 „ 195
40—46 „ 196—198
47—53 „ 198—200
54—71 „ 200—203
66 „ 204
23 1 „ 204
2—5 „ 204 f.
6—16 „ 205 f.
17—25 „ 206—208
26—32 „ 209
32—33 „ *210*
33—43 „ 209—212
36 „ *212*
44—49 „ 212—214

23 50—56	S. 214 f.	**24** 13—35	S. 219 f. *221*	**24** 50—53	S. 221
24 1—11 [12]	„ 216—218	36—49	„ 220 f.	*50—51*	„ *222*

Act 1 13 S. 44 f. | **1 Kor** 11 23—25 S. 193 | **Just**, Apol. I 66 3 S. 193.

Berichtigungen.

S. 7 Textkr. Anm. Z. 4 vor *κυρίου* zu lesen v. 9.
S. 65 „ „ Z. 4 v. u. str. I.
S. 222 „ „ zu Mk 16 17 nach ACL erg. T[1].
S. „ „ „ „ Mk 16 18 „ CLX „ T[1].
S. „ „ „ Z. 2 v. u. zu str. *τοῦ*.
S. 223 (Nachtrag) Z. 3. lies *ὕπαρξιν* statt *ὑπαρχήν*.

SYNOPSE

Die Vorgeschichten.

A. Die matthäische Vorgeschichte. Matth 1. 2.

Der Stammbaum Jesu. Matth 1 1—17

(vgl. 7. Luk 3 23—38. S. 13)

1 *Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.* 2 *Ἀβραὰμ ἐγέννησεν*
τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς
ἀδελφοὺς αὐτοῦ, 3 *Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρὲς*
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ, Ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, 4 *Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν*
Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών,
5 *Σαλμὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς*
Ῥούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, 6 *Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα.*
Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 *Σολομὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν*
Ῥοβοάμ, Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, 8 *Ἀσὰφ δὲ*
ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ὀζείαν, 9 *Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ*
ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, 10 *Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν*
τὸν Ἀμώς, Ἀμὼς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσείαν, 11 *Ἰωσείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ*
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. 12 *Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυ-*
λῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ, 13 *Ζορο-*
βάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακείμ, Ἐλιακεὶμ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, 14 *Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδὼκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ,*
Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ, 15 *Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ*
ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθὰν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, 16 *Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν*
Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.
17 *Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ*
ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

2—6: 1 Chr 2 1—15.   3—6: Rth 4 18—22.   7—12: 1 Chr 3 10—17.

---

7 8 *Ἀσάφ* ℵ BC 1-209 700 c g¹g²kq sah cop phil^mg arm aeth] *Ἀσά* EL.. min af ff¹ vg syrr. 10 *Ἀμώς* ℵ BC.. min it sah cop arm aeth] *Ἀμών* EL.. af vg syrr 16 *τὸν Ἰωσὴφ ... Χριστός* ℵ BC D^gr.. min vg pesch phil hier sah cop Tert] *τὸν Ἰωσ., ᾧ μνηστευθεῖσα παρθένος Μαριὰμ ἐγέννησε Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν* 346-543-826-828 a c d (*τὸν Χριστ. Ἰησ.,* – *λεγόμ.*) g¹k (– *τὸν λεγόμ.*) q (– *παρθ.*); *τ. Ἰωσ., ᾧ ἐμνηστεύθη παρθένος Μαριάμ, ἥτις ἐγέννησε Ἰησ. τ. Χριστ.* syrcur; *τὸν Ἰωσ., Ἰωσὴφ ᾧ ἐμνηστεύθη Μαριὰμ ἡ παρθένος, ἐγέννησε Ἰησ. τ. λεγ. Χρ.* syrsin.

Die Geburt Jesu. Matth 1 18—25

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος
ἁγίου. 19 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη
λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ
ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυείδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά
σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. 21 τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
22 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·
23 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,
ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. 24 ἐγερθεὶς δὲ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου
ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 25 καὶ
οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Die Weisen aus dem Morgenland. Matth 2 1—12

1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασι-
λέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα 2 λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ
τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν
προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ'
αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ'
αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως
γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· 6 καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς
ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.
7 τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινο-
μένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν· πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς
περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.
9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ,
προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα
ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα· 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ
Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυ-
ροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματι-
σθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς
τὴν χώραν αὐτῶν.

23: Jes 7 14 8 8. 2: Num 24 17. 6: Mi 5 1.

5: Joh 7 42.

18 *Ἰησοῦ Χριστοῦ* ℵCZΣ.. min sah cop arm pesch phil hier] *Χρ. Ἰησ.* B Orint; – *Ἰησ.* latt syrsin cur Irint | *γένεσις* ℵBZ..1. phil] *γέννησις* EL.. min syrsin cur pesch cop. 20 *Μαριάμ*] *Μαρίαν* BL 1-209 24 *Ἰωσήφ* ℵZ..] *ὁ Ἰωσ.* BCD.. 25 *οὗ*] – B | *υἱόν* ℵBZ 1 33 abcg¹k syrsin cur sah cop Amb] *τὸν υἱὸν αὐτῆς* (– Ldq) *τ. πρωτότοκον* CDLΣ.. min f ff¹g²q vg pesch phil arm.

Flucht und Rückkehr. Matth 2 13–23

[13] Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ
λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ
ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.
[14] ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς
Αἴγυπτον, [15] καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου
διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

[16] Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας
ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς
καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. [17] τότε ἐπληρώθη τὸ
ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· [18] φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρ-
μὸς πολύς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

[19] Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ
ἐν Αἰγύπτῳ [20] λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου
εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. [21] ὁ δὲ ἐγερθεὶς
παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. [22] ἀκούσας δὲ
ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρῴδου, ἐφοβήθη ἐκεῖ
ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, [23] καὶ ἐλθὼν
κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέθ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν
ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται. (§ 16. S. 9 ff.)

B. Die lukanische Vorgeschichte. Luk 1. 2.

Der Prolog. Luk 1 1–4

[1] Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων
ἐν ἡμῖν πραγμάτων, [2] καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενό-
μενοι τοῦ λόγου, [3] ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι
γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, [4] ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Verheißung der Geburt des Täufers. Luk 1 5–25

[5] Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχα-
ρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς
Ἐλισάβετ. [6] ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς
ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. [7] καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ
Ἐλισάβετ στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

[8] Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ,
[9] κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, [10] καὶ

Matth 2 15: Hos 11 1   18: Jer 31 15   23: (Jes 11 1)   Luk 1 5: 1 Chr 24 10.

Matth 2 [13] φαίν. κατ' ὄν.] κατ' ὄν. ἐφάνη B, ἐφάνη κατ' ὄν. [illegible] [22] τῆς Ἰουδ.
ℵBZ min ἐπὶ] ἐπὶ τ. Ἰ. CDL . . min.
Luk 1 [illegible] [3] [illegible] ℵACL [illegible] min.

πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. 11 ὤφθη δὲ
αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἐταράχθη
Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· μὴ
φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν
σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· 14 καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ
πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου, καὶ οἶνον
καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ,
16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· 17 καὶ αὐτὸς
προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλεία, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων
ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 καὶ
εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ
ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ·
ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σὲ καὶ
εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα· 20 καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς
ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται
εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. 21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ
χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. 22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι
ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς καὶ διέμενεν κωφός.
23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ. 24 μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ
περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε λέγουσα 25 ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν κύριος ἐν ἡμέραις
αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

Verheißung der Geburt Jesu. Luk 1 26—38

26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν
τῆς Γαλιλαίας ᾗ ὄνομα Ναζαρέθ, 27 πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα
Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυείδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς
αὐτὴν ὁ ἄγγελος εἶπεν· χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ
διεταράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος
αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. 31 καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν
γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς
ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
33 καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται
τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;
35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις

15: Num 6 3 Jdc 13 4 5 1 Sam 1 11 17: Mal 3 23 24 (4 4 5) 19: Dan 8 16 9 21. 31: Jes 7 14. 32 f: 2 Sam 7 12—16. 35: Ex 13 12.

---

15 κυρίου ℵACL min] τοῦ κυρίου BD .. min. 17 προελεύσεται ℵAD .. min] προσελ. BCL. 21 αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ ℵACD .. min latt arm] ἐν τῷ ναῷ αὐτόν BLΞ 565; – ἐν τ. ναῷ 108 700. 25 κύριος ℵCD .. 33] ὁ κύρ. AB .. min. 28 πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγ. ℵΔ 69 f ff^{2}lq pesch arm] ὁ ἄγγ. πρ. αὐτ. ACD .. min abci vg phil aeth; – ὁ ἄγγ. BLΞ 1-131 cop | εἶπεν] εὐηγγελίσατο αὐτὴν εἰπών (καὶ εἶπεν) Δ 229 565 abeff^{2}lr Just | μετὰ σοῦ ℵBL 1-131 565 sah hier arm] + εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν ACD .. min latt pesch phil arm aeth.

ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. 36 καὶ ἰδοὺ
Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν
ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· 37 ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.
38 εἶπεν δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν
ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Besuch der Maria bei Elisabet. Luk 1 39—56

39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ
σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν
Ἐλισάβετ. 41 καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν
τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ 42 καὶ ἀνεφώνησεν
κραυγῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς
κοιλίας σου. 43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; 44 ἰδοὺ
γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ
βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλη-
μένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.
46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ:

Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον,
47 καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ σωτῆρί μου,
48 ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ.
ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί·
49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός.
καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
50 καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς
τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
51 Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ,
διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν·
52 καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς,
53 πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς.
54 Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
μνησθῆναι ἐλέους,
55 καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

56 Ἔμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Geburt des Täufers. Luk 1 57—80

57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. 58 καὶ
ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ᾽

37: Gen 18 14 46—55: 1 Sam 2 1—10 55: Mi 7 20 Gen 17 7 18 18 22 17

---

36 συνειληφυῖα ACD . . min pesch phil] συνείληφεν ℵ BLΞ 565 latt cop 46 Μαριάμ] *Elisabet* a b l Irint Orint. 56 ὡς (ὡσεί)] – D 69 it sah.

αὐτῆς καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 *καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ*
παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν. 60 *καὶ ἀποκριθεῖσα*
ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 *καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν ὅτι οὐδείς*
ἐστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. 62 *ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ*
τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 *καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης ἐστὶν*
τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. 64 *ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ*
γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. 65 *καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περι-*
οικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα,
66 *καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο*
ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

67 *Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων·*

68 *Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ,*
ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,
69 *καὶ ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν*
ἐν οἴκῳ Δαυεὶδ παιδὸς αὐτοῦ,
70 *καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,*
71 *σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς,*
72 *ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν*
καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ,
73 *ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν,*
τοῦ δοῦναι ἡμῖν
74 *ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ*
75 *ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν.*
76 *Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ·*
προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,
77 *τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ*
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,
78 *διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,*
ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους,
79 *ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,*
τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 *Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις*
ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

59: Lev 12 3. 72f: Gen 17 7 22 16 17 Lev 26 42 Mi 7 20 76f: Mal 3 1.

---

63 *τὸ ὄνομα* ℵACD . .] *ὄνομα* BL 565 Or 70 *τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶν. προφ. αὐτ.* ℵBL 13-69-346 33 Or] *τ. ἁγ. τῶν ἀπ' αἰ. προφ. αὐτ.* AC . . min Cyr; *ἁγίων προφ. αὐτ. τῶν ἀπ' αἰῶν.* D it syrsin 75 *πάσας τ. ἡμέρας* ACD . .] *πάσαις τ. ἡμέραις* BL 565 latt. 76 *πρὸ προσώπου* ACD . . min latt (syrsin pesch *ἐν προσώπῳ*)] *ἐνώπιον* ℵBOr. 78 *ἐπεσκέψατο* ACD . . min latt phil aeth] *ἐπισκέψεται* ℵBL syrsin pesch cop arm.

Die Geburt Jesu. Luk 2 1—20

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου
ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. 2 αὕτη ἀπογραφὴ ἐγένετο πρώτη ἡγεμονεύοντος τῆς
Συρίας Κυρηνίου. 3 καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.
4 ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρὲθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν
Δαυεὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυείδ, 5 ἀπο-
γράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὔσῃ ἐγκύῳ. 6 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι
αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, 7 καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν
πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς
τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς
νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. 9 καὶ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα κυρίου
περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. 10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ
φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, 11 ὅτι
ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστιν Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυείδ. 12 καὶ τοῦτο ὑμῖν
τὸ σημεῖον, εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον ἐν φάτνῃ. 13 καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ
ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων·

14 δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν
πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς ὃ ὁ
κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦραν τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν
Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν
περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· 19 ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει
τὰ ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξά-
ζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ ἴδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς
αὐτούς.

Beschneidung Jesu und Darstellung. Luk 2 21—40

21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

21: Gen 17 12 Lev 12 3

---

2 2 αὕτη ℵB 131 565] + ἡ ACL . . min. | ἐγένετο πρώτη ℵ Or] πρ. ἐγέν. BAC . . min; ἐγέν. ἀπογρ. πρ. D | Κυρηνίου ℵCDL . . min] Κυρείνου B latt sah. 5 τῇ ἐμνηστ. αὐτῷ ℵBDL 1-131 565 ef pesch sah cop arm Tat] τῇ γυναικὶ αὐτοῦ abc syrsin; τῇ ἐμν. (μεμνηστ.) αὐτ. γυναικί AΔ . . min ff 2 lq vg go aeth | κυρίου 2°] θεοῦ ℵcΞ c e vg phil^mg; – D 67 209b ff 2 l. 12 τὸ σημ.] – τό BΞ 130. | ἐσπαργαν. ℵ* D 68] + κείμενον AΔ . . min a; + καὶ κείμ. BLΞ . min latt syrsin pesch phil cop arm aeth. 14 καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρ. εὐδοκίας ℵ* B* AD g1 δ am fu go] καὶ ἐπὶ γ. εἰρ. (εἰρ. ἐ. γ.) ἀνθρ. εὐδοκίας abc e f ff 2 l q aur vg Ir^int Or^int Hil; καὶ ἐπὶ γ. εἰρ. (εἰρ. ἐ. γ. syrsin), ἐν (καὶ syrsin pesch, καὶ ἐν cop) ἀνθρ. εὐδοκία ℵc B3 L P Δ Ξ . . min syrr cop arm aeth Or patr. 15 οἱ ποιμένες ℵBLΞ min it vg syrsin pesch sah cop arm] praem καὶ οἱ ἄνθρωποι AD . . min q go aeth. 17 ἰδόντες δέ] καὶ 700 b c ff 2 l r syrsin. | ἐγνώρισαν ℵBΞ . .] διεγν. AΔ . . | τούτου] – DΔ 1 700 a e f syrsin pesch cop arm aeth. 19 Μαρία ℵBD . .] Μαριάμ AL . . min.

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν, κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως,
ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου
ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, 24 καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ
τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν.
25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλήμ, ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος
δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ'
αὐτόν· 26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον
πρὶν ἢ ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου. 27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ
εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου
περὶ αὐτοῦ, 28 καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν·

29 νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,
κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ·
30 ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου
31 ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,
32 φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν
καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

33 καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος
κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.
35 καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν
καρδιῶν διαλογισμοί.
36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν
ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἔτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 καὶ αὐτὴ χήρα
ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα
νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ
αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ.
39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. 40 τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον
σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Der zwölfjährige Jesus. Luk 2 41—52

41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.
42 καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, 43 καὶ
τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσα-

---

22: Lev 12 2—4 23: Ex 13 2 12 15 24: Lev 12 8. 41: Ex 23 14—17. Dt 16 1—8.

---

22 καθαρ. αὐτῶν ℵBLΔ . . min q verss Cyr^hier Cyr^luc] καθ. αὐτῆς min syrsin; καθ. αὐτοῦ D 6 min; *purgationis eius* a b c e ff² vg 26 πρὶν ἢ ἄν L 33] πρὶν ἄν BF^w 36; πρὶν ἤ AD . . min it vg; ἕως ἄν ℵ* e. 33 ὁ πατὴρ αὐτοῦ ℵBDL 1-131 g² verss] (ὁ) Ἰωσήφ AΔ . . min it pesch phil Tat^ar | ἡ μήτ. αὐτ. ℵL 131 157 syrsin verss] – αὐτ. BD 1 g² vg Aug. 35 καὶ σοῦ δέ] καὶ σοῦ BLΞ latt cop arm aeth. 37 ἕως ℵ* B 33 120 f g¹ g² vg sah cop] ὡς XΔ . . min pesch phil; – D it syrsin aeth. 39 πάντα κατὰ ℵ D . . 1 13-69 . .] π. τὰ κατά ABΞ . . min. 40 ηὔξ. κ. ἐκρατ.] ἐκρ. κ. ηὔξ. Dbceff² | σοφίας ℵAD . . min] σοφίᾳ BL . . 33 157.

λήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, 45 καὶ μὴ εὑρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· 47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. 49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; 50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. 51 καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

I. Die galiläische Periode.

Matth 3—18 = Mark 1—9 = Luk 3 1—9 50

1. Johannes der Täufer.

Matth 3 1—6	Mark 1 1—6	Luk 3 1—6
	1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ,	
1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις		1 Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετρααρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετρααρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετρααρχοῦντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα,
παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας		ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, 3 καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν

43 ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτ. ℵBDL 1-118-131-209 33 157 a e vg cop arm hier] ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ACX ... min it go pesch phil; ἔγν. οἱ συγγενεῖς αὐτ. syrsin. 45 ἀναζητ. BCDL latt] ζητ. ℵA .. min a b e. 48 ὀδυνώμ.] + καὶ λυπούμενοι D it syrcur. | ἐζητ. ACD .. min latt syrr] ζητοῦμεν ℵB. 49 ᾔδειτε] οἴδατε D min it syrcur Ir Tert. 51 ῥήματα ℵBD a e syrsin pesch] + ταῦτα ACL .. min latt syrcur aeth. 52 ἐν τῇ σοφ. ℵL cop Or] τῇ σοφίᾳ B; σοφίᾳ ACD .. min Or Ath.

Mark 1 1 Ἰησ. Χριστ. ℵ 28 255 Ir Or Bas Hier al] + υἱοῦ θεοῦ BDL; + υἱοῦ τοῦ θεοῦ AΔΣ .. min latt cop pesch phil arm aeth.

Luk 3 1 ἡγεμονεύοντος] ἐπιτροπεύοντος D latt Eus. 3 πᾶσαν τὴν περ. ℵCD .. min] πᾶσ. περίχ. ABL min Or.

Matth	Mark	Luk
2 *λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.* 3 *οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·* (*11 10. S. 51*) φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.	*1 15* *s. u. v. 4* 2 *καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ τῷ προφήτῃ·* ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου· 3 φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.	*περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,* 4 *ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου·* (*7 27. S. 63*) φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ· 5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, 6 καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.
4 *αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.* 5 *τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου.* 6 *καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.*	4 *ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.* *vgl. v. 6* 5 *καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμεῖται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.* 6 *καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυ-*	*vgl. v. 3b* *vgl. v. 3a*

Mk 1 2: Mal 3 1. Mt 3 3 = Mk 1 3 = Lk 3 4: Jes 40 3. Lk 3 5.6: Jes 40 4.5.

Mt 3 3 = Mk 1 3 = Lk 3 4: Joh 1 23. Mt 3 1 = Mk 1 4 = Lk 3 2: Joh 1 6.

Mark 1 2 *ἐν τῷ* (– D 1-131 al Ir Or) *Ἡσ. τ. προφ.* ℵBDLΔ 1-131-209 22 33 700 latt cop pesch hier phil^mg Ir Or al] *ἐν τοῖς προφήταις* AEΣ.. min phil^txt aeth | *ἐγώ* ℵAL.. vg phil arm aeth go Or] – BD 28 it codd-vg Ir^int. 4 *ὁ βαπτίζων* .. *καὶ κηρύσσων* ℵLΔ cop] *ὁ βαπτ... κηρύσσων* B 33 73; *βαπτ... καὶ κηρ.* AD.. min it vg pesch al.

Ev. Ebion. Zu Matth 3 1 par. *Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας (ἐπὶ ἀρχιερέως Καϊάφα), ἦλθε (τις) Ἰωάννης (ὀνόματι) βαπτίζων βάπτισμα μετανοίας ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ· ὃς ἐλέγετο εἶναι ἐκ γένους Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, παῖς Ζαχαρίου καὶ Ἐλισάβετ· καὶ ἐξήρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντες.* Epiph. Haer. 30 13. (14).

Zu Matth 3 4–5 par. *Καὶ ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων καὶ ἐξῆλθον πρὸς αὐτὸν Φαρισαῖοι καὶ ἐβαπτίσθησαν καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα. καὶ εἶχεν ὁ Ἰωάννης ἔνδυμα ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. καὶ τὸ βρῶμα αὐτοῦ (φησι) μέλι ἄγριον οὗ ἡ γεῦσις ἦν τοῦ μάννα, ὡς ἐγκρὶς ἐν ἐλαίῳ.* Epiph. Haer. 30 13.

vgl. v. 4

μένος τρίχας καμήλου καὶ
ζώνην δερματίνην περὶ τὴν
ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἀκρί-
δας καὶ μέλι ἄγριον.

2. Bußpredigt des Täufers.

Matth 3 7—10

7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βά-
πτισμα εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλού-
σης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον
τῆς μετανοίας, 9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω
γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 ἤδη
δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δέν-
δρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν
καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλ-
λεται.*

Luk 3 7—9

7 Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις
ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ·
γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλού-
σης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους
τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω
γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 ἤδη
δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δέν-
δρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν
καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλ-
λεται.*

3. Standespredigt des Täufers. Luk 3 10—14

10 Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· τί οὖν ποιήσωμεν; 11 ἀποκρι-
θεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων
βρώματα ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπαν
πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδὲν πλέον
παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευό-
μενοι λέγοντες· τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδένα δια-
σείσητε, μηδένα συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

4. Messianische Verkündigung des Täufers.

Matth 3 11—12

Mark 1 7—8

Luk 3 15—18

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ

* Vgl. Mt 7 19 (41. S. 33).

Mark 1 6 *τρίχας*] *δέρριν* Dgr a | *καὶ ζώνην . . . αὐτοῦ*] – Dabff².
Luk 3 7 *ὑπ'*] *ἐνώπιον* Dbelqr. 8 *καρποὺς ἀξίους* ℵB (*ἀξ. καρπ.*) ACL . . min latt syrsin cur] *καρπὸν ἄξιον* Der go phil aeth. | *ἐν ἑαυτοῖς*] – it (exc. fq) vg syrsin cur arm Or. 9 *καλόν*] – a ff² am for Or Ir. 10 *οὖν*] – DN bcelff²lq syrsin cur cop aeth. 14 *πρὸς αὐτοὺς* ℵAX . . min go syrsin cur] *αὐτοῖς* BC*D 1-131 33 latt | *μηδένα* 2° ℵ*H syrsin cur pesch cop] *μηδέ* ABD . . min latt phil.

		Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, 16 ἀπεκρίνατο λέγων
11 Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν·	7 Καὶ ἐκήρυσσεν λέγων.	πᾶσιν ὁ Ἰωάννης· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς·
ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·	ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. 8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι,	ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ·
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· 12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.	αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.	αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. 17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθᾶραι τὴν ἅλωνα αὐτοῦ καὶ συναγαγεῖν τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. 18 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

5. Die Gefangennahme des Täufers. Luk 3 19—20

(Vgl. 111. Matth 14 3—4 = Mark 6 17—18. S. 86.)

19 Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

6. Die Taufe Jesu.

Matth 3 13—17	Mark 1 9—11	Luk 3 21—22
13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. 14 ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ;	9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας	21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν

Luk 3 15: Joh 1 20. Mt 3 11 = Mk 1 7 = Lk 3 16: Joh 1 26 27.

Matth 3 12 ἀποθήκην ℵ C K . . min a c d f q vg sah cop] + αὐτοῦ B L . . min b ff¹ g¹ syrr arm.
Mark 1 7 ὀπίσω μου] – μου B Or. 8 ὕδατι ℵ B Δ . min vg] ἐν ὕδ. A D L . . min it cop | ἐν πνεύματι ℵ A D . . min it cop] πνεύματι B L b vg.

Matth	Mark	Luk
15 *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.*		
τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 *βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν, ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.*	*καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου.* 10 *καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν.*	*καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν,* 22 *καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν,*
17 *καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.*	11 *καὶ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.*	*καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.*

7. Die Ahnentafel Jesu.

Matth 1 1—17 (S. 1)	**Luk 3** 23—38
1 *Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.* 2 *Ἀβραὰμ ἐγέννησεν*	23 *Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ὢν υἱός, ὡς ἐνομίζετο,*

Mt 3 17 = Mk 1 11 = Lk 3 22: Jes 42 1 44 2 Ps 2 7.

Mt 3 13—17 = Mk 1 9—11 = Luk 3 21—22: Joh 1 31—34.

Matth 3 15 *πρὸς αὐτόν* ℵC . . min] *αὐτῷ* B it vg cop. 16 *ἀνεῴχθ.* ℵB (*ἠνε—*) sah syrsin cur Ir] + *αὐτῷ* CDLΣ . . min verss. | *πνεῦμα θεοῦ* ℵB] *τὸ πν. τοῦ θ.* CL . . min. 17 *λέγουσα*] + *πρὸς αὐτόν* Dabg^{1}h syrsin cur | *οὗτός ἐστιν*] *σὺ εἶ* Da syrsin cur | *ὁ ἀγαπ.*] *καὶ ὁ ἀγαπ. μου* syrsin | *ηὐδόκ* ℵCLP min] *εὐδόκ.* BD . . min.
Mark 1 11 *φωνὴ* ℵ*Dff^{2} t] + *ἐγένετο* (af *ἦλθεν*) ABL . . min it vg cop pesch phil.
Luk 3 22 *σὺ εἶ κτλ*] *υἱός μου εἶ σύ,ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε* Dabcff^{2}lr Just Clem-Al. Or Hil al. 23 *ἀρχόμ. ὡσεὶ ἐτ. τριάκ.* ℵBLX 1-118-131-209 33 bcff^{2}lg^{2} aur vg Or] *ὡσεὶ* (*ὡς*) *ἐτ. τρ. ἀρχ.* ADN . . min a arm; – *ἀρχόμενος* 124 ef mt syrsin pesch. | *ὢν υἱὸς ὡς ἐνομίζετο* ℵBL 1-118-131-209 a Or] *ὢν ὡς ἐνομ. υἱός* AN (– *ὤν*) X . . min f vg cop phil arm aeth; *ὡς* (*ὅτι* bcff^{2}g^{1}l) *ἐνομ. εἶναι υἱός* D it; *ὡς ὠνομάζετο υἱός* syrsin.

Ev. Ebion. Zu Mt 3 13—17 par. (*Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν πολλὰ ἐπιφέρει ὅτι*) *τοῦ λαοῦ βαπτισθέντος ἦλθε καὶ Ἰησοῦς καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. καὶ ὡς ἀνῆλθεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἠνοίγησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ* (*τὸ πν. τὸ ἅγιον*) *ἐν εἴδει περιστερᾶς κατελθούσης καὶ εἰσελθούσης εἰς αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα· Σύ μου εἶ ὁ υἱὸς ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ ηὐδόκησα, καὶ πάλιν· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καὶ εὐθὺς περιέλαμψε τὸν τόπον φῶς μέγα. ὃν ἰδὼν* (*φησὶν*) *ὁ Ἰωάννης λέγει αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ, κύριε; καὶ πάλιν φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς αὐτόν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐφ' ὃν ηὐδόκησα. Καὶ τότε* (*φησὶν*) *ὁ Ἰωάννης προσπεσὼν αὐτῷ ἔλεγεν· Δέομαί σου, κύριε, σύ με βάπτισον· ὁ δὲ ἐκώλυεν αὐτῷ* (*ἐκώλυσεν αὐτόν*) *λέγων· Ἄφες, ὅτι οὕτως ἐστὶ πρέπον πληρωθῆναι πάντα.* Epiph., Haer., 30 13.

Ev. sec. Hebr. Zu Mt 3 13. Ecce mater domini et fratres eius dicebant ei: Ioannes baptista baptizat in remissionem peccatorum; eamus et baptizemur ab eo. Dixit autem eis: Quid peccavi, ut vadam et baptizer ab eo? Nisi forte hoc ipsum, quod dixi, ignorantia est. Hieron., contra Pelag. III 2. Zu Mt 3 16 17. Factum est autem, cum ascendisset dominus de aqua, descendit fons omnis spiritus sancti et requievit super eum et dixit illi: Fili mi, in omnibus prophetis expectabam te, ut venires et requiescerem in te. Tu es enim requies mea, tu es filius meus primogenitus, qui regnas in sempiternum. Hieron., Comm. in Is. XI 2.

τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰα-
κὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
αὐτοῦ, 3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ
τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἐσρώμ, Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ,
4 Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδὰβ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσὼν δὲ ἐγέννη-
σεν τὸν Σαλμών, 5 Σαλμὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς
ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ
ἐκ τῆς Ῥούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί,
6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασι-
λέα. Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ
τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ῥοβοάμ, Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά,
Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, 8 Ἀσὰφ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέν-
νησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ὀζείαν, 9 Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ,
Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέν-
νησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἀμώς, Ἀμὼς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσείαν,
11 Ἰωσείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας
Βαβυλῶνος. 12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυ-
λῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ,
Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ,
13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ,
Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακείμ, Ἐλια-
κεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, 14 Ἀζὼρ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδὼκ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἀχείμ, Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ,
15 Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεά-
ζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθὰν δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, 16 Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεν-
νήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλεὶ 24 τοῦ Μαθθὰθ τοῦ
Λευεὶ τοῦ Μελχεὶ τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσὴφ
25 τοῦ Ματταθίου τοῦ Ἀμὼς τοῦ Ναοὺμ
τοῦ Ἐσλεὶ τοῦ Ναγγαὶ 26 τοῦ Μαὰθ τοῦ
Ματταθίου τοῦ Σεμεεὶν τοῦ Ἰωσὴχ τοῦ
Ἰωδὰ 27 τοῦ Ἰωανὰν τοῦ Ῥησὰ τοῦ Ζορο-
βάβελ τοῦ Σαλαθιὴλ τοῦ Νηρεὶ 28 τοῦ
Μελχεὶ τοῦ Ἀδδεὶ τοῦ Κωσὰμ τοῦ Ἐλμα-
δὰμ τοῦ Ἢρ 29 τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἐλιέζερ
τοῦ Ἰωρεὶμ τοῦ Μαθθὰθ τοῦ Λευεὶ 30 τοῦ
Συμεὼν τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ Ἰωνὰμ
τοῦ Ἐλιακεὶμ 31 τοῦ Μελεὰ τοῦ Μεννὰ
τοῦ Ματταθὰ τοῦ Ναθὰμ τοῦ Δαυεὶδ
32 τοῦ Ἰεσσαὶ τοῦ Ἰωβὴδ τοῦ Βοὸς τοῦ
Σαλὰ τοῦ Ναασσὼν 33 τοῦ Ἀμιναδὰβ τοῦ
Ἀδμεὶν τοῦ Ἀρνεὶ τοῦ Ἐσρὼμ τοῦ Φαρὲς
τοῦ Ἰούδα 34 τοῦ Ἰακὼβ τοῦ Ἰσαὰκ τοῦ
Ἀβραὰμ τοῦ Θάρα τοῦ Ναχὼρ 35 τοῦ
Σεροὺχ τοῦ Ῥαγαῦ τοῦ Φαλὲκ τοῦ Ἔβερ
τοῦ Σαλὰ 36 τοῦ Καϊνὰμ τοῦ Ἀρφαξὰδ
τοῦ Σὴμ τοῦ Νῶε τοῦ Λάμεχ 37 τοῦ Μα-
θουσαλὰ τοῦ Ἐνὼχ τοῦ Ἰάρετ τοῦ Μελε-
λεὴλ τοῦ Καϊνὰμ 38 τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σὴθ
τοῦ Ἀδὰμ τοῦ θεοῦ.

27: 1 Chr 3 17 31—34: 1 Chr 2 1—15 32—33: Rth 4 18—22 34—35: 1 Chr 1 24—27 36—38: 1 Chr 1 1—4.

Luk 3 32 *Ἰωβήδ* AL . . min c*δ* cop aeth] *Ἰωβήλ* ℵB syrsin; *Ὠβήλ* Dgr; *Ὠβήδ* EGN . . min latt. 33 *τοῦ Ἀμιναδάβ*] – B; *τοῦ Ἀδάμ* ℵ | *τοῦ Ἀδμεὶν τοῦ Ἀρνεί* ℵBL min cop] *τ. Ἀράμ* ADN . . min it vg pesch.

Ev. Ebion. Zu Luk 3 23. *Ἐγένετό τις ἀνὴρ ὀνόματι Ἰησοῦς, καὶ αὐτὸς ὡς ἐτῶν τριάκοντα, ὃς ἐξελέξατο ἡμᾶς* (Fortsetzung s. zu Mt 4 18—22 par. S. 18). Epiph. Haer. 30 13.

8. Die Versuchungen Jesu.

Matth 4 1—11

1 *Τότε ὁ Ἰησοῦς*
ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρη-
μον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πει-
ρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
2 *καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσ-*
σεράκοντα καὶ τεσσεράκοντα
νύκτας, ὕστερον ἐπείνασεν.
3 *Καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν*
αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι
οὗτοι ἄρτοι γένωνται.
4 *ὁ δὲ ἀποκρι-*
θεὶς εἶπεν· γέγραπται· οὐκ ἐπ᾽
ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παν-
τὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
5 *Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος*
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
6 *καὶ λέγει*
αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν
κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις
αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν
ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον
τὸν πόδα σου.
7 *ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν*
γέγραπται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
8 *Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διά-*
βολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυ-
σιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσ-

Mark 1 12—13

12 *Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα*
αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρη-
μον.
13 *καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ*
τεσσεράκοντα ἡμέρας πειρα-
ζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ,
καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,

Luk 4 1—13

1 *Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύ-*
ματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ
τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν
τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἐρήμῳ
2 *ἡμέρας τεσσεράκοντα πειρα-*
ζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς
ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντε-
λεσθεισῶν αὐτῶν ἐπείνασεν.
3 *Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος·*
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ
ἵνα γένηται ἄρτος.
4 *καὶ ἀπεκρίθη πρὸς*
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· γέγραπται ὅτι οὐκ ἐπ᾽
ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.

cf. v. 9—12.

5 *Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ἔδει-*
ξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμέ-

Mt 4 4 = Lk 4 4: Dt 8 3 Mt 4 6 = Lk 4 10 11: Ps 91 11 12 Mt 4 7 = Lk 4 12: Dt 6 16 Mt 4 10 = Lk 4 8: Dt 6 13.

Matth 4 2 *καὶ τεσσερ. νύκτ.* ℵD] *κ. νύκτ. τεσσ.* BC . .; – 1-209 al syrcur Diat. 4 *ἐπὶ* ℵBL . . min] *ἐν* CD . . min.
Mark 1 13 *ἦν ἐν τῇ ἐρ.*] *ἦν ἐκεῖ* KΠ* 1-131-209 69-124 565 700 . . syrsin arm; *ἦν ἐκεῖ ἐν τ. ἐρ.* EΔ . . pesch phil.
Luk 4 1 *ἐν τῇ ἐρήμῳ* ℵBDL abg¹q fu . sah] *εἰς τὴν ἔρημον* AΔΞ . . min ceff²g²l vg syrr arm. 5-8 9-12] 9-12 5-8 bcfg¹lqr. 5 *ἀναγ. αὐτ.* ℵBDL 1 . a e sah arm] + *ὁ διάβολος* AΔ . . min latt syrr.

Ev. sec. Hebr. zu Mt 4 1 8. *Ἄρτι ἔλαβέ με ἡ μήτηρ μου τὸ ἅγιον πνεῦμα (ἐν μιᾷ τῶν τριχῶν μου) καὶ ἀπ(ἀν-)ήνεγκέ με εἰς τὸ ὄρος τὸ μέγα Θαβώρ.* Orig. in Joh. tom. II 6 (in Jer. hom. XV 4):
Modo tulit me (me tulit s. arripuit) mater mea, spiritus sanctus, in uno capillorum meorum. Hier. in Mich 7 6; in Jes 40 12; in Ez 16 13.

Matth 4 8–10

μου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, 9 καὶ εἶπεν αὐτῷ· ταῦτά σοι πάντα δώσω,

ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. 10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε, σατανᾶ· γέγραπται γάρ· κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

cf. v. 5—7.

Luk 4 5–12

νης ἐν στιγμῇ χρόνου. 6 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν· 7 σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. 8 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. γέγραπται· προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

9 Ἤγαγεν δὲ αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔστησεν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· 10 γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, 11 καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. 12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι εἴρηται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Matth 4 11

11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Mark 1 13

καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Luk 4 13

13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

9. Jesu Auftreten in Galiläa.

Matth 4 12–17

12 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρὰ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ, 14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέ-

Mark 1 14–15

14 Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν,

Luk 4 14–15

14 Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Mt 4 12 = Mk 1 14 = Lk 4 14: Joh 4 43   4 13 = (Lk 4 31): Joh 2 12.

Matth 4 10 *ὕπαγε* ℵBCΣ . . min fk vg syrsin sah cop pesch phil Ir Tert] + *ὀπίσω μου* DLZ it syrcur arm Just Aug. 13 *Ναζαρά* BZ 33 k Or] *-άθ* CPΔ; *-έτ* L . min; *-έθ* ℵD . . min latt cop.

Mark 1 14 *μετὰ δέ* ℵAL . . min latt pesch phil arm aeth] *καὶ μετά* BDgr a ff² (– *καὶ*) syrsin.

Luk 4 8 *ὁ Ἰησ. εἶπ. αὐτῷ* ℵLΞ. 1 13-69-124 33 . . e (– *αὐτῷ*) fff²g¹g² cop] *αὐτ. εἶπ. ὁ Ἰ.* B (– *ὁ*) ΓΔ . . min; *εἶπ. αὐτ. ὁ Ἰ.* AKM . . min abcq; *αὐτ. ὁ Ἰ. εἶπ.* DL min phil arm. | *προσκ. κύρ. τ. θεόν σ.* AΔ . . min a sah arm] *κύρ. τ. θ. σ. προσκ.* ℵBD . . min latt syrr cop aeth.

γοντος· 15 γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, 15 ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. 15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

10. Antrittspredigt in Nazaret. Luk 4 16—30

(vgl. 108. Mark 6 1—6 = Matth 13 53—58. S. 83).

16 *Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἀνατεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.* 17 *καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·* 18 πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με 19 κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. 20 *καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν, καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.* 21 *ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.* 22 *καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· οὐχὶ υἱός ἐστιν Ἰωσὴφ οὗτος;* 23 *καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.* 24 *εἶπεν δέ· ἀμὴν λέγω*

13 57 | 64 *ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι ἑαυτοῦ.* 25 *ἐπ' ἀληθείας*

Mt 4 15 16: Jes 8 23 9 1. Lk 4 18 19: Jes 61 1 2 58 6.

Lk 4 22: Joh 6 42 7 15. Lk 4 24: Joh 4 44.

Matth 4 16 *σκότει* ℵ*CLΣ . . min] *σκοτίᾳ* BD Or. 17 *μετανοεῖτε* et *γάρ*] – k syrsin cur Clem Eus.

Mark 1 14 *εὐαγγ. τ. θεοῦ* ℵBL 1-209 28 33 69 bcff^{2}t syrsin phil cop arm] *εὐαγγ. τῆς βασιλείας τ. θεοῦ* ADΔ . . 118-131 13-124-346 afff^{1}g^{1}g^2 vg pesch go. 15 *ὅτι πεπλήρ.* ℵ c syrsin Or] pm *καὶ λέγων* BL min abff^{1}g^{2}vg cop pesch phil; pm *λέγων* AD . . min fff^{2}g^{1}t go.

Luk 4 16 *Ναζαρά* ℵBΞ 33 e Or] *-ράτ* A; *-ρέθ* EF . . min verss; *-ρέτ* KL . . min a; *-ρέδ* D | *ἀνατεθρ.* ℵLΞ 1-131 13-69-124-346 33 157 q] *τεθραμ.* ABΔ . . min. 17 *βιβλ. τ. προφ. Ἡσ.*] *ὁ προφ. Ἡσ.* D Eus | *ἀναπτύξας* ℵD (*ἀπτύξας*) . . min latt hier Or Eus] *ἀνοίξας* ABLΞ 33. syrsin pesch phil cop arm aeth. 24 *ἑαυτοῦ* ℵD] *αὐτοῦ* ABL . . min Or.

Zu Lk 4 24: *Λέγει Ἰησοῦς· οὐκ ἔστιν δεκτὸς προφήτης ἐν τῇ πατρίδι αὐτ[ο]ῦ, οὐδὲ ἰατρὸς ποιεῖ θεραπείας εἰς τοὺς γινώσκοντας αὐτόν.* Oxyrhynchus I Nr. 5.

δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλείου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλείας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν. 27 καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Ναιμὰν ὁ Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ᾽ οὗ ἡ πόλις ᾠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν· 30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

11. Berufung der ersten Jünger.

Matth 4 18—22

18 Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλεεῖς. 19 καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλεεῖς ἀνθρώπων. 20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. *(4 23 f. S. 21)*

Mark 1 16—20

16 Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλεεῖς. 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλεεῖς ἀνθρώπων. 18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβὰς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. 20 καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

cf. 5 1—11 17. S. 22

Lk 4 25: 1 Reg 17 1 18 1 2   26: 1 Reg 17 8 9   27: 2 Reg 5 14.

Mt 4 18—22 = Mk 1 16—20: Joh 1 35—42.

Matth 4 18 *περιπατῶν* ℵBCL . . min ff^{1}vg syrcur pesch phil arm cop] *παράγων* D it Eus; *ὤν* syrsin.
Mark 1 16 *καὶ παράγων* ℵBD . . latt arm cop] *περιπατῶν δέ* AΔΣ . . min syrr. | *ἀμφιβάλλοντας* ℵBL . . 33] *ἀμφιβ. (βάλλοντας) ἀμφίβληστρον (-στρα), ἀμφίβληστρον (-στρα) ἀμφιβ. (βάλλοντας)* AΓΔΠ . . min bff^2 cop phil go; *τὰ δίκτυα ἀμφιβ.* D 13-69-124-346 28 latt pesch arm. 17 *γενέσθαι*] – 1-118-131-209 13-69 28 700 1071 . b syrsin pesch aeth.
Luk 4 25 *ὅτι* ℵL . 1 33 13-69-346 efl syrr arm] – ABD . . min latt | *ἐπί* 1^0 ℵAC . . min a go phil] – BD min latt syrr.

Ev. Ebion. Zu Mt 4 18—22 par (9 9 par. 10 2—5). *Ἐγένετό τις ἀνὴρ ὀνόματι Ἰησοῦς, καὶ αὐτὸς ὡς ἐτῶν τριάκοντα, ὃς ἐξελέξατο ἡμᾶς* (s. zu Lk 3 23 S. 13). *Καὶ ἐλθὼν εἰς Κα-*

12. Jesus in der Synagoge zu Kapernaum.

<table>
<tr><th>Matth</th><th>Mark 1 21–28</th><th>Luk 4 31–37</th></tr>
<tr>
<td></td>
<td>21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ·</td>
<td>31 Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ</td>
</tr>
<tr>
<td>7 28–29 (44. S. 34)
28 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· 29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.</td>
<td>καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγήν. 22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.</td>
<td>ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν· 32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>23 Καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων· τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς· οἴδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. 26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνῆσαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. 27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες, ὥστε συνζητεῖν αὐτοὺς λέγοντας· τί ἐστιν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ᾽ ἐξουσίαν· καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. 28 καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.</td>
<td>33 Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· 34 ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 35 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. 36 καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν καὶ ἐξέρχονται; 37 καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.</td>
</tr>
</table>

Mk 1 24 = Lk 4 34: Ps 16 10.

Mk 1 22 27 = Lk 4 32 36 = Mt 7 28 29: Joh 7 46.

Mark 1 21 εἰσπορεύονται . . . εὐθύς] – syrsin | τοῖς σάββ.] + εἰσελθών BAD . . min latt phil arm aeth. | ἐδίδ. εἰς τ. συναγωγήν ℵL 28 33 69-124-346] εἰς τ. συναγ. (+ αὐτῶν Δ) ἐδίδασκεν (+ αὐτούς D latt) BADΔ . . min latt pesch (ἐν ταῖς συναγωγαῖς) arm; ἐδίδ. τῷ σαββάτῳ ἐν τῇ συναγωγῇ syrsin. 24 οἴδαμεν ℵLΔ cop arm aeth Or Eus] οἶδα BAD . . min latt syrr. 25 ὁ Ἰησ. ℵA] + λέγων BCD . . min verss. 27 αὐτούς ℵB beff^{2}q] πρὸς ἑαυτούς ACD . . min latt syrr. | τί ἐστιν τοῦτο] – D bceff^{1}ff^{2}g^{2}q syrsin aeth. | διδαχὴ καινὴ (– bceff^2; + αὕτη 1-118-131-209 565) κατ᾽ ἐξουσίαν καὶ ℵBL 33 . .] τίς ἡ διδ. ἡ καινὴ αὕτη (A τίς ἡ κ. αὕτ. ἡ δ.); ὅτι κατ᾽ ἐξουσίαν καί ACΔ . . min fff^{1}g^1 (– καί) g^{2}q vg syrsin pesch.

φαρναοὺμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος τοῦ ἐπικληθέντος Πέτρου καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εἶπε· Παρερχόμενος παρὰ τὴν λίμνην Τιβεριάδος ἐξελεξάμην Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, υἱοὺς Ζεβεδαίου, καὶ Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν ζηλωτὴν (καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην). καὶ σὲ τὸν Ματθαῖον καθεζόμενον ἐπὶ τοῦ τελωνίου ἐκάλεσα καὶ ἠκολούθησάς μοι. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἶναι δεκαδύο ἀποστόλους εἰς μαρτύριον τοῦ Ἰσραήλ. Epiph., Haer. 30 13.

13. Heilung der Schwiegermutter des Petrus.

8 14—15 (*47. S. 36*)	**Mark 1 29—31**	**Luk 4 38—39**
	29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.	*38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος.*
14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου		
εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν.	*30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.*	*πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.*
15 καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ.	*31 καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρός· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.*	*39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.*

14. Krankenheilungen am Abend.

8 16—17 (*48. S. 37*)	**Mark 1 32—34**	**Luk 4 40—41**
16 Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ	*32 Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας*	*40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·*
δαιμονιζομένους πολλούς·	*καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· 33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν.*	
καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν,	*34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,**	*ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς. 41 ἐξήρχοντο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραυγάζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.* ˳καὶ ἐπι-*

* Mark 3 10 11 (71. S. 56): 10 *Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.* 11 *καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντες ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (Vgl. 16. Matth 4 24 S. 22)*

Mark 1 29 *ἐξελθόντες ἦλθον* ℵAC . . min verss] *ἐξελθὼν ἦλθεν* BDΣ min it arm aeth; *ἐξελθὼν ἦλθον* syrsin. 32 *ὀψίας . . . ὁ ἥλιος*] *ὅτε δὲ ἔδυ ὁ ἥλ.* syrsin beq | *ἔδυ*] *ἔδυσεν* BD 28.
Luk 4 40 *ἐθεράπευεν* BD latt] *-πευσεν* ℵA . . min. 41 *ἐξήρχοντο* ℵCX 1 33 . . Or] *ἐξήρχετο* ABD . . min. | *κραυγάζοντα* AD . . 13-69-124-346 . .] *κράζοντα* ℵ(*-όντων*)BC . . min.

[17] ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.*

τιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.*

15. Flucht Jesu.

Mark 1 35—38

[35] Καὶ πρωῒ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο. [36] καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, [37] καὶ εὗρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσίν σε. [38] καὶ λέγει αὐτοῖς· ἄγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.

Luk 4 42—43

[42] Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν· καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν. [43] ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.

16. Reisepredigt in Galiläa.

Matth 4 23—25

[23] Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.**

Mark 1 39

[39] Καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

(45. 1 40—45. S. 34)

Luk 4 44

[44] Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γαλιλαίας.

---

* Matth 12 16 (71. S. 57): *Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·* | Mark 3 12 (71. S. 57): *Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιῶσιν.*

** Matth 9 35 (58. S. 43): *Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.*

Mark 1 [34] λαλ. τ. δαιμ.] τ. δαιμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλ. D it (exc f) vg syrsin aeth. | αὐτόν ℵAD . . min latt syrsin pesch go] + (τὸν) χριστὸν (αὐτὸν) εἶναι BCLΣ . . min ff¹g¹l phil cop aeth arm. [35] ἐξῆλθ. κ. ἀπῆλθ.] − καὶ ἀπῆλθ. B 28 565 g¹; − ἐξῆλθ. κ. bdeff²q. [38] ἀλλαχοῦ ℵBCL 33 cop arm aeth] − AD . . min latt syrr go.
Luk 4 [43] ὅτι . . . ἀπεστ.] − syrsin. [44] Γαλιλαίας AD . . min latt pesch philmg arm aeth go] Ἰουδαίας ℵBCL . 1 al syrsin philtxt cop.

[24] καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας* ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. [25] καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ** ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

3 10. 7. 8
(71. S. 56)

[10] Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

[7] Καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησαν, [8] καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολύ, ἀκούοντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

6 18. 19. 17
(71. S. 56)

[18] Καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο. [19] καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

[17] καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν.

17. Der Fischzug des Petrus. Luk 5 1–11

(cf. 11. Mark 1 16–20 = Matth 4 18–22. S. 18)

[1] Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, [2] καὶ ἴδεν δύο
πλοιάρια ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλεεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυναν
τὰ δίκτυα. [3] ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν
ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον· καθίσας δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐδίδασκεν τοὺς
ὄχλους. [4] ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα· ἐπανάγαγε εἰς τὸ
βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. [5] καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν·
ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου
χαλάσω τὰ δίκτυα. [6] καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ·

* Matth 14 35 (114. S. 91): *Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. Vgl. auch 8 16 (48. S. 20 u. 37).*

Mark 6 54 55 (114. S. 91): [54] *Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν* [55] *περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν.*

** Matth 12 15 (71. S. 56): *Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.*

Luk 5 1–11: Joh 21 1–11 (cf. Ev. Petr. 14 60).

Matth 4 [24] *καὶ ἀπ. . . . Συρ.*] – syrsin | *ἀπῆλθεν*] *ἐξῆλθεν* ℵC 1-209 33 al cop phil^{mg} Or. | *καὶ δαιμον.* ℵDΣ . . latt syrr] – *καὶ* BC 13 235 cop. | *κ. ἐθεράπ. αὐτ.*] *καὶ πάντας ἐθερ.* Dabcg^{1}h syrsin cur.
Luk 5 [2] *πλοιάρια* ACL . 1? 33 . af] *πλοῖα* ℵBD . . min latt syrr | *δύο πλ.*] *πλ. δύο* Bae cop pesch; – *δύο* ℵ | *ἔπλυναν* (-ον) ℵBC . .] *ἀπέπλ.* ARΔ . . min. [3] *ἐν τ. πλ. ἐδίδ.* ℵDe] *ἐκ τ. πλοίου ἐδίδ.* B; *ἐδίδ. ἐκ τ. πλ.* ACL . . min verss. [5] *ὅλης* ℵBL . 33 131] + *τῆς* CD . . min. [6] *καὶ τοῦτο ποιήσ.*] *καὶ εὐθὺς* (– syrsin) *χαλάσαντες τὰ δίκτυα* De syrsin.

διερήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. [7] καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἑτέρῳ
πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα
τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. [8] ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς
γόνασιν Ἰησοῦ λέγων· ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.
[9] θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν
ἰχθύων ᾗ συνέλαβον, [10] ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου,
οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· μὴ
φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. [11] καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα
ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

(45. 5 12—16. S. 34)

Die Bergpredigt

Matth 5—7

18. Einleitung zur Bergpredigt. Matth 5 1—2

[1] Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [2] καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων·

6 20 (*73. S. 58*): *Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν·*

19. Die Seligpreisungen. Matth 5 3—12

[3] Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [4] μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. [5] μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. [6] μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. [7] μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. [8] μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. [9] μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. [10] μα-

6 20—23 (*73. S. 58*): *[20] Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.*

[21] μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.

Mt 5 4: Ps 37 11.

Matth 5 [4] *μακ. οἱ πραεῖς . .* [5] *μακ. οἱ πενθ. κτλ* D 33 latt syrcur Clem Or Eus] [4] *μακ. οἱ πενθ. . .* [5] *μακ. οἱ πραεῖς κτλ* ℵBCΣ . . min bfq syrsin pesch phil cop arm aeth. [9] *ὅτι* ℵCD 13-124-543 latt pesch] + *αὐτοί* BΔΣ . . min fk am syrr cop arm aeth.
Luk 5 [7] *μετόχοις* ℵBDL 259 a] + *τοῖς* AC . . min. [9] *ᾗ* ℵAC . . min] *ὧν* BDX. 10. 11 D e *ἦσαν δὲ κοινωνοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάνης, υἱοὶ Ζεβεδαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· δεῦτε καὶ* (δ. κ. – e) *μὴ γείνεσθε ἁλιεῖς ἰχθύων, ποιήσω γὰρ ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.* [11] *οἱ δὲ ἀκούσαντες πάντα κατέλειψαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.*

κάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 11 μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξουσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

22 μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 23 χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

20. Gleichnisse vom Salz und Licht. Matth 5 13—16

13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλα τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; * εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.** 16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

14 34—35 (*171. S. 138*): 34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;* 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

11 33 (*153. S. 123*): Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.**

21. Jesu Stellung zum Gesetz. Matth 5 17—20

17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ

---

* Mark 9 50 (132. S. 111): 50 Καλὸν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;

** Mark 4 21 (94. S. 73): 21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;

Luk 8 16 (94. S. 73): Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

Matth 5 11 διώξουσιν ℵΔΣ] διώξωσιν BC . . | ψευδόμενοι ℵB . . min ff¹g¹g²lq vg syrcur pesch phil cop arm aeth] – Dabcg¹hk syrsin Or Lcf. | ἕνεκεν ἐμοῦ] ἕν. δικαιοσύνης D 47 abcg¹k; ἕν. τ. ὀνόματός μου syrsin cur. 18 ἕως ἂν 2°] – ἂν B.

Zu Mt 5 14: Λέγει Ἰησοῦς· πόλις οἰκοδομημένη ἐπ' ἄκρον [ὄ]ρους ὑψηλοῦ[ς?] καὶ ἐστηριγμένη οὔτε πε[σ]εῖν δύναται οὐδὲ κρυ[β]ῆναι. Oxyrhynchus I Nr. 6.

Ev. Ebion. Zu Mt 5 17. Ἦλθον (-εν) καταλῦσαι τὰς θυσίας καὶ ἐὰν μὴ παύσησθε τοῦ θύειν, οὐ παύσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ ὀργή. Epiph., Haer. 30 16.

Ev. Aeg. Ἦλθον καταλῦσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας. Clem. Alex., Strom., III 9 63 (s. zu Mt 19 12. S. 148).

οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως
*ἂν πάντα γένηται.** 19 *ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχί-*
στων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 *λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δι-*
καιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

22. Vom Töten. Matth 5 21—26

21 *Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις·* οὐ φονεύσεις· *ὃς δ' ἂν φονεύσῃ,*
ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 *ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ*
αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.
23 *Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς*
ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 *ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ*
θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν
πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 *Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου*
ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ
ὁδῷ· μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ
κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς
φυλακὴν βληθήσῃ. 26 *ἀμὴν λέγω σοι,*
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς
τὸν ἔσχατον κοδράντην.

12 57—59 (*161. S. 131f.*): 57 *Τί δὲ καὶ*
ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;
58 *ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου*
σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐρ-
γασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε
κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ
κριτής σε παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ
ὁ πράκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακήν. 59 *λέγω*
σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως καὶ τὸ
ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

23. Vom Ehebruch. Matth 5 27—30

27 *Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη·* οὐ μοιχεύσεις. 28 *ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ*
βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτοῦ.
29 *Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε*
ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ
σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. 30 *καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε,*

* Luk 16 17 (176. S. 141): 17 *Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.* (Vgl. 221. Mt 24 35 = Mk 13 31 = Luk 21 33 S. 183).

Mt 5 21: Ex 20 13. Dt 5 17. Ex 21 12. Lev 24 17. Dt 17 8. 5 27: Ex 20 14. Dt 5 17.

Matth 5 22 *τ. ἀδελφῷ αὐτ.* 1⁰ ℵB 48 198 vg Just Or al] + *εἰκῇ* DΣ . . verss Eus Ir Cyp Chr Lcf al | *μωρέ*] pm *τ. ἀδελφῷ αὐτ.* L 1-209 13-124 700 1071 ff1 syrsin cur cop arm. 28 *ἐπιθυμῆσαι* ℵClem Or] + *αὐτήν* (*αὐτῆς*) BDΣ . . min verss patr. 30 – D syrsin.

Ev. sec. Hebr. Zu Mt 5 24. Et nunquam, inquit, laeti sitis, nisi quum fratrem vestrum videritis in caritate. Hieron., in Ephes. 5 4.

*ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.**

24. Von der Ehescheidung. Matth 5 31—32

	Matth 19 9 (*187. S. 147*)	Mark 10 11—12 (*187. S. 147*)	Luk 16 18 (*176. S. 141*)
31 *Ἐρρέθη δέ·* ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. 32 *ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.*	9 *Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.*	11 *Καὶ λέγει αὐτοῖς· ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.* 12 *καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.*	18 *Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.*

25. Vom Schwören. Matth 5 33—37

(Vgl. 210. Matth 23 16—22. S. 174)

33 *Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις·* οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις
δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. 34 *ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν*
τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ· 35 *μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν*
τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως·
36 *μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι*
ἢ μέλαιναν. 37 *ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων*
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

---

* Matth 18 8—9 (131. S. 110 f.): 8 *Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.* 9 *καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.*

Mark 9 43—48 (131. S. 110f.): 43 *Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν ἐστίν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.* 45 *καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστίν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν.* 47 *καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σέ ἐστιν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν,* 48 *ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.*

Mt 5 31: Dt 24 1. 5 33: Lev 19 12. Ex 20 7. Dt 5 11; Nu 30 3. Dt 23 22.

Matth 5 32 *καὶ ὃς ἐὰν . . . μοιχᾶται*] *καὶ ὁ ἀπολ. γαμήσας μοιχ.* B min; – D 64 a b k. 37 *ἔστω* ℵD . . min] *ἔσται* BΣ 245.

26. Von der Wiedervergeltung. Matth 5 38—42

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντὶ
ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πο-
νηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίζει εἰς τὴν
δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν
ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ
καὶ τὸ ἱμάτιον· 41 καὶ ὅστις σε ἀγγα-
ρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.
42 τῷ αἰτοῦντί σε δός, καὶ τὸν θέλοντα
ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῇς.

6 29—30 (75. S. 59): 29 *Τῷ τύπτοντί σε
εἰς τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν
ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου
τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.*
30 *παντὶ
αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος
τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.*

27. Von der Feindesliebe. Matth 5 43—48

43 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν
σου. 44 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς· 45 ὅπως γένησθε υἱοὶ
τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι
τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς
καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους
καὶ ἀδίκους. 46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε;
οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;
47 καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς
ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ
καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

6 27—28. 32—36 (75. S. 59 f.): 27 *Ἀλλὰ ὑμῖν
λέγω τοῖς ἀκούουσιν· ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς
μισοῦσιν ὑμᾶς,* 28 *εὐλογεῖτε τοὺς κατα-
ρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε περὶ τῶν
ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.*
s. u. v. 35
32 *καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;
καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας
αὐτοὺς ἀγαπῶσιν.* 33 *καὶ γὰρ ἐὰν ἀγαθο-
ποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
αὐτὸ ποιοῦσιν.* 34 *καὶ ἐὰν δανίσητε παρ'
ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις
ἐστίν; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανί-
ζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.*
35 *Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδένα*

Mt 5 38: Ex 21 24. Dt 19 21. Lev 24 20. 5 43: Lev 19 18.

Matth 5 39 *δεξιάν*] – D k syrsin | *σιαγόνα* ℵΣ 1-209 33 157 . . afh' Bas Chr Or^{int}] + *σου* BD latt; *σου σιαγ.* ELΔ . . min ckg^{1}. 44 *ἀγαπ. τ. ἐχθρ. ὑμ.* ℵB 1-209 22 k syrsin cur Or Ir^{int} Cyp] + *εὐλογεῖτε τ. καταρωμένους ὑμᾶς* DLΔ . . min cfh pesch phil arm aeth; *εὐλ. . . . ὑμ., καλῶς ποιεῖτε τ. μισοῦσιν ὑμᾶς* DLΔ . . min latt etc. | *ὑπὲρ τ. διωκ.* ℵB 1-209 22 k syrsin cur cop aeth Or Ir^{int} Cypr] *ὑπ. τ. ἐπηρεαζόντων ὑμ. κ. διωκ.* DLΔ . . min latt pesch phil arm. 46 *τὸ αὐτό* ℵBΣ . . min pesch phil arm] *οὕτως* DZ 33 . hk syrsin cur cop aeth; *τοῦτο* 1-209 latt. 47 – k syrsin | *ἀδελφούς*] *φίλους* ELΔ . . min fh phil arm Lcf | *ἐθνικοί*] *τελῶναι* ELΔ . . min h pesch phil arm (+ *καὶ ἁμαρτωλοί*) | *τὸ αὐτό* ℵBD . . 1-209 . . pesch al] *οὕτως* ELΔ . . min h cop syrcur; *τοῦτο* latt.

s. o. v. 45

48 *ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι*
ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν
πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι
αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους
καὶ πονηρούς. 36 *γίνεσθε οἰκτίρμονες,*
καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.

28. Vom Almosen. Matth 6 1—4

1 *Προσέχετε δὲ τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-*
πων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ
ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς· 2 *ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν*
σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις,
ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν
αὐτῶν. 3 *σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ*
δεξιά σου, 4 *ὅπως ᾖ σοῦ ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ*
βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

29. Vom Beten. Matth 6 5—8

5 *Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν*
ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι,
ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν
αὐτῶν. 6 *σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν*
θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.
7 *Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ*
ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 *μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς·*
οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

30. Das Unser-Vater. Matth 6 9—15

9 *Οὕτως οὖν προσεύχεσθε*
ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά
σου· 10 *ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·*
γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· 11 *τὸν*
ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς
ἡμῖν σήμερον· 12 *καὶ ἄφες ἡμῖν*
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ

11 2—4 (*146. S. 119*): 2 *Εἶ-*
πεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν προσεύ-
χησθε, λέγετε· πάτερ,
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά
σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·
3 *τὸν*
ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·
4 *καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρ-*
τίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ

Matth 6 1 *προσέχετε δέ* ℵLΣ min pesch phil cop aeth] – *δέ* BD . . min latt syrcur arm | *ἐν οὐραν.* ℵD 1 33 Chr] *ἐν τοῖς οὐρ.* BLΣ . . min. 5 – syrsin | *φιλοῦσιν*] + *στῆναι* D it syrcur pesch | *ἑστῶτες*] – syrcur pesch; pm *καὶ* k | *προσεύχεσθαι*] *καὶ προσευχόμενοι* D h; *προσεύχονται* k; *ἵνα προσεύχωνται* syrcur pesch. 8 *ὁ πατήρ*] pm *ὁ θεὸς* ℵB sah | *αἰτῆσαι αὐτ.*] *ἀνοῖξαι τὸ στόμα* Dh. 10 *ὡς*⌉ – Dabck Tert | *ἐπὶ γῆς* ℵBΣ . 1 22] *ἐπὶ τῆς γ.* DL . . min.

*ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις
ἡμῶν·* 13 *καὶ μὴ εἰσενέγκῃς
ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.*
14 *Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀν-
θρώποις τὰ παραπτώματα αὐ-
τῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ
ὑμῶν ὁ οὐράνιος·* 15 *ἐὰν δὲ
μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ
ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ πα-
ραπτώματα ὑμῶν.*

11 25—26 (*201. S. 163*):
25 *Καὶ ὅταν στήκετε προσ-
ευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε
κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ
ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα
ὑμῶν.* [26 *εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ
ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.*]

*ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι
ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς
ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.*

31. Vom Fasten. Matth 6 16—18

16 *Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί·
ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις
νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.* 17 *σὺ δὲ
νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι,* 18 *ὅπως
μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ,
καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι.*

32. Vom Schätzesammeln. Matth 6 19—21

19 *Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς
ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις
ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·* 20 *θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς
οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται
οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν.* 21 *ὅπου
γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται
καὶ ἡ καρδία σου.*

12 33—34 (*157. S. 129*): 33 *Πωλήσατε
τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύ-
νην·*
*ποιήσατε
ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα,
θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς δια-
φθείρει.*
34 *ὅπου
γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ
ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.*

Matth 6 12 *ἀφήκαμεν* ℵ*BZ 1 for fu pesch phil Or Bas] *ἀφίομεν* DL (-*ωμεν*) . . ; *ἀφίεμεν* ℵcKMΠ . . min latt syrcur arm aeth. 13 *πονηροῦ*] + *ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν* LΔΣ . . min fg¹ (– *ἀμήν*) k (– *ἡ βασ., καὶ ἡ δόξα*) q syrcur (– *κ. ἡ δύν.*) pesch phil aeth arm go. 15 *ἀνθρ.* ℵD 1-118-209 22 . . latt pesch Aug al] + *τὰ παραπτ. αὐτῶν* BLΣ . . min bfq sah cop syrcur pesch. 20 *οὐδὲ κλέπτ.*] *καὶ κλέπτ.* ℵ 1-118-209 it syrcur; – k.

Zu Mt 6 16: *Λέγει Ἰησοῦς· ἐὰν μὴ νηστεύσητε τὸν κόσμον, οὐ μὴ εὕρητε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐὰν μὴ σαββατίσητε τὸ σάββατον, οὐκ ὄψεσθε τὸν πατέρα.* Oxyrhynchus I Nr. 2.

33. Parabel vom Auge. Matth 6 22—23

22 *Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν ᾖ ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·* 23 *ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.*

11 34—36 (*153. S. 123f.*): 34 *Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.* 35 *σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.* 36 *εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.*

34. Vom Doppeldienst. Matth 6 24

24 *Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.*

16 13 (*174. S. 140*): 13 *Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.*

35. Vom Sorgen. Matth 6 25—34

25 *Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;* 26 *ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;* 27 *τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;* 28 *καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν.* 29 *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.* 30 *εἰ*

12 22—31 (*157. S. 128f.*): 22 *Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε.* 23 *ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.* 24 *κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὔτε σπείρουσιν οὔτε θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν.* 25 *τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν;* 26 *εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;* 27 *κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει· λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.* 28 *εἰ*

Matth 6 22 *ἐάν* ℵ aff^{1}q vg syrcur] + *οὖν* BLΣ . . min fg^{1}hk pesch phil. 25 *φάγητε* ℵ 1 4 22 abff^{1}kl vg syrcur] + *ἢ τί πίητε* B 118-209 al cfg^{1}hq cop arm; *καὶ τί πί.* LΣ . . min pesch phil.

δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα
καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ
θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον
ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 μὴ οὖν μεριμνήσητε
λέγοντες· τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί
περιβαλώμεθα; 32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ
ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ
ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων
ἁπάντων. 33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν
βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον·
ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς. ἀρκε-
τὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον
καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ
θεὸς οὕτως ἀμφιέζει, πόσῳ μᾶλλον
ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. 29 καὶ ὑμεῖς
μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·
30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ
ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ὑμῶν δὲ
ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.
31 πλὴν ζητεῖτε τὴν
βασιλείαν αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν.

36. Vom Richten. Matth 7 1—5

1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 2 ἐν
ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε,
καὶ
ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν·*
3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν
τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες
ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
σοῦ. 5 ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκόν, καὶ τότε δια-
βλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

6 37—38. 41—42 (76. S. 60): 37 Καὶ
μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ
καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπο-
λυθήσεσθε· 38 δίδοτε, καὶ δοθήσεται
ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον σεσα-
λευμένον ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν
εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ
μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.*
41 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ
δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ
κατανοεῖς; 42 πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκ-
βάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ
δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε
πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σοῦ, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου
ἐκβαλεῖν.

---

* Mark 4 24 (94. S. 74): Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν (cf. Mt 6 33 = Lk 12 31).

Matth 6 33 τὴν βασ. κ. τ. δικ. αὐτ. (τοῦ θεοῦ k) ℵ g¹km am harl Eus] τ. δικ. κ. τ. βασιλ. αὐτ. B; τ. βασιλ. τ. θεοῦ κ. τ. δικ. αὐτ. LΔΣ . . min latt syrr. 34 ἑαυτῆς ℵ .] αὐτῆς BL; τὰ ἑαυτῆς EKΣ . . min. **7** 4 ἐκ ℵBΣ 1-118-209 13-124 33 . .] ἀπό ELΔ . . min.

Zu Mt 6 33. Αἰτεῖτε (Clem. αἰτεῖσθε) τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ ὑμῖν προστεθήσεται καὶ αἰτεῖτε τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια ὑμῖν προστεθήσεται. Orig. de orat. 2 2 14 1. Vgl. Clem. Al. Strom. I 24 158.

Zu Mt 7 5 = Lk 6 42. * * * καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Oxyrhynchus I Nr. 1.

37. Von der Entweihung des Heiligtums. Matth 7 6

6 *Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.*

38. Von der Gebetserhörung. Matth 7 7–11

7 *Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.* 8 *πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.* 9 *ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;* 10 *ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσει, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;* 11 *εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.*

11 9–13 (*148. S. 120*): 9 *Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν.* 10 *πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται.* 11 *τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;* 12 *ἢ καὶ αἰτήσει ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;* 13 *εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.*

39. Norm der Nächstenliebe. Matth 7 12

12 *Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.*

6 31 (*75. S. 59*): *Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.*

40. Die enge Pforte. Matth 7 13–14

13 *Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα [ἡ πύλη] καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·* 14 *ὅτι στενὴ [ἡ πύλη] καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.*

13 23–24 (*165. S. 133 f.*): 23 *Εἶπεν δέ τις αὐτῷ κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς·* 24 *ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.*

Mt 7 12: Tob 4 15. Sir 34 15.

Matth 7 6 *καταπατήσουσιν* BCLXΣ 33] -*ωσιν* ℵEKΔ . . min. 8 *ἀνοιγήσεται*] *ἀνοίγεται* B cop syrr. 9 *ἐστίν*] – BL bch syrr sah cop. 11 *δόμ. ἀγ.*] *ἀγ. δόμ.* 1-118-209 abcfg1 hkq vg Cyp; – *δόμ.* L ff1g2l am for fu tol. 13 *ὅτι*] *τί* 118 (pm *καί*) abhlq Cyp Lcf al | *ἡ πύλη* BCL . . min verss patr] – ℵ* abchkm for Clem Or al. 14 *ὅτι* (+ *δέ* B) ℵ*B*X 1 . . cop] *τί* CLNΔΣ . . min latt syrr aeth patr | *ἡ πύλη* ℵB . .] – 113 182 ahk Clem Or al.

41. Das Kriterium der Frömmigkeit. Matth 7 15—20

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν,
οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν
προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι ἅρπαγες.
16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε
αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; 17 οὕτως
πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ,
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς
ποιεῖ.* 18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν
καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον
σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ἐνεγκεῖν. 19 πᾶν
δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.** 20 ἄραγε ἀπὸ τῶν
καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

6 43—44 (*77. S. 61*): 43 *Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. 44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.*

42. Warnung vor Selbsttäuschung. Matth 7 21—23

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε,
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 22 πολλοὶ ἐροῦσίν
μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, οὐ
τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ
σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ
σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;
23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε
ἔγνων ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ
ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

6 46 (*77. S. 61*): 46 *Τί δέ με καλεῖτε· κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;*

13 26—27 (*165. S. 134*): 26 *Τότε ἄρξεσθε λέγειν· ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.*
27 *καὶ ἐρεῖ· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.* ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας.

43. Schlußgleichnisse. Matth 7 24—27

24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς
λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ὁμοιωθή-
σεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν

6 47—49 (*78. S. 61*): 47 *Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν*

* Matth 12 33 (86. S. 67). *Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.*

** Vgl. Matth 3 10 = Luk 3 9 (2. S. 11).

Mt 7 23 = Lk 13 27: Ps 6 9.

Matth 7 15 *προσέχ.* ℵB min verss] + *δέ* CL .. min f phil cop. | 18 *ἐνεγκεῖν* 1° ℵ*B Or] *ποιεῖν* CZΣ .. min | *ἐνεγκ.* 2° ℵ Or] *ποιεῖν* BCΣ .. | 21 *οὐρανοῖς*] + *οὗτος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν* Ca 33 latt syrcur Cyp. | 24 *τούτους*] – BΣ a g¹k hier Cyp.

αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. [25] καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. [26] καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. [27] καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

ὅμοιος. [48] ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτὴν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομῆσθαι αὐτήν. [49] ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθὺς συνέπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

44. Nachwort. Matth 7 28—29

[28] Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· [29] ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.*

7 1a. S. 35

45. Heilung eines Aussätzigen.

Matth 8 1—4	Mark 1 40—45	Luk 5 12—16
	(16. 1 39. S. 21)	*(17. 5 1—11. S. 22 f.)*
[1] Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.		[12] Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων
[2] καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.	[40] Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν λέγων αὐτῷ ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.	καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

* Mark 1 21 22 (12. S. 19): [21] Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ· καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγήν. [22] καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Luk 4 31 32 (12. S. 19): [31] Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. [32] καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

Mt 7 28 29: Joh 7 46.

Matth 7 [29] αὐτῶν ℵB . 1-118 13-124 ·22. f sah cop aeth] – ELM . . min; + καὶ οἱ φαρισ. C[2] 33 . . latt syrr. **8** [1] καταβάντι δὲ αὐτῷ ℵLΣ . . min k (– αὐτ.)] καταβάντος δὲ αὐτοῦ BCZ (καὶ κατ. αὐτ.) it.

Mark 1 [40] καὶ γονυπ. ℵL 1-118-209 300 565 . efff[2]g vg arm] + αὐτόν AC . . min syrsin phil cop aeth; – BD . 124 . abcff[2]g[1].

Matth	Mark	Luk
3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.	41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει· θέλω, καθαρίσθητι. 42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. 43 καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν.	13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰπών· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.
4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	44 καὶ λέγει αὐτῷ· ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
	45 ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι εἰς πόλιν φανερῶς εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις ἦν,* καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν. *(52. 2 1—12. S. 38)*	15 διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν· 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.* *(52. 5 17—26. S. 38)*

46. Der Hauptmann von Kapernaum. **Matth 8** 5—13

Matth	Luk
5 Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατοντάρχης παρακαλῶν αὐτὸν 6 καὶ λέγων· κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. 7 λέγει αὐτῷ· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.	7 1—10 *(79. S. 62)*: 1 Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ. 2 Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. 3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

* Vgl. Mk 1 35 = Luk 4 42 (15. S. 21).

Mt 8 4 = Mk 1 44 = Lk 5 14: Lev 13 49. 14 2f.

Mt 8 5—13 = Lk 7 1—10: Joh 4 46—53.

Matth 8 5. 8 ἑκατοντάρχης ℵ min] ἑκ—ος Unc min; χιλιάρχης syrsin. 6 κύριε] – ℵ k syrsin cur Hil.
Mark 1 41 σπλαγχν.] ὀργισθείς D a ff²; – b g¹ | λέγει ℵ 1-131-209 c ff² pesch] + αὐτῷ A B . . min latt syrsin. 45 εἰς πόλ. φαν. εἰσελθ. ℵ C L 33 124 565 . cop] φαν. εἰς πόλ. εἰσελθ. A B . . min it am fu; φαν. εἰσελθ. εἰς πόλ. D vg pesch.
Luk 5 13 εἰπών A E Δ . . min] λέγων ℵ B C D L X 33 13-69-124-346. 14 εἰς μαρτ. αὐτ. (ὑμῖν l)] ἵνα εἰς μαρτύριον ᾖ ὑμῖν τοῦτο D (ἦν) a b c ff² q r Tert Amb; syrsin ἵνα εἰς μαρτ. ᾖς αὐτοῖς.

8 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἑκατοντάρχης ἔφη· κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. 9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. 10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. 11 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· 12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

13 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ· ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠρώτων αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο· 5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. 6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν φίλους ὁ ἑκατοντάρχης λέγων· κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς· 7 διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου. 8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. 9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν· λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

13 28—30 (*165. S. 134*): *28 Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. 29 καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 30 καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.*

7 *10 Καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὗρον τὸν δοῦλον ὑγιαίνοντα.*

47. (13.) Heilung der Schwiegermutter des Petrus.

Matth 8 14—15 (= Mark 1 29—31 = Luk 4 38—39. 13. S. 20)

14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· 15 καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Mt 8 11 = Lk 13 29: Jes 49 12. Ps 107 3.

Matth 8 9 *ὑπὸ ἐξουσίαν* CLΣ . . min fff[1] am fu pesch phil arm aeth] + *τασσόμενος* ℵB 4 . . latt Hil; *ἔχων ἐξουσίαν* syrsin go. 10 *οὐδὲ . . . εὗρον* ℵCΣ . . min latt syrsin pesch phil arm] *παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσρ. εὗρ.* B 1-118-209 (– *ἐν τῷ Ἰσρ.*) 4 22 akq syrcur sah cop aeth Aug. 12 *ἐξελεύσονται* ℵ* it syrr patr] *ἐκβληθήσονται* BCΣ . . min ff[2]g[1] vg sah cop. 13 *ἐκείνῃ*] + *καὶ ὑποστρέψας ὁ ἑκατόνταρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ (ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ) εὗρεν τὸν παῖδα ὑγιαίνοντα* ℵ* C . . min phil hier aeth.

48. (14.) Krankenheilungen am Abend.

Matth 8 16—17 (= Mark 1 32—34 = Luk 4 40—41. 14. S. 20)

16 Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν,
17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

49. (47.) Verschiedene Nachfolger. Matth 8 18—22

18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.
19 Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.
20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
21 Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.
22 ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

9 57—60 (*138. S. 114*): 57 *Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπέν τις πρὸς αὐτόν· ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.*
58 *καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.*

59 *Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πατέρα μου.*
60 *εἶπεν δὲ αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.*

50. (96.) Der Seesturm.

Matth 8 23—27 (= Mark 4 35—41 = Luk 8 22—25. 105. S. 77).

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
24 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.
25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα.
26 καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.
27 οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;

---

8 18 πολλοὺς ὄχλους] ὄχλον B; ὄχλους ℵ* cop. 22 ὁ δὲ ℵ 33 bcq] + *Ἰησοῦς* BCΣ . . min verss; – k syrsin. 23 τὸ πλ. ℵ*LΣ . . min] πλ. BC 1-118 33 124 al.

51. (97.) Die Besessenen von Gadara.

Matth 8 28—34 (= Mark 5 1—20 = Luk 8 26—39. 106. S. 78).

28 *Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.*
29 *καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;*
30 *ἦν δὲ μακρὰν ἀπ᾽ αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.*
31 *οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.*
32 *καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.*
33 *οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.*
34 *καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.*

52. (48.) Heilung eines Gichtbrüchigen.

Matth 9 1—8	**Mark 2** 1—12	**Luk 5** 17—26
	(45. 1 40—45. S. 34 f.)	(45. 5 12—16. S. 34 f.)
1 *Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.*	1 *Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι᾽ ἡμερῶν, ἠκούσθη ὅτι ἐν οἴκῳ ἐστίν.* 2 *καὶ συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.*	17 *Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας κα᾽ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.*
2 *Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον,*	3 *Καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.*	18 *Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.*
	4 *καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέ-*	19 *καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον,*

Matth 9 28 *Γαδαρηνῶν* ℵ*(*Γαζ.*)BC*MΔ min syrsin pesch philtxt Epiph Or] *Γερασηνῶν* latt sah philmg Hil; *Γεργεσ.* ℵcLX . . 1-118-209 . . cop go arm aeth. 34 *τοῦ Ἰησ.* ℵC 33] *τῷ Ἰ.* BΣ . . min | *ὅπως*] *ἵνα* B.
Mark 2 1 *ἐν οἴκῳ* ℵBDL 33 latt cop] *εἰς οἶκον* AC . . min g1.
Luk 5 17 *αὐτόν* ℵBLΞ aeth Cyr] *αὐτούς* ACD . . min latt syrr cop arm. 18 *θεῖναι*] + *αὐτόν* BLΞ syrr.

καὶ
ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν
αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ·
θάρσει τέκνον, ἀφίενταί σου
αἱ ἁμαρτίαι.
3 Καὶ ἰδού τινες τῶν γραμ-
ματέων
εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτος
βλασφημεῖ.
4 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς
τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν·
ἱνατί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ
ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν; 5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώ-
τερον, εἰπεῖν· ἀφίεν-
ταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν·
ἔγειρε καὶ περιπάτει;
6 ἵνα δὲ
εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε
λέγει τῷ παραλυτικῷ·
ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν
κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν
οἶκόν σου.
7 καὶ ἐγερθεὶς

γασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν,
καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν
κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτι-
κὸς κατέκειτο. 5 καὶ
ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν
αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ·
τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ
ἁμαρτίαι.
6 Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμ-
ματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ
διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρ-
δίαις αὐτῶν· 7 τί οὗτος οὕτως
λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται
ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ
θεός; 8 καὶ εὐθὺς ἐπιγνοὺς
ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ
ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν
ἑαυτοῖς, λέγει αὐτοῖς· τί ταῦτα
διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν; 9 τί ἐστιν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· ἀφίεν-
ταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν·
ἔγειρε καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν
σου καὶ ὕπαγε; 10 ἵνα δὲ
εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,
λέγει τῷ παραλυτικῷ· 11 σοὶ
λέγω, ἔγειρε ἆρον τὸν κράβατ-
τόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν
οἶκόν σου.
12 καὶ ἠγέρθη, καὶ εὐθὺς
ἄρας τὸν κράβαττον

ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ
τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν
σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον
ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. 20 καὶ
ἰδὼν τὴν πίστιν
αὐτῶν εἶπεν·
ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ
ἁμαρτίαι σου.
21 Καὶ ἤρξαντο διαλογί-
ζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι λέγοντες·
τίς ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασ-
φημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας
ἀφεῖναι εἰ μὴ μόνος ὁ
θεός; 22 ἐπιγνοὺς δὲ
ὁ Ἰησοῦς τοὺς
διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί
διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν; 23 τί ἐστιν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν· ἀφέωνταί
σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν·
ἔγειρε καὶ περιπάτει;
24 ἵνα δὲ
εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς
γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,
εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ
λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλι-
νίδιόν σου πορεύου εἰς τὸν
οἶκόν σου. 25 καὶ παραχρῆμα
ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν,
ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο,

Mt 9 6 7 = Mk 2 11 12 = Lk 5 24 25 = Joh 5 8 9.

Matth 9 4 *ἰδών* ℵCDΣ.. min latt cop] *εἰδώς* BM 1-209.. fu pesch phil arm. 6 *ἐγερθείς* ℵCΣ.. min q arm] *ἔγειρε* B bcfff[1]l verss; *ἔγειρε καὶ* D ag[1]g[2]hk aeth.
Mark 2 4 *ἐξορύξ.*] – D it pesch aeth. 7 *τί*] *ὅτι* B. 8 *οὕτως*] – B aff[2]g[1]; + *αὐτοί* AC.. min. 9 *ἔγειρε* AC.. 1 33 69-124..] *ἐγείρου* BL 28 | *καὶ ἆρον* ℵAB.. it phil al] – *καὶ* CD[gr]L 1-209 33.. fl vg pesch arm | *ὕπαγε* ℵLΔ] + *εἰς τ. οἶκόν σου* D 33 a ff[2]g[2] arm; *περιπάτει* ABΣ.. min verss. 10 *ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἁμ.* ℵCD.. min verss] *ἀφ. ἁμ. ἐ. τ. γ.* B 142 157; *ἀφ. ἐ. τ. γ. ἁμ.* AEΔ.. 1 69..
Luk 5 19 *διὰ τῶν κεράμων*] – syrsin. | *τοῦ Ἰησ.*] *πάντων* B. 24 *παραλελ.* AB . min] *παραλυτικῷ* ℵCD.. min.

Matth	Mark	Luk
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 8 ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.	ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας ὅτι οὕτως οὐδέποτε εἴδαμεν.	ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν θεόν. 26 καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

53. (49.) Berufung des Levi und Zöllnerverkehr.

Matth 9 9—13	**Mark 2** 13—17	**Luk 5** 27—32
	13 *Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.*	27 *Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν,*
9 *Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Μαθθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.*	14 *καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.*	*καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευεὶν καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.* 28 *καὶ καταλιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.*
10 *Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.*	15 *Καὶ γίνεται κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ*	29 *Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην Λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.*
11 *καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθη-*	16 *καὶ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων, καὶ ἰδόντες ὅτι ἤσθιεν μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἔλεγον τοῖς*	30 *καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες·*

Matth 9 9 *ἠκολούθει* ℵD 1-118-209] *ἠκ—ησεν* BCΣ . . min. 10 *ἰδού* ℵD latt sah cop aeth] *καὶ ἰδού* BCΣ . . min hk arm; – 700 pesch.

Mark 2 12 *λέγοντας*] – Bb; *καὶ λέγειν* D. 13 *εἰς* ℵ*] *παρά* ABC . . min. 14 *Λευείν*] *Ἰάκωβον* D 13-69-124 abceff^{2}g^1. 15 *γίνεται* ℵBL 33 565] *ἐγένετο* ACD . . min latt. \| *κατακεῖσθαι αὐτ.* ℵAL 13-69-124 33 565] pm *ἐν τῷ* AC . . latt; *κατακειμένων αὐτῶν* D ab ceff^2 \| *πολλοὶ καὶ ἠκ.*] *πολλ. οἳ (καὶ) ἠκ.* D latt \| *ἠκολούθουν* ℵB . .] *ἠκολούθησαν* ACD . . min. 16 *καὶ γραμ. τ. Φαρ.* ℵLΔ 33 b] *καὶ οἱ γραμ. τ. Φαρ.* B 124; *καὶ οἱ γραμ. καὶ οἱ Φαρ.* ACD . . min latt \| *καὶ ἰδόντες* ℵLΔ 33 b cop] *ἰδόντες* BAC . . min latt; *καὶ εἶδαν* D ff^2 (– *καὶ*) \| *ὅτι ἤσθιεν* ℵD^{gr}L cff^{1}g^1 vg phil aeth] *ὅτι ἐσθίει* B 33 565 bdff^2 pesch cop; *αὐτὸν ἐσθίοντα* ACΣ . .min afq \| *τελ. κ. ἁμαρτ.* 1^0 ℵAC . . min fff^2 verss] *ἁμαρτ. κ. τελ.* BDL 33 565 abcff^1 g^{1}q am aeth.

Luk 5 26 *καὶ ἔκστ. . . . θεόν*] – DM SX 13-69-124 e \| *ἐδόξ. τ. θεὸν*] – a \| *ἐπλ. φόβου*] *ἐπλ. θάμβου(ς)* D; – syrsin. 29 *καὶ ἄλλων*] – ℵ*q \| *αὐτῶν*] *αὐτοῦ* B 1-118-131 -209 22. 30 *αὐτῶν* ABC min latt] – ℵDX 3min f e l pesch cop aeth.

Matth:
ταῖς αὐτοῦ· διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;
12 ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.
13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν· ἔλεοc θέλω καὶ οὐ θυcίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.

Mark:
μαθηταῖς αὐτοῦ· ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;
17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.

Luk:
διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;*
31 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·
32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

54. (50.) Die Fastenfrage.

Matth 9 14—17

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες· διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν;
15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Mark 2 18—22

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν;
19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστιν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν, οὐ δύνανται νηστεύειν.
20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Luk 5 33—39

33 Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν· οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν.
34 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστιν ποιῆσαι νηστεῦσαι;
35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

---

* Zu Luk 5 29 30 vgl. Luk 15 1 2. Mt 9 13 (= 12 17): Hos 6 6.

Matth 9 13 ἁμαρτωλούς ℵBDΣ . 1-118-209 latt pesch phil] + εἰς μετάνοιαν CL . . cg^1g^2 syrsin sah cop. 14 νηστεύομεν ℵ*B] + πολλά CDΣ . . min verss; + σπουδαίως syrsin. 15 νυμφῶνος] νυμφίου D latt cop aeth go.
Mark 2 16 τελ. κ. ἁμαρτ. 2°] ἁμαρτ. κ. τελ. D a aeth. | καὶ πίνει] – ℵBD 235 271 a b e ff^2. 17 αὐτοῖς] – D 1-118-131-209 a b c ff^2g^1q; + ὅτι BΔ. 18 σοὶ μαθηταί AD . . min] – μαθηταί B 127 565; μαθ. σου ℵΔ min. 19 ὅσον . . . νηστεύειν] – DU 1-118-209 33 700 1071 . a b e ff^2g^1i pesch aeth.
Luk 5 34 νηστεῦσαι BXΞ 28] νηστεύειν ℵAC . . min.

16 Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπί-
βλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ
ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ
πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ
ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα
γίνεται.

17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον
νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ
δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί,
καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ
ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλ-
λουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καινούς, καὶ ἀμφότεροι συν-
τηροῦνται.

21 Οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους
ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμά-
τιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἴρει
τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ
καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ
χεῖρον σχίσμα γίνεται.
22 καὶ
οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς
ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή,
ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκούς,
καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ
ἀσκοί.

(69. 2 23—28. S. 53)

36 Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν
πρὸς αὐτοὺς ὅτι
οὐδεὶς ἐπίβλημα ἀπὸ ἱμα-
τίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει
ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ
μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει
καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει
τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ
καινοῦ. 37 καὶ
οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς
ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε,
ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς
ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται
καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται·
38 ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καινοὺς βλητέον. 39 καὶ οὐδεὶς
πιὼν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει
γάρ· ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.
(69. 6 1—5. S. 53)

55. (98.) Die Tochter des Jairus und das blutflüssige Weib.

Matth 9 18—26 (= Mark 5 21—43 = Luk 8 40—56. 107. S. 81 f.)

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδοὺ ἄρχων εἰσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ
λέγων· ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου
ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ καὶ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ.
20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο
τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἅψωμαι
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. 22 ὁ δὲ στραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν· θάρ-
σει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας
ἐκείνης.
23 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐ-
λητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον ἔλεγεν· 24 ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανεν
τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. 25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος,

Matth 9 18 εἰσελθών ℵᶜC*Σ . . min Bas Chr] εἷς ἐλθών DKSΔ min f verss; εἷς προσελθών ℵᵇB abcff¹vg; προσελθών ℵ* 13 157; τὶς προσελθών (ἐλθών) LU . . min ghk. 19 ἠκολούθει ℵCD 33 al latt] -ησεν BLΣ . . min fk sah cop 22 ὁ δέ ℵ*D abckq syrsin] + Ἰησοῦς BCΣ . . min verss.
Mark 2 22 ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί BL (ἐκχεῖται) cop] καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται D abeff²i; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται ℵAC . . min latt syrsin al | + ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς ℵ*B; + ἀλλὰ . . καινοὺς βλητέον ACL . . min verss.
Luk 5 38 βλητέον] βάλλουσιν ℵD it pesch phil aeth; + καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται (D a e τηροῦνται) AC(D) . . min verss. 39 — D abceff²lr Eus.

εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. 26 *καὶ ἐξῆλ-*
θεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

56. (51.) Heilung zweier Blinden. Matth 9 27—31

(vgl. 194. Matth 20 29—34 = Mark 10 46—52 = Luk 18 35—43. S. 155)

27 *Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ*
κράζοντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυείδ. 28 *ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν*
οἰκίαν προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πιστεύετε ὅτι
δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· ναί, κύριε. 29 *τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλ-*
μῶν αὐτῶν λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. 30 *καὶ ἀνεῴχθησαν*
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· ὁρᾶτε, μηδεὶς
γινωσκέτω. 31 *οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.*

57. (52.) Heilung eines stummen Dämonischen. Matth 9 32—34

32 *Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν*
δαιμονιζόμενον. 33 *καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ*
ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34 *οἱ δὲ*
*Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.**

58. (53.) Die Aussendung der Jünger. Matth 9 35—10 16

35 *Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων το εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν*	Mark 6 6 (*109. S. 84*): *Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.*	*Luk 8 1* (*84. S. 65*)	Luk 10 1—12 (*139. S. 115 f.*): 1 *Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.*

* Matth 12 22—24 (85. S. 65): 22 *Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν.* 23 *καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυείδ.* 24 *οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.*	Mark 3 22 (85. S. 65): *Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*	Luk 11 14—15 (149. S. 120 f.): 14 *Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.* 15 *τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ἐν Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

Matth 9 26 *αὕτη* BLΣ . . min latt syrr] *αὐτῆς* ℵC 1-118 33 124 cop; *αὐτοῦ* D 435 sah. 27 *αὐτῷ* ℵCΣ . . min syrsin] – BD Chr. | *υἱός* BG . min] *υἱέ* ℵDNΣ . . min. 28 *δύναμ. τοῦτ.*] *τοῦτ. δύν.* B q vg. 30 *ἀνεῴχθ.* ℵL . . min] *ἠνεῴχθ.* BDNΣ 33. 32 *ἄνθρ.* CDΣ . . min latt phil] – ℵB sah cop syrsin pesch aeth. 34 – Dak syrsin Hil Iuv.

μαλακίαν.* 36 ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. 37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

10 1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ

6 34 (*112. S. 88*): *Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾿ αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.*

6 7 (*109. S. 84*): *καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.*

3 14—19 (*72. S. 57 f.*): 14 *Καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὦσιν μετ᾿ αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν* 15 *καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.* 16 *καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι Πέτρον·* 17 *καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς·* 18 *καὶ*

Luk 9 1 (*109. S. 84*): *Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν.*

6 13—16 (*72. S. 57 f.*): *Καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ᾿ αὐτῶν δώδεκα οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν* 14 *Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον*

2 *Ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλῃ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.* (*v. 3 s. zu Mt 10 16. S. 46*)

Act 1 13
Καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ ὑπερῷον ἀνέβησαν οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Μαθθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σί-

---

* Matth 4 23 (16. S. 21). *Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.*

Mt 9 37 = Lk 10 2: Joh 4 35. 10 2: Joh 1 42.

Matth 9 35 *μαλακίαν* BDΔ. 1-118-209 22 33 157 latt syrr cop] + *ἐν τῷ λαῷ* ℵ*LX . . min cg1 tol arm; + *καὶ πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ* ℵ* (– *πολλοί*) L 13-124 . . abg1h.

Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ, 3 *Φίλιππος καὶ*
Βαρθολομαῖος, Θω-
μᾶς καὶ Μαθθαῖος
ὁ τελώνης, Ἰάκωβος
ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ
Λεββαῖος, 4 *Σίμων ὁ*
Καναναῖος καὶ Ἰού-
δας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ
καὶ παραδοὺς αὐτόν.
5 *Τούτους τοὺς δώ-*
δεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰη-
σοῦς παραγγείλας αὐ-
τοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν
ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε,
καὶ εἰς πόλιν Σαμαρι-
τῶν μὴ εἰσέλθητε·
6 *πορεύεσθε δὲ μᾶλλον*
πρὸς τὰ πρόβατα τὰ
ἀπολωλότα οἴκου Ἰσ-
*ραήλ.** 7 *πορευόμενοι*
δὲ κηρύσσετε λέγοντες
ὅτι ἤγγικεν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν.
8 *ἀσθενοῦντας θερα-*
πεύετε, νεκροὺς ἐγεί-
ρετε, λεπροὺς καθα-
ρίζετε, δαιμόνια ἐκ-
βάλλετε· δωρεὰν ἐλά-
βετε, δωρεὰν δότε.
9 *Μὴ κτήσησθε*
χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον
μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς
ζώνας ὑμῶν, 10 *μὴ*
πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ
δύο χιτῶνας μηδὲ

Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον
καὶ Βαρθολομαῖον καὶ
Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν
καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ
Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον
καὶ Σίμωνα τὸν Κα-
ναναῖον 19 *καὶ Ἰούδαν*
Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρ-
έδωκεν αὐτόν.

Mark 6 8-11 (*109. S. 84f.*):
8 *Καὶ παρήγγειλεν αὐ-*
τοῖς ἵνα μηδὲν αἴρω-
σιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβ-
δον μόνον, μὴ ἄρτον,
μὴ πήραν, μὴ εἰς τὴν
ζώνην χαλκόν, 9 *ἀλλὰ*

15 *καὶ Μαθθαῖον καὶ*
Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον
Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα
τὸν καλούμενον ζηλω-
τὴν 16 *καὶ Ἰούδαν Ἰα-*
κώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσ-
καριώθ, ὃς ἐγένετο
προδότης.

Luk 9 2—5 (*109. S. 84f.*):
2 *Καὶ ἀπέστειλεν αὐ-*
τοὺς κηρύσσειν τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ
ἰᾶσθαι.

3 *Καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-*
τούς· μηδὲν αἴρετε εἰς
τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον
μήτε πήραν μήτε ἄρτον

μων ὁ ζηλωτὴς καὶ
Ἰούδας Ἰακώβου.

s. u. v. 9

Luk 10 4 *Μὴ βαστά-*
ζετε βαλλάντιον, μὴ
πήραν, μὴ ὑποδήματα·
μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν
ἀσπάσησθε.

---

* Matth 15 24 (116. S. 94): *Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.*

Matth 10 3 *Λεββαῖος* D 122 fk Or^int Hesych] *Θαδδαῖος* ℵB 17 124 cff1g21 vg sah cop Hier; *Λεββ. ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδ.* ELΣ . . min pesch arm aeth; – syrsin. 4 *Σίμων ὁ Καναν.*] + *καὶ Ἰούδας ὁ τοῦ Ἰακώβου* syrsin.

*ὑποδήματα μηδὲ ῥάβ-
δον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐρ-
γάτης τῆς τροφῆς
αὐτοῦ.
11 Εἰς ἣν δ᾽ ἂν πόλιν
ἢ κώμην εἰσέλθητε,
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ
ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ
μείνατε ἕως ἂν ἐξέλ-
θητε. 12 εἰσερχόμενοι
δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσ-
πάσασθε αὐτήν. 13 καὶ
ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία
ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη
ὑμῶν ἐπ᾽ αὐτήν· ἐὰν
δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη
ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπι-
στραφήτω.*

*ὑποδεδεμένους σανδά-
λια, καὶ μὴ ἐνδύσησθε
δύο χιτῶνας.
10 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·
ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς
οἰκίαν,
ἐκεῖ
μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε
ἐκεῖθεν.*

*μήτε ἀργύριον, μήτε
ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.
4 Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκί-
αν εἰσέλθητε,
ἐκεῖ
μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρ-
χεσθε.*

*5 εἰς ἣν δ᾽ ἂν εἰσέλ-
θητε οἰκίαν, πρῶτον
λέγετε· εἰρήνη τῷ οἴκῳ
τούτῳ. 6 καὶ ἐὰν ᾖ ἐκεῖ
υἱὸς εἰρήνης, ἐπανα-
παήσεται ἐπ᾽ αὐτὸν ἡ
εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε,
ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀνακάμψει.
7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ
μένετε ἔσθοντες καὶ
πίνοντες τὰ παρ᾽ αὐ-
τῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργά-
της τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.
μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰ-
κίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ
εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρ-
χησθε καὶ δέχωνται
ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρα-
τιθέμενα ὑμῖν 9 καὶ
θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐ-
τῇ ἀσθενεῖς καὶ λέγετε
αὐτοῖς· ἤγγικεν ἐφ᾽ ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.*

*14 Καὶ ὃς ἂν μὴ
δέξηται ὑμᾶς μηδὲ
ἀκούσῃ τοὺς λόγους
ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω
τῆς οἰκίας ἢ τῆς πό-
λεως ἐκείνης ἐκτινά-
ξατε τὸν κονιορτὸν ἐκ
τῶν ποδῶν ὑμῶν.*

*11 Καὶ ὃς ἂν τόπος
μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ
ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκ-
πορευόμενοι ἐκεῖθεν
ἐκτινάξατε τὸν χοῦν
τὸν ὑποκάτω τῶν πο-
δῶν ὑμῶν εἰς μαρτύ-
ριον αὐτοῖς.*

*5 Καὶ ὅσοι ἂν μὴ
δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερ-
χόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως
ἐκείνης καὶ τὸν κονιορ-
τὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν
ὑμῶν ἀποτινάσσετε εἰς
μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς.*

*10 εἰς ἣν δ᾽ ἂν πόλιν
εἰσέλθητε καὶ μὴ δέ-
χωνται ὑμᾶς, ἐξελθόν-
τες εἰς τὰς πλατείας
αὐτῆς εἴπατε· 11 καὶ
τὸν κονιορτὸν τὸν κολ-
ληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς
πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς
πόδας ἀπομασσόμεθα
ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γι-
νώσκετε, ὅτι ἤγγικεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.*

*15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρό-
βατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρό-
νιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ
περιστεραί.*

*12 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ
πόλει ἐκείνῃ.
3 Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς
ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.*

Matth 10 13 *πρὸς ὑμ.* CDΣ. . min] *ἐφ᾽ ὑμ.* ℵB Chr. 14 *ἐκ τ. ποδ.* ℵC 33 157 . latt phil arm] – *ἐκ* BDΣ . . min syrsin cop. 16 *ἐν μέσῳ*] *εἰς μέσον* B | *οἱ ὄφεις*] *ὁ ὄφις* ℵ* Or.

59. (54.) Das Schicksal der Jünger. Matth 10 17—25*

17 Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέ-
δρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας
δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.
19 Ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθή-
σεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· 20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λα-
*λοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.** 21 παραδώσει*
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα
ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. 22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
23 Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν·
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου.
24 Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον
*αὐτοῦ. 25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,*** καὶ ὁ*
δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ
μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ.

* Matth 24 9 13 (215. S. 178 f.):
9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ
ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.
13 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος,
οὗτος σωθήσεται.

Mark 13 9—13 (215. S. 178 f.):
9 Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς.
παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέ-
δρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρή-
σεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ
βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν
ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρῶ-
τον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγ-
γέλιον. 11 καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε
τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ
ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο
λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ
λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον. 12 καὶ παραδώσει ἀδελ-
φὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ
πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστή-
σονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ
θανατώσουσιν αὐτούς. 13 καὶ
ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπο-
μείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή-
σεται.

Luk 21 12—17 19 (215. S. 178 f.):
12 Πρὸ δὲ τούτων πάντων
ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας
αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παρα-
διδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ
φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασι-
λεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ
ὀνόματός μου. 13 ἀποβήσεται
ὑμῖν εἰς μαρτύριον. 14 θέτε
οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν
μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι.
15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται
ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες
οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. 16 παρα-
δοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων
καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ
φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ
ὑμῶν, 17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.
(18 s. zu Matth 10 30)
19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτή-
σασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

** Luk 12 11 12 (155. S. 127): *11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς*
ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε· 12 τὸ γὰρ ἅγιον
πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

*** Luk 6 40 (76. S. 60): *Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.*

Mt 10 19: Joh 14 26. 10 24 = Luk 6 40: Joh 13 16. 15 20.

Matth 10 21 *ἐπαναστήσονται*] *-σεται* BΔ min. 23 *ἑτέραν* ℵB 33 265 q Or al] *ἄλλην* CDLΣ . . min latt; + *κἂν* (*ἐὰν δὲ* D) *ἐν τῇ ἑτέρᾳ* (*ἄλλῃ* D, *ἐκ ταύτης* L Or) *διώκωσιν* (*-ουσιν* D, *ἐκδιώξουσιν* L 247) *ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τ. ἄλλην* (L *ἑτέραν*) DL 1-118-209 13-124 22 247 . it syrsin arm Or etc. | *τοῦ Ἰσρ.*] − *τοῦ* BD. 25 *τὸν οἰκ—ην, τοὺς οἰκ—κούς*] *τῷ οἰκ—τῃ, τοῖς οἰκ—κοῖς* B* | *Βεελζεβούλ*] *Βεεζεβούλ* ℵB; *Βελζεβούλ* DLX bk cop; *Βεελζεβούβ* c g² vg syrsin pesch.

60. (55.) Aufforderung zum furchtlosen Bekenntnis. Matth 10 26—33

*26 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν
γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀπο-
καλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνω-
σθήσεται.* 27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴ-
πατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε,
κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.*

*28 Καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεν-
νόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνα-
μένων ἀποκτεῖναι·*

*φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον
τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπο-
λέσαι ἐν γεέννῃ.*

*29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου
πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται
ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.
30 ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν.** 31 μὴ οὖν
φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέ-
ρετε ὑμεῖς.*

*32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω
κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός
μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· 33 ὅστις δ' ἂν
ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ
πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.****

12 2—9 (*155. S. 126f.*): *2 Οὐδὲν
δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀπο-
καλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνω-
σθήσεται.* 3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ
ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς τα-
μείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.*

*4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ
φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ
σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων πε-
ρισσότερόν τι ποιῆσαι. 5 ὑποδείξω δὲ
ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ
τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν
εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον
φοβήθητε.*

*6 Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται
ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ
ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.*

*7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται.** μὴ
φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέ-
ρετε.*

*8 Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν
ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀν-
θρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμο-
λογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ.*

*9 ὁ δὲ
ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ.****

* Mark 4 22 (94. S. 73): *Οὐ γάρ ἐστιν τι κρυπτόν, ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.* — Luk 8 17 (94. S. 73): *Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.*

** Luk 21 18 (215. S. 179): *Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.*

*** Mark 8 38 (123. S. 102): *Ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.* — * Luk 9 26 (123. S. 102): *Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.*

Matth 10 28 φοβεῖσθε 1° ℵC . . min] φοβηθῆτε BDΣ min | φοβεῖσθε 2° ℵBC] φοβήθητε DΣ . . min. 31 πολλῶν] πολλῷ min abcg¹hq Hil. 32 ἐν οὐρ. ℵD . . min] ἐν τοῖς οὐρ. BCΣ. 33 δ' ἂν ℵDΣ . . min] δέ BL 300 | ἐν οὐρ. ℵC . . min] ἐν τοῖς οὐρ. BVX.

Zu Mt 10 26 par: [*πᾶν τὸ μὴ ἔμπροσ*]*θεν τῆς ὄψεώς σου καὶ* [*τὸ κεκρυμμένον*] *ἀπὸ σοῦ ἀποκαλυφ⟨θ⟩ήσετ*[*αί σοι· οὐ γάρ ἐσ*]*τιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανε*[*ρὸν γενήσεται*] *καὶ τεθαμμένον ὃ ο*[*ὐκ ἐγερθήσεται.*] Oxyrhynchus II, Nr. 5.

61. (56.) Zwiespalt unter den Nächsten. Matth 10 34—36

[34] *Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.*

[35] *ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον* κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, [36] *καὶ* ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

12 51—53 (*160. S. 131*): [51] *Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.* [52] *ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἑνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι· τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν* [53] *διαμερισθήσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ* υἱὸς ἐπὶ πατρί, *μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ* θυγάτηρ ἐπὶ μητέρα, *πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην καὶ* νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.

62. (57.) Bedingungen der Nachfolge. Matth 10 37—39

[37] *Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος,*

[38] *καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.* [39] ὁ εὑρὼν *τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.**

14 26—27 (*171. S. 137*): [26] *Εἴ τις ἔρχεται πρός με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής.* [27] *ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής.*

17 33 (*184. S. 145*): *Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.**

*Matth 16 24—25 (123. S. 101): [24] *Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.* [25] *ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.*

Mark 8 34—35 (123. S. 101): [34] *Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.* [35] *ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.*

Luk 9 23—24 (123. S. 101): [23] *Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι.* [24] *ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.*

Mt 10 35 36 = Lk 12 53: Mi 7 6.

Mt 10 39 (16 25 = Mk 8 35 = Luk 9 24. 17 33): Joh 12 25.

Matth 10 [37] *καὶ ὁ φιλ. υἱ. . . . ἄξιος*] – B*D 17 243.

63. (58.) Schluß der Rede. Matth 10 40—11 1

40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.* 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.**

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

64. (59.) Anfrage des Täufers. Matth 11 2—6

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 3 εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· 5 τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· 6 καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 18—23 (*81. S. 63*): 18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννει οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. 19 καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; 20 παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; 21 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. 22 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννει ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· 23 καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

*Matth 18 5 (129. S. 109): *Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἓν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.*

* Mark 9 37 (129. S. 109): *Ὃς ἂν ἓν τῶν παιδίων τούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.*

* Luk 9 48 (129. S. 109): *Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.*

Luk 10 16 (139. S. 116): *Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.*

** Mark 9 41 (130. S. 110): *Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.*

Mt 11 5 = Lk 7 22: Jes 29 18 19. 35 5 6. 61 1.

Mt 10 40 (= Mk 9 37 = Lk 9 48. 10 16): Joh 12 44. 13 20.

Matth 10 42 *ἀπολέσῃ τ. μισθ.*] *ἀπόληται ὁ μισθός* D it syrsin cur cop aeth Cyp.
11 2 *Χριστοῦ*] *Ἰησοῦ* D min syrcur Or; *κυρίου* syrsin. 5 *καὶ χωλ. περιπ.* ℵB . . min abklq syrr] *χωλ. περ.* ZΔ 28 cff¹g¹g²h vg cop arm aeth; – D | *καὶ νεκροί* ℵB . . 1 13 it syrr] – *καὶ* CEX . . min cff¹g²h vg. | *καὶ πτωχοὶ εὐαγγ.*] *πτ. εὐαγ.* cff¹ vg Or; – k syrsin Clem.

65. (60.) Jesu Zeugnis über den Täufer. Matth 11 7—19

[7] *Τούτων δὲ*
πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· τί
ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;
[8] *ἀλλὰ τί ἐξήλθατε; ἄνθρωπον ἰδεῖν*
ἐν μαλακοῖς ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ
οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις
τῶν βασιλέων. [9] *ἀλλὰ τί*
ἐξήλθατε; προφήτην ἰδεῖν; ναὶ λέγω
ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. [10] *οὗτός*
ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω 12 S. 10
τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
[11] *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν*
γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

vgl. Matth 21 32 (203. S. 164 f.)

[12] *Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ*
βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
νῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν
αὐτήν. [13] *πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ*
ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν,
[14] *καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν*
Ἡλείας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. [15] *ὁ ἔχων*
ὦτα ἀκουέτω.
[16] *Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύ-*
την;
ὁμοία ἐστὶν παιδίοις καθημένοις ἐν
ταῖς ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς

7 24—35 (*82. S. 63*): [24] *Ἀπελθόντων δὲ*
τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν
πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· τί
ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;
[25] *ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον*
ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ
οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρ-
χοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. [26] *ἀλλὰ τί*
ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω
ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. [27] *οὗτός*
ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
[28] *λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν*
γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου
οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστιν.
[29] *Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ*
τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτι-
σθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· [30] *οἱ δὲ*
Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν
τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ
βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.
16 [16] (*176. S. 141*): *Ὁ νόμος καὶ οἱ προ-*
φῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βα-
σιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς
εἰς αὐτὴν βιάζεται.

7 [31] *Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώ-*
πους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν
ὅμοιοι; [32] *ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν*
ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν

Mt 11 10 = Lk 7 27: Mal 3 1. Mt 11 14: Mal 3 23 (4 4).

Matth 11 [8] *ἄνθρ. ἰδεῖν* ℵ*] *ἰδεῖν; ἄνθρ.* BC . . syrsin cur. | *μαλακοῖς* ℵBDZ latt] + *ἱματίοις* CLNΣ . . min bf syrr cop arm. [9] *προφ. ἰδεῖν* ℵ*BZ Or] *ἰδεῖν; προφ.* CDΣ . . min.

ἑτέροις 17 λέγουσιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ
οὐκ ἐκόψασθε. 18 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης
μήτε ἐσθίων μήτε
πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει.
19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρω-
πος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν
φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαι-
ώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

ἀλλήλοις λέγοντες· ηὐλήσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ
οὐκ ἐκλαύσατε. 33 ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης
ὁ βαπτιστὴς μὴ ἐσθίων ἄρτον μηδὲ
πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· δαιμόνιον ἔχει.
34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγετε· ἰδοὺ ἄνθρω-
πος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. 35 καὶ ἐδικαι-
ώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς
πάντων.

66. (60.) Wehe über die galiläischen Städte. Matth 11 20—24

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις
ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις
αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν· 21 οὐαί σοι
Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ
ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
μετενόησαν. 22 πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ ὑμῖν.
23 καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ
ὑψωθήσῃ; ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. ὅτι εἰ
ἐν Σοδόμοις ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ
γενόμεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς
σήμερον. 24 πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδό-
μων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί.

10 13—15 (*139. S. 116*): 13 Οὐαί σοι
Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ
ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι
μετενόησαν. 14 πλὴν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ
κρίσει ἢ ὑμῖν.
15 καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ
ὑψωθήσῃ; ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

67. (62.) Jubelruf. Matth 11 25—27

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν·
ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ
οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας
ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ

10 21—22 (*141. S. 117*): 21 Ἐν αὐτῇ τῇ
ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο ἐν τῷ πνεύματι τῷ
ἁγίῳ καὶ εἶπεν·
ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ
οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας
ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ

Matth 11 16 ἑτέροις BCDL . . min it (ἀλλήλοις)] ἑταίροις GS . min ff¹l vg syrr arm aeth.
29 ἔργων ℵB* 124 cop pesch phil aeth] τέκνων BDΣ . . min latt syrsin cur arm.
13 μὴ . . . ὑψωθήσῃ ℵBCDL 1 22 ab(k)ff²l vg syrcur cop arm aeth Ir[int]] ἡ . . . ὑψώθης EF . . min fg¹hq syrsin pesch phil; ἡ ὑψωθεῖσα KMXΔΣ min | καταβιβασθήσῃ ℵCΣ . . pesch cop] καταβήσῃ BD latt syrsin cur.

ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· [26] ναί ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

[27] Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναί ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

[22] Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν· πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

68. (63.) Heilandsruf. Matth 11 28—30

[28] Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. [29] ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν [30] ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

69. (64.) Das Ährenraufen am Sabbat.

Matth 12 1—8

[1] Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. [2] οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ

Mark 2 23—28

(54. 2 18—22. S. 41 f.)

[23] Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας. [24] καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ· ἴδε τί ποιοῦσιν

Luk 6 1—5

(54. 5 33—39. S. 41 f.)

[1] Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας καὶ ἤσθιον ψώχοντες ταῖς χερσίν. [2] τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον· τί

Mt 11 28 29: Sir 51 23—27. Jer 6 16. Mt 12 1 = Mk 2 23 = Lk 6 1: Dt 23 26.

Mt 11 27a = Lk 10 22a: Joh 3 35. 17 2. Mt 12 2 = Mk 2 24 = Lk 6 2: Joh 5 10.

Matth 11 27 = Luk 10 22 *οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ (οὐδὲ) τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ καὶ οἷς (ᾧ) ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ (βούληται ἀποκαλύψαι)* Marc, Just, Clem-Hom.
Mark 2 23 *παραπορεύεσθαι* ℵAL . . min] *διαπορ.* BCD | *ὁδὸν ποιεῖν*] *ὁδοποιεῖν* BGH. | *ἤρξ. . . . σράχυας*] *ἤρξαντο τίλλειν τ. στάχ.* (+ *καὶ ἐσθίειν* c e ff^2) D it; syrsin *ἤσθιον στάχυας.*
Luk 6 1 *δευτεροπρώτῳ* ACD . . min a f ff^2 g^1 g^2 vg go phil arm Epiph Amb al] – ℵBL 1-118-209 22 33 69 157 579 b c e f l q cop pesch hier aeth.

Ev. sec. Hebr. Zu Mt 11 29. *ὁ θαυμάσας βασιλεύσει καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαήσεται,* bei Clem.-Al. Strom. II 9 45.
Οὐ παύσεται ὁ ζητῶν ἕως ἂν εὕρῃ, εὑρὼν δὲ θαμβηθήσεται, θαμβηθεὶς δὲ βασιλεύσει, βασιλεύσας δὲ ἐπαναπαύσεται. ib. V 14 96.
Μὴ παυσάσθω ὁ ζη[τῶν . . ἕως ἂν] εὕρῃ καὶ ὅταν εὕρῃ [θαμβηθήσεται καὶ θαμ]βηθεὶς βασιλεύσει κα[ὶ βασιλεύσας ἀναπα]ήσεται. Oxyrhynchus II Nr. 1.

Matth 12

μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. [3] ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυείδ, ὅτε ἐπείνασεν καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ; [4] πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, ὃ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις; [5] ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; [6] λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. [7] εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. [8] κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Mark 2

τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν; [25] καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυείδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ; [26] πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν; [27] καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· [28] ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Luk 6

ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν τοῖς σάββασιν; [3] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυείδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες; [4] ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; [5] καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Mt 12 2 = Mk 2 24 = Luk 6 2: Ex 20 10. Dt 5 14. Mt 12 3 f. = Mk 2 25 f. = Lk 6 3 f.: 1 Sa 27 1—7. Mt 12 4b = Mk 2 26b = Lk 6 4b: Lev 24 9. Mt 12 5: Nu 28 9 10. Mt 12 7 (= Mt 9 13): Hos 6 6 (1 Sa 15 22).

Matth 12 [2] ποιεῖν] – ff[1] | ἐν σαββ.] – ff[1]k syrsin cur. [4] ἔφαγον ℵB] ἔφαγεν CD . . min verss. [6] μεῖζον ℵBD[gr] . . min ff[1]g cop syrsin] μείζων CLΔ . min verss.
Mark 2 [24] αὐτῷ] – Dei. [25] λέγει] pm αὐτός AΔ . . min ce; ἀποκριθεὶς εἶπεν D a. [26] πῶς] – BD t | ἐπὶ Ἀβ. ἀρχ.] – D 271 abeff[2]i syrsin | τοὺς ἱερεῖς ℵBL] τοῖς ἱερεῦσιν (μόνοις) ACD . . min verss. [27] καὶ ἔλ. αὐτ. . . . [28] ὥστε] λέγω δὲ ὑμῖν (ὅτι) Daceff[2]i | καὶ οὐχ ὁ ἄνθρ. διὰ τ. σάββ.] – syrsin.
Luk 6 [2] ποιεῖν] – BD 69 274 mg latt [3] ὁ Ἰησ. πρ. αὐτ. εἶπ. ℵL vg phil] πρ. αὐτ. εἶπ. ὁ Ἰησ. B (– ὁ) C*. . min abg[1]l; ὁ Ἰ. ε. π. αὐτ. AD . . min pesch; ὁ Ἰ. εἶπ. αὐτοῖς 1-209 cff[2]. | ὁπότε AEK . . min] ὅτε ℵBCD . min | ὄντες ACΔ . . min phil] – ℵBDLX min cop pesch. [4] ὡς AC . . min phil] – BD; πῶς LX . 1 33 13-69-124 latt | ἔλαβεν καὶ AEΔ . . min latt] λαβών BC*LX 33; – ℵD . 1-118-131-209 13-69-124 157 . . arm aeth Ir[int] | καὶ τοῖς] – καὶ BL latt pesch arm cop. [5] ὅτι] – ℵB 1-131 arm aeth | ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. κ. τ. σαββ. ADL . . min latt phil arm] τ. σαββ. ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. ℵB pesch hier cop aeth | [5] – D (s. zu v. 10); dafür τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, εἰ μὲν οἶδας τί ποιεῖς, μακάριος εἶ, εἰ δὲ μὴ οἶδας, ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἶ τοῦ νόμου.

70. (65.) Die Heilung der verdorrten Hand.

Matth 12 9—14

9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. 10 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεῦσαι; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου·* ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.

Mark 3 1—6

1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· 2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ ἐν τοῖς σάββασιν θεραπεύει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν ξηρὰν χεῖρα ἔχοντι· ἔγειρε εἰς τὸ μέσον.

4 καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.** 5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς,

Luk 6 6—11

6 Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. 7 παρετηροῦντο δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα εὕρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· ἔγειρε καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. καὶ ἀναστὰς ἔστη.

*14 5 (168. S. 135): Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;**

9 εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· ἐπερωτῶ ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι.** 10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς

---

* Luk 13 15 16 (163. S. 133): 15 Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

** Luk 14 3 (168. S. 135): Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι ἢ οὔ; οἱ δὲ ἡσύχασαν.

Matth 12 10 θεραπεῦσαι ℵDL] θεραπεύειν BCΣ . . min. 11 ἔσται ℵB . . min cg^2 vg phil] ἐστὶν D min fkq; – C*LX 124 b$ff^1$$ff^2$$g^1$h.

Mark 3 2 ἐν] – AB . . min | θεραπεύει ℵΔΣ 271] θεραπεύσει ABC . . min. 3 τῷ τ. ξ. χ. ἔχ. ℵCΔ 33] τ. τ. χ. ἔχ. ξ. BL 565 a aeth. 4 ἀγαθὸν ποιῆσαι ℵD ebg^1] ἀγαθοποιῆσαι ABC . . min latt.

Luk 6 7 δὲ AEK . . min latt go] + αὐτόν ℵBD(– δέ)LX min pesch phil arm aeth | θεραπεύει ℵADL 565 .] -πεύσει BX . . min cop.

Ev. sec. Hebr. Zu Mt 12 10: Caementarius eram, manibus victum quaeritans. Precor te, Iesu, ut mihi restituas sanitatem, ne turpiter mendicem cibos. Hier. Comm. in Mt 12 13.

Matth 12: 13 τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. 14 ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Mark 3: συνλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 6 καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίησαν κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Luk 6: εἶπεν αὐτῷ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 11 αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ.

Berufung der 12 Apostel.

Luk 6 12—16, s. zu Mark 3 13—19. S. 57.

71. (66.) Zulauf und Heilungen.

Matth 12 15—21

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί,

4 25 (*16. S. 22*): Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

4 24 (*16. S. 22*): Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομέ-

Mark 3 7—12

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησαν, 8 καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολύ, ἀκούοντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν· 10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.* 11 καὶ

Luk 6 17—19

17 Καὶ καταβὰς μετ᾽ αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος,

οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν,

18 καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ,* ὅτι

* Matth 14 36 (114. S. 91): *Καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο διεσώθησαν.*

Mark 6 56 (114. S. 91): *Καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥψαντο αὐτοῦ ἐσῴζοντο.*

Mark 3 5 *πωρώσει*] *νεκρώσει* D cff^{2}i syrsin | *χεῖρα* BE . min] + *σου* ℵACD . . min verss. 6 *ἐποίησαν* ℵCΔ 565 . cop] *ἐδίδουν* BL 13-69-124-346; *ἐποίουν* AP . . min latt; *ποιοῦντες* D^{gr}. 7 *εἰς* DP min] *πρὸς* ℵB . . min. | *καὶ ἀπὸ τ. Ἰουδ. ἠκολούθησαν* ℵCΔ 238 ff^{1}] *ἀ. τ. Ἰ. ἠκ—σεν αὐτῷ* fg^{1}g^{2} vg; *ἠκ—σεν* (*αὐτῷ*) *κ. ἀ. τ. Ἰουδ.* ABL . . min; − *ἠκολ.* D 28 124 abceff^{2} iq syrsin. 8 *καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας*] − ℵ* 1-118-131-209 258 472 c syrsin arm. 8 *ἐποίει*] *ποιεῖ* BL. 9 *πλοιάριον*] -*ρια* B.

Luk 6 10 *αὐτοῦ*] + *ὑγιής* EMSΔ min; + *ὡς καὶ* (D 1-131) *ἡ ἄλλη* ADEKMSΔ . . min bcfg^{1}q pesch . . ; + *καὶ ἔλ. αὐτ. ὅτι κύρ. κτλ.* (= v. 5) D. 17 *πολύς* ℵBL 1-118 pesch] − ADΔ . . min latt syrr al. 19 *ἐζήτουν* ℵBL bef am pesch] *ἐζήτει* ADX . . min latt phil.

νους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

16 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· 17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ

τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντες ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιῶσιν.

δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

4 41 (14. S. 20): Ἐξήρχοντο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραυγάζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 ἰδοὺ ὁ παῖϲ μου ὃν ᾑρέτιϲα, ὁ ἀγαπητόϲ μου ὃν ηὐδόκηϲεν ἡ ψυχή μου· θήϲω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίϲιν τοῖϲ ἔθνεϲιν ἀπαγγελεῖ. 19 οὐκ ἐρίϲει οὐδὲ κραυγάϲει, οὐδὲ ἀκούϲει τιϲ ἐν ταῖϲ πλατείαιϲ τὴν φωνὴν αὐτοῦ. 20 κάλαμον ϲυντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ ϲβέϲει, ἕωϲ ἂν ἐκβάλῃ εἰϲ νῖκοϲ τὴν κρίϲιν. 21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦϲιν. (12 22. S. 65)

72. (67.) Berufung der 12 Apostel.

Mark 3 13—19 | **Luk 6 12—16**

Luk: 12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν

Mark: 13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος,

Luk: εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. 13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,

Matth: 10 1—4 (58. S. 44f.): 1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

Mark: καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτὸς καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. 14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.* 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα, καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι

Luk: καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,

14 Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασεν

*Mark 6 7 (109. S. 84): Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

Luk 9 1 2 (109. S. 84): 1 Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. 2 καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι.

Mt 12 18—21: Jes 42 1—4.

Mk 3 16 = Lk 6 14 (= Mt 10 2. 16 17 18): Joh 1 42.

Matth 12 18 ὃν ηὐδόκ. ℵB (εὐδ.) Eus] ἐν ᾧ C*D 1 33; εἰς ὃν LXΔ . . min.
Mark 3 11 λέγοντες ℵDK 69] λέγοντα ABC . . min 12 ποιῶσιν DKL 13-69-124-346 .] ποιήσωσιν ℵAB* . . min 14 δώδεκα AD . . min verss] + οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν ℵBCΔ 13-69-124-346 28 . cop aeth 15 ἐξουσίαν] + θεραπεύειν τ. νόσους (ἀσθενοῦντας syrsin) καὶ ADΣ . . min verss 16 καὶ ἐποί. τ. δώδ. ℵBC*Δ] − ADL . . min verss.

2 τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, 3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Λεββαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

Πέτρον· 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς· 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον 19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

(85. 3 20—22. S. 65)

Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην

καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον 15 καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς ἐγένετο προδότης.

Die Feldrede.

Luk 6 20—49

73. (68.) Die Seligpreisungen. Luk 6 20—23

5 3. 5. 6. 11. 12 (*19. S. 23*) *3 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 5 μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.*

11 μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξουσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ.

12 χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν· μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. 22 μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 23 χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Mark 3 17 *ὀνόματα*] *ὄνομα* BDgr 28 . pesch 18 *Θαδδαῖον*] *Λεββαῖον* D abff²iq.
Luk 6 15 *καὶ Ἰάκ.* ℵD*L 13-69 33 abcff²l syrsin pesch] – *καὶ* ABX . . min efg¹g² vg 20 syrsin *μακ. οἱ πτ. ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασ. τῶν οὐρανῶν* etc. | *τοῦ θεοῦ*] *τῶν οὐρανῶν* X* 69 157 . . cf syrsin go Tert Amb. 21 *χορτασθήσεσθε*] *χορτασθήσονται* ℵX 69 . it syrsin arm aeth Tert Amb.

74. (69.) Die Weherufe. Luk 6 24—26

24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.
25 οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν, ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. 26 οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄν-
θρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

75. (70.) Von der Feindesliebe. Luk 6 27—36

5 39—42. 44—48 (*26. 27. S. 27*): 44 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.

καὶ προσεύχεσθε
ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς·
39 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντι-
στῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπί-
ζει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον
αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί
σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λα-
βεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· 41 καὶ
ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε
μετ' αὐτοῦ δύο. 42 τῷ αἰτοῦντί σε δός,
καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι
μὴ ἀποστραφῇς.
7 12 (*39. S. 32*): Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν
θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος
γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.
5 46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγα-
πῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ
καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; 47 καὶ
ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν
μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ
οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

27 Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν·
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς
ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, 28 εὐλογεῖτε
τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε
περὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. 29 τῷ τύπ-
τοντί σε εἰς τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν
ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμά-
τιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ
αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.
31 καὶ καθὼς θέλετε ἵνα
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς
ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.
32 καὶ
εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. 33 καὶ
γὰρ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦν-
τας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ
ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. 34 καὶ ἐὰν
δανίσητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρ-
τωλοῖς δανίζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ
ἴσα. 35 Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μη-
δένα ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς

Luk 6 26 *καλ. εἴπ. ὑμ.* ℵAL 33. ff^{2}g^{1}l vg pesch] *ὑμ. καλ. εἴπ.* B e q syrsin; *καλ. ὑμ. εἴπ.* D (*ὑμῖν*) Ξ . . min acf am go | *πάντες*] – DF^{w}L . min vg syrsin pesch   *οἱ πατ. αὐτ.*] – B 700* syrsin.   29 *εἰς* ℵD Clem Or] *ἐπὶ* AB . . min   30 *αἰτοῦντι* ℵB] *τῷ αἰτοῦντι* ADL . . min   31 *καὶ ὑμεῖς*] – B 700 aff^{2}l syrsin Ir   33 *γάρ* ℵB] – ADΞ . . min verss | *καὶ* 2° ℵBΔ latt syrsin aeth] + *γὰρ* ADL . . min latt   34 *ἐστίν*] – B 700 e | *τὰ ἴσα*] – D abceff^{2}lqr syrsin Amb.   35 *μηδένα* ℵΞΠ* syrr] *μηδέν* ABD . . min latt.

5 [45] ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. [48] ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

[36] γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.

76. (71.) Vom Richten. Luk 6 37—42

7 1—5 (*36. S. 31*): *[1] Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. [2] ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε,*

*καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.**

15 14 (*115. S. 93*): *Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσιν τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.*

10 24. 25 (*59. S. 47*): *[24] Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. [25] ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.*

7 *[3] Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; [4] ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ;*

[5] ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

[37] Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· [38] δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

[39] Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται;

[40] οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον·

κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

[41] τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; [42] πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

* Mark 4 24 (94. S. 74): *Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.*

Luk 6 40 (= Mt 10 24): Joh 13 16. 15 20.

Luk 6 [38] *γάρ*] – 13-69 700 abff²lqr syrsin | *ἀντιμετρ.* ℵAD . . min latt] *μετρηθήσεται* B*P min beq arm syrsin. [42] *αὐτὸς τὴν . . . βλέπων*] *καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ ὑπόκειται* (*ἔστιν* de) Dabceff²lq aur syrsin.

77. (72.) Das Kriterium der Frömmigkeit. Luk 6 43—46

7 16—21 (*41. S. 33*):
16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;
17 οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.
18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ἐνεγκεῖν.
19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.
21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

12 33—35 (*86. S. 67*):
33 Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.
34 γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
35 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

43 Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.
44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.

45 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46 Τί δέ με καλεῖτε· κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

78. (73.) Schlußgleichnisse. Luk 6 47—49

7 24—27 (*43. S. 33*): 24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν.
25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.
26 καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν

47 Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.
48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτὴν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομῆσθαι αὐτήν.
49 ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ

Luk 6 43 καρπὸν σαπρόν] καρποὺς σαπρούς D latt syrsin pesch | καρπὸν καλόν] καρποὺς καλούς D it syrsin pesch. 44 γάρ 1⁰] – D 700 . it syrsin. 46 ἃ] ὃ Be go pesch. 48 διὰ τὸ . . . αὐτήν ℵBLΞ 33 157 cop] τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν ACD . . min latt pesch arm go; – 700 syrsin.

οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. 27 *καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.*

οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθὺς συνέπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

79. (46.) Der Hauptmann von Kapernaum. Luk 7 1—10 (= Matth 8 5—13. 46. S. 35)

7 28a. S. 34

1 Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ,
εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ.
2 Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν
αὐτῷ ἔντιμος. 3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσ-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον
αὐτοῦ. 4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠρώτων αὐτὸν σπουδαίως,
λέγοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο· 5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ
τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. 6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς.
ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν φίλους ὁ ἑκατον-
τάρχης λέγων· κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου
εἰσέλθῃς· 7 διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ
ἰαθήτω ὁ παῖς μου. 8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι
αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν· λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.
10 Καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὗρον τὸν δοῦλον
ὑγιαίνοντα.

80. (74.) Der Jüngling von Nain. Luk 7 11—17

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ
συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολύς. 12 ὡς δὲ
ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς μονογενὴς υἱὸς
τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ.
13 καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ

Mt 8 5—13 = Lk 7 1—10: Joh 4 46—53.

Luk 7 1 *ἐπειδὴ* ABC*XΠ 124 579] *ἐπεὶ δὲ* ℵL . . min efg^{2}vg verss; *καὶ ἐγένετο* (*ἐγέν. δὲ* ac) *ὅτε* D it. 3 *πρὸς αὐτὸν*] – D 13-69 700 it syrsin. 4 *ἠρώτων* ℵDLΞ 1-131 13-69-346] *παρεκάλουν* A(*-εσαν*)BCX . . min 6 *τῆς οἰκίας* ℵD min] *ἀπὸ τ. οἰκ.* ABC . . min | *ἔπεμψεν* ℵ*B] + *πρὸς αὐτόν* ℵ^{a}A(*ἐπ᾽ αὐτ.*)C . . min verss | *ἑκατ—ης* BL] *ἑκ—χος* ℵA . . min | *λέγων* ℵ 700 bq vg] + *αὐτῷ* AB . . min verss 7 *διὸ . . . ἐλθεῖν*] – D 63 240 244 700 abce ff^{2}lr syrsin. 9 *οὐδὲ . . . εὗρον*] *οὐδέποτε* (*παρ᾽ οὐδενί* abcff^{2}g^{1}lqr, *οὐχ* e) *τοσ.* (*τοιαύτην* er) *πίστ. εὗρ. ἐν τ. Ἰσρ.* D it. 11 *ἐγένετο*] – D e syrsin aeth | *ἐν* (– D) *τῇ* ℵ*CD . min verss] *ἐν τῷ* AB . . min it | *ἱκανοί* AC . . min bcq phil] – ℵBDL 130 157 verss 12 *ὡς δέ*] – syrsin | *ἦν* 1^0 ℵBCLΞ 1 33 verss] – AX . . min go phil | *ἦν* 2^0 ℵBLΞ 33 69-124 arm aeth] – AC . . min verss 13 *ὁ κύρ.*] *Ἰησοῦς* D 700 . f syrsin pesch | *ἐσπλ. ἐπ᾽ αὐτήν* ℵXΠ 13-69-346 . . latt] *ἐσπλ. ἐπ᾽ αὐτῇ* ABC . . min f am; *σπλαγχνισθείς* ff^{2}l Amb.

κλαῖε. 14 *καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.* 15 *καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.* 16 *ἔλαβεν δὲ φόβος ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.* 17 *καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.*

81. (59.) Anfrage des Täufers. Luk 7 18—23 (= Matth 11 2—6. 64. S. 50)

18 *Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννει οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.* 19 *καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;* 20 *παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;* 21 *ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν.* 22 *καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννει ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται·* 23 *καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.*

82. (60.) Jesu Zeugnis über den Täufer. Luk 7 24—35 (= Matth 11 7—19. 65. S. 51)

24 *Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους
περὶ Ἰωάννου· τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενον;* 25 *ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς
βασιλείοις εἰσίν.* 26 *ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.* 27 *οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται·* ἰδοὺ ἀποστέλλω
1 2 τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
S. 10 28 *λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου οὐδείς ἐστιν·
ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστιν.* 29 *Καὶ πᾶς ὁ
λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα
Ἰωάννου·* 30 *οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν*

Lk 7 22 (= Mt 11 5): Jes 29 18 19. 32 5 6. 61 1. Lk 7 27 (= Mt 11 10): Mal 3 1.

Luk 7 14 *νεανίσκε*] + *νεανίσκε* D aff² 15 *ἀνεκάθισεν*] *ἐκάθισεν* B c e. 19 *ἄλλον* AD . . min Or] *ἕτερον* ℵ B L Ξ 33 . . 20 *ἀπέσταλκεν* A D L . .] *ἀπέστειλε* ℵ B min | *ἄλλον* A B . . min] *ἕτερον* ℵ D L X Ξ 1-118-131-209 33. 22 *ὅτι* A D . . min e f g¹ vg go syrr] – ℵ B L Ξ min a b c ff² l q Or | *κωφοί* A L . . min latt cop phil arm] *καὶ κωφ.* ℵ B D . min syrsin pesch aeth 24. 25. 26 *ἐξεληλύθατε*] *ἐξήλθατε* ℵ A (exc. v. 26) B D 69 al 26 D + *ὅτι οὐδεὶς μείζων ἐν γενν. γυν. προφ. Ἰωάν. τ. βαπτιστοῦ*, cf. v. 28 28 D *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὁ μικρ. αὐτοῦ ἐν τῇ βασ. κτλ.* | *προφήτης* A D (vid. v. 26) . . min a f g¹ g² vg go syrr arm] – ℵ B L Ξ min a b c e ff² l cop hier aeth Or | *Ἰωάννου*] + (*τοῦ*) *βαπτιστοῦ* A D (vid. v. 26) min latt syrr go.

εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ᾿ αὐτοῦ.* 31 Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώ-
πους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; 32 ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς
ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις λέγοντες· ηὐλήσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. 33 ἐλήλυθεν γὰρ Ἰω-
άννης ὁ βαπτιστὴς μὴ ἐσθίων ἄρτον μηδὲ πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· δαιμόνιον
ἔχει. 34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε· ἰδοὺ
ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. 35 καὶ ἐδι-
καιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

83. (75.) Die Büßerin in Simons Haus. Luk 7 36—50

(*Vgl. 232. Matth 26 6—13 = Mark 14 3—9. S. 189 f.*)

36 Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ᾿ αὐτοῦ· καὶ εἰσελ-
θὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. 37 καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν
τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου 38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ
κλαίουσα τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξὶν τῆς
κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ
μύρῳ. 39 ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων·
οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται
αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν·
Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ· διδάσκαλε, εἰπέ, φησίν. 41 Δύο χρεοφειλέται
ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.
42 μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον
ἀγαπήσει αὐτόν; 43 ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν· ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον
ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ὀρθῶς ἔκρινας. 44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυ-
ναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
οἰκίαν, ὕδωρ μου ἐπὶ τοὺς πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν
μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας·
αὕτη δὲ ἀφ᾿ ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλειπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 ἐλαίῳ

*Matth 21 32 (203. S. 164 f.): Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Lk 7 36—38: Joh 12 1—8.

Luk 7 32 λέγοντες D^{gr}L 13-69-124-346 abeff^{2}lq cop] ἃ λέγει ℵ*B 1; καὶ λέγουσιν AX . . min cdfg^{1}g^2 vg go pesch phil; – syrsin 33 μή ℵBΞ 157 f] μήτε ADL . . min latt | μηδὲ ℵ 157 syrsin] μήτε AB . . min latt | ἄρτον—οἶνον] – D 1-131 13-69 700 it syrsin cur arm | ἐσθ. ἄρτ.—πίν. οἶν. ℵBLΞ 157 fg^{1}g^2 vg pesch] ἄρτ. ἐσθ.—οἶν. πίνων AXΔ . . min phil 35 ἀπὸ τ. τέκν. αὐτ. πάντων AΔΞ 33 : . cop go phil] ἀπὸ πάντ. τ. τέκν. αὐτ. ℵ(ἔργων)B 69-124-346 157 latt syrsin pesch; – πάντων DF^{w}MX 1-118-131-209 13 28 700 syrcur arm. 37 ἥτις ἦν] – D aeth; – ἥτις syrsin cur | καὶ ἐπιγνοῦσα] D γνοῦσα 38 κλαίουσα] – F 157 235 bff^{2}lq Amb | ἤρξατο βρέχειν] ἔβρεξεν D it syrsin cur aeth | ἐξέμαξεν ℵ*AD 33 157 579 cop] ἐξέμασσεν BΔ . . min verss. 39 ὁ καλ. αὐτ.] παρ᾿ ᾧ κατέκειτο De | προφ.] ὁ προφ BΞ 44 μοῦ ἐπὶ τ. πόδ. ℵLΞ cop] μοὶ ἐπὶ πόδ. B . e; ἐπὶ πόδ. μοι D aff^2 g^{1}q; ἐπὶ τ. πόδ. μου A . . min bcfg^2 vg aeth 45 διέλειπεν ℵAL . . min] -λιπεν BD . min.

τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέν μου τοὺς πόδας.
47 οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν
πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ αὐτῇ· ἀφέωνταί σου
αἱ ἁμαρτίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός
ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; 50 εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· ἡ πίστις σου
σέσωκέν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.

84. (76.) Die dienenden Frauen. Luk 8 1—3

4 23 | 1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην
S. 21 | κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν
9 35 S. 43 | αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκές τινες, αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν
καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ᾿ ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξε-
16 9 S.221 | ληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρῴδου καὶ Σουσάννα καὶ
27 55 | 15 41 | ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.
(250. S. 214) | (90. 8 4–8. S. 70).

85. (77.) Die pharisäische Anklage.

Matth 12 22—24	Mark 3 20—22	
(71. 12 15–21. S. 56f.)	(72. 3 13–19. S. 57f.) 20 Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. 21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾿ αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.	
22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. 23 καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυείδ; 24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον·	22 καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες	11 14–16. (149. S. 120f.): 14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι· 15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον·

Mk 3 22: Joh 7 20. 8 48 52. 10 20.

Matth 12 22 προσηνέχθη . . . κωφός] ℵCD . . min latt] προσήνεγκαν . . . κωφόν B syrr cop aeth.
Mark 3 20 ὄχλος] ὁ ὄχλ. ABD . | μήτε ℵCDΣ . . min] μηδέ ABLΔ min syrsin; – ff².
Luk 7 46 τ. κεφ. μου] με syrsin cur; τ. πόδας μου a e ff²l hier | μοῦ τ. πόδ. ℵXΔ . . 1 13-69-124] τ. πόδ. μου AB . . min; – DI min it arm 47 αὐτῆς αἱ ἁμ. αἱ πολλαί ℵAFKΠ 69 latt (αὐτῇ)] αἱ ἁμ. αὐτ. αἱ πολλαί BLΞ . . min go cop; αὐτῇ πολλά D ff²l | ὅτι ἠγάπ. πολύ] – D e | ᾧ δὲ . . . ἀγ.] – D | ὀλίγον] καὶ ὀλ. B. 8 3 αὐτοῖς BDΔ . . min c ff² g¹ am for al go syrr] αὐτῷ ℵAL 1-118-131-209 33 a b e l q vg cop arm aeth.

*οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.**

*ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.**

ἐν Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· 16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ.*

86. (78.) Jesu Verteidigungsrede.

Matth 12 25—37

25 Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;
27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
29 ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἁρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυ-

Mark 3 23—30

23 Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. 25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν, ἐμερίσθη καὶ οὐ δύναται στῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυ-

11 17—23 (*149. S. 121 f.*):

17 Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

18 εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
21 Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· 22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελ-

---

* Matth 9 34 (57. S. 43): *Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.* (Vgl. auch Mt 9 32f. zu Mt 12 22f. = Lk 11 14.)

Matth 12 25 *εἰδώς*] *ἰδών* D ff¹k syrsin cur.
Mark 3 25 *σταθῆναι*] *στῆναι* BL. 26 *καὶ εἰ ὁ σατ. ἀν. ἐφ' ἑαυτ., ἐμερ. καὶ οὐ δύν. στ.* ℵC*Δ fg² vg] *κ. εἰ ὁ σατ. ἀν. ἐφ' ἑαυτ. καὶ ἐμερ.* (*μεμέρισται* AΠ min), *οὐ δύν. στ.* BALΠ.. min verss; *καὶ εἰ ὁ σατ. σατανᾶν ἐκβάλλει, μεμέρ. ἐφ' ἑαυτ.,* (*καὶ*) *οὐ δύν. στ.* D it; *κ. εἰ ὁ σατ. ἐφ' ἑαυτ. μεμέρ., οὐ δύν. στ.* syrsin.

ρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ;

30 ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.*

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται. 32 καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

ρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἂν βλασφημήσωσιν·

29 ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἔσται αἰωνίου ἁμαρτήματος. 30 ὅτι ἔλεγον· πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

(*89. 3 31—35 S. 69*)

θὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. 23 ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν,* καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

12 10 (*155. S. 127*): Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

33 Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.**

34 γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ

6 43—45 (*77. S. 61*): 43 Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. 44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται.** οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ

*Mark 9 40 (130. S. 110): Ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. | *Luk 9 50 (130. S. 110): Ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

**Matth 7 16—20 (41. S. 33): 16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; 17 οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. 18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ἐνεγκεῖν. 19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Matth 12 29 *διαρπάσῃ* ℵDΣ . min] *-σει* BCL . . 31 *ἀφεθήσεται* 1°] + *ὑμῖν* B 1 | *ἡ δὲ . . . οὐκ ἀφεθ.*] – X min ag^1l for 32 *οὐκ*] *οὐ μή* ℵB . | *ἀφεθήσεται*] *ἀφεθῇ* B. 33 *ἢ ποιεῖ τ. δ. καλ. κ. οἱ καρποὶ αὐτ. καλοί, ἢ ποιεῖ τ. δ. πονηρὸν καὶ οἱ κ. αὐτ. πονηροί* syrsin.

Mark 3 28 *πάντα ἀφεθ. . . βλασφημήσωσιν*] syrsin *πάντα τὰ ἁμαρτ. ὅσα βλασφημήσουσιν ἀφεθήσονται τ. υἱοῖς τ. ἀνθρ.* | *ὅσα ἂν βλασφ.*] – abceff^2iq Cyp 29 *εἰς τ. αἰῶνα*] – D 1-209 22 28 565 700 abeff^2g^1q Cyp | *ἀλλὰ ἔν. . . . ἁμαρτ.*] – syrsin | *ἔσται* ℵDLΔ 33 . . latt arm aeth] *ἐστίν* BAC . . 1 69 . . b pesch phil cop | *ἁμαρτήματος* (*ἁμαρτίας* D 13-69-346 it) ℵBDLΔ min. latt Cyp] *κρίσεως* AKMΠ . . min f pesch phil.

περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.
37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

87. (79.) Erklärung wider die Wundersucht. Matth 12 38—42

38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.
39 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.*
40 ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.
41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

11 29—32 (*152. S. 122f.*):
29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν·
ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστιν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.*
30 καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς τοῖς Νινευείταις σημεῖον,
οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.
32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

* Matth 16 1 2 4 (119. S. 97): 1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτων αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·
4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

Mark 8 11—12 (119. S. 97): 11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πειράζοντες αὐτόν. 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Mt 12 39 = Lk 11 29: Jon 3 4. Mt 12 40: Jon 2 1 2. Mt 12 41 = Lk 11 32: Jon 3 5. Mt 12 42 = Lk 11 31: 1 Reg 10 1 f.

Matth 12 35 θησαυροῦ 1°] + τῆς καρδίας L 1 (+ αὐτοῦ) 22 33 . . ff² syrsin cur arm aeth | τὰ ἀγαθά ℵCLΔΣ min Or] – τὰ BD . . min. 38 καὶ Φαρισ.] – B Chr.

88. (80.) Spruch vom Rückfall. Matth 12 43—45

43 *Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.* 44 *τότε λέγει· εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.* 45 *τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.*

11 24—26 (*150. S. 122*): 24 *Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον.* 25 *καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.*
26 *τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ ἑπτά, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.*

89. (81.) Jesu wahre Verwandte.

Matth 12 46—50

46 *Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.*

[47 *εἶπεν δέ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.*]
48 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;* 49 *καὶ ἐκτεί-*

Mark 3 31—35

(*86. 3 23—30. S. 66f.*)

31 *Καὶ ἔρχεται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν.* 32 *καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσίν σε.*

33 *καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου;* 34 *καὶ περιβλε-*

8 19—21 (*104. S. 77*):
19 *Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.*

20 *ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες.*

21 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν*

Matth 12 44 *σχολάζ. καὶ σεσαρ.* ℵC* min acff²hq vg syrr] *σχολ., σεσαρ.* BDΣ . . min bf g¹k cop arm aeth. 47 – ℵBLΓ 225 238. ff¹k syrsin cur. 48 *ἀδ. μου*] – *μου* B* | *καὶ τίνες*] *ἢ τίνες* D it syrsin.
Mark 3 31 *ἔρχεται* ℵDG 1-131-209 565 . abeff²g¹q] *ἔρχονται* ABC . . min cf vg syrsin(?) pesch. 32 *καὶ αἱ ἀδ—αί σου* AD . . min abcfff²lq go] – ℵBC . . 1 13-69 33 eff¹ g¹g² vg syrsin.

Ev. Ebion. Zu Matth 12 47—50 par. (*ἀπὸ τοῦ λόγου οὗ εἴρηκεν ὁ σωτὴρ ἐν τῷ ἀναγγελῆναι αὐτῷ (-ὸν) ὅτι*) *Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασιν, ὅτι Τίς μού ἐστι μήτηρ καὶ ἀδελφοί; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μαθητὰς ἔφη· Οὗτοί εἰσιν αἱ ἀδελφαί (οἱ ἀδελφοί) μου καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἀδελφοὶ (-φαὶ) οἱ ποιοῦντες τὰ θελήματα τοῦ πατρός μου.* Epiph., Haer., 30 14.

νας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ εἶπεν· ἰδοὺ ἡ
μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου·
50 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέ-
λημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν
οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς
καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

ψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύ-
κλῳ καθημένους λέγει· ἴδε ἡ
μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.
35 ὃς ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα
τοῦ θεοῦ,
οὗτος ἀδελφός μου
καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

πρὸς αὐτούς·
μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου
οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ
ποιοῦντες.

90. (82.) Das Gleichnis vom Säemann.

Matth 13 1–9

1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ-
ελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς οἰκίας
ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.
2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν
ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς
πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ
πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
εἱστήκει. 3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων·
ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ
σπείρων τοῦ σπείρειν.
4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν
ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ
ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέ-
φαγεν αὐτά. 5 ἄλλα δὲ ἔπεσεν
ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχεν
γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέ-
τειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς. 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος
ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ
ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 ἄλλα

Mark 4 1–9

1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν
παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ συν-
άγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλεῖ-
στος, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον
ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θα-
λάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς
τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν.
2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν
παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
3 ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ
σπείρων σπεῖραι.
4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν
ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ
ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέ-
φαγεν αὐτό. 5 καὶ ἄλλο ἔπεσεν
ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν
γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέ-
τειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς· 6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος,
ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ
ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 καὶ

Luk 8 4–8

(84. 8 1–3. S. 65)

4 Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ
καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευ-
ομένων πρὸς αὐτὸν
Vgl. 5 1–3 (17. S. 22)
εἶπεν διὰ
παραβολῆς·
5 ἐξῆλθεν ὁ
σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον
αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν
ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν
καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ
πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέ-
φαγεν αὐτό· 6 καὶ ἕτερον κα-
τέπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν
καὶ φυὲν
ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν
ἰκμάδα· 7 καὶ ἕτερον

Mt 12 50 = Mk 3 35 = Lk 8 21: Joh 15 14.

Matth 12 49 *χεῖρα* ℵD min latt] + *αὐτοῦ* BCΣZ . . min cfh syrsin cur. **13** 1 *ἐκ τ. οἰκ.* ℵZ 33 cfh vg Or] *τ. οἰκ.* B 1 124; *ἀπὸ τ. οἰκ.* CLΣ . . min; – D it syrsin. 4 *καὶ ἦλθεν* (DLZ min *-ον*) *τ. πετ. καί*] *κ. ἐλθόντα τ. πετ.* B 13-124.

Mark 3 35 *ὃς* B b e cop] + *γὰρ* ℵAD . . min verss. **4** 1 *πλοῖον* ℵB*Σ . 1-118-131-209 33 syrsin go] *τὸ πλ.* AD . . min cop. 5 *ὅπου*] *καὶ ὅπου* Ba; *καὶ ὅτι* D bceff²iq | *ὅπου . . . πολλήν*] – syrsin | *γῆς*] *τῆς γῆς* B(Dgr *τὴν γῆν*) | *διὰ τὸ . . . γῆς*] – bce 6 *ἐκαυματίσθη*] *-ησαν* BDgr a e.

Luk 8 5 *τοῦ οὐρανοῦ*] – Dabeff²lq syrsin cur pesch.

Matth 13:

δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἔπνιξαν αὐτά.
8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.
9 ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.

Mark 4:

ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν.
8 καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενον, καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ εἰς ἑξήκοντα καὶ εἰς ἑκατόν.
9 καὶ ἔλεγεν· ὃς ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Luk 8:

ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό·
8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

91. (83.) Zweck der Gleichnisrede.

Matth 13 10—15

10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ· διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;
11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.
12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν.

Mark 4 10—12

10 Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτουν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς.
11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὑμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ·

4 25. S. 74

ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς πάντα γίνεται,
12 ἵνα βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς.

Luk 8 9—10

9 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τίς αὕτη εἴη ἡ παραβολή.
10 ὁ δὲ εἶπεν· ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

8 18b. S. 74

τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

Matth 13 7 ἔπνιξαν ℵD 13-124-346] ἀπέπνιξαν BDΣ . . min 9 ὦτα ℵBL aeff^{1}k syrsin] + ἀκούειν CDE . . min verss 11 εἶπεν ℵCZ ff^{1}k cop aeth] + αὐτοῖς BDL . . min verss | τῶν οὐραν.] – aeff^{2}g^{1}k syrsin cur.

Mark 4 8 ἄλλα ℵBL 28 33 124] ἄλλο AD . . min verss | αὐξανόμενον ACD .] αὐξ—να ℵB; αὐξάνοντα KMΠΣ . . min | εἰς—εἰς—εἰς ℵC*Δ 28 565] εἰς—ἐν—ἐν BL (ἓν—ἓν); ἐν—ἐν—ἐν AEL . .; ἓν—ἓν—ἓν D min latt. 9 ἀκουέτω] + καὶ ὁ συνιὼν συνιέτω D abff^{2}g^{1}g^2 phil^{mg} 10 ἠρώτουν ℵC] -ων ABLΔ 33; ἐπηρώτων D abq; ἠρώτησαν KMΠΣ . . min latt | οἱ περὶ αὐτ. σ. τ. δώδ.] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ D 13-69-124-346 28 565 abcff^{2}g^{1}iq syrsin 11 ἔξω] ἔξωθεν BΣ | πάντα ℵDLΠ 124] τὰ πάντα ABC . . min; – bcff^{2}g^{1}i.

Luk 8 9 τίς αὕτη εἴη (– LΓΞ) ἡ παρ ℵB (– ἡ) LΓΞ 33] τίς εἴη ἡ παρ. αὐτ. ADX . . min ec; τίς εἴη αὐτ. ἡ π. 1-131-209 latt.

14 *καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἠσαΐου ἡ λέγουσα·* ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς.

92. (84.) Selige Augenzeugen. Matth 13 16—17

16 *Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούουσιν. 17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ ἴδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.*	10 23—24 (*142. S.117*) 23 *Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν· μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ ἴδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.*

93. (85.) Deutung des Gleichnisses vom Säemann.

Matth 13 18—23	Mark 4 13—20	Luk 8 11—15
18 *Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος.*	13 *Καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; 14 ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει.*	11 *Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.*
19 *παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.*	15 *οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν αὐτοῖς.*	12 *οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.*
20 *ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν· 21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενο-*	16 *καὶ οὗτοι ὁμοίως εἰσὶν οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, 17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενο-*	13 *οἱ δὲ ἐπὶ τὴν πέτραν οἳ ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ*

Mt 13 14 15 = Mk 4 12 = Lk 8 10: Jes 6 9 10.

Mt 13 15: Joh 12 40.

Matth 13 16 *τ. ὦτα ὑμῶν*] – *ὑμῶν* B abcff²g¹q   17 *ἀμήν* ℵX min it] + *γάρ* BDΣ . . min k vg syrr.

Mark 4 15 *ἐν αὐτοῖς* ℵCLΔ c cop] *εἰς αὐτούς* B 1-118-209 13-69 28; *ἐν ταῖς καρδίαις* (*εἰς τ. καρδίας* dff² am) *αὐτῶν* DΠ . . min verss   16 *ὁμ. εἰσ.* ℵCLΔ 33] *εἰσ. ὁμ.* AB . . min fff²g² vg; – *ὁμ.* D 1-118-131-209 13-69 28 565 700 . abcff²g¹iq syrr.

Luk 8 13 *τὴν πέτραν* ℵ*D . Or] *τῆς πέτρας* ABL . . min | *οὗτοι*] *αὐτοί* B; – De syrsin cur arm aeth.

Matth 13 21—23

*μένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ
διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδα-
λίζεται.* 22 *ὁ δὲ
εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς,
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκού-
ων, καὶ ἡ μέριμνα
τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
πλούτου
συνπνί-
γει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος
γίνεται.* 23 *ὁ δὲ ἐπὶ
τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὗτός
ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ
συνιείς, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ
ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξή-
κοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.*

Mark 4 17—20

*μένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ
τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλί-
ζονται.* 18 *καὶ ἄλλοι εἰσὶν οἱ
ἐπὶ τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι·
οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκού-
σαντες,* 19 *καὶ αἱ μέριμναι τοῦ
αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλού-
του καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπι-
θυμίαι εἰσπορευόμεναι συνπνί-
γουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος
γίνεται.* 20 *καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ
τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες,
οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ
παραδέχονται, καὶ καρποφο-
ροῦσιν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν
ἑξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.*

Luk 8 13—15

*ἐν καιρῷ πειρασμοῦ
ἀφίστανται.*
14 *τὸ
δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν,
οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκού-
σαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν
καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν
τοῦ βίου πορευόμενοι
συνπνί-
γονται καὶ οὐ τελε-
σφοροῦσιν.*
15 *τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ,
οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ
καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες
τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρ-
ποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.*

94. (86.) Sprüche über den rechten Gebrauch der Parabeln.

Mark 4 21—25

21 *Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μήτι ἔρχε-
ται ὁ λύχνος, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν
λυχνίαν τεθῇ;**
22 *οὐ γάρ ἐστιν τι
κρυπτόν, ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ· οὐ-
δὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα
ἔλθῃ εἰς φανερόν.*** 23 *εἴ τις ἔχει
ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.*

Luk 8 16—18

16 *Οὐδεὶς δὲ
λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ
λυχνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμε-
νοι βλέπωσιν τὸ φῶς.** 17 *οὐ γάρ ἐστιν
κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐ-
δὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ
γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.***

---

*Matth 5 15 (20. S. 24): *Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.*

**Matth 10 26 (60. S. 48): *Οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.*

*Luk 11 33 (153. S. 123): *Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.*

**Luk 12 2 (155. S. 126): *Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.*

Mark 4 18 *ἐπὶ* ℵCΔ cop] *εἰς* ABD . . min 19 *καὶ αἱ π. τ. λ. ἐπιθ*] – D 1-118-131-209 abcff^2iq arm. 21 *ὅτι* BL] – ℵAD . . min | *ἐπὶ τὴν λυχνίαν* ACD . .] *ὑπὸ τ. λυχν.* ℵB*Σ 33 13-69-346 22 *τι* ℵAL . . min cff^1g^1 vg arm] – BDK . . min beff^2ig^2q aeth.
Luk 8 15 *καλῇ καί*] – D abceff^2lq Amb. 16 *ἐπὶ λυχνίας* ABLΞ . . min] *ἐπὶ τὴν λυχνίαν* ℵDKM min | *ἵνα . . . φῶς*] – B.

Matth	Mark	Luk
	[24] Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν,* καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.	[18] βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε·
13 [12] (91. S. 71): Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.**	[25] ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ; καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.**	ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.** (104. 8 19—21. S. 77)

95. (87.) Das Gleichnis von der selbstwachsenden Saat. Mark 4 26—29

[26] Καὶ ἔλεγεν· οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, [27] καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. [28] αὐτομάτη ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν πλήρης σῖτος ἐν τῷ στάχυϊ.
[29] ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

96. (88.) Das Gleichnis vom Unkraut unter dem Weizen. Matth 13 24—30

[24] Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. [25] ἐν δὲ
τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. [26] ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν
ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. [27] προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; [28] ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν· οἱ δὲ δοῦλοι λέγουσιν αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; [29] ὁ
δέ φησιν· οὔ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

---

*Matth 7 2 (36. S. 31): Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.

*Luk 6 38 (76. S. 60): Ὧι γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

**Matth 25 29 (228. S. 187): Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

**Luk 19 26 (195. S. 158): Λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.

Matth 13 [28] δοῦλοι] − B 157 g²h cop | λέγ. αὐτ. (BC αὐτ. λέγ.) ℵBCD 157 it syrsin cur pesch] εἶπον αὐτῷ LXΔ . . min fff¹q vg.
Mark 4 [26] ὡς ℵBDgrL 33 . . cop] + ἐάν AC . . min latt go. [27] μηκύνηται] -εται BDΣ min. [28] πλήρης (ὁD) σῖτος BD] πλήρη σῖτον ℵAL . . min; πλήρης σῖτον C*Σ 271.
Luk 8 [18] οὖν] − 238 it syrr.

[30] ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

97. (89.) Das Gleichnis vom Senfkorn.

Matth 13 31–32	Mark 4 30–32	13 18–19 (*164. S. 133*)
[31] Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως,	[30] Καὶ ἔλεγεν· πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; [31] ὡς κόκκῳ σινάπεως,	[18] Ἔλεγεν οὖν· τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; [19] ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·	ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,	ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,
[32] ὃ μικρότερον μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων,	μικρότερον ὂν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,	
ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον,	[32] καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους,	καὶ ηὔξησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,
ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῖν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.	ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.	καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

98. (90.) Das Gleichnis vom Sauerteig. Matth 13 33

Matth 13 33	
[33] Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.	13 20–21 (*164. S. 133*): [20] Καὶ πάλιν εἶπεν· τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; [21] ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

99. (91.) Methode der Gleichnisrede.

Matth 13 34–35	Mark 4 33–34
[34] Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις,	[33] Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν·
καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς,	[34] χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς ἐπέλυεν πάντα. (*105. 4 35. S. 77*)
[35] ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου	

Mt 13 35: Ps 78 2.

Matth 13 [30] μέχρι CΣ . . min] ἕως BD . .; ἄχρι ℵL | δήσ. αὐτ. εἰς δεσμ. ℵBC . . min ff[1] vg cop phil aeth] δήσ. αὐτ. δεσμ. LXΔ it am for . . syrsin cur pesch; δήσ. δεσμ. D efhk | συναγάγετε] συνάγετε BΓ 1. [33] ἐλάλησ. αὐτοῖς] – D 76 k syrsin cur; + λέγων ℵCLX . min g[2]hl am arm. [35] ʽΗσαΐου ℵ 1 13-124 33 253 aeth Clem-hom Porphyr Eus Hier] – BCDΣ . . min latt syrr cop arm.
Mark 4 [32] μεῖζον ℵAB . 33 .] μείζων DKΔ . . min | κατασκηνοῦν] -οῖν B*. [34] χωρὶς δέ] καὶ χωρίς B cop pesch | τ. ἰδίοις μαθ. ℵBCLΔ] τ. μαθ. αὐτ. AD . . min.

τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παρα-
βολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα
ἀπὸ καταβολῆς.

100. (92.) Deutung des Gleichnisses vom Unkraut. Matth 13 36—43

36 *Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ
ἀγροῦ.* 37 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου,* 38 *ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν
οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ,* 39 *ὁ δὲ ἐχθρὸς
ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐστιν, οἱ
δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν.* 40 *ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατα-
καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.* 41 *ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα
τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν,* 42 *καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν
κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.*
43 *τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.*

101. (93.) Gleichnisse vom Schatz und von der Perle. Matth 13 44—46

44 *Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ
ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ
πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.*

45 *Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι
καλοὺς μαργαρίτας·* 46 *εὑρὼν δὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν
πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.*

102. (94.) Das Gleichnis vom Fischnetz. Matth 13 47—50

47 *Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν
θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·* 48 *ἣν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβά-
σαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγγη, τὰ δὲ
σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.* 49 *οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται
οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων,* 50 *καὶ
βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.*

Mt 13 43: Dan 12 3.

Matth 13 35 *καταβολῆς* B 1 22 ek syrsin cur Or] + *κόσμου* ℵCD . . min verss. 36 *φράσον* CD . . min Or] *διασάφησον* ℵ*B Or. 44 *πάντα*] – B 28 435 al Or. 45 *ἀνθρώπῳ*] – ℵB Chr Amb.

103. (95.) Abschluß der Gleichnisrede. Matth 13 51–52

51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί. 52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. *(108. 13 53–58. S. 83).*

104. (81.) Jesu wahre Verwandte.

Luk 8 19–21 (= Matth 12 46–50 = Mark 3 31–35. *89. S. 69*)

19 Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. 20 ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες. 21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες.

105. (96.) Der Seesturm.

	Mark 4 35–41	Luk 8 22–25
	(99. 4 33–34. S. 75)	22 Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.
	35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.	
8 23–27 *(50. S. 37)*: 23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦσαν μετ' αὐτοῦ.	
24 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων·	37 καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον.	23 πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν· καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον.
αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.	38 καὶ ἦν αὐτὸς ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων·	
25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα.	καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;	24 προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες· ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα.
26 καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ	39 καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θα-	ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι

Lk 8 21 (= Mt 12 50 = Mk 3 35): Joh 15 14.

Mark 4 36 δέ AD . . min] – ℵBC*L⊿ 28 al verss | ἦσαν ℵD⊿] ἦν ABC . . min. 38 ἦν αὐτὸς] αὐτ. ἦν ℵBCL⊿.

Luk 8 19 αὐτοῦ 1° ℵD 69 . . cer syrsin cur] – AB . . min latt phil. | αὐτοῦ 2°] – ce. 20 ὅτι ℵDLX 1-131 157 it cop phil hier go] – AB . . min vg syrsin cur pesch | σὲ θέλ.] θέλ. σε BΞ. 23 λαῖλ. ἀν. εἰς τ. λ.] λαῖλ. εἰς τ. λ. ἀν. Ba; – εἰς τ. λίμν. beff²g¹lq.

τῇ θαλάσσῃ,
καὶ ἐγέ-
νετο γαλήνη μεγάλη.

27 *οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύ-*
μασαν λέγοντες· ποταπός
ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ
ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα
αὐτῷ ὑπακούουσιν;

λάσσῃ· σιώπα, πεφίμωσο· καὶ
ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγέ-
νετο γαλήνη μεγάλη. 40 *καὶ*
εἶπεν αὐτοῖς· τί δειλοί ἐστε
οὕτως; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;
41 *καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέ-*
γαν καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλή-
λους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν,
ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θά-
λασσα
αὐτῷ ὑπακούει;

τοῦ ὕδατος·
καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγέ-
νετο γαλήνη. 25 *εἶπεν δὲ*
αὐτοῖς·
ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν;
φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν,
λέγοντες πρὸς ἀλλή-
λους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν,
ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει
καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούου-
σιν αὐτῷ;

106. (97.) Der gerasenische Besessene.

8 28—34 (*51. S. 38*): 28 *Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.*

Mark 5 1—20

1 *Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν*
τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν
τῶν Γερασηνῶν. 2 *καὶ ἐξελ-*
θόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου,
εὐθὺς ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ
τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν
πνεύματι ἀκαθάρτῳ, 3 *ὃς τὴν*
κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνή-
μασιν, καὶ οὐδὲ ἁλύσει οὐκέτι
οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι,
4 *διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέ-*
δαις καὶ ἁλύσεσιν δεδέσθαι,
καὶ διεσπάσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ
τὰς ἁλύσεις καὶ τὰς πέδας
συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς
ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι, 5 *καὶ*
διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας
ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς

Luk 8 26—39

26 *Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν*
χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ἥτις
ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας.
27 *ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν*
γῆν ὑπήντησεν ἀνήρ τις ἐκ
τῆς πόλεως
ἔχων δαιμόνια, καὶ χρόνῳ
ἱκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτι-
ον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν
ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μνήμασιν.

Mark 4 40 *οὕτως; πῶς οὐκ* ACΠ . . min] *οὔπω* ℵBDLΔ min verss. 41 *αὐτ. ὑπακ.* ℵ*CΔ 1-118-131-209 13-69-346 28] *ὑπακ. αὐτ.* BL; *ὑπακούουσιν αὐτ.* AD(– *αὐτῷ*)Σ . . min verss. **5** 1 *Γερασην.* ℵ*BD latt] *Γαδαρηνῶν* ACΣ . . min pesch phil^{txt} go; *Γεργεσηνῶν* ℵ^{c}LΔ^{gr} . 1-118-131-209 28 33 cop syrsin phil^{mg} arm aeth. 2 *εὐθύς*] – Bbceff^{2}i syrsin pesch arm aeth | *ἐκ τῶν μνημ.*] – syrsin | *ἐκ τ. μν. ἄνθρ.*] *ἄνθρ. ἐκ τ. μν.* D bcefiq. 6 *αὐτῷ* ℵD . . min] *αὐτόν* ABCLΔ min.

Luk 8 24 *καὶ ἐπαύσαντο*] *κ. ἐπ—ατο* ℵE . 1-118-209 13 28 latt; – 131 ab syrsin cur. 25 *καὶ ὑπ. αὐτ.*] – B 700. 26 *Γεργεσ.* ℵLXΞ 1-118-131 33 157 251 cop hier arm aeth] *Γερασ.* BD latt sah; *Γαδαρ.* AKMΔ . . min syrr go. 27 *ἀνήρ τις*] *τὶς ἀνήρ* B | *ἐκ τ. πόλ.*] – aff^{2}g^{1}g^{2}lr vg syrsin | *ἔχων* ℵB 157 cop] *ὃς εἶχεν* ADLX . . min | *δαιμόνια*] *δαιμόνιον* abcff^{2}flq aur vg syrsin cur pesch | *κ. χρόν. ἱκ.* (*πολλῷ* 1-131) *οὐκ ἐνεδύσ. ἱμ.* ℵB 1-131 33 157 cop] *ἐκ* (D *ἀπὸ*) *χρόνων ἱκανῶν καὶ* (*ὃς* De) *ἱμ. οὐκ ἐνεδιδύσκετο* ADXΔ . . min latt syrr.

29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν
λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ
σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ;
ἦλθες ὧδε πρὸ και-
ροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ'
αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολ-
λῶν βοσκομένη. 31 οἱ δὲ
δαίμονες παρεκάλουν αὐ-
τὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις
ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς
τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.
32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπά-
γετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες
ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους·
καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ
ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ
εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέ-
θανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατα-
κόπτων ἑαυτὸν λίθοις. 6 καὶ
ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, ἀπὸ μακρό-
θεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνη-
σεν αὐτῷ, 7 καὶ κράξας φωνῇ
μεγάλῃ λέγει· τί ἐμοὶ καὶ
σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεόν,
μή με βασανίσῃς. 8 ἔλεγεν
γὰρ αὐτῷ· ἔξελθε τὸ πνεῦμα
τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώ-
που.

9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν·
τί ὄνομά σοι;
καὶ λέγει αὐτῷ· λεγιὼν ὄνομά
μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν.
10 καὶ παρεκάλει
αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτὰ
ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.
11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει
ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκο-
μένη· 12 καὶ παρε-
κάλεσαν αὐτὸν λέγοντες· πέμ-
ψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα
εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. 13 καὶ
ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξελ-
θόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν, ὡς δισχίλιοι, καὶ
ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

28 ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν,
ἀνακράξας προσέπε-
σεν αὐτῷ καὶ φωνῇ
μεγάλῃ εἶπεν· τί ἐμοὶ καὶ
σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου; δέομαί σου, μή
με βασανίσῃς. 29 παρήγγελλεν
γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ-
τῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώ-
που· πολλοῖς γὰρ χρόνοις συν-
ηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεύ-
ετο ἁλύσεσιν καὶ πέδαις φυ-
λασσόμενος, καὶ διαρήσσων
τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ
δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους.
30 ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰη-
σοῦς λέγων· τί σοι ὄνομά
ἐστιν; ὁ δὲ εἶπεν· λεγιών, ὅτι
εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς
αὐτόν. 31 καὶ παρεκάλουν
αὐτόν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς
εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.
32 Ἦν δὲ ἐκεῖ
ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκο-
μένων ἐν τῷ ὄρει, καὶ παρε-
κάλεσαν αὐτόν,
ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς
εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ
ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 ἐξελ-
θόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ
ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
λίμνην καὶ
ἀπεπνίγη.

Mark 5 9 *μοι*] + *ἐστιν* B 69-124-346 238 latt; *ἐστίν μοι ὄνομα λεγιών* Dq.
Luk 8 28 *τοῦ θεοῦ*] – DΞ 1 g^1l. 29 *παρήγγελλεν* ℵAC . . min] *-γειλεν* B Ξ . min; *ἔλε-γεν* D e | *ὑπό*] *ἀπό* BΞ. 30 *λέγων* ACDLΞ min verss] – ℵB 1 al a b e ff^2lq pesch. 32 *βοσκομένων* ACL . min latt go cop syrsin cur phil] *β—μένη* ℵBDgr . . min a pesch hier arm aeth.

33 *Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυ-*
γον καὶ ἀπελθόντες εἰς
τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάν-
τα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο-
μένων. 34 *καὶ ἰδοὺ πᾶσα*
ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάν-
τησιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἰδόν-
τες αὐτὸν

παρεκάλεσαν
ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων
αὐτῶν.

14 *Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς*
ἔφυγον καὶ ἀπήγ-
γειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς
τοὺς ἀγρούς. καὶ ἦλθον ἰδεῖν
τί ἐστιν τὸ γεγονός. 15 *καὶ*
ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ
θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον
καθήμενον ἱματισμένον καὶ
σωφρονοῦντα, τὸν
ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα,
καὶ ἐφοβήθησαν. 16 *καὶ διη-*
γήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες
πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ
καὶ περὶ τῶν χοίρων.
17 *καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν*
αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων
αὐτῶν.

18 *καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς*
τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν
ὁ δαιμονισθείς, ἵνα μετ᾽
αὐτοῦ ᾖ. 19 *καὶ οὐκ ἀφῆκεν*
αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ·
ὕπαγε εἰς τὸν
οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς,
καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα
ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ
ἠλέησέν σε. 20 *καὶ ἀπῆλθεν*
καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ
Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύ-
μαζον.

34 *Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες*
τὸ γεγονὸς ἔφυγον καὶ ἀπήγ-
γειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς
τοὺς ἀγρούς. 35 *ἐξῆλθον δὲ*
ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον
πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ εὗρον
καθήμενον τὸν ἄνθρωπον,
ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν,
ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα
παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,
καὶ ἐφοβήθησαν. 36 *ἀπήγ-*
γειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες
πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

37 *καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν*
ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου
τῶν Γεργεσηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ᾽
αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συν-
είχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς
πλοῖον ὑπέστρεψεν. 38 *ἐδέετο*
δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ᾽ οὗ
ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι
σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν
λέγων· 39 *ὑπόστρεφε εἰς τὸν*
οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα
σοι ἐποίησεν ὁ θεός.

καὶ ἀπῆλθεν,
καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων
ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

Mark 5 15 *τὸν ἐσχ. τ. λεγ.*] − D latt syrsin.
Luk 8 35 *ἐξῆλθεν* ℵ*Bf] *ἐξεληλύθει* ACL . . min latt | *τοῦ Ἰησ.*] *Ἰησ.* B; *αὐτοῦ* latt. 37 *ἠρώτησαν* DL . . min verss] *-ησεν* ℵABC . . min a phil | *Γεργεσηνῶν* ℵ*LX 1-131-209 13 22 33 cop hier arm aeth] *Γαδαρ.* AKMΔ . . min syrr go; *Γερασ.* BC*D latt sah | *πλοῖ.* ℵB . . min] *τὸ πλ.* AΔ . . min. 38 *ἐδέετο* ℵ*C* min] *ἐδεῖτο* BLX 33; *ἠρώτα* D. 40 *ἐγέ-νετο δὲ ἐν τῷ* ℵACD . min latt go phil] *ἐν δὲ τῷ* BLR 1-118-131-209 33 cop syrsin cur pesch aeth.

107. (98.) Die Tochter des Jairus und das blutflüssige Weib.

Matth 9 18—26 (*55. S. 42*):

18 *Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος
αὐτοῖς,*

ἰδοὺ ἄρχων εἰσελθὼν

προσεκύνει αὐτῷ

*λέγων· ἡ
θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτη-
σεν, ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν
χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ
ζήσεται.* 19 *καὶ ἐγερθεὶς ὁ
Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.*

20 *Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορ-
ροοῦσα δώδεκα ἔτη*

*προσελθοῦσα
ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέ-
δου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·*
21 *ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν
μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ, σωθήσομαι.*

Mark 5 21—43

21 *Καὶ διαπεράσαντος τοῦ
Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὸ
πέραν πάλιν συνήχθη ὄχλος
πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν
παρὰ τὴν θάλασσαν.* 22 *καὶ
ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώ-
γων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ
ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ,* 23 *καὶ παρακαλεῖ
αὐτὸν πολλὰ λέγων ὅτι τὸ
θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει,
ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας
αὐτῇ, ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ.*
24 *καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος
πολύς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.*
25 *Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει
αἵματος δώδεκα ἔτη,* 26 *καὶ
πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν
ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ
παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν
ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς
τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα,* 27 *ἀκού-
σασα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ,
ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν
ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·*
28 *ἔλεγεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἅψωμαι
κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, σω-
θήσομαι.* 29 *καὶ εὐθὺς ἐξη-
ράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος
αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι
ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.*
30 *καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπι-*

Luk 8 40—56

40 *Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑπο-
στρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέ-
ξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν
γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐ-
τόν.* 41 *καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ
ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς
ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρ-
χεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς
πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν
εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐ-
τοῦ,* 42 *ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς
ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ
αὕτη ἀπέθνῃσκεν.*

*ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ
ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.*
43 *Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει
αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,*

*ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα
ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν
ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,*

44 *προσ-
ελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ
κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,*

*καὶ παραχρῆμα
ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος
αὐτῆς.* 45 *καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς·
τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνου-
μένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ*

Mark 5 21 *ἐν* (– B) *τῷ πλοίῳ*] – D min it | *εἰς τ. πέρ. πάλ.* ℵD 565 it pesch phil] *πάλ. εἰς τ. π.* ABCL . . min l vg. 23 *καὶ παρακαλεῖ* ℵACL . 33 565 al] *κ. παρεκάλει* BΔ . . min verss; *παρακαλῶν* Dabe ff²iq | *πολλά*] – D b c ff² i q syrsin. 26 *τὰ παρ' ἑαυτῆς* ℵCK . . min] *τὰ παρ' αὐτῆς* ABL . . min e; *τὰ ἑαυτῆς* D 1-118-131-209 565 700 al latt.

Luk 8 41 *αὐτός* ℵAC . . min b ff² g¹ g² l q vg syrsin phil hier arm] *οὗτος* BDR min af cop aeth go. 43 *ἰατροῖς . . . βίον*] – BD arm syrsin sah | *ἥτις . . . θεραπευθῆναι*] *ἣν οὐδὲ εἷς ἴσχυεν θεραπεῦσαι* D sah.

22 ὁ δὲ στραφεὶς
καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν·
θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη
ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκεί-
νης.

23 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ
ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν
ὄχλον θορυβούμενον ἔλε-
γεν·

γνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ
δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστρα-
φεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν· τίς
μου ἥψατο τῶν ἱματίων; 31 καὶ
ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ· βλέπεις τὸν ὄχλον συν-
θλίβοντά σε καὶ λέγεις· τίς
μου ἥψατο; 32 καὶ περιεβλέ-
πετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιή-
σασαν. 33 ἡ δὲ γυνὴ φοβη-
θεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα
ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ
προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν
αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

34 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θύγατερ,
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε·
ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι
ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.
35 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυνα-
γώγου λέγοντες ὅτι ἡ θυγάτηρ
σου ἀπέθανεν, τί ἔτι σκύλλεις
τὸν διδάσκαλον; 36 ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς παρακούσας τὸν λόγον
λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχι-
συναγώγῳ· μὴ φοβοῦ, μόνον
πίστευε. 37 καὶ οὐκ ἀφῆκεν
οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακο-
λουθῆσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον
καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην
τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. 38 καὶ
ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ
ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ
θόρυβον καὶ κλαίοντας καὶ
ἀλαλάζοντας πολλά, 39 καὶ
εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· τί θο-

Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἐπι-
στάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν
σε καὶ ἀποθλίβουσιν. 46 ὁ
δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἥψατό
μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύνα-
μιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.

47 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλα-
θεν, τρέμουσα ἦλθεν καὶ προσ-
πεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν
ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν
ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ,
καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.
48 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θύγατερ,
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε·
πορεύου εἰς εἰρήνην.

49 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχι-
συναγώγου λέγων ὅτι τέθνη-
κεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι
σκύλλε τὸν διδάσκαλον. 50 ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη
αὐτῷ·
μὴ φοβοῦ· μόνον
πίστευσον, καὶ σωθήσεται.
51 ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ
ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινα σὺν
αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάν-
νην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πα-
τέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μη-
τέρα. 52 ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ
ἐκόπτοντο αὐτήν.

Mark 5 33 τρέμουσα] + διὸ πεποιήκει λάθρα D 124 565 a ff²i arm. 34 θύγατερ] -τηρ BD. 36 παρακούσας ℵBLΔe] ἀκούσας ACD . . min latt.

Luk 8 45 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ] – BΠ min syrsin cur sah | ἀποθλίβουσιν ℵBL 1-131-209 22 157 sah cop arm] + καὶ λέγεις· τίς ὁ ἁψάμενός μου (τίς μου ἥψατο D it) ACD . . min latt syrr. 48 θύγατερ] -τηρ BLK.

24 ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέ-
θανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ
καθεύδει. καὶ κατεγέλων
αὐτοῦ. 25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη
ὁ ὄχλος,

εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χει-
ρὸς αὐτῆς,

καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

26 καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

ρυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παι-
δίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθ-
εύδει. 40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.
αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάν-
τας παραλαμβάνει τὸν πατέρα
τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα
καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ καὶ εἰσ-
πορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον.
41 καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς
τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· τα-
λιθὰ κούμ, ὅ ἐστιν μεθερ-
μηνευόμενον· τὸ κοράσιον,
σοὶ λέγω, ἔγειρε. 42 καὶ εὐ-
θὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ
περιεπάτει· ἦν γὰρ ἐτῶν δώ-
δεκα· καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς
ἐκστάσει μεγάλῃ. 43 καὶ διε-
στείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα
μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν
δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

ὁ δὲ εἶπεν· μὴ κλαίετε·
οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθ-
εύδει. 53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ,
εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.
54 αὐτὸς
δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς
αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων·
ἡ παῖς,
ἐγείρου. 55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ
πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη
παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐ-
τῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 καὶ
ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς·
ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μη-
δενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

108. (99.) Verwerfung in Nazaret.

Matth 13 53—58

(103. 13 51—52. S. 77)

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν·
54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ
ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,
ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν·
πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ
δυνάμεις;
55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκ-
τονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται
Μαριὰμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος

Mark 6 1—6

1 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦ-
σιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 καὶ γενο-
μένου σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ
συναγωγῇ· καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· πόθεν τούτῳ
ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τούτῳ;
καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν
αὐτοῦ γίνονται; 3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ
τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς
Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου

4 16—30
10.
S. 17

4 22

Mt 13 54 = Mk 6 2: Joh 7 15. Mt 13 55 = Mk 6 3: Joh 6 42.

Mark 5 41 *κούμ* ℵBCΣ . . 1-118-131-209 33 1071 al] *κοῦμι* ADΔ . . min verss.
6 2 *δυνάμεις* ACDL . . min] *αἱ δυνάμεις* ℵBΔ 33 | *γίνονται* ACD . . min it] *γινόμεναι*
ℵBLΔ 33 cl vg cop. 3 *ὁ τέκτ. ὁ υἱ. τ. Μαρ.* ℵBDΔ . min ff²lq vg go cop pesch phil]
ὁ τ. τέκτονος υἱ. κ. (— e; + *υἱὸς* aeth) *Μαρ.* 13-69 33 al abcei aur aeth; *Ἰωσὴφ τ. τέκτ. υἱ.
κ. Μ.* g¹(g²).
Luk 8 52 *οὐκ* AEK . . min b e vg] *οὐ γάρ* ℵBC . . min verss. 54 *ἐγείρου* AEKΔ . .
min] *ἔγειρε* ℵBCDX 1 33.

καὶ Ἰωσὴφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

καὶ Ἰωσῆτος καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. 4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 5 καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. 6 καὶ ἐθαύμασεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

4 24

4 40b.

109. (100.) Die Aussendung der Jünger.

9 35 10 1 9—11 14 *(58. S. 43f.)* 9 35 *Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.*

10 1 *Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.*

9 *Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν*

Mark 6 6—13

6 Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

7 καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,* 8 καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα μηδὲν

Luk 9 1—6

Vgl. 139. 10 1—12. S. 115f.

1 Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. 2 καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι,* 3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδὲν

Mt 13 57 = Mk 6 4 (= Lk 4 24): Joh 4 44.

---

* Mark 3 14 15 (72 S. 57): 14 *Καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν* 15 *καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.*

Matth 13 55 *Ἰωσήφ* BCΣ 1 33 abff² vg syrsin cur] *Ἰωάννης* ℵD* .. min; *Ἰωσῆ(ς)* KLΠΔ . min k pesch aeth. 57 *ἰδίᾳ πατρίδι* ℵZ . ff¹ Or] – *ἰδίᾳ* BD 33 346 k; *πατρ. αὐτοῦ* ELΔΣ .. min verss; *ἰδ. πατρ. αὐτ.* C.

Mark 6 3 *καὶ Ἰωσῆτος* BDLΔ 13-69 33 565 a cop] *κ. Ἰωσήφ* ℵ latt aeth; *Ἰωσῆ* AC .. min pesch phil arm; – cff²i. 4 *ἑαυτοῦ* ℵ*L 13-69-346] *αὐτοῦ* BACD .. min. 6 *ἐθαύμασεν* ℵB .] *-αξεν* ACD .. min verss. 7 *τοὺς δώδ.*] + *μαθητάς* D bff²g²iq syrsin | *ἤρξ. αὐτ. ἀποστ.*] *καὶ ἀπεστείλατο αὐτούς* D 565 abceff²i syrsin.

Luk 9 1 *αὐτ. δύν.*] *δύν. αὐτ.* B cop. 2 *ἰᾶσθαι* B syrsin cur] + *τ. ἀσθενεῖς* ℵADLΞ 1-118-131-209; *τ. ἀσθενοῦντας* CX .. min.

εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, 10 μὴ
πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο
χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα
μηδὲ ῥάβδον· ἄξιος γὰρ ὁ
ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην
εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν
αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ
μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.
14 Καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται
ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς
λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι
ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως
ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κο-
νιορτὸν ἐκ τῶν ποδῶν
ὑμῶν.

αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ
ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ
πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην
χαλκόν, 9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους
σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύση-
σθε δύο χιτῶνας.
10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅπου
ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν,
ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε
ἐκεῖθεν. 11 καὶ ὃς ἂν τόπος
μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκού-
σωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι
ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν
τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
12 καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν
ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμό-
νια πολλὰ ἐξέβαλλον καὶ ἤλει-
φον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους
καὶ ἐθεράπευον.

αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε
ῥάβδον μήτε πήραν μήτε
ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε
ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.
4 καὶ
εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε,
ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρ-
χεσθε. 5 καὶ ὅσοι ἂν
μὴ δέχωνται ὑμᾶς,
ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως
ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ
τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε
εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.
6 ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο
κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελι-
ζόμενοι καὶ θεραπεύοντες
πανταχοῦ.

110. (101.) Urteil des Herodes über Jesus.

Matth 14 1—2

1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκου-
σεν Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ 2 καὶ εἶπεν
τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς
ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ
διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνερ-
γοῦσιν ἐν αὐτῷ.

Mark 6 14—16

14 Καὶ ἤκου-
σεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,
φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα
αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν
ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων
ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, καὶ
διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυ-
νάμεις ἐν αὐτῷ. 15 ἄλλοι δὲ
ἔλεγον ὅτι Ἠλείας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης
ὡς εἷς τῶν προφητῶν. 16 ἀκού-
σας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν·

Luk 9 7—9

7 Ἤκου-
σεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα πάντα
καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι
ὑπό τινων ὅτι Ἰωάννης ἠγέρ-
θη ἐκ νεκρῶν,
8 ὑπό τινων δὲ
ὅτι Ἠλείας ἐφάνη,
ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης
τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
9 εἶπεν δὲ Ἡρώδης· Ἰωάννην

Mark 6 9 *ἐνδύσησθε* (*-σθαι* ACD) ℵACD . . min a cop arm] *ἐνδύσασθαι* (*-σθε* B 33) BSΠ* min; *ἐνδέδυσθαι* LΣ. min. 11 *τὸν ὑποκάτω*] – D 33 565 a b arm aeth syrsin; *ἀπὸ* (*ἐκ*) latt | *αὐτοῖς*] + *ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ* AEKN . . min afg²q pesch phil aeth. 14 *ἔλεγεν* ℵAC . . min verss] *ἔλεγον* BD (*-οσαν*) 6 271 abff².

Luk 9 3 *ἀνά*] – ℵBC . verss. 5 *καὶ τὸν κον.* AΔ . . min latt syrsin cur] – *καὶ* ℵBC . . 1-118-131-209 33 124 acf sah cop arm aeth | *ἀποτινάσσετε* ℵB 1-131 157] *-ξατε* ACL . . min; *ἐκτινάξατε* D.

ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη.

ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

111. (102.) Der Tod des Täufers.

Matth 14 3—12

3 Ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα [Φιλίππου] τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.
4 ἔλεγεν γὰρ Ἰωάννης αὐτῷ· οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν.*

5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

6 γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρῴδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρῴδῃ,

7 ὅθεν μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.

Mark 6 17—29

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρῴδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·
18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρῴδῃ ὅτι οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.*
19 ἡ δὲ Ἡρῳδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι καὶ οὐκ ἠδύνατο·
20 ὁ γὰρ Ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν.
21 καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε Ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας,
22 καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρῳδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, ἤρεσεν τῷ Ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ· αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι·
23 καὶ ὤμοσεν αὐτῇ ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

---

*Luk 3 19 20 (5. S. 12): 19 Ὁ δὲ Ἡρῴδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρῴδης, 20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

Mt 14 4 = Mk 6 18: Lev 18 16 20 21.

Matth 14 3 κρατ.] τότε κρατ. B 13-124 | ἔδησεν καὶ ℵB ff¹h Or] ἔδ. αὐτόν κ. CEL . . verss; ἔδ. (– καὶ) D 61 e k; – syrsin | ἀπέθετο (ἔθετο)] – D 61 e k | Φιλίππου] – D aceff¹g¹kl vg Aug. 4 Ἰωάν. ℵD] ὁ Ἰωάν. BC . . min | Ἰωάν. αὐτῷ BZ] αὐτ. (ὁ) Ἰω. CDL . . min latt vg; – αὐτῷ ℵ*.
Mark 6 20 ἠπόρει ℵBL cop] ἐποίει ACD . . min verss. 22 αὐτῆς τῆς AC . . min latt] αὐτοῦ ℵBDLΔ 238 565; – αὐτῆς 1-118-209 bcf syrsin pesch cop arm aeth. 22. 23 αἴτησόν με . . . βασιλείας μου] αἴτ. με (+ ὃ θέλεις 1-209) καὶ δώσω σοι ἕως ἡμίσ. τ. βασιλ. μου. καὶ ὤμ. αὐτῇ 1-209 syrsin. 23 καὶ ὤμ. αὐτ. . . . δώσω σοι] – Γ 131 hier | ὅτι ὃ ἐάν ℵAC . . min latt] ὅ, τι ἐάν BΔ 124 435 . . Or | αἰτήσῃς ℵHL 13-69 bclq vg cop] μὲ αἰτ. BCᵃD . .; αἰτ. μὲ AKΠ . .

8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μη-
τρὸς αὐτῆς·
δός
μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφα-
λὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. 9 καὶ
λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς
ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους
ἐκέλευσεν δοθῆναι, 10 καὶ πέμψας
ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.
11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ
πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ,
καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ
αὐτῆς. 12 καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἦραν τὸ πτῶμα
καὶ ἔθαψαν αὐτόν, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγει-
λαν τῷ Ἰησοῦ.

24 καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς·
τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν· τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος. 25 καὶ εἰσ-
ελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν
βασιλέα ᾐτήσατο λέγουσα· θέλω ἵνα
ἐξαυτῆς δῷς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφα-
λὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. 26 καὶ
περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς
ὅρκους καὶ τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ἠθέλη-
σεν ἀθετῆσαι αὐτήν. 27 καὶ εὐθὺς ἀπο-
στείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν
ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 28 καὶ ἀπελ-
θὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ,
καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ
πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ,
καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ
αὐτῆς. 29 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἦλθαν καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ,
καὶ ἔθηκαν αὐτὸν ἐν μνημείῳ.

112. (103.) Rückkehr der Jünger und Speisung der Fünftausend.

(*Vgl. 118. Matth 15 32—39 = Mark 8 1—10. S. 96 f.*)

Matth 14 13—21

13 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς

Mark 6 30—44

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπό-
στολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ
ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα
ἐποίησαν καὶ ἐδίδαξαν.
31 Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε
ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς
ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύ-
σασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ

Luk 9 10—17

10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ
ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ
ὅσα ἐποίησαν.*

---

* Luk 10 17 (140. S. 116): Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Matth 14 12 πτῶμα ℵBCDgrL 1 13-124-346 22 33 .. cop syrsin cur pesch] σῶμα EFGK .. min abdf vg phil.
Mark 6 25 ᾐτήσ. λέγ.] εἶπεν DΔ 1-118-209 28 565 abiff2 syrsin pesch arm. 27 ὁ βασιλεύς] – D 1-118-208 28 565 700. 29 αὐτὸν ℵ 346] αὐτό ABCD .. min. 30 καὶ συνάγ. οἱ ἀπ. . . . ἐποίησαν καὶ ἐδίδαξαν] καὶ ἦλθον ἀπόστ. . . . ἐποίησεν καὶ ἐδίδαξεν syrsin | ἐδίδ. ℵ*C* min abff2q aur vg hier] ὅσα ἐδίδ. ABDΔ min c pesch arm cop. 31 ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν] ὑπάγωμεν (+ κατ' ἰδ. a syrsin) D acff2i syrsin.

ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζοὶ ἀπὸ τῶν πόλεων.

14 *Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς** *καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.*

15 *Ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα παρῆλθεν ἤδη· ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.*

16 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς*

ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν. 32 *καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.* 33 *καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν αὐτοὺς πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.*

34 *Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα,** *καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.*

35 *Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γινομένης προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·* 36 *ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν.*

37 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· δότε αὐτοῖς*

καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδά. 11 *οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ.*

Καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

12 *Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ· ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.* 13 *εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· δότε αὐτοῖς*

---

* Matth 9 36 (58. S. 44): *Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.*

Mt 14 13—21 = Mk 6 31—44 = Lk 9 10—17: Joh 6 1—13.

Matth 14 13 *πεζοί* ℵLZ latt] *πεζῇ* BCDΣ . . min aff1. 15 *παρῆλθεν ἤδη* ℵZ 1 Or] *ἤδ. παρ.* BCD . . min; – *ἤδη* syrsin | *οὖν* ℵCZ 1 238 cop Or] – BDΣ . . min latt. 16 *ὁ δέ* ℵDek syrr al] + *Ἰησοῦς* BCLΣ . . min abfff2 vg.

Mark 6 32 *εἰς ἔρ. τόπ. τῷ πλ.* AΠ . . min syrr aeth] *ἐν* (– 33) *τῷ* (– ℵ) *πλ. εἰς ἔρ. τόπ.* ℵBLΔ 13-124-346 33 cop arm. 33 *ἐπέγνωσαν*] *ἔγνωσαν* BD 1-118-209 | *αὐτούς* 2⁰ ℵAΣ . . min verss] – BD min latt; *αὐτόν* E . . min | *προῆλθον αὐτούς* Bℵ 118 124 vg] *προσῆλθον αὐτοῖς* Δ 69 (*αὐτῷ*) arm; *συνῆλθον αὐτοῦ* D 28 565 a (*ἦλθον*) b ff2i; – syrsin 1-209; + *καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν* A (*συνέδραμον*) ΓΠ . . min fq phil aeth. 35 *γινομ.* ℵD latt] *γενομ.* ABL . . min | *προσελθ.* ℵD min aiff2g2 vg syrsin] + *αὐτῷ* BΔ . . min cq verss. 36 *κύκλῳ*] *ἔγγιστα* D latt.

Luk 9 10 *πόλ. καλ. Βηθσ.* BLΞ 33 sah cop] *κώμην λεγομένην Βηθσ.* D; *πύλην πόλεως καλ. Βηθσ.* syrsin; *τόπον ἔρημον* ℵ 69 157 syrcur; *τόπ. ἐρ. καλούμενον* (*ὅ ἐστιν*) *Βηθσ.* aefff2 vg pesch; *τόπ. ἔρ.* (*ἔρ. τόπ.* 13-346; – *ἔρ.* 1-118-131-209) *πόλεως καλ. Βηθσ.* ACΔ . . min arm aeth.

ὑμεῖς φαγεῖν. 17 οἱ δὲ λέγουσιν
αὐτῷ·
οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.
18 ὁ δὲ εἶπεν· φέρετέ μοι ὧδε
αὐτούς.

19 καὶ κελεύσας τοὺς
ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ
χόρτου,

λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν καὶ κλάσας
ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς
ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς
ὄχλοις.
20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορ-
τάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισ-
σεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα
κοφίνους πλήρεις.
21 οἱ δὲ
ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ
πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναι-
κῶν καὶ παιδίων.

ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν
αὐτῷ· ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν
δηναρίων διακοσίων ἄρτους
καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν;
38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· πόσους
ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε ἴδετε.
καὶ γνόντες λέγουσιν· πέντε,
καὶ δύο ἰχθύας.
39 καὶ ἐπέταξεν
αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμ-
πόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ
χόρτῳ. 40 καὶ ἀνέπεσαν πρα-
σιαὶ πρασιαί, κατὰ ἑκατὸν
καὶ κατὰ πεντήκοντα. 41 καὶ
λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρ-
τους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς,
ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ
τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν.
42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορ-
τάσθησαν· 43 καὶ ἦραν
κλασμάτων δώδεκα κοφίνων
πληρώματα, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχ-
θύων. 44 καὶ ἦσαν οἱ φα-
γόντες τοὺς ἄρτους πεντα-
κισχίλιοι ἄνδρες.

φαγεῖν ὑμεῖς. οἱ δὲ εἶπαν·
οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ
ἄρτοι πέντε καὶ ἰχθύες δύο,
εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς
ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν
τοῦτον βρώματα. 14 ἦσαν δὲ
ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.
εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ· κατακλίνατε αὐτοὺς
κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.
15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ
κατέκλιναν ἅπαντας.
16 λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.
17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορ-
τάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη
τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς
κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

(122. 9 18—22. S. 99)

Matth 14 19 κελεύσας] ἐκέλευσεν ℵZ ff¹ Or. | λαβών BKLΣ . . min] καὶ λαβ. ℵC*. min; ἔλαβεν D.
Mark 6 37 ἀγωράσωμεν] -ομεν L 1-209 . . abcff²q syrsin arm | δώσωμεν ℵBD 13-69-124-346 33] -ομεν ALΔ 565 . latt arm; δῶμεν ΓΠΣ . . min. 38 ἄρτους ἔχ. ℵAD . . min verss] ἔχ. ἄρτ. BLΔ aeth. 39 ἀνακλῖναι ADL . . min] ἀνακλιθῆναι ℵB*G 1 13-69 28 . . 43 κλασμάτων ℵAD min . .] κλάσματα BLΔ 28 | κοφίνων ℵB 1-209 13-69-124-346] κοφίνους ADLΔ . . min | πληρώματα] πλήρεις AD . . 44 τ. ἄρτους] – D 1-118-209 28 565 700 latt syrsin arm.
Luk 9 13 φαγ. ὑμ. Bbl] ὑμ. φαγ. ℵAC . . min verss. 14 δέ 1° ℵL aeg¹g² vg cop] γάρ ABC . . min bcfff²lq syrr | ἀνά AXΔ . . min verss] pm ὡσεί ℵBΞ . 33 157 ae Or.

113. (104.) Das Wandeln auf dem See.

Matth 14 22—33

[22] *Καὶ ἠνάγκασεν τοὺς μα-*
θητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ
προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν,
ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. [23] *καὶ*
ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ
ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.
Ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ.
[24] *τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν*
βασα-
νιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ
ἐναντίος ὁ ἄνεμος. [25] *τετάρτῃ δὲ*
φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐ-
τοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.
[26] *ἰδόντες δὲ*
αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα
ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι φάντασμά
ἐστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

[27] *εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων·*
θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.
[28] *Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν·*
κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρός
σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. [29] *ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ.*
καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος
περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν
πρὸς τὸν Ἰησοῦν. [30] *βλέπων δὲ τὸν*
ἄνεμον ἐφοβήθη καὶ ἀρξάμενος κατα-
ποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· κύριε, σῶσόν
με. [31] *εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας*
τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει

Mark 6 45—52

[45] *Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μα-*
θητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ
προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν,
ἕως αὐτὸς ἀπολύει τὸν ὄχλον. [46] *καὶ*
ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ
ὄρος προσεύξασθαι.
[47] *Καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον*
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος
ἐπὶ τῆς γῆς. [48] *καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασα-*
νιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ
ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην
φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐ-
τοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ
ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς· [49] *οἱ δὲ ἰδόντες*
αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα
ἔδοξαν ὅτι φάντασμά
ἐστιν, καὶ ἀνέκραξαν· [50] *πάντες γὰρ αὐ-*
τὸν εἶδαν καὶ ἐταράχθησαν. ὁ δὲ εὐθὺς
ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς·
θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Mt 14 22—33 = Mk 6 45—52: Joh 6 15—21.

Matth 14 [22] *καὶ* 1⁰ ℵC ff[1] syrcur] + *εὐθέως* BDΣ . . min latt | *μαθητ.* ℵDL . . min efl vg arm Or] + *αὐτοῦ* BXΣ . min it syrr cop aeth | *τὸ πλοῖον* ℵCD . .] *πλοῖ.* BΣ 1-118-209 33 124. [24] *ἤδη μέσ. τ. θαλ. ἦν* ℵCLΣ . . min latt phil aeth] *ἤδ. σταδίους πολλοὺς ἀπὸ τ. γῆς ἀπεῖχεν* B 13-124-346 700 syrcur pesch cop arm; *ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης* D. [26] *ἰδ. δὲ αὐτ.* ℵ* it syrsin] *οἱ δὲ μαθ. ἰδ. αὐτ.* ℵ[a]BD f; *καὶ ἰδ. αὐτ.* 1 cg[2] vg Eus; *καὶ ἰδ. αὐτ. οἱ μαθ.* CLΣ (+ *αὐτοῦ*) . . min syrcur pesch cop aeth. [27] *αὐτοῖς* ℵD ff[1] syrcur] pm *ὁ Ἰησ.* B 131 latt syrsin pesch; + *ὁ Ἰησ.* CLΣ . . min f phil arm aeth. [28] *αὐτ. ὁ Π. εἶπ.*] *ὁ Π. εἶπ. αὐτ.* B min g[1] pesch cop. [29] *καὶ ἦλθεν* BC* syrsin cur arm] *ἐλθεῖν* ℵ[c]C[a]DLΣ . . min latt; *ἐλθεῖν· ἦλθεν οὖν* ℵ*.

αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; 32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. 33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο. 52 οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

114. (105.) Rückkehr nach der Landschaft Gennesar.

Matth 14 34–36

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

35 καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας

36 καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο διεσώθησαν.*

Mark 6 53–56

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρὲτ καὶ προσωρμίσθησαν. 54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν 55 περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. 56 καὶ ὅπου ἐὰν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.*

115. (106.) Vom Händewaschen.

Matth 15 1–20

1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς λέγοντες·

Mark 7 1–23

1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων. 2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθί-

---

* Matth 4 24 (16. S. 22): Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους καὶ δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

* Mark 3 10 (71. S. 56): Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Vgl. auch 1 32 f. (14. S. 20)

* Luk 6 18 19 (71. S. 56): 18 Καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

Vgl. auch 4 40 f. (14. S. 20)

Matth 14 34 Γεννησαρέτ] Γεν(ν)ησάρ D it (exc. fg^2q) syrsin cur pesch.

Mark 6 51 λίαν ἐκ περισσοῦ (περισσῶς) A X Γ Π . . min vg phil arm] – syrsin; – ἐκ περισσοῦ ℵ B L Δ pesch aeth; – λίαν D^{gr} 1 28 700 b | ἐν ἑαυτ. ἐξίσταντο ℵ B L Δ 1-118-209 (ἐξεπλήσσοντο) 28 cil vg] ἐθαύμαζον syrsin; ἐν ἑαυτ. ἐξίστ. κ. ἐθαύμ. A D X Σ . . min abfq pesch (ἐθαύμ. κ. ἐξίστ.) phil arm aeth. 53 διαπερ.] + ἐκεῖθεν D $abcff^2iq$ | Γεννησαρέτ] -σάρ D $bcff^2$ syrsin pesch | καὶ προσωρμίσθ.] – D 1-118-209 28 565 700 $abcff^2iq$ syrsin pesch arm. 56 ἀγοραῖς] πλατείαις D 565 latt.

2 διατί οἱ μαθηταί σου παρα-
βαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσ-
βυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας,
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. 3 ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτοῖς· διατί καὶ ὑμεῖς παρα-
βαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν
παράδοσιν ὑμῶν; 4 ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο
λέγων· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,
καί· ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ
τελευτάτω. *5 ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὃς ἂν εἴπῃ*
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ
ἐμοῦ ὠφεληθῇς, οὐ μὴ τιμήσει τὸν πα-
τέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. 6 καὶ
ἠκυρώσατε τὸν νόμον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν
παράδοσιν ὑμῶν.
7 Ὑποκριταί, καλῶς ἐπρο-
φήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας λέγων·
8 ὁ λαὸς οὗτος
τοῖς χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν
πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· 9 μάτην δὲ σέβον-
ταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα
ἀνθρώπων.

ουσιν τοὺς ἄρτους, — 3 οἱ γὰρ Φαρισαῖοι
καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυκνὰ
νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν,
κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων, 4 καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπ-
τίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά
ἐστιν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς
ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων —
5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ
οἱ γραμματεῖς· διατί οὐ περιπατοῦσιν
οἱ μαθηταί σου κατὰ τὴν παράδοσιν
τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσὶν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;

vgl. v. 9—13

6 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· καλῶς ἐπρο-
φήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑπο-
κριτῶν, ὡς γέγραπται ὅτι οὗτος ὁ λαὸς
τοῖς χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν
πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· 7 μάτην δὲ σέβον-
ταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα
ἀνθρώπων. *8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ*
θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀν-
θρώπων.

Mt 15 4 = Mk 7 10: Ex 20 12. Dt 5 16. Ex 21 17. Lev 20 9. Mt 15 8 9 = Mk 7 6 7: Jes 29 13.

Matth 15 4 *ἐνετείλατο λέγ.* ℵCΣ . . min f phil] *εἶπεν* BD . 1 124 verss. 5 *ἢ τὴν μητ. αὐτοῦ*] – ℵBD a e syrcur. 6 *τ. νόμον* ℵC 13-124-346] *λόγον* BD . a b e $\mathrm{ff}^1\mathrm{ff}^2$ verss Eus Ir Aug; *τὴν ἐντολήν* LΔ(– *τὴν*) Σ . . min c f g^1 q vg.

Mark 7 3 *πυκνά* ℵ f $g^1 g^2$ l vg cop go pesch phil] *πυγμῇ* ABD(-*κμῇ*)L . . min c ff^2 i q Or; – Δ syrsin. 4 *βαπτίσωνται*] *ῥαντίσωνται* ℵB min | *καὶ χαλκίων* ℵBLΔ cop] – syrsin; + *καὶ κλινῶν* ADΣ . . min latt pesch go arm. 6 *οὗτ. ὁ λα.* ℵAL . . min] *ὁ λα. οὗτ.* BD latt | *τιμᾷ*] *ἀγαπᾷ* D^{gr} a b c. 8 *ἀφέντες (γὰρ) . . ἀνθρώπων* ℵBLΔ arm cop] – syrsin; + *βαπτισμοὺς ξεστῶν κ. ποτηρίων κ. ἄλλα* (– A) *παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε* AXΓΠ . . min fl vg pesch go; pm *βαπτ. ξ. κ. ποτ. κ. ἄλ. παρόμ. ἃ* (– 28 565 b c) *ποι. τοιαῦτ. πολ.* (– 28 565) D 28 565 a b c ff^2 i q.

vgl. v. 3—6

10 *Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν*
ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούετε
καὶ συνίετε·
11 *οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα*
κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ
ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος,
τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
12 *Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ λέ-*
γουσιν αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι
ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;
13 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· πᾶσα φυτεία*
ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐ-
ράνιος ἐκριζωθήσεται. 14 *ἄφετε αὐτούς·*
ὁδηγοί εἰσιν τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυ-
*νον πεσοῦνται.**
15 *Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐ-*
τῷ· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.
16 *ὁ δὲ εἶπεν· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί*
ἐστε; 17 *οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσ-*
πορευόμενον εἰς τὸ στόμα

9 *Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· καλῶς ἀθετεῖτε*
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παρά-
δοσιν ὑμῶν τηρήσητε. 10 *Μωϋσῆς γὰρ*
εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μη-
τέρα σου, *καί·* ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μη-
τέρα θανάτῳ τελευτάτω. 11 *ὑμεῖς δὲ λέ-*
γετε· ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ
τῇ μητρί· κορβᾶν, ὅ ἐστιν δῶρον, ὃ ἐὰν
ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, 12 *οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν*
οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί,
13 *ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ*
παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε· καὶ
παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.
14 *Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν*
ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀκούσατέ μου πάντες
καὶ σύνετε. 15 *οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ*
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ
δύναται κοινῶσαι αὐτόν· ἀλλὰ τὰ ἐκ
τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά ἐστιν τὰ
κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. [16]
17 *Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον*
ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολήν. 18 *καὶ*
λέγει αὐτοῖς· οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί
ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσ-
πορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύ-

* Luk 6 39 (76. S. 60): *Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται;*

Matth 15 14 *ὁδ. εἰσ. τυφλοί* ℵCΔΣ . . min q syrcur Chr] *τυφλ. εἰσ. ὁδ.* BDLZ 1 13-124-346 33 . . verss; syrsin *ὁδ. εἰσ. τυφλῶν* | *τυφλῶν* CZΔΣ . min verss] – ℵBD 209 syrcur.

Mark 7 9 *τηρήσητε* (*τηρῆτε* B pesch)] *στήσητε* Dgr 1-209 28 abcfff²iq syrsin arm. 13 *ὑμῶν*] + *τῇ μωρᾷ* D it. 16 – ℵBLΔ* 28 cop] + *εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω* (= 4 23) ADX . . min verss. 17 *τὸν οἶκ.* ℵΔ min syrsin] *οἶκ.* ABL . . min; *τὴν οἰκείαν* D 565.

εἰς
τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα
ἐκβάλλεται;
18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ
στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀ-
κεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 19 ἐκ γὰρ
τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πο-
νηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,
ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

20 ταῦτά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρω-
πον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ
κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

ναται αὐτὸν κοινῶσαι, 19 ὅτι οὐκ εἰσ-
πορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ᾽
εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα
ἐκπορεύεται, καθαρίζων πάντα τὰ βρώ-
ματα; 20 ἔλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀν-
θρώπου ἐκπορευόμενον, ἐ-
κεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 21 ἔσωθεν γὰρ
ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισ-
μοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλο-
παί, φόνοι, 22 μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, πονη-
ρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,
βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη·
23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκ-
πορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

116. (107.) Die Kanaanitin.

Matth 15 21–28

21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώ-
ρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

22 καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων
ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἔκραξεν λέγουσα·
ἐλέησόν με, κύριε υἱὸς Δαυείδ·
ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. 23 ὁ
δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσ-
ελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν
αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι
κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. 24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρό-
βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. 25 ἡ
δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ

λέγουσα·

Mark 7 24–30

24 Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς
τὰ ὅρια Τύρου. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν
οὐδένα ἠθέλησεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυ-
νάσθη λαθεῖν· 25 ἀλλὰ εὐθὺς ἀκούσασα
γυνὴ περὶ αὐτοῦ,

ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον
αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,

εἰσελθοῦσα
προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· 26 ἡ
δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα
τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτόν, ἵνα τὸ δαι-

Matth 15 22 ἔκραξεν ℵZ 13-124 latt Or] ἔκραζεν BDΣ cff¹kq; ἐκραύγασεν CLΔ . . min.
Mark 7 19 εἰς τὸν ἀφεδρῶνα] εἰς τ. ὄχετον D; ἔξω syrsin | ἐκπορεύεται ABΔ . .] ἐκβάλλεται ℵ min syrsin; ἐξέρχεται D | καθαρίζων ℵBAΔ . . min] καθαρίζον KMΠ . . min; (καὶ) καθαρίζει D^gr i; καὶ καθαρίζεται syrsin. 24 Τύρου DLΔ 28 565 abff²in syrsin Or] + καὶ Σιδῶνος ℵAB . min verss | ἠθέλησεν ℵΔ 13-69-124-346 565 latt] ἤθελεν ABD . . min cq | ἠδυνάσθη ℵB] -ήθη ADL . . 25 αὐτῆς] – ℵDΔ min latt. 25 εἰσελθοῦσα ℵLΔ latt cop] ἐλθοῦσα ABD . . min aq syrsin pesch phil. 26 Συροφοινίκισσα ℵAL . min go] Σύρα Φοινίκισσα BΣ . . min.

κύριε, βοήθει μοι.

26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔξεστιν
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βα-
λεῖν τοῖς κυναρίοις. 27 ἡ δὲ εἶπεν·
ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια
ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων
ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.
28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ·
ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενη-
θήτω σοι ὡς θέλεις.

καὶ ἰάθη ἡ θυ-
γάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

μόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ· ἄφες πρῶτον χορ-
τασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γάρ ἐστιν καλὸν
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς
κυναρίοις βαλεῖν. 28 ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ
λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε· καὶ τὰ κυνάρια
ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ
τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.
29 καὶ εἶπεν αὐτῇ·
διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε,
ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θυγατρός σου τὸ
δαιμόνιον. 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν
οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλη-
μένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον
ἐξεληλυθός.

117. (108. 109.) Heilung vieler Kranken (*Matth*), — eines Taubstummen (*Mark*).

Matth 15 29—31

29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλ-
θεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ.
30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχον-
τες μεθ᾽ ἑαυτῶν χωλοὺς τυφλοὺς κωφοὺς
κυλλοὺς καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔριψαν
αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐθε-
ράπευσεν αὐτούς,

Mark 7 31—37

31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων
Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασ-
σαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων
Δεκαπόλεως. 32 καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν
καὶ μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν,
ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 καὶ ἀπολα-
βόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ᾽ ἰδίαν
ἔβαλεν τοὺς δακτύλους εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ
καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ
34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέ-
ναξεν καὶ λέγει αὐτῷ· ἐφφαθά, ὅ ἐστιν
διανοίχθητι. 35 καὶ ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἱ
ἀκοαί, καὶ εὐθὺς ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς
γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. 36 καὶ
διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσιν·

Matth 15 26 *ἔξεστιν* D abcff^{1}ff^{2}g^{1}l syrsin cur Or] *ἐστὶν καλόν* ℵBCΣ . . min efkq vg pesch Or. 27 *γάρ*] – B e syrsin pesch hier. 30 *χωλ. τυφλ. κωφ. κυλλ.* EPX . . f cop syrcur pesch arm] *χωλ. τυφλ. κυλλ. κωφ.* ℵ abff^{2} syrsin; *χωλ. κωφ. τυφλ. κυλλ.* CKΠ; *χωλ. κυλλ. τυφλ. κωφ.* (– D min g^{2}l) BD min g^{2}l; *κωφ. χωλ. τυφλ.* (*τυφλ. χωλ.* ek vg) *κυλλ.* (– ek) LMΔΣ min ekq am fu vg^{ed} hier.

Mark 7 28 *ναί*] – D 13-69 565 bcff^{2}i syrsin arm | *καί* ℵB . 33 13-69 verss] *ἀλλὰ καί* D bcff^{2}i; *καὶ γάρ* AL . . min latt phil. 31 *ἐκ τ. ὁρ. Τύρ. ἦλθ. δ. Σιδ. εἰς* ℵBDL 33 565 latt cop hier aeth] *ἐκ τ. ὁρ. Τύρ. κ. Σιδ. ἦλθ. εἰς* ANX . . min q syrsin pesch phil arm go. 33 *τοὺς δακτ.* ℵLci] + *αὐτοῦ* ABD . . min latt syrsin. 35 *ἠνοίγησαν* ℵBDLΔ33 abff^{2}iq cop] *εὐθὺς* (-*έως*) *ἠνοίγ.* (*διηνοίχθ.*) AEFG . . min cfl vg syrsin pesch phil arm aeth go | *εὐθ. ἐλύθη* ℵLΔ aeth] – *εὐθ.* ABD . . min latt syrr.

31 ὥστε
τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς
λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς καὶ χωλοὺς
περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας·
καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, αὐτοὶ
μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. 37 καὶ
ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· κα-
λῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς
ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν.

118. (110.) Die Speisung der Viertausend.

(Vgl. 112. Matth 14 13–21 = Mark 6 30–44 = Luk 9 10–17. S. 87 f.)

Matth 15 32–39

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ εἶπεν· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένου-
σίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστις
οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ·
33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί·
πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι
ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; 34 καὶ
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πόσους ἄρτους
ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον· ἑπτά, καὶ ὀλίγα
ἰχθύδια. 35 καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, 36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ
ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστή-
σας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς,
οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.
37 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἦραν
ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. 38 οἱ δὲ

Mark 8 1–10

1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν
πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί
φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς
λέγει αὐτοῖς· 2 σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένου-
σίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν.
3 καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστις εἰς
οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·
καί τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν ἥκασιν.
4 καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ὅτι πόθεν τούτους δυνήσεταί τις
ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ᾽ ἐρημίας; 5 καὶ
ἠρώτα αὐτούς· πόσους ἔχετε ἄρτους;
οἱ δὲ εἶπαν· ἑπτά.
6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ
ἄρτους εὐχαριστή-
σας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν· καὶ παρέθη-
καν τῷ ὄχλῳ. 7 καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα·
καὶ εὐλογήσας αὐτὰ παρέθηκεν.
8 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ
σπυρίδας.

Matth 15 31 *τὸν ὄχλον* ℵCDΣ min] *τοὺς ὄχλους* BLX . . min verss | *λαλοῦντας*] *ἀκούοντας* B aeth; *ἀκού. κ. λαλ.* Σ | *κυλλ. ὑγιεῖς*] – ℵ* 1-118 it (exc. fq) vg syrsin cur cop aeth | *ἐδόξαζον* ℵL min latt] *-ασαν* BCDΣ . . min. 32 *ἤδη*] – B 1; *ἰδού* syrsin cur fu (+ *ἤδη*).

Mark 7 37 *καὶ τοὺς*] pm *ὡς* B cop. 8 1 *τ. μαθητ.*] + *αὐτοῦ* ABX . min g² syrsin pesch. 2 *ἡμέραι τρεῖς*] *ἡμέραις τρισίν* B; *ἡμέρας τρεῖς* Δ 1 118-209 69 al. 2 *ἥκασιν*] *εἰσίν* BLΔ cop. 7 *αὐτὰ παρέθηκεν* ℵ] *εἶπεν καὶ ταῦτα παρατιθέναι* BLΔ; *εἶπεν· παράθετε καὶ ταῦτα* C 33; *εἶπ. παραθεῖναι* (*παρατεθῆναι, παραθῆναι*) (+ *καὶ αὐτά*) ANX . . min; *καὶ αὐτοὺς ἐκέλευσεν παρατιθέναι* D.

ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες
χωρὶς παιδίων καὶ γυναικῶν.
39 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη
εἰς τὸ πλοῖον καὶ
ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγαδάν.

9 ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι·
καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. 10 καὶ εὐθὺς ἐμβὰς
εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

119. (111.) Die Zeichenforderung der Pharisäer.

(Zeichen am Himmel und Zeichen der Zeit.)

Matth 16 1—4

1 Καὶ προσελθόντες
οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδ-
δουκαῖοι πειράζοντες
ἐπηρώτων αὐτὸν ση-
μεῖον ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.
2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς· [ὀψίας γενο-
μένης λέγετε· εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρα-
νός· 3 καὶ πρωΐ· σή-
μερον χειμών, πυρρά-
ζει γὰρ στυγνάζων ὁ
οὐρανός. τὸ μὲν πρόσ-
ωπον τοῦ οὐρανοῦ
γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν
καιρῶν οὐ δύνασθε;]
4 γενεὰ πονηρὰ καὶ
μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι-
ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ

Matth 12 38—39 (*87. S. 68*): 38 Τότε ἀπεκρί-
θησαν αὐτῷ τινὲς τῶν
γραμματέων καὶ Φαρι-
σαίων λέγοντες· δι-
δάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ
σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς·
γενεὰ πονηρὰ καὶ
μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι-
ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ

Mark 8 11—13

11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ
Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο
συνζητεῖν αὐτῷ, ζη-
τοῦντες παρ' αὐτοῦ
σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρα-
νοῦ πειράζοντες αὐ-
τόν. 12 καὶ ἀναστε-
νάξας τῷ πνεύματι
αὐτοῦ λέγει·
τί ἡ γενεὰ
αὕτη ζητεῖ σημεῖον;
ἀμὴν λέγω ὑμῖν εἰ

Luk 11 29 (*152. S. 122*): Τῶν δὲ ὄχλων
ἐπαθροιζομένων ἤρξα-
το λέγειν·
11 16 (*149. S. 121*):
Ἕτεροι δὲ πειράζοντες
σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ
ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ.
12 54—56 (*160. S. 131*):
54 Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς
ὄχλοις· ὅταν ἴδητε νε-
φέλην ἀνατέλλουσαν
ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως
λέγετε ὅτι ὄμβρος ἔρ-
χεται, καὶ γίνεται οὕ-
τως· 55 καὶ ὅταν νότον
πνέοντα, λέγετε ὅτι
καύσων ἔσται, καὶ γί-
νεται. 56 ὑποκριταί, τὸ
πρόσωπον τῆς γῆς καὶ
τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε
δοκιμάζειν, τὸν δὲ
καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ
δοκιμάζετε;
11 29 ἡ γενεὰ αὕτη
γενεὰ πονηρά ἐστιν·
σημεῖον ζητεῖ, καὶ ση-

Mt 16 4 (12 39) = Lk 11 29: Jon 3 4.

Mt 16 1 (12 38) = Mk 8 11: Joh 6 30.

Matth 15 38 τετρακισχ.] pm ὡς B min ff¹ phil | παιδ. κ. γυν. ℵD 1 124 latt syrcur cop] γυν. κ. παιδ. BC . . min f syrsin pesch phil arm | Μαγαδάν ℵBD latt syrsin cur] Μαγδαλά(ν) LXΔ . . min phil arm aeth cop. **16** 1 οἱ Φαρ.] Φαρ. 1 33 124 . . Or | ἐπηρώτων ℵ 1 13-346 . . cop] -ησαν BCDΣ . . min verss. | 2-3 CDLΣ. 1 22 33 346 . . abe vg Diat pesch phil aeth cop] – ℵBX 13-124 157 . . syrsin cur arm Or. 4 καὶ μοιχ.] – D acff¹ff² | σημ. ἐπιζ. (αἰτεῖ B)] ζητεῖ σημεῖον Dgr bce.
Mark 8 9 ἦσαν δέ ℵBLΔ 33 cop] + οἱ φάγοντες ADN . . min latt syrr 10 ἐμβάς] αὐτὸς ἐμβ. B; ἐμβ. αὐτ. Dbik. 12 ὑμῖν] – BL.

δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
13 *καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.*

μεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

120. (112.) Gespräch vom Sauerteig.

Matth 16 5—12

5 *Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.*
6 *ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.*

Mark 8 14—21

14 *Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.*
15 *καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων· ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.*

12 1 (*154. S. 126*):

1 ***Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.***

7 *οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.*
8 *γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;*
9 *οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;*
10 *οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;*
11 *πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον*

16 *καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.*
17 *καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς· τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;*
18 *ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε καὶ οὐ μνημονεύετε·*
19 *ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, καὶ πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ· δώδεκα.*
20 *ὅτε καὶ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; καὶ λέγουσιν· ἑπτά.*
21 *καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· οὔπω συνίετε;*

Mk 8 18: Jer 5 21. Ez 12 2.

Matth 16 5 *ἄρτ. λαβ.*] *λαβ. ἄρτ.* BKΠe. 8 *ἐλάβετε* CLΣ . . min f syrr] *ἔχετε* ℵBD 13-124-346 latt arm aeth.

Mark 8 15 *ὁρᾶτε*] – D 1-118-209 565 abff²ikq tol syrsin arm. 16 *ἔχομεν*] *ἔχουσιν* B 1-209 28 565 700 cg²k; *εἶχαν* Dabiq. 17 *γνούς* BΔ i cop] + *ὁ Ἰησ.* ℵACD . . min latt syrr | *πεπ. ἔχ. τ. κ. ὑμ.*] *πεπ—ένη ἐστ. ἡ. κ. ὑμ.* D 565 aff² (*-έναι αἱ καρδίαι ὑμ.*) q syrsin. 19 *καί* ℵCDΔ 1 33 . . fg¹g² am fu syrsin arm aeth] – ABL . . min ff²k vg pesch phil cop. 20 *ὅτε καί* ℵΔ g¹g²l vg] *ὅτε* BL 565; *ὅτε δέ* ADX . . min aff²iq arm aeth; *ὅτε δὲ καὶ* CNf | *καὶ λέγ.* ℵ ak syrsin pesch] + *αὐτῷ* BCLΔ g¹g²l vg cop aeth; *οἱ δὲ εἶπον* ADX . . min; (*καὶ*) *εἶπον* Δ bcff²g¹ilq syrsin pesch phil go arm. 21 *οὔπω* ℵCLKΔ 1-118-209 127 565 . . k syrsin] *πῶς* (*οὖν*) *οὔπω* ADgr . min verss; *πῶς οὐ* BEF . min bdq cop aeth | *συνίετε*] *νοεῖτε* B; *συννοεῖτε* D.

ὑμῖν; προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 12 *τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.*

121. (113.) Der Blinde von Bethsaida. Mark 8 22—26

22 *Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.* 23 *καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.* 24 *καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας.* 25 *εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν καὶ ἀπεκατέστη καὶ ἐνέβλεπεν δηλαυγῶς ἅπαντα.* 26 *καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων· μὴ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς.*

122. (114.) Petrusbekenntnis und erste Leidensverkündigung.

Matth 16 13—23

13 *Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρίας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;* 14 *οἱ δὲ εἶπαν· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλείαν, ἕτεροι δὲ Ἱερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.*

Mark 8 27—33

27 *Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρίας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* 28 *οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες ὅτι Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι εἷς τῶν προφητῶν.* 29 *καὶ*

Luk 9 18—22

(*112. 9 10—17. S. 89*)

18 *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων· τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν εἶναι;* 19 *οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν· Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέ-*

Mk 8 22—26: Joh 9 1—7.

Matth 16 12 *τ. ζύμ. τ. Φαρ. κ. Σαδδ.* ℵ* 33 (– *κ. Σαδ.*) ff[1] syrcur] *ζύμ. τ. ἄρτων* ℵ[c]BL 157 . g[1]g[2]l vg cop aeth; *ζ. τοῦ ἄρτου* CΔK . . min cfq pesch phil; – *τ. Φαρ. κ. Σαδδ.* D 124 abeff[2] syrsin arm. 13 *τίνα* ℵB c vg cop aeth] + *με* CDL . . min it for harl (syrsin cur).

Mark 8 22 *Βηθσ.*] *Βηθανίαν* D it go. 23 *βλέπει* ℵAL . . min verss] *βλέπεις* BCD[gr]Δ 565 cop aeth syrsin (*τί βλέπεις*). 24 *ὅτι* et *ὁρῶ*] – D 1-118-209 565 700 . . latt syrr arm cop. 25 *ἐπέθ.*] *ἔθηκεν* BL | *δηλαυγ.* ℵCLΔ] *τηλ.* ABD . . min. 26 *μὴ εἰς τ. κώμ. εἰσέλθ.* ℵ] *μηδὲ . . εἰσέλθ.* BL 1-209 syrsin; *μηδενὶ εἴπῃς ἐν τῇ κώμῃ* kc (*εἰς τ. κώμην*); *μηδὲ εἰς τ. κ. εἰσέλθ. μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τ. κώμ.* ACN . . min pesch phil go aeth; *ὕπαγε εἰς τ. οἶκόν σου καὶ* (+ *ἐὰν εἰς τ. κώμ. εἰσέλθ.* bff[2]g[1]g[2] vg) *μηδενὶ* (*μηδὲν*) *εἴπῃς* (+ *εἰς τ. κώμην* D, *ἐν τ. κώμῃ* 13-69-346 28 565 iq) D min latt.

Luk 9 18 *προσευχόμ.*] – Dace syrsin cur | *συνῆσαν*] *συνήντησαν* B* 245 f; *καὶ οἱ μαθ. σὺν αὐτῷ* syrsin.

15 λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς
δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; 16 ἀπο-
κριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος
εἶπεν· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. 17 ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ· μακάριος εἶ, Σίμων
Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα
οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι ἀλλ' ὁ
πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
18 κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ
εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ
πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν
ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ
κατισχύσουσιν αὐτῆς. 19 δώσω
σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δή-
σῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδε-
μένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ
ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς.* 20 τότε διεστείλατο τοῖς
μαθηταῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν
ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.
21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰη-
σοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱε-
ροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ
παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων
καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτούς· ὑμεῖς
δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο-
κριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ·
σὺ εἶ ὁ Χριστός.

30 καὶ ἐπετίμησεν
αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσιν
περὶ αὐτοῦ.
31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν
αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ
ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιε-
ρέων καὶ τῶν γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ
τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. 32 καὶ
παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει.

στη. 20 εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὑμεῖς
δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Πέ-
τρος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ.

21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας
αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ
λέγειν τοῦτο,
22 εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ
ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιε-
ρέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

---

* Matth 18 18 (134. S. 112): *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.*

Mt 16 16: Joh 6 69. Mt 16 19 (18 18): Joh 20 23.

Matth 16 17 *τοῖς οὐρ.*] – *τοῖς* B Or Eus. 20 *διεστείλ.*] *ἐπετίμησεν* BD e syrcur. 21 *ὁ Ἰησ.* CLΣ . . min] *Ἰησοῦς* B^a D; *Ἰησ. Χρ.* ℵ*B* cop.

Mark 8 29 *ὁ Χρ.*] + *ὁ υἱὸς τ. θεοῦ (τ. ζῶντος)* ℵL 157 13-69-124-346 b pesch. 31 *μετὰ τρεῖς ἡμέρας* ℵABDgr . . hier cop] *τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ* 1-118-209 28 13-69-124 33 565 . dg¹ syrsin pesch arm aeth. 31 *ἀναστῆναι.* 32 *καὶ . . . ἐλάλει*] *ἀναστῆναι, καὶ . . . λαλήσει* syrsin; *ἀναστῆναι καὶ . . . λαλεῖν* k.

Luk 9 22 *τ. τρ. ἡμ*] *μεθ' ἡμέρας τρεῖς* D it syrsin Epiph Tert.

Matth	Mark	Luk
22 Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· ἵλεώς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.	Καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.	
23 ὁ δὲ στραφεὶς	33 ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν	
εἶπεν τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ,	Πέτρῳ καὶ λέγει· ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ,	
ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.	ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.	

123. (115.) Der Leidensweg der Jünger.

Matth 16 24—28	**Mark 8 34—9 1**	**Luk 9 23—27**
24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·	34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς·	23 Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας·
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.	ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.	εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι.
25 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.*	35 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.*	24 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.*
26 τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ	36 τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον κερδῆσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν	25 τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ

* Matth 10 38 39 (62. S. 49): 38 *Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.* 39 *ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.*

Luk 14 27 (171. S. 137): *Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής.* 17 33 (184. S. 145): *Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.*

Mt 16 25 (10 39) = Mk 8 35 = Lk 9 24 (17 33): Joh 12 25.

Matth 16 22 *ἤρξ. ἐπιτ. αὐτ. λέγ.*] *λέγει αὐτ. ἐπιτιμῶν* B 346. 26 *ὠφεληθήσεται* ℵBL min efq sah cop syrr] *ὠφελεῖται* CDΔ . . latt arm.

Mark 8 34 *ὅστις* AXΔ . . min cop pesch aeth] *εἴ τις* ℵBCDLΔ min latt syrsin Or | *ἀκολ.* C*DX . . min abfff²in vg go aeth] *ἐλθεῖν* ℵBL . min cg¹kl syrr arm. 35 *ψυχ. αὐτ.* 1°] *ἑαυτοῦ ψυχ.* B Or | *ἐμοῦ καί*] – D abi(k)n syrsin arm aeth Or. 36 *ὠφελεῖ* ℵBL anq syrsin pesch arm] *ὠφελήσει* ACD . . min bcfff²k vg phil | *ἄνθρωπον* ℵ^cB . min go] *τὸν ἄνθρ.* AC*D min; *ἄνθρωπος* ℵ*LΔΣ 1-118-209 33 69 | *κερδῆσαι—ζημιωθῆναι* ℵBL] *ἐὰν κερδήσῃ—ζημιωθῇ* ACD . . min.

Luk 9 23 *ἀρνησ.* ℵADL . Or] *ἀπαρν.* B*CX . . min | *καὶ ἀρ. τ. στ. αὐτ. καθ. ἡμ.*] – Da l | *καθ' ἡμ.*] – CXΔ min bceff²qr syrsin Or. 25 *ὠφελεῖται* AB . .] *ὠφελεῖ* ℵCD.

ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. 28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστώτων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

ψυχὴν αὐτοῦ; 37 τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 38 ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν,* ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

9 1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσίν τινες ὧδε τῶν ἑστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

ζημιωθείς;

26 ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.*

27 λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσίν τινες τῶν αὐτοῦ ἑστηκότων οἳ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

124. (116.) Die Verklärung.

Matth 17 1—8

1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.

2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

Mark 9 2—8

2 Καὶ μετὰ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,

3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι.

Luk 9 28—36

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

29 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

---

* Matth 10 33 (60. S. 48): Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Luk 12 9 (155. S. 127): Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Matth 17 1 Ἰάκ.] τὸν Ἰάκ. ℵD 33 157.
Mark 9 2 τὸν Ἰωάν.] Ἰωάν. ABN . . min. 3 ἐγένετο ℵB min] -οντο ADL . . min | λίαν ℵBCL 1-209 . dk arm] + ὡς χιών ADgr Σ . . min abfff²in vg syrsin (– λίαν) pesch phil | οἷα . . . λευκ.] – X a n syrsin; ὡς οὐ δύναταί τις λευκ. ἐπὶ τ. γῆς Dgr bi pesch.
Luk 9 28 καὶ παραλ] – καὶ ℵB 28 a b ff² g¹ l for pesch phil sah cop arm aeth.

3 καὶ ἰδοὺ ὤφθη αὐτοῖς Μωϋ-
σῆς καὶ Ἡλείας συνλαλοῦντες
μετ' αὐτοῦ.

4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ·
κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὧδε
τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ
Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν.

5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ
νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν
αὐτούς,

καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα·
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδό-
κησα· ἀκούετε αὐτοῦ. 6 καὶ
ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν
ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφο-
βήθησαν σφόδρα. 7 καὶ προσ-

4 καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἡλείας
σὺν Μωϋσεῖ, καὶ ἦσαν συνλα-
λοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ·
ῥαββεί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς
ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν
τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ
Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν.
6 οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ·
ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο.
7 καὶ
ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα
αὐτοῖς,

καὶ ἐγένετο φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης·
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός,
ἀκούετε αὐτοῦ.

30 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνε-
λάλουν αὐτῷ, οἵτινες
ἦσαν Μωϋσῆς καὶ Ἡλείας,
31 οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλε-
γον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν
ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἰερου-
σαλήμ. 32 ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ
σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι
ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ. 33 καὶ ἐγέ-
νετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐ-
τοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ
Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν·
ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς
ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκη-
νὰς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν
Μωϋσεῖ καὶ μίαν Ἡλείᾳ,
μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

34 ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος
ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίαζεν
αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν
τῷ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν
νεφέλην. 35 καὶ φωνὴ ἐγένετο
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα·
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἐκλελεγμένος,
αὐτοῦ ἀκούετε.

Mt 17 5 = Mk 9 7 = Lk 9 35: Jes 42 1. Dt 18 15.

Luk 9 32: Joh 1 14.

Matth 17 4 τρεῖς σκ.] σκ. τρ. B e | Ἡλ. μίαν] μίαν Ἡλ. BEF . . min q arm.
Luk 9 31 ἤμελλεν (ἐμ-)] μέλλει D. 34 εἰσελθ. αὐτ. ℵBL . .] ἐκείνους εἰσελθ. ADX . min verss. 35 ἐκλελ. ℵBL 1 (ἐκλεκτός) a ff²l aur gat syrsin sah cop arm] ἀγαπητός ACD Δ . . min b c e f q vg go syrcur (καὶ ὁ ἀγ. μου) pesch phil.

Matth 17

ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἁψάμε-
νος αὐτῶν εἶπεν· ἐγέρθητε
καὶ μὴ φοβεῖσθε. 8 ἐπάραν-
τες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐ-
τῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ
τὸν Ἰησοῦν μόνον.

Mark 9

8 καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμε-
νοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ
τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ'
ἑαυτῶν.

Luk 9

36 καὶ
ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν
εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ
αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ
ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.

125. (117.) Gespräch beim Abstieg.

Matth 17 9—13

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ
ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων·
μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα ἕως οὗ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἐγερ-
θῇ.

10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ λέγοντες· τί οὖν
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλείαν
δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· Ἠλείας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκατα-
στήσει πάντα.

12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
Ἠλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν
αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλησαν. οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.
13 τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

Mark 9 9—13

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα
μηδενὶ ἃ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στῇ. 10 καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυ-
τοὺς συνζητοῦντες τί ἐστιν τὸ ἐκ νε-
κρῶν ἀναστῆναι.
11 Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν
λέγοντες· ὅτι λέγουσιν οἱ Φαρισαῖοι καὶ
οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἠλείαν
δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς·
Ἠλείας ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστάνει
πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου; ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ
ἐξουθενωθῇ. 13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ
Ἠλείας ἐλήλυθεν,
καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα
ἤθελον, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

s. u. v. 37.

Mt 17 10 11 = Mk 9 11 12: Mal 3 23 24 (4 4 5). Mt 17 12 = Mk 9 13: 1 Reg 19 2 10.

Matth 17 8 τὸν Ἰησ. μόν.] αὐτὸν Ἰησ. μόν. B; Ἰησ. αὐτ. μόν. ℵ; μόνον τ. Ἰησ. D it (exc. q) vg. 9 ἐγερθ. BD] ἀναστῇ ℵCΣ . . min. 10 οἱ μαθ. ℵLZ 1 33 124 latt] + αὐτοῦ BCD . . min fq syrr. 12. 13 οὕτως . . . αὐτῶν. τότε . . . αὐτοῖς] τότε . . . αὐτοῖς. οὕτως . . . αὐτῶν D it (exc. fg^2q).

Mark 9 8 ἀλλά ACL . . sah arm] εἰ μή ℵBDNΨ 33 . verss. 9 ἀπό ℵAC . .] ἐκ BD 33. 11 οἱ Φαρ. καί ℵL cg^1g^2l vg] om ABDΨ . min verss. 12 Ἠλ. DL 1-209 28 565 latt syr-sin pesch arm aeth] + μέν ℵABC . . min cop phil go | ἐξουθενωθῇ ℵ 69] ἐξουδενηθῇ BDΨ 565; ἐξουδενωθῇ AC . .; ἐξουθενηθῇ LNΣ.

126. (118.) Heilung des epileptischen Knaben.

Matth 17 14—21

s. o. v. 9

14 *Καὶ ἐλθόντων πρὸς τὸν*
ὄχλον

προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος
γονυπετῶν αὐτὸν 15 *καὶ λέγων·*
κύριε, ἐλέησόν μου τὸν
υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κα-
κῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ
πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις
εἰς τὸ ὕδωρ.

16 *καὶ προσήνεγκα*
αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ
οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θερα-
πεῦσαι. 17 *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ*
Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος,
καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε
μεθ' ὑμῶν ἔσομαι; ἕως πότε
ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι
αὐτὸν ὧδε.

Mark 9 14—29

s. o. v. 9

14 *Καὶ ἐλθόντες πρὸς τοὺς*
μαθητὰς εἶδον ὄχλον πολὺν
περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς
συνζητοῦντας πρὸς αὐτούς.
15 *καὶ εὐθὺς πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόν-*
τες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν καὶ
προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐ-
τόν. 16 *καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς·*
τί συνζητεῖτε πρὸς αὐτούς;
17 *καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἷς ἐκ*
τοῦ ὄχλου·
διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν
υἱόν μου πρός σε, ἔχοντα
πνεῦμα ἄλαλον, 18 *καὶ ὅπου*
ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει,
καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς
ὀδόντας καὶ ξηραίνεται.

καὶ εἶπα
τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ
ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ
ἴσχυσαν. 19 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς*
αὐτοῖς λέγει· ὦ γενεὰ ἄπιστος,
ἕως πότε
πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε
ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν
πρός με. 20 *καὶ ἤνεγκαν*
αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν

Luk 9 37—43a

37 *Ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ*
κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος
πολύς.

38 *καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ*
ὄχλου ἐβόησεν λέγων·
διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπί-
βλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι
μονογενής μοί ἐστιν,
39 *καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει*
αὐτὸν καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ
σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ,
καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ
συντρῖβον αὐτόν. 40 *καὶ ἐδεή-*
θην τῶν μαθητῶν σου, ἵνα
ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυ-
νήθησαν. 41 *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ*
Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε
ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ
ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε
ὧδε τὸν υἱόν σου. 42 *ἔτι δὲ*
προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν

Mt 17 17 = Mk 9 19 = Lk 9 41: Joh 14 9.

Matth 17 15 *πάσχει* CD . . verss] *ἔχει* ℵBLZΣ. 17 *ἀποκρ. δὲ ὁ Ἰ.* BCDΣ . . min cefq vg syrsin] *τότε ἀποκρ. ὁ Ἰ.* ℵcZ for cop aeth; *ὁ δὲ ἀποκρ.* ℵ*; (*καὶ* a n) *ἀποκρ. ὁ Ἰ.* abff1ff2 g1ln am syrsin cur pesch sah.
Mark 9 18 *ῥήσσει* ℵD (*ῥα-*) k] + *αὐτόν* ABLΨ . . min verss.
Luk 9 37 *τῇ ἑξ. ἡμ.* ℵBL 1-118-131-209 13-69 q] *ἐν τῇ ἑξ.* AC . . min cf vg; *διὰ τῆς ἡμέρας* D abeff2 syrsin cur. 39 *μόγις*] *μόλις* BR min.

18 καὶ ἐπετί-
μησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ
δαιμόνιον,

καὶ ἐθεραπεύθη ὁ
παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
κατ' ἰδίαν εἶπον·
διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;
20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· διὰ τὴν

αὐτόν, τὸ πνεῦμα εὐθὺς συν-
εσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ
τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. 21 καὶ
ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ·
πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο
γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν· ἐκ
παιδιόθεν· 22 καὶ πολλάκις
καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν καὶ
εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν·
ἀλλὰ εἴ τι δύνῃ, βοήθησον
ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.
23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τὸ
εἰ δύνῃ; πάντα δυνατὰ τῷ
πιστεύοντι. 24 εὐθὺς κράξας
ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν·
πιστεύω· βοήθει μου τῇ ἀπι-
στίᾳ. 25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ὅτι ἐπισυντρέχει ὁ ὄχλος, ἐπετί-
μησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκα-
θάρτῳ λέγων αὐτῷ· τὸ ἄλαλον
καὶ κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπι-
τάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ
καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.
26 καὶ κράξας καὶ πολλὰ σπα-
ράξας ἐξῆλθεν καὶ ἐγένετο
ὡσεὶ νεκρός, ὥστε τοὺς πολ-
λοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.
27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς
χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν,
καὶ ἀνέστη.

28 Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν·
ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συν-
εσπάραξεν·

ἐπετί-
μησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύ-
ματι τῷ ἀκαθάρτῳ,

καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέ-
δωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.
43 ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες
ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

17 6 (*180. S. 143*): Εἶπεν

Mark 9 21 ὡς ℵAB (ἕως) D . . min] ἀφ' (ἐξ) οὗ CLΔΨ 13-124 346 565 latt syrr. 23 *δύνῃ* (*δύνασαι* AC . .) ℵBC*LΔΣ . . 1-118-209 k* cop aeth arm] + *πιστεῦσαι* ADXΨ . . min latt pesch phil | *τὸ εἰ δύνῃ*] – syrsin. 24 *ἔλεγεν* ℵA*BC*LΔ 28 k syrsin cop arm aeth] pm *μετὰ δακρύων* DΣ . . min latt pesch phil. 25 ὁ *ὄχλος* ℵALΨ . . min] *ὄχλ.* BCDN . . min.

ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.* [21]

29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ.

δὲ ὁ κύριος· εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.*

127. (119.) Zweite Leidensverkündigung.

Matth 17 22—23

22 Συστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·

μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.

καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Mark 9 30—32

30 Κἀκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ· 31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. 32 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα,

καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Luk 9 43b—45

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· 44 θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mk 9 30: Joh 7 1.

---

* Matth 21 21 (201. S. 163): Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

Mark 11 22—23 (201. S. 163): 22 Ἔχετε πίστιν θεοῦ. 23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὃ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.

Matth 17 20 ὀλιγοπ. ℵB 1 13-124-346 22 33 bceff¹g¹ syrcur sah cop arm aeth Or] ἀπιστίαν CDL . . min latt syrsin pesch phil. 21 – ℵB 33 eff¹ syrsin cur hier sah cop] + τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ CDL . . min latt pesch phil (= Mk 9 29). 22 συστρ. δὲ αὐτ. ℵB 1 l vg] ἀναστρ. δὲ αὐτ. C . . min ff¹; αὐτ. δὲ ἀναστρ. D it. 23 ἐγερθ.] ἀναστήσεται B min.
Mark 9 29 προσευχῇ ℵ*B k] προσευχῇ καὶ νηστείᾳ ACDL . . min abcff² vg cop sah go; νηστ. κ. προσευχῇ syrsin pesch arm aeth. 30 παρεπ. ℵAC . . min verss] ἐπορ. BDgr acf go aeth. 31 μετὰ τρ. ἡμ. ℵBCDL it cop] τῇ τρίτ. ἡμ. ANX . . min fg¹g²l vg go syrsin pesch phil arm.

128. (120.) Die Tempelsteuer. Matth 17 24—27

[24] *Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ δίδραχμα;*
[25] *λέγει· ναί. καὶ εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;* [26] *εἰπόντος δέ· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.* [27] *ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.*

129. (130.) Der Rangstreit.

Matth 18 1—5

[1] *Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;*

23 [11] *Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.**
(210. S. 173)

[2] *καὶ προσκαλεσάμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ*

Mark 9 33—37

[33] *Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς· τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε;* [34] *οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων.* [35] *καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς· εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.** [36] *καὶ λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ*

Luk 9 46—48

[46] *Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.* [47] *ὁ δὲ Ἰησοῦς εἰδὼς τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν,*

*s. 9 48 b**

ἐπιλαβόμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ

---

*Matth 20 26 27 (192. S. 154): [26] *Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος,* [27] *καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος.*

Mark 10 43 44 (192. S. 154): [43] *Οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ᾽ ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος,* [44] *καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.*

Luk 22 26 (237 b. S. 194): *Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν.*

Mt 17 24: Ex 30 13.

Mt 18 3: Joh 3 3 5.

Matth 17 [25] *εἰσελθόντα* ℵ*] *ἐλθόντα* B 1 bn aeth; *εἰσελθόντι* D ff²; *ὅτε εἰσῆλθεν* C(*ἦλθον*)LΣ . . min verss. [27] *σκανδαλίζωμεν* ℵLZ] *-σωμεν* BDΣ . . min. **18** [1] *ἐκείνῃ* ℵD . . min verss] + *δέ* BM cop | *ὥρᾳ* ℵBD . . min fq vg sah cop pesch phil] *ἡμέρᾳ* 1 33 it syrsin cur arm.
Mark 9 [34] *ἐν τῇ ὁδῷ*] – ADΔ abfiq syrsin go. [35] *καὶ λέγει . . . διάκονος*] – D k.
Luk 9 [47] *εἰδώς* ℵB . . min syrr arm aeth] *ἰδών* ACD . . min latt go cop Or | *παιδίου* ℵAL .] *παιδίον* BCD 28 565 . . | *αὐτό*] – D abeff²lqr.

Matth 18

ἐν μέσῳ αὐτῶν 3 καὶ εἶπεν·

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.*

5 καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἓν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.**

Mark 9

ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς·

10 15 (188. S. 148): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

37 ὃς ἂν ἓν τῶν παιδίων τούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.**

s. 9 35 b.

Luk 9

παρ' ἑαυτῷ, 48 καὶ εἶπεν αὐτοῖς·

18 17 (188. S. 148): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με·** ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας.

130. (122.) Der fremde Exorzist.

Mark 9 38—41

38 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν.

Luk 9 49—50

49 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

---

* Matth 23 12 (210. S. 173): Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Luk 14 11 (169. S. 136): Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Luk 18 14 (186. S. 146): Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

** Matth 10 40 (63. S. 50): Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. *Vgl. auch Luk 10 16 (139. S. 116)*

Mk 9 37 (= Mt 10 40) = Lk 9 48: Joh 12 44. 13 20.

Mark 9 37 ἕν] – DXΓ 124 . (k); ἐκ 13-69-346 565 bcff²iq | τ. παιδ. τούτ. ℵCΔ min sah] τ. τοιούτ. παιδ. ABD . . min latt Or. | δέχηται ℵBL acfg²q] δέξηται ACD . . min bff²ikl vg. 38 Ἰωάννης ℵBΔ k cop pesch] + λέγων AL . . min flq verss; καὶ λέγει D 13-69-346 28 565 bcff²i | ὃς οὐκ ἀκ. ἡμ. (μεθ' ἡμῶν D ak) ADX . min latt phil arm go] – ℵBCLΔ 346 f cop syrsin pesch aeth | ἐκωλύομεν ℵBDgrLΔ 1-209] -σαμεν ACΣ . . min latt | ἠκολ. ℵBΔ] ἀκολουθεῖ ACL 118 syrsin | ὅτι . . . ἡμῖν] – DX min abkff² vg arm.
Luk 9 48 ἐστίν ℵBC . 1-118-131-209 33 latt syrsin go cop] ἔσται ADΔ . . min eq pesch phil. 49 ὁ Ἰωάν.] Ἰωάν. BD min | ἐπί ACD . . min] ἐν ℵBLΞ min latt | ἐκωλύσαμεν ACD . . min cfg²q vg] -ομεν ℵBLΞ abel.

Acta Philippi c. 34 zu Mt 18 3: Ἐὰν μὴ ποιήσητε ὑμῶν τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω (καὶ τὰ ἄνω εἰς τὰ κάτω καὶ τὰ δεξιὰ εἰς τὰ ἀριστερὰ) καὶ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν μου (τῶν οὐρανῶν).

Mark 9	Luk 9
39 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· μὴ κωλύετε αὐτόν· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με·	50 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν Ἰησοῦς· μὴ κωλύετε·
40 ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.* 41 ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.**	ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.* (137. 9 51—56. S. 114)

131. (123.) Vom Ärgernis.

Matth 18 6—9	Mark 9 42—48	
6 Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. 7 οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.	42 Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.	17 1—2 (178. S. 142): 1 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται· 2 λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἕνα.

Matth 18	Mark 9
8 Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.	43 Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν ἐστίν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν. ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [44] 45 καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν·

* Matth 12 30 (86. S. 67) = Luk 11 23 (149. S. 122): Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

** Matth 10 42 (63 S. 50): Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Matth 18 7 ἐστίν ℵD . . min] – BL 1 33 . . verss. 8 κυλλ. ἢ χωλ. ℵB 157 latt pesch] χωλ. ἢ κυλλ. DL . . eq syrsin cur phil sah cop arm aeth Or.

Mark 9 40 ἡμῶν (bis) ℵBCΔ 1-209 13-69 . . k syrsin arm cop sah] ὑμῶν ADN . . min latt pesch go. 41 μου ℵ*D . . min latt cop go aeth] – ABCL 1 238 435 . . syrsin pesch phil arm. 42 πιστευόντων ℵΔ bff²ik* cop] πίστιν ἐχόντων C*Da; + εἰς ἐμέ ABLΣ . . min cfg¹g²lq vg syrsin pesch sah arm go. 43 σκανδαλίσῃ ℵBLΔ] -ζῃ ACD . . min ¦ εἰς τ. γέενναν] – 1-118-209 28 435 syrsin ¦ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβ.] ὅπου ἐστὶν τ. π. τ. ἄ. D bcff²ik; – LΔ 240 244 255 pesch. 44. 46 – ℵBCLΔ 1-118-209 28 565 k syrsin cop sah arm] + ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται ADX . . min latt pesch phil.

[9] *καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.**

καλόν ἐστίν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. [46] [47] *καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σέ ἐστιν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν,** [48] ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

132. (124.) Vom Salz. Mark 9 49—50

5 13 (*20. S. 24*): *Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλα τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.*

[49] *Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται.* [50] *Καλὸν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ τὸ ἅλα ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;*

ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.
(*187. 10 1—12. S. 146*).

14 34—35 (*171. S. 138*): [34] *Καλὸν οὖν τὸ ἅλα· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;* [35] *οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.*

133. (125.) Die Rettung des Verlorenen. Matth 18 10—14

[10] *Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.* [11]
[12] *Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ*

15 3—7 (*172. S. 138*): [3] *Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων·*
[4] *τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ*

* Matth 5 29—30 (23. S. 25f.): [29] *Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.* [30] *καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.*

Mk 9 48: Jes 66 24. 9 49: Lev 2 13.

Matth 18 [10] *ἐν οὐρανοῖς* 1° ℵDL . . min verss | *ἐν τῷ οὐρανῷ* B 33 (– *τῷ*); – ΓΣ . . 1 13 22 . eff[1] sah syrsin pesch Or al. [11] – ℵBL 1 13 33 eff[1] syrsin hier sah cop Or Hil Eus] *ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τ. ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός* (= Lk 19 10) DX . . min latt syrcur pesch phil arm aeth.
Mark 9 [49] *πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται* ℵBLΔ 1-118-209 565 al syrsin sah] *πᾶσα γὰρ θυσία ἁλὶ ἁλισθ.* D 64 65 a (– *γάρ*) bcff[2]i tol; *πᾶσα γὰρ οὐσία ἀναλωθήσεται* Ψk; *πᾶς γ. πυρὶ ἁλισθ. καὶ πᾶσα θυσ. ἁλὶ ἁλισθ.* ACN . . min g[2] vg pesch phil aeth go.

ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; 13 καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ αὐτό; 5 καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, 6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συνκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συνχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. 7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσιν μετανοίας.

134. (126.) Bruderpflichten. Matth 18 15—20

15 Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

17 3 (*179. S. 142*): 3 *Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.*

16 ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. 17 ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

18 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.*

19 Πάλιν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσουσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. 20 οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Matth 16 19 (122. S. 100): *Δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.*

Mt 18 16: Dt 19 15.

Mt 18 18 (= 16 19): Joh 20 23.

Matth 18 12 *ἀφεὶς . . . πορευθείς* ℵXΣ . . min q syrr] *ἀφήσει* (*ἀφίησιν* D ff1 vg) . . . *καὶ πορευθεὶς* (*πορευόμενος* D) BDL 124-346 157 latt arm aeth. 14 *ὑμῶν* ℵD(*ἡμῶν*)L . . min latt syrcur pesch] *μοῦ* BΓΣ . . min syrsin sah cop arm. 15 *ἁμαρτήσῃ* ℵB 1 22 234 sah Or] + *εἰς σέ* D . . min latt syrr arm cop Hil Lcf. 16 *σεαυτοῦ*] *σοῦ* BD . . min. 19 *πάλιν* ℵDΣ . 1 . . ff2l vg cop arm Or] + *ἀμήν* BX . . min it syrsin cur sah | *συμφωνήσουσιν* ℵDΣ . . 33 .] -*ωσιν* BX min Or. 20 D syrsin Clem-Al *οὐκ εἴσιν γὰρ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, παρ' οἷς οὐκ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.*

Zu Mt 18 20: [*Λέγ*]*ει* [*Ἰησοῦς· ὅπ*]*ου ἐὰν ὦσιν . . . ε . . . θ(?)εοὶ καὶ . . πο(?) . . ε*[*ἷς*] *ἐστὶν μόνος . . ἐγώ εἰμι μετ' αὐτ*[*οῦ*]. *ἔγει*[*ρ*]*ον τὸν λίθον, κἀκεῖ εὑρήσεις με, σχίσον τὸ ξύλον, κἀγὼ ἐκεῖ εἰμι.* Oxyrhynchus I Nr. 4.

135. (127.) Von der Versöhnlichkeit. Matth 18 21—22

21 *Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν*
αὐτῷ· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ
ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως
ἑπτάκις; 22 *λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω*
σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις
ἑπτά.

17 4 (*179. S. 142*): 4 *Καὶ ἐὰν ἑπτάκις*
τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις
ἐπιστρέψῃ πρός σε λέγων· μετανοῶ,
ἀφήσεις αὐτῷ.

136. (128.) Das Gleichnis vom Schalksknecht. Matth 18 23—35

23 *Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς*
ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24 *ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ*
συναίρειν, προσηνέχθη εἷς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 *μὴ ἔχοντος*
δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα
καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 *πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος*
ἐκεῖνος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω
σοι. 27 *σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ*
τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. 28 *ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν*
συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν
ἔπνιγεν λέγων· ἀπόδος εἴ τι ὀφείλεις. 29 *πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ*
παρεκάλει αὐτὸν λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 *ὁ δὲ*
οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδῷ τὸ ὀφειλό-
μενον. 31 *ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γινόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα*
καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 *τότε*
προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν
ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· 33 *οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι*
τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σὲ ἠλέησα; 34 *καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ*
παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.
35 *οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος*
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

(*187. 19 1—12 S. 146*)

Matth 18 21 *εἰς ἐμὲ ὁ ἀδ. μου*] *ὁ ἀδ. μου εἰς ἐ.* B 69-124-346. 24 *προσηνέχθη*] *προσ-ήχθη* BD Or. 25 *εἶχεν*] *ἔχει* B 1 124 . Or. 26 *ἐκεῖνος* DLΔΣ 33 . latt syrr cop aeth] – ℵB . . min q sah arm. 27 *ἐκείνου*] – B 1-118-209 124. 31 *οἱ σύνδ. αὐτ.*] *αὐτ. οἱ σύνδ.* B | *γινόμ.* DL min] *γενόμ.* ℵ*BCΣ . . 34 *αὐτῷ*] – BD 124 . . latt syrr.

Ev. sec. Hebr. zu Mt 18 21 22 (Luk 17 3 4): Si peccaverit (inquit) frater tuus in verbo et satis tibi fecerit, septies in die suscipe eum. Dixit illi Simon, discipulus eius: Septies in die? respondit dominus et dixit ei: Etiam ego dico tibi, usque septuagies septies; etenim in prophetis quoque, postquam uncti sunt spiritu sancto, inventus est sermo peccati. Hieron., adv. Pelag. III 2.

Τὸ Ἰουδαϊκὸν ἑξῆς ἔχει μετὰ τὸ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· καὶ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις μετὰ τὸ χρισθῆναι αὐτοὺς ἐν πνεύματι ἁγίῳ εὑρίσκετο ἐν αὐτοῖς λόγος ἁμαρτίας. Cod. ev. 566.

II. Der lukanische Reisebericht.

Luk 9 51—18 14

137. (129.) Die Samariterherberge. Luk 9 51—56

(130. 9 49—50. S. 110)

[51] Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ,
καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήρισεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ.
[52] καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον
εἰς πόλιν Σαμαριτῶν ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ· [53] καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἰερουσαλήμ. [54] ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; [55] στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς. [56] καὶ ἐπο-
ρεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

138. (130.) Verschiedene Nachfolger. Luk 9 57—62

8 19—22 *(49. S. 37)*:

[19] Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολουθήσω
σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. [20] καὶ λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
σκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

[21] Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν εἶπεν αὐτῷ·
κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελ-
θεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.
[22] ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι,
καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυ-
τῶν νεκρούς.

[57] Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ
ὁδῷ εἶπέν τις πρὸς αὐτόν· ἀκολουθήσω
σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. [58] καὶ εἶπεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
σκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
[59] εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολούθει μοι.
ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελ-
θόντι θάψαι τὸν πατέρα μου.
[60] εἶπεν δὲ αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θά-
ψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν
διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. [61] εἶπεν
δὲ καὶ ἕτερος· ἀκολουθήσω σοι, κύριε·
πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς
εἰς τὸν οἶκόν μου. [62] εἶπεν δὲ πρὸς αὐ-

9 54: 2 Reg 1 10 12.

Luk 9 [51] πρόσωπ. αὐτοῦ] – αὐτοῦ BLΞ 1-118-209 239 c. [52] πόλιν ℵ* Γ Δ min latt syrsin Tert] κώμην ABDLΞ . . min c cop syrr go ‖ ὥστε ACD . . min efg¹ vg cop syrr] ὡς ℵB abelq. [54] αὐτούς ℵBLΞ 71 157 700 elg¹g² vg syrsin cur arm] + ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησεν ACDX . . min abcfq cop pesch phil go aeth Bas Chr. [55] αὐτοῖς ℵABC LXΞ . 28 33 71 157 579 . g¹l fu gat syrsin Cyr Bas Hier] + καὶ εἶπεν· οὐκ οἴδατε, οἵου (ποίου D) πνεύματός ἐστε (ὑμεῖς) DFʷKMΠ . . min latt syrcur pesch phil. [56] in. ὁ (γὰρ) υἱὸς τ. ἀνθρ. οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων (– c e r vg syrcur pesch) ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι (= 19 10. 194. S. 156) FʷKMΠ . . min abcef vg syrcur pesch phil cop arm. [59] ἐπίτρεψον BDV 57 syrsin Or] pm κύριε ℵACL . . min verss.

τὸν ὁ Ἰησοῦς· οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

139. (131.) Die Aussendung der Siebzig. Luk 10 1–16

9 37–38. 10 7–16. 40 (*58. S. 44 f.*):

9 37 *Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.*

10 16 *Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.*

vgl. Mark 6 6–11 = Luk 9 1–5 109. S. 84 f.

1 *Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.* 2 *ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλῃ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.* 3 *ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.*

9 *Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.*

10 a *μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον·*

11 *εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.* 12 *εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν.* 13 *καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.*

10 b *ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.*

7 *πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.* 8 *ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.*

14 *καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ*

4 *μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα· μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.*

5 *εἰς ἣν δ' ἂν εἰσέλθητε οἰκίαν, πρῶτον λέγετε· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.*

6 *καὶ ἐὰν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαήσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.* 7 *ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.* 8 *καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν* 9 *καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς καὶ λέγετε αὐτοῖς· ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.* 10 *εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθητε*

---

10 2 (= Mt 9 37): Joh 4 35.

9 62 *αὐτοῦ*] – B 1-131-209 . abq arm Or Bas Cyr | *ἐπιβαλὼν . . . ὀπίσω*] *εἰς τὰ ὀπίσω*
βλέπων καὶ ἐπιβάλλων τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον D abceq Clem-Al Cyp. **10** 1 *καὶ ἑτέρ.*]
ἑτέρ. BLΞ 33 579 cop syrsin pesch aeth | *ἑβδομήκ.* ℵACLΞ . . min bfq cop pesch phil hier
go Irint Tert Eus] *ἑβδομ. δύο* BDMR ace g1g2l vg syrsin cur arm Epiph | *δύο*]
+ *δύο* BKΠ 13-69-346 . . syrr | *αὐτός*] – D it syrr. 4 *μηδένα* ℵ*Λ* 28 33] *καὶ μηδ.*
ABC . . min verss 6 *ᾖ ἐκεῖ*] *ἐκεῖ ᾖ* B 433 latt Or.

ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν ἐκ τῶν ποδῶν ὑμῶν.

15 *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.*

11 21—23 (*66. S. 52*): 21 *Οὐαί σοι Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,*
πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. 22 *πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν.* 23 *καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.*

10 40 *Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.**

καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἴπατε· 11 *καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.* 12 *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.*

13 *Οὐαί σοι Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.* 14 *πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν.* 15 *καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.* 16 *Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.**

140. (132.) Die Rückkehr der Siebzig. Luk 10 17—20

Vgl. 16 17 18. S. 222

17 *Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου**.* 18 *εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.* 19 *ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει.* 20 *πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐνγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.*

* Vgl. Matth 18 5 = Mark 9 37 = Luk 9 48 (129. S. 109).
** Vgl. Mark 6 30 = Luk 9 10 (112. S. 87).

10 16: Joh 5 23 15 23. 10 18: Joh 12 31.

12 *δέ* ℵDMΞ min afq cop] – ABC . . min bcei vg go syrr arm aeth. 15 *μὴ—ὑψωθήσῃ* ℵBDLΞ 579 abeil syrsin cur cop aeth] *ἡ—ὑψωθεῖσα* ACNX . . min cfg[1]q vg go pesch phil | *ᾅδ.*] *τοῦ ᾅδου* BL 157. | *καταβιβασθήσῃ* ℵACL . . min latt pesch phil go cop arm] *καταβήσῃ* BD 579 syrsin cur aeth. 16 *καὶ ὁ ἀθετῶν . . ἀποστείλαντά με*] *καὶ ὁ ἀθ. ὑμ. ἐμὲ ἀθ καὶ τ. ἀποστ. με* e Ir Cyp; *καὶ ὁ ἀθ. ὑμ. ἐμὲ ἀθ.· ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων, ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με* D ilr; *καὶ ὁ ἀθετ. . . ἀποστ. με καὶ ὁ ἀκ. ἐμοῦ ἀκ. τοῦ ἀποστ. με* Emg 13-124-346 ab syrcur phil arm; *καὶ ὁ ἀθετ. ὑμᾶς, ἀθετεῖ τὸν ἀποστ. με καὶ ὁ ἀκ. ἐμ. ἀκ. τ. ἀποστ. με* syrsin. 17 *ἑβδομ.*] *ἑβδομ. δύο* BD aceg[1]g[2]l vg syrsin arm. 18 *ὡς ἀστρ. ἐκ τ. οὐρ.*] *ἐκ τ. οὐρ. ὡς ἀστρ.* B 238 579 cop Or. 19 *δέδωκα* ℵBCLX 1 . latt patr] *δίδωμι* ADN . min c syrr Iust Ir | *ἀδικήσει* ℵAD . 1 13 33 . . Or] *-ήσῃ* BCNX . . min. 20 *πνεύματα*] *δαιμόνια* D 1-131-209 157 565 ef syrsin cur Or. al.

141. (133.) Jubelruf. Luk 10 21—22

11 25—27 (*61. S. 52 f.*):
25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομο-
λογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρα-
νοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ
σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
αὐτὰ νηπίοις· 26 ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι
οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.
27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πα-
τρός μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν
πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκα-
λύψαι.

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο ἐν
τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν· ἐξομο-
λογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρα-
νοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ
σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
αὐτὰ νηπίοις· ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι
οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.
22 καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν·
πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πα-
τρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν
ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ
πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκα-
λύψαι.

142. (134.) Selige Augenzeugen. Luk 10 23—24

13 16—17 (*92. S. 72*):
16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι
ἀκούουσιν. 17 ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ
οὐκ ἴδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ
οὐκ ἤκουσαν.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς
κατ' ἰδίαν εἶπεν· μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. 24 λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ
οὐκ ἴδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ
οὐκ ἤκουσαν.

143. (135.) Die Frage nach dem großen Gebot. Luk 10 25—28

22 34—40 (*208. S. 171*):
34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκού-
σαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς
Σαδδουκαίους, συνήχθη-
σαν ἐπὶ τὸ αὐτό, 35 καὶ
ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν
νομικὸς πειράζων αὐτόν·
36 διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ

12 28—31 (*208. S. 171*):
28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν
γραμματέων, ἀκούσας αὐ-
τῶν συνζητούντων, ἰδὼν ὅτι
καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς,
ἐπηρώτησεν αὐτόν·
ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη

25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις
ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν
λέγων· διδάσκαλε, τί ποιή-

---

10 22: Joh 10 15.

---

21 ἐν τῷ πνεύμ. ℵDΞ 33 it syrr cop Clem] τῷ πνεύμ. ABC . . min fg¹ vg go | ἐγέν εὐδ. ℵAD . min verss] εὐδ. ἐγέν. BC*LXΞ 1 33 579 bceff²lq Clem Eus 22 καὶ στρ. . . καὶ εἶπεν] – ℵBDL 1-118-131-209 13-69 22 33 579 abefg¹g² vg syrsin cur cop arm | καὶ οὐδεὶς γινώσκει κτλ] οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ (οὐδὲ) τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ καὶ οἷς (ᾧ) ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ (βούληται ἀποκαλύψαι) Marc, Just, Clem-Hom, s. zu Matth 11 27. 23 κατ' ἰδίαν] – D latt syrsin cur.

μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; 37 *ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ·*

ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. 38 *αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.* 39 *δευτέρα ὁμοία αὐτῇ.* ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 40 *ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.*

πάντων; 29 *ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρώτη ἐστίν·* ἄκουε Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστιν, 30 καὶ

ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.
31 *δευτέρα αὕτη·* ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. *μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.*

σας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 26 *ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;* 27 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·* ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,

καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 28 *εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.*

144. (136.) Das Gleichnis vom barmherzigen Samariter. Luk 10 29—37

29 *Ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστίν*
μου πλησίον; 30 *ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ*
Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱερειχὼ καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ
πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ. 31 *κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς*
τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. 32 *ὁμοίως δὲ*
καὶ Λευείτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.
33 *Σαμαρίτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ᾽ αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη* 34 *καὶ*
προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβά-
σας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοκῖον καὶ ἐπεμελήθη
αὐτοῦ. 35 *καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοκεῖ καὶ*
εἶπεν· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσῃς ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχε-
σθαί με ἀποδώσω σοι. 36 *τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι*
τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; 37 *ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ.*
εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

---

10 27: Dt 6 5. Lev 19 18.   10 28: Lev 18 5.

27 *θεόν σου*] *θεόν* BH. | *ἐξ ὅλ. τ. καρδ. σ.*] *ἐξ ὅλ. καρδ.* BΞ; *ἐν ὅλῃ (τῇ) καρδίᾳ* D 1-131-209 157 it aeth | *καὶ ἐν ὅλ. τ διαν. σου*] – DΓ it Clem-Al. 31 *ἐν τῇ ὁδ.*] *τῇ ὁδ.* B 1 579 filq vg. 32 *γενόμενος*] – ℵ^c (ℵ* – v. 32) BLXΞ 1-118-131-209 33 700 syrsin cop arm aeth | *ἐλθών*] – D min. b ff¹g¹g²il vg syrcur Chr; *γενόμ. . . . ἐλθὼν καὶ*] – e. 35 *δύο δην. ἔδ.*] *δην. δύο ἔδ.* D ce; *ἔδ. δύο δην.* B arm.

145. (137.) Maria und Martha. Luk 10 38—42

38 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην
τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν. 39 καὶ
τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαριάμ, ἣ καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας
τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ· 40 ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν
διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν· κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην
με κατέλιπεν διακονεῖν; εἰπὸν οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντιλάβηται. 41 ἀποκρι-
θεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ
πολλά, 42 ἑνὸς δέ ἐστιν χρεία· Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις
οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

146. (138.) Das Unser Vater. Luk 11 1—4

6 9—13 (*30. S. 28f.*) 9 Οὕτως οὖν προσ-
εύχεσθε ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ
θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·
11 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς
ἡμῖν σήμερον· 12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφει-
λήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· 13 καὶ μὴ εἰσενέγ-
κῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν
τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο,
εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν·
κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς
καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ. 2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν προσ-
εύχησθε, λέγετε· πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ
ὄνομά σου· ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·
3 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου
ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· 4 καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφί-
ομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ
εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

10 38 39: Joh 11 1.

38 ἐγέν. δὲ ἐν τ. πορ. αὐτ. κ. αὐτ. ACDΔ . . min latt pesch phil arm aeth] ἐν δὲ τῷ πορ. αὐτοὺς αὐτὸς ℵBLΞ 33 syrsin cur cop | εἰς τ. οἰκ. ℵCLΞ 33] εἰς τ. οἶκον αὐτῆς AD(–αὐτ.)Δ . . min latt; – B. 39 ἣ καὶ ABC . . min] – ἣ ℵ*LΞ; – καί D a e. 40 κατέλιπεν ℵD . . min] -λειπεν ABC . . min. 41. 42 Μάρθα Μάρθα, μερ. κ. θορυβ. (τυρβάζῃ AP . . min) π. πολ., ἑν. δέ ἐστ. χρ, Μαρία γὰρ τ. ἀγ. κτλ] Μάρθα Μάρθα (+ θορυβάζῃ D; + μεριμν. κ. θορυβ. c), Μαριὰμ (Μαρία) τ. ἀγ. κτλ. D abceff^{2}ilr syrsin. 42 ἑνὸς δέ ἐστ. χρ. AC . . min fg^{1}q vg syrcur pesch phil^{txt} Bas Chr Aug] ὀλίγων δέ ἐστ. χρ. (B χρ. ἐστ) ἢ ἑνός ℵBL 1 33 579 cop phil^{mg} aeth Or | Μαρία (-ιάμ B 1) γάρ ℵBLΔ 1 69 157 Bas] M. δέ ACPA . . min fg^{1}q cop pesch phil Clem.; Μαρία (-ιάμ) D latt syrsin. **11** 2 πάτερ ℵBL (ἡμῶν) 1 22 130 346 vg syrsin arm] + ἡμῶν ὁ ἐν τ. οὐρ. ACD . . min it per harl syrcur pesch phil aeth. | ἁγιασθ. τ. ὄν. σου] – Marc.; + ἐλθ. τὸ ἅγιον πνεῦμα σου (ἐφ' ἡμᾶς) καὶ καθαρισάτω ἡμᾶς 700 Marc Greg-Nyss Maxim-Conf | ἐλθ. ἡ βασ. σου] – 700 Greg-Nyss Maxim-Conf; + γενηθήτω τὸ θέλ. σ. ὡς ἐν οὐρ. κ. ἐπὶ (τῆς) γ. ℵACD . . min it per tol pesch phil. 3 ἡμῶν] σου Marc; – syrsin | δίδου] δός ℵD min Or Cyr^{luc} | τὸ καθ' ἡμ.] σήμερον D min it (exc. g^{2}q) vg phil aeth. 4 τὰς ἁμαρτ.] τὰ ὀφειλήματα D 131 bcff^2 per tol | καὶ γὰρ αὐτοί] ὡς καὶ αὐτοί ℵiq; ὡς καὶ ἡμεῖς Dbcfff^{2}l syrcur | παντὶ ὀφ. ἡμῖν] τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν D bcfff^{2}lr | πειρασμόν ℵBL min vg syrsin arm] + ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ACD . . min it cop syrcur pesch phil.

147. (139.) Gleichnis vom bittenden Freund. Luk 11 5—8

5 *Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ· φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους,* 6 *ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.* 7 *κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ· μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.* 8 *λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διά γε τὴν ἀναιδίαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.*

148. (140.) Von der Gebetserhörung. Luk 11 9—13

7 7—11 (*38. S. 32*) 7 *Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.* 8 *πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.*

9 *ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;* 10 *ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσει, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;*

11 *εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.*

9 *Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν.* 10 *πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιχθήσεται.* 11 *τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;* 12 *ἢ καὶ αἰτήσει ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;* 13 *εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.*

149. (141.) Jesu Verteidigungsrede gegen den Vorwurf des Teufelsbündnisses. Luk 11 14—23

12 22—30 (*85. 86. S. 65f.*): 22 *Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν.* 23 *καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μήτι οὗτός ἐστιν*

14 *Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι·*

---

9 *ἀνοιχθ* DEF . . min] *ἀνοιγ.* ℵABL . . min   10 *ἀνοιχθήσεται* AEFΔ . .] *ἀνοιγήσ.* ℵCL . min; *ἀνοίγεται* BDgr syrr.   11 *τίνα* ABΔ . . min bff^{2}ilq syrsin] *τίς* ℵDLX 33 157 . c vg Or | *τὸν πατ*] – b syrsin cur | *ὁ υἱός*] – ℵL 157 c vg. | *ἄρτον . . . ἢ καὶ*] – B ff^{2}il syrsin sah arm Or.   12 *μή*] – BL sah   13 *ὁ ἐξ οὐρ.*] – *ὁ* ℵLX 33 verss | *πνεῦμα ἅγ.*] *πν. ἀγαθόν* L min vg; *ἀγαθὸν δόμα* D a^{2}bcff^{2}ilr Or; *ἀγαθά* syrsin.   14 *καὶ αὐτὸ ἦν*] – ℵABL 1-118-131 209 al syrcur cop arm aeth

ὁ υἱὸς Δαυείδ; 24 οἱ δὲ
Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶ-
πον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει
τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ
Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν
δαιμονίων.*

25 Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμή-
σεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα
καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται,
καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς
οὐ σταθήσεται.

26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν
σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυ-
τὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν
σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐ-
τοῦ;

27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βε-
ελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαι-
μόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι
ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐ-
τοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.
28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 Ἢ πῶς δύναταί τις
εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν
τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη
αὐτοῦ ἁρπάσαι, ἐὰν μὴ
πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν,
καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσῃ;

3 22—27 (*85. 86. S. 65 f.*):
22 Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατα-
βάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζε-
βοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ
ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*
23 Καὶ προσκαλεσάμενος
αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλε-
γεν αὐτοῖς· πῶς δύναται
σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλ-
λειν; 24 καὶ ἐὰν βασιλεία
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ
δύναται σταθῆναι ἡ βασι-
λεία ἐκείνη. 25 καὶ ἐὰν οἰκία
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ
δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη
σταθῆναι. 26 καὶ εἰ ὁ σα-
τανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτόν,
ἐμερίσθη καὶ οὐ δύναται
στῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

27 Ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ
εἰσελθὼν τὰ σκεύη αὐτοῦ
διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον
τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον·
ἐν Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν
δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαι-
μόνια·* 16 ἕτεροι δὲ πειρά-
ζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ
ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ.** 17 αὐ-
τὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ δια-
νοήματα εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα
ἐφ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται,
καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

18 εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς
ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη,
πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία
αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζε-
βοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαι-
μόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βε-
ελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαι-
μόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι
ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐ-
τοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.
20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ.
21 Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθω-
πλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυ-
τοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· 22 ἐπὰν
δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελ-
θὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν

* Matth 9 32—34 (57. S. 43): 32 *Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. 33 καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

** Vgl. Matth 12 38 (87. S. 68) und Matth 16 1 = Mark 8 11 (119. S. 97); s. zu Luk 11 29 (S. 123).

17 διαμερ. ἐφ. ἑαυτ. ℵADL 33 124. syrsin cur pesch cop] ἐφ' ἑαυτ. διαμ. (μερισθ.) BCNΔ . . min latt phil. 19 αὐτ. κριτ. ἔσ. ὑμ. ℵbfilq] αὐτ κρ. ὑμ. ἔσ ALKMΠ . min a²ff² vg; αὐτ. κριτ. ὑμ. ἔσ. BD c; κριτ. ὑμ. αὐτ. ἔσ. EFΔ . . min. 20 εἰ δὲ . . . ἐκβάλλω] εἰ δὲ ἐγὼ . . . ἐκβ. DN min c cop aeth; εἰ δὲ . . . ἐγὼ ἐκβ. BCLR 33 69-124-346 579 ff²l phil.

30 ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει.

vgl. Mark 9 40 = Luk 9 50 S. 110

πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. 23 ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει.

150. (142.) Spruch vom Rückfall. Luk 11 24—26

12 43—45 (*88. S. 69*): 43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὑρίσκει. 44 τότε λέγει· εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 45 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. 25 καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 26 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ ἑπτά, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

151. (143.) Seligpreisung der Mutter Jesu. Luk 11 27—28

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας·
28 αὐτὸς δὲ εἶπεν· μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.

152. (144.) Erklärung wider die Wundersucht. Luk 11 29—32

12 38—42 (*87. S. 68*): 38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται

29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν· *cf. 11 16* ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστιν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται

29 f.: Jon 3 4.

24 *λέγει* ℵ*AC . . min latt syrsin cur] *τότε λέγει* ℵcBLXΞ 33 157 579 bl cop phil. 25 *εὑρίσκει*] + *σχολάζοντα* ℵBCLRΓ 1-118-131-209 13-69-124-346 . . f l cop phil. 26 *ἐκεῖ*] – D 33 122 it.

*αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ
προφήτου*. 40 ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν
τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ
τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέ-
ρας καὶ τρεῖς νύκτας.
42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν
περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶ-
νος ὧδε.
41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσον-
ται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενό-
ησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ
ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.*

αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.
30 καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευείταις σημεῖον,
οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.
31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ
κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν
περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶ-
νος ὧδε. 32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσον-
ται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενό-
ησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ
ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.*

153. (145.) Vom Licht. Luk 11 33—36

5 15 (*20. S. 24*): *Οὐδὲ καίουσιν λύχνον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ
τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς
ἐν τῇ οἰκίᾳ.***

6 22 23 (*33. S. 30*): *22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν ᾖ ὁ ὀφθαλμός σου
ἁπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν
ἔσται· 23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν
ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος
ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.*

*33 Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν
τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ
τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ
φέγγος βλέπωσιν.**
34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν
ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου
ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν
ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά
σου σκοτεινόν. 35 σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς*

* Matth 16 1 2 4 (119. S. 97): 1 *Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτων αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· 4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.*

Mark 8 11 12 (119. S. 97): 11 *Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πειράζοντες αὐτόν. 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑμῖν εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.*

** Vgl. auch 94. Mark 4 21 = Luk 8 16 S. 73.

31: 1 Reg 10 1 ff. 32: Jon 3 5.

30 *Ἰωνᾶς*] *ὁ Ἰων.* BΔ 251 al. 32] − D. 33 *οὐδὲ ὑπὸ τ. μόδ.*] − LΓΞ 1-118-131-209 69 700 syrsin. | *φέγγος* ALΓ . min] *φῶς* ℵBCD min. 35 *σκόπει . . . ἐστιν*] *εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον* (= Mt 6 23b) D abeff²ir.

τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. [36] *εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.*

154. (146.) Rede gegen den Pharisäismus. Luk 11 37 — 12 1

23 (*210. S. 172 f.*): [25] *Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.* [26] *Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν.*

[23] *οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφεῖναι.*

[6] *φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς* [7] *καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς*** *καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββεί.*

[37] *Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἐρωτᾷ αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀριστήσῃ παρ᾽ αὐτῷ· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.* [38] *ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.** [39] *εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.* [40] *ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;* [41] *πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.* [42] *ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ παρεῖναι.*

[43] *οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.***

* Vgl. Matth 15 1 ff. = Mark 7 1 ff. (115. S. 91 f.).

** Mark 12 38 39 (210. S. 173): [38] *Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς* [39] *καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.*

Luk 20 46 (210. S. 173): *Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.*

42 (= Mt 23 23): Lev 27 30. Mi 6 8.

[36] *εἰ οὖν . . . φωτίζῃ σέ*] – D abeff²ir; *εἰ οὖν . . . πόσον* (= Mt 6 23 b) syrcur; *καὶ εἰ οὖν τὸ σῶμά σου, μὴ ἔχον ἐν ἑαυτῷ λύχνον ὃς φωτίζει, σκότος ἐστίν. οὕτως ὅταν ὁ λύχνος σου φωτεινός, φωτίζει σε* syrsin (q); sim. f post v. 36 | *τὶ μέρος* ℵΔ . . min] *μέρος τι* AB . . min; – *τὶ* CLΓ. [41] *ἐστίν*] + *ταῦτα ἔδει . . . παρεῖναι* (= 42 fin.) b. [42] *ταῦτα* ℵ ΑΓΔ . . min aff²i syrsin arm] + *δέ* BCL . . min c vg pesch phil aeth; + *γάρ* efq | *ταῦτα . . παρεῖναι*] – D b (s. zu 41). [43] *τοῖς Φαρ.*] *Φαρισαῖοι* ℵD min it.

*27 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τά-
φοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν
φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.*

*4 δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ
ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀν-
θρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.*

*29 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς
τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε
τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων 30 καὶ λέγετε·
εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. 31 ὥστε
μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν
φονευσάντων τοὺς προφήτας.*

*34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ
σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε
ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· 35 ὅπως ἔλθῃ
ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυννό-
μενον ἐπὶ τῆς γῆς*

*ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ
Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.*

*13 Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.*

*44 οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ
μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ
περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.
45 Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει
αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς
ὑβρίζεις. 46 ὁ δὲ εἶπεν· καὶ ὑμῖν τοῖς νομι-
κοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν
δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορ-
τίοις. 47 οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ
μνημεῖα τῶν προφητῶν, καὶ οἱ πατέρες
ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. 48 ἄρα μάρ-
τυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέ-
κτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.*

*49 Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ
εἶπεν· ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας
καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτε-
νοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν,
50 ἵνα ἐκζητηθῇ
τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκ-
χυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ
τῆς γενεᾶς ταύτης, 51 ἀπὸ αἵματος Ἄβελ
ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου·
ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης.*

*52 Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,
ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως·
αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.
53 Κἀκεῖθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς*

50 51 (= Mt 23 35): Gen 4 8. 2 Chr 24 20 21.

44 *ὡς τὰ μνημεῖα τά*] *μνημεῖα* D it (exc. f) syrsin cur. 47 *καὶ οἱ* ℵ*C .] *οἱ δέ* ABDL . . min latt. 48 *καὶ συνευδ.*] *μὴ συνευδοκεῖν* D e; *μὴ συνευδοκοῦντες* abq Lcf; *συνευδοκεῖν* cilf (*-οῦντες*) 49 *καὶ ἐξ αὐτ.*] – *καὶ* AK . 1 579 . d syrr | *ἐκδιώξ.* ADΔ . . min] *διώξ.* ℵBCLX min. 50 *ἐκχυν(ν)όμενον*] *ἐκκεχυμένον* B 33 69 syrsin cur. 52 *ἤρατε*] *ἐκρύψατε* D 157 abceq syrsin cur arm. 53. 54 D it syrsin cur arm: *λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς* (auch AXΓΔ . . vg pesch phil aeth) *ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ ἤρξαντο οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ δεινῶς ἔχειν καὶ συνβάλλειν αὐτῷ περὶ πλειόνων, ζητοῦντες ἀφορμήν τινα λαβεῖν αὐτοῦ, ἵνα εὕρωσιν κατηγορῆσαι αὐτοῦ* (*ἵνα . . . αὐτοῦ* – syrsin).

ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες, θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

12 1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

vgl. 16 6 12 (120. S. 98 f.) — *vgl. 8 15. 120. S. 98*

155. (147.) Ermahnung zu freimütigem Bekenntnis. Luk 12 2—12

10 26—33 (*60. S. 48*): 26 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.* 27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

28 καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 30 ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες

2 Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.* 3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.
4 λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. 5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. 6 οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς

*Mark 4 22 (94. S. 73): Οὐ γάρ ἐστιν τι κρυπτόν, ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.

Luk 8 17 (94. S. 73): Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

54 ἐνεδρεύοντες ℵX .] + αὐτόν ABC . . min vg | αὐτοῦ ℵBL cop aeth] + ἵνα κατηγορήσου(ω)σιν αὐτοῦ ACX . . min vg pesch phil. 12 1 ἐν οἷς . . . ἀλλήλους] πολλῶν δὲ ὄχλων συνπεριεχόντων κύκλῳ ὥστε ἀλλήλους συνπνίγειν (καταπατεῖν latt) D latt syrsin cur. | τ. ζύμ. τ. Φαρ., ἥτ. ἐ. ὑπόκρ.] τ. ζύμ., ἥτ. ἐστ. ὑπόκρ. τ. Φαρ. BLe. 2 δέ] γάρ Da syrsin cur arm; − ℵ 13-69-346 . . r.

Zu Luk 12 2. Λέγει Ἰησοῦς· [πᾶν τὸ μὴ ἔμπροσ]θεν τῆς ὄψεώς σου καὶ [τὸ κεκρυμμένον] ἀπὸ σοῦ ἀποκαλυφ⟨θ⟩ήσετ[αί σοι· οὐ γάρ ἐσ]τιν κρυπτὸν ὃ οὐ φαν[ερὸν γενήσεται] καὶ τεθαμμένον ὃ ο[ὐκ ἐγερθήσεται]. Oxyrhynchus II Nr. 5.

τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. [31] μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

[32] πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· [33] ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.*

12 [32] (86. S. 67): καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.**

10 [19] (59. S. 47): ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς,

μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· [20] οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.***

ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. [8] λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ· [9] ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.* [10] καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.**

[11] ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε·

[12] τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.***

156. (148.) Gleichnis vom törichten Reichen. Luk 12 13—21

[13] Εἶπεν δέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ· διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. [14] ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; [15] εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ

* Mark 8 38 (123. S. 102): Ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Luk 9 26 (123. S. 102): Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

** Mark 3 28 29 (86. S. 67): [28] Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἂν βλασφημήσωσιν· [29] ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἔσται αἰωνίου ἁμαρτήματος.

*** Mark 13 11 (215. S. 178 f.): Καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Luk 21 14 15 (215. S. 178 f.): [14] Θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· [15] ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

[7] πολλῶν] πολλῷ 239 241 a. [8] δέ] – abff²il cop sah; γάρ syrsin | ὁμολογήσῃ ℵLX . . min Clem Or] -ήσει AB*DΔ. [11] πῶς ἢ τί ℵABL . . min fg² vg] πῶς D 157 it syrcur pesch aeth Clem Or; τί syrsin. [14] ἢ μεριστήν] – D 28 33 (a) c syrsin cur.

αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς
λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν
ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; 18 καὶ
εἶπεν· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω καὶ
συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ
μου· ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε,
εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου
ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; 21 οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ
καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

157. (149.) Vom Sorgen und Schätzesammeln. Luk 12 22—34

6 25—33 (*35. S. 30f.*): 25 Διὰ τοῦτο
λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε
τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώ-
ματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα
τοῦ ἐνδύματος; 26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ
πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεί-
ρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγου-
σιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς
μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσ-
θεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν
ἕνα; 28 καὶ περὶ ἐνδύματος
τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα
τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κο-
πιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν.
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν
πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν
τούτων. 30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον
βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,
οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φά-
γωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα;

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·
διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε
τῇ ψυχῇ τί φάγητε μηδὲ τῷ σώ-
ματι τί ἐνδύσησθε. 23 ἡ ψυχὴ
πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα
τοῦ ἐνδύματος. 24 κατανοήσατε τοὺς
κόρακας, ὅτι οὔτε σπείρουσιν οὔτε θε-
ρίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀπο-
θήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ
μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσ-
θεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; 27 κατα-
νοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὔτε νήθει οὔτε
ὑφαίνει· λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν
πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν
τούτων. 28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα
σήμερον καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλό-
μενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέζει, πόσῳ μᾶλ-
λον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. 29 καὶ ὑμεῖς μὴ
ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε, καὶ μὴ

18 τὰ γενήματά μου ℵAD . min latt syrr] τὸν σῖτον (μου) BLTX min sah cop arm aeth | καὶ τὰ ἀγαθά μου] – ℵD 130 435 it syrsin cur Amb. 19 κείμενα . . . πίε] – D abcei(ff²). 20 ἀπαιτοῦσιν ℵADgr . . min verss] αἰτοῦσιν BLQ 33 579 d. 21] – D ab. 22 αὐτοῦ] – B ce. | ὑμῖν λεγ. AQΔ . . min abce pesch phil arm] λέγω ὑμ. ℵBDLX min fff²lq verss | σώματι] + ὑμῶν BT min a sah cop pesch aeth. 23 ἡ AEΔ . . min latt phil] + γὰρ ℵBDLX min bce syrr. 24 οὔτε—οὔτε ℵDLQe] οὐ—οὐδὲ ABX . . min verss. | πόσῳ μᾶλλον] οὐχὶ D ceff²ilr. 25 μεριμνῶν] – D 64 225 | προσθ. ἐ. τ. ἡλ. αὐτ.] ἐ. τ. ἡλ. αὐτ. πρ. B 579. 26 εἰ οὖν . . . λοιπῶν] καὶ περὶ τ. λοιπ. τί D it. 27 πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει D (a) syrsin cur Clem] πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει ℵAB . . min verss. 28 ἀμφιέζει B (-άζει) DL] ἀμφιέννυσιν ℵA . . min.

32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζη-
τοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.
33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ
τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

6 19—21 (*32. S. 29*): 19 Μὴ θησαυρί-
ζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου
σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπ-
ται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· 20 θη-
σαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ
κλέπτουσιν.
21 ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου,
ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου.

μετεωρίζεσθε· 30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ὑμῶν δὲ ὁ πα-
τὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. 31 πλὴν
ζητεῖτε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
προστεθήσεται ὑμῖν.
32 Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι
εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν
βασιλείαν.
33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ
δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλ-
λάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκ-
λειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης
οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

34 ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

158. (150.) Von der Wachsamkeit und Treue. Luk 12 35—46

Vgl. 25 1—13 (227. S. 185).

24 43—51 (*225. 226. S. 184 f.*): 43 Ἐκεῖνο
δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ
οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης
ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν
εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

35 Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιε-
ζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· 36 καὶ
ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις
τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ
τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαν-
τος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. 37 μακά-
ριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ
κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. 38 κἂν
ἐν τῇ δευτέρᾳ, κἂν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ
ἔλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν.
39 τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ
οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχε-
ται, οὐκ ἂν
ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

37: Joh 13 4.

38 κἂν … οὕτως ℵBLX 33 131 sah aeth Cyr] καὶ ἐὰν ἔλθῃ τῇ ἑσπερινῇ φυλακῇ καὶ εὕρῃ (εὑρήσει D) οὕτως D 1-118-209 bceff²ilr (– κ. εὕρ. οὕτ.); + ποιήσει καὶ ἐὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τῇ τρίτῃ D ce | μακ. εἰσ. ℵ* bff²il syrsin] + ἐκεῖνοι BDLe syrcur Cyr; οἱ δοῦλ. ἐκ. AXΔ . . min cfq verss. 39 ἔρχεται ℵ*D ei syrsin cur] + ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ ABL . . min latt pesch | οὐκ ἂν ἄφ.] – ἄν BKL 1 13 579 . .

44 *διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ οὐ δοκεῖτε ὥρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.**

45 *Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;* 46 *μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει οὕτως ποιοῦντα.* 47 *ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.* 48 *ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει μου ὁ κύριος,* 49 *καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθυόντων·*

50 *ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,* 51 *καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.*

40 *καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.**

41 *Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος· κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας;* 42 *καὶ εἶπεν ὁ κύριος· τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;* 43 *μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.* 44 *ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.* 45 *ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι·* 46 *ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.*

159. (151.) Vom Knechtslohn. Luk 12 47—48

Vgl. Luk. 17 7—10 (181. S. 143)

47 *Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας ἢ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται πολλάς·* 48 *ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.*

---

* Mark 13 35 36 (222. S. 183): 35 *Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὀψὲ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ·* 36 *μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.*

---

41 *αὐτῷ*] – BDLRX 33 124 . bceff²ilq. 42 *τὸ σιτομ.*] *σιτομ.* BD 69. 47 *μὴ ἑτοιμάσας ἢ ποιήσας* ℵB 33 579] *μὴ ἑτοιμ. μηδὲ ποιήσ.* AXΔ . . min f vg cop phil; *μὴ ἑτοιμ.* L 13 bceff²liq syrsin cur pesch arm Cyp; *μὴ ποιήσας* D 69 Or Ir al.

160. (152.) Vom Ernst der Zeit. Luk 12 49—56

10 34—36 (*61. S. 49*): [34] *Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.*

[35] *ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον* κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, [36] καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

16 2—3 (*119. S. 97*): [2] *Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· [ὀψίας γενομένης λέγετε· εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·* [3] *καὶ πρωΐ· σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός.*

τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;]

[49] *Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν,*
καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη. [50] *βάπτισμα*
δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι
*ἕως ὅτου τελεσθῇ.** [51] *δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην*
παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω
ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. [52] *ἔσονται γὰρ*
ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἑνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι· τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο
ἐπὶ τρισὶν [53] *διαμερισθήσονται, πατὴρ*
ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, *μήτηρ ἐπὶ*
θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητέρα, *πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην καὶ* νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.
[54] *Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως·*
[55] *καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται.*
[56] *ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;*

161. (153.) Empfehlung rechtzeitigen Ausgleichs. Luk 12 57—59

5 25—26 (*22. S. 25*): [25] *Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ·*

[57] *Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;* [58] *ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ,*

* Mark 10 38 (192. S. 154): *Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;*

53 (= Mt 10 35): Mi 7 6.

50: Joh 12 27.

[53] *νύμφην* ℵ*Δ* l] + *αὐτῆς* ABDL . . min verss. [56] *τὸν δὲ κ. τοῦτ.*] *καιρὸν δὲ τοῦτ.* B; *πλὴν τ. καιρ. τοῦτ.* D 157 c e; + *καὶ τὰ σημεῖα* syrsin cur (l) | *πῶς*] − D c e ff²i l syrsin cur | *οὐ δοκιμ.* ADΔ . . min latt pesch arm] *οὐκ οἴδατε* (*θέλετε* syrsin) *δοκιμάζειν* ℵBL 33 ff²l sah cop syrsin. [58] *ἀπ' αὐτοῦ*] − *ἀπ'* B Bas Or.

Zu Lk 12 49: *Διό φησιν ὁ σωτήρ· ὁ ἐγγύς μου, ἐγγὺς τοῦ πυρός. ὁ δὲ μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ, μακρὰν ἀπὸ τῆς βασιλείας.* Didymus, in Psalm 88 8.
Ait autem ipse Salvator: qui iuxta me est, iuxta ignem est; qui longe est a me, longe est a regno. Orig., in Jerem. hom. XX, 3.

μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ
κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ
εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. 26 ἀμὴν
λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως
ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν,
καὶ ὁ κριτής σε παραδώσει τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακήν.
59 λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως
καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

162. (154.) Bußruf. Luk 13 1—9

1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν
Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πειλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. 2 καὶ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ
πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν; 3 οὐχὶ λέγω ὑμῖν,
ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. 4 ἢ ἐκεῖνοι οἱ δεκαοκτώ,
ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι
αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν
Ἱερουσαλήμ; 5 οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως
ἀπολεῖσθε.
6 Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· Συκῆν εἶχέν τις πεφυτευμένην ἐν
τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὗρεν. 7 εἶπεν
δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· ἰδοὺ τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ
συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;
8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου
σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια, 9 κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον·
εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

163. (155.) Heilung der verkrümmten Frau. Luk 13 10—17

(*Vgl. 168. Luk 14 1—6. S. 135*).

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. 11 καὶ
ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δεκαοκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ
μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. 12 ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσ-
εφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ
ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν.
14 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ
Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς
οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ

14: Ex 20 9. Dt 5 13.

12 [58] *κατασύρῃ*] *κατακρίνῃ* D bff[2]ilq syrsin cur. **13** [4] *ἐν Ἱερ.*] *Ἱερ.* BDLX min e. [5] *μετανοήσητε* ℵAD . . min latt] *-οῆτε* BEΔ . . min. [7] *τρία ἔτη*] *ἔτη τρία* D latt | *ἀφ' οὗ* ℵBDL 13-69-124-346 latt syrcur arm aeth] – AXΔ . . min syrsin pesch phil | *εὑρίσκω*] + *φέρε τήν ἀξίνην* D. [8] *κόπρια*] *κόφινον κοπρίων* D it Amb. [9] *καρπὸν εἰς τ. μέλλ. εἰ δὲ μήγε* ℵBL . 33 69 579 sah cop] *καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλ.* ADX . . min latt syrsin pesch phil arm. [12] *ἀπό* ℵADX min] – BLΔ . . min. [13] *ἀνορθ.* ABD . . 69 433] *ἀνωρθ.* ℵE . . min.

αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; [16] ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;* [17] καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ.

164. (156.) Gleichnisse vom Senfkorn und Sauerteig. Luk 13 18—21

13 31—33 (*97. 98. S. 75*): [31] Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·

[32] ὃ μικρότερον μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῖν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

[33] Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

4 30—32 (*97. S. 75*): [30] Καὶ ἔλεγεν· πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; [31] ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὂν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, [32] καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

[18] Ἔλεγεν οὖν· τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; [19] ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

[20] Καὶ πάλιν εἶπεν· τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; [21] ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

165. (157.) Bedrohung Israels mit der Ausschließung aus dem Reiche Gottes. Luk 13 22—30

7 13—14 (*40. S. 32*): [13] Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα [ἡ πύλη] καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς

[22] Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱεροσόλυμα. [23] Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν

* Matth 12 11 12 (70. S. 55): Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; [12] πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου· ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.

Luk 14 5 (168. S. 135): *Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.*

15 ὁ κύριος ℵABL . . min verss] ὁ Ἰησ. D^gr Γ 1-118-131-209 28 69-124-346 for syrsin cur pesch | ὑποκριταί ℵAB . . min latt sah cop phil] -τά DVX min f syrr arm. 17 ταῦτα λέγ. αὐτ.] – D e | πάντες] – D beff²ilq. 21 ἔκρυψεν BL . . min] ἐνέκρ. ℵAD min.

*τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερ-
χόμενοι δι᾽ αὐτῆς·* 14 *ὅτι στενὴ [ἡ πύλη]
καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς
τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες
αὐτήν.*

25 10—12 (*227. S. 186*): 10 *Καὶ ἐκλείσθη
ἡ θύρα.* 11 *ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ
λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε κύριε,
ἄνοιξον ἡμῖν.* 12 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.*

7 22—23 (*42. S. 33*): 22 *Πολλοὶ ἐροῦσίν
μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε,
οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ
τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ
τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποι-
ήσαμεν;* 23 *καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς
ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς,* ἀποχωρεῖτε
ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

8 11—12 (*46. S. 36*): 11 *Λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν
ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβρα-
ὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τῶν οὐρανῶν·* 12 *οἱ δὲ υἱοὶ τῆς
βασιλείας ἐξελεύσονται εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.*

πρὸς αὐτούς· 24 *ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί, λέγω
ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ
ἰσχύσουσιν.*

25 *ἀφ᾽ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης
καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε
ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν
λέγοντες· κύριε ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ
ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς
πόθεν ἐστέ.* 26 *τότε ἄρξεσθε λέγειν·
ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ
ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.*
27 *καὶ ἐρεῖ· λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν
ἐστέ·* ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες ἐργάται
ἀδικίας. 28 *ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε
Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάν-
τας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.* 29 *καὶ
ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ
βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.* 30 *καὶ ἰδοὺ εἰ-
σὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν
πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.**

166. (158.) Abschied von Galiläa. Luk 13 31—33

31 *Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ· ἔξελθε
καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.* 32 *καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις
ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.* 33 *πλὴν δεῖ με σήμερον
καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι
ἔξω Ἰερουσαλήμ·*

---

* Matth 19 30 = 20 16 = Mark 10 31 (189 u. 190. S. 152).

---

27 (= Mt 7 23): Ps 6 9. 29 (= Mt 8 11): Jes 49 12 Ps 107 3.

---

25 *ὑμῖν*] – abff²ilq pesch. 26 *ἄρξεσθε* BE . . min] *ἄρξησθε* ℵADL . . min. 27 *λέγω* (*ἀμὴν λέγω* syrsin cur; *λέγων* B)] – ℵ 579 latt sah cop pesch arm | *ὑμᾶς* ℵAX . . min latt syrsin Or] – BLR 157 346 bff²i tol. 28 *ὄψεσθε* B*DX 69-124-346 al] *ὄψησθε* AL . . min latt; *ἴδητε* ℵ. 32 *τῇ τρίτῃ* (*ἐχομένῃ* ff²)] + *ἡμέρᾳ* B 56 346 verss.

167. (159.) Weissagung über Jerusalem. Luk 13 34—35

23 37—39 (211. S. 176): [37] Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. [38] ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. [39] λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

[34] Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνιξ τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθελήσατε. [35] ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἴδητέ με ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

168. (160.) Heilung eines Wassersüchtigen.* Luk 14 1—6

[1] Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. [2] καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. [3] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι ἢ οὔ; [4] οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν. [5] καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; [6] καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι πρὸς ταῦτα.

169. (161.) Gastmahlsreden. Luk 14 7—14

[7] Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· [8] ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, [9] καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. [10] ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε ἐρεῖ

* Vgl 70. Matth 12 9—14 = Mark 3 1—6 = Luk 6 6—11. S. 55; 163. Luk 13 10—17 S. 132.

35 (= Mt 23 29): Ps 118 26.

35 λέγω ℵ*L 40 253 259 bcff²il sah syrsin (καὶ λ.) cur aeth] λέγω δέ ABD . . min fq vg cop phil arm; λέγω γάρ ae pesch. | ὅτι AX . . min af vg] – ℵBD min it. | ἕως ἥξει (ἡμέρα abf syrcur phil) ὅτε ADΔ . . min latt syrsin cur phil] ἕως BLR 79 pesch; ἕως ἂν ℵMX 1 69 e 14 [1] τῶν Φαρ.] Φαρ. ℵBK*. [5] ἀποκριθ. ℵAX . . min f vg] – BDL . . min verss | υἱός ABΔ . . min efq sah syrcur (υἱ. ἢ β. ἢ ὄνος) pesch Cyr] ὄνος ℵLXKΠ 1 33 579 . . abcff²il vg cop syrsin (βοῦς ἢ ὄνος) hier arm aeth; πρόβατον D.

*σοι· φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον πάντων τῶν
συνανακειμένων σοι.* 11 *ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν
ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.**

12 *Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ
φώνει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ
γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά
σοι.* 13 *ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς,*
14 *καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται δέ
σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.*

170. (162.) Das Gleichnis vom Abendmahl. Luk 14 15—24

22 1—10 (*205. S. 167*): 1 *Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων·*

2 *ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.*

3 *καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους,
καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.* 4 *πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἴπατε
τοῖς κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.* 5 *οἱ δὲ ἀμελήσαντες
ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ·*
6 *οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν.*

15 *Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.*
16 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις ἐποίει δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσεν πολλούς,*

17 *καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις·
ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά εἰσιν.* 18 *καὶ
ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν·
ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.* 19 *καὶ
ἕτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ
σε, ἔχε με παρῃτημένον.* 20 *καὶ ἕτερος
εἶπεν· γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ
δύναμαι ἐλθεῖν.* 21 *καὶ παραγενόμενος
ὁ δοῦλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.*

---

* Vgl. Matth 18 4 (129. S. 109); 23 12 (210. S. 173); Luk 18 14 (186. S. 146).

14: Joh 5 29.

---

12 *μηδὲ τ. ἀδ. σου*] – L 1-209 69 127 . Ir^int | *μηδὲ τ. συγγ. σου*] – D ae Cyp | *πλουσίους*] *μηδὲ τοὺς πλ.* D abceff²il arm Cyp. 13 *ποιῇς δοχ.*] *δοχ. ποι.* ℵB. 14 *δέ* ℵ 1-209 13-124-346 157 ceff²filq arm aeth] *γάρ* ABDL . . min a b vg go cop pesch phil. 15 *ἄρτον* ℵAB . . 1 . . latt cop pesch phil go] *ἄριστον* DEM . . 13-69-126 130gr 131 . . syrsin cur arm Cyr al. 17 *ἔρχεσθε* B . . min it] *-θαι* ℵADL min vg syrsin cur cop | *εἰσίν* ℵLR] *ἐστίν* ABD . . min it; + *πάντα* A PXΔ . . min f vg phil arm aeth; *πάντα ἕτ. ἐστ.* D ae syrr cop. 18 *ἐξελθών* ℵBDL] *ἐξελθεῖν* GR cop syrsin cur pesch arm aeth; *ἐξελθεῖν καὶ* AXΔ . . min latt go phil.

[7] ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμ-
ψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν
τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν
αὐτῶν ἐνέπρησεν. [8] τότε λέγει τοῖς
δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός
ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.
[9] πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν
ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε καλέσατε
εἰς τοὺς γάμους. [10] καὶ ἐξελθόντες οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγα-
γον πάντας οὓς εὗρον, πονηρούς τε καὶ
ἀγαθούς, καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφὼν ἀνα-
κειμένων.

τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης
εἶπεν
τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς
πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως καὶ τοὺς
πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ
χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. [22] καὶ εἶπεν ὁ δοῦ-
λος· κύριε, γέγονεν ὃ ἐπέταξας, καὶ ἔτι
τόπος ἐστίν. [23] καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς
τὸν δοῦλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ
φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα
γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· [24] λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν
κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

171. (163.) Bedingungen der Jüngerschaft. Luk 14 25—35

10 37—38 (*62. S. 49*): [37] Ὁ φιλῶν
πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν
μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγα-
τέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος,
[38] καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω
μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.*

[25] Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολ-
λοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς·
[26] εἴ τις ἔρχεται πρός με καὶ οὐ μισεῖ
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ
τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς
ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναται εἶναί
μου μαθητής. [27] ὅστις οὐ βαστάζει τὸν
σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής.*

[28] Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας
ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; [29] ἵνα μήποτε θέντος αὐ-
τοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται
αὐτῷ ἐμπαίζειν, [30] λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ
οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. [31] Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἑτέρῳ βασιλεῖ

* Matth 16 24 (123. S. 101): Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Mark 8 34 (123. S. 101): Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Luk 9 23 (123. S. 101): Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ᾽ ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι.

[24] δείπνου] + πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί (= Mt 22, 14) GHXΔ . . min aeth. [26] αὐτοῦ ℵAD . . min] ἑαυτοῦ BLRΓ min; – 579 e Or^int | δέ ℵAD^gr . . min cf vg cop go phil] τέ BLΔ abdff² | τ. ἑαυτ. ψυχ.] τ. ψυχ. ἑαυτ. ℵB 69 579. [27] – M*RΓ min syrsin cop. | ὅστις ℵ*L cop] + οὖν B*; + γάρ 157 arm; καὶ ὅστις (ὅς D Ir) ℵ^cADΔ . . latt syrcur pesch.

zu Lk 34 35 vgl. 20 Mt 5 13 S. 24

zu Lk 34 vgl. 132 Mk 9 50 S. 111

συμβαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύσεται εἰ δυνατός ἐστιν
ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;
32 εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ
πρὸς εἰρήνην. 33 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς
ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής. 34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλα·
ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλα μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς
κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

172. (164.) Die Gleichnisse vom verlorenen Schaf und vom verlorenen Groschen.

Luk 15 1–10

Zu Lk 1–2 vgl. 53. Mt 9 10 11 = Mk 2 15 16 = Lk 5 29 30 (S. 40)

18 12–14 (*133. S. 111f.*): 12 *Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;* 13 *καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.*

1 Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες πάντες
οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν
αὐτοῦ. 2 καὶ διεγόγγυζον οἵ τε Φαρι-
σαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι
οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσ-
θίει αὐτοῖς. 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· 4 τίς ἄν-
θρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ καταλείπει
τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ
αὐτό; 5 καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς
ὤμους αὐτοῦ χαίρων, 6 καὶ ἐλθὼν εἰς
τὸν οἶκον συνκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς
γείτονας λέγων αὐτοῖς· συνχάρητέ μοι,
ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ
οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανο-
οῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσιν μετανοίας.
8 Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν
ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον
καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς
ἕως ὅτου εὕρῃ; 9 καὶ εὑροῦσα συνκαλεῖ
τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· συν-
χάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν

---

14 32 τὰ πρὸς ADL . . min] πρὸς ℵΓ; εἰς B; τὰ εἰς KΠ min 34 ἅλα ℵD] ἅλας ABL . .
15 2 Φαρ. κ. οἱ γρ.] γραμ. κ. οἱ Φαρ. A 69-124-346 syrsin cur pesch aeth Bas. 4 ἔχων] ὃς ἕξει D; ὃς ἔχει abff² | ἀπολέσας] ἀπολέσῃ BD 8 δραχμὴν μίαν] μίαν D 157 bceff²ilqr sah cop; μίαν ἐξ αὐτῶν a syrsin cur pesch | ἕως ὅτου AΔ . . min] ἕως οὗ ℵBLX 1-118-131-209 579; ἕως D 69.

14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

ἀπώλεσα. 10 οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

173. (165.) Das Gleichnis vom verlorenen Sohn. Luk 15 11—32

11 Εἶπεν δέ· ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. 12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐ-
τῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν
αὐτοῖς τὸν βίον. 13 καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος
υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ
ζῶν ἀσώτως. 14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν
χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ
τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ
βόσκειν χοίρους· 16 καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων
ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη·
πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων· ἐγὼ δὲ λιμῷ ὧδε ἀπόλ-
λυμαι. 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ,
ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός
σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. 20 καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν
πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ
καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατε-
φίλησεν αὐτόν. 21 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. 22 εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς
τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ
δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, 23 καὶ
φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, 24 ὅτι
οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη. καὶ
ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. 25 Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ
ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν 26 καὶ προσκα-
λεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. 27 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ
ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν,
ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. 28 ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν· ὁ
δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί·
ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ
οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· 30 ὅτε δὲ ὁ υἱός

12 καὶ διεῖλ. ℵ*DΔ . . min verss] ὁ δὲ δι. ABL 579 cop. 16 γεμ. τ. κοιλ. αὐτ. ἀπό APX . . min latt syrsin pesch phil arm] χορτασθ. ἐκ (ἀπὸ 69) ℵBDLR 1-131 13-69-124-346 579 ef sah syrcur hier aeth go 17 περισσεύουσιν ℵDΔ . . min] -ονται ABP 1 579 | λιμῷ ὧδε ℵBL eff² phil] ὧδε λι. DRU 1-131-209 13-124-346 700 latt syrr; λιμῷ APXΔ . . min sah go. 20 αὐτοῦ ℵDL . . min] ἑαυτοῦ ABΔ . . min. 21 αὐτ. ὁ υἱός ℵAXΔ . . min verss] ὁ υἱὸς αὐτῷ BL 1-131-209 157 cop. | υἱός σου] + ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου ℵBDX min bodl gat tol. 22 ἐξενέγκατε APRΔ . . min sah pesch phil] pm ταχύ ℵBD (ταχέως) LX latt go syrsin cur hier arm aeth. 24 ἀνέζησεν] ἔζησεν B cop pesch arm. 26 τί ℵAD . . min] τί ἄν BPQRX min. 29 πατρί ℵLX . . min go phil arm] + αὐτοῦ ABD . min latt sah cop syrsin cur pesch.

σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν
σιτευτὸν μόσχον. 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ
πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· 32 εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός
σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη.

174. (166.) Das Gleichnis vom ungerechten Haushalter. Luk 16 1–13

1 Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν
οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.
2 καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον
τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ δύνῃ ἔτι οἰκονομεῖν. 3 εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ
οἰκονόμος· τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ;
σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. 4 ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετα-
σταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. 5 καὶ προσ-
καλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ
πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντή-
κοντα. 7 ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν· σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν κόρους
σίτου. λέγει αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 καὶ
ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ
υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν
γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. 9 καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπῃ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους
σκηνάς. 10 ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ
ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. 11 εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ
ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; 12 καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ
ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς δώσει ὑμῖν; 13 οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις
δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται
καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.*

---

* Matth 6 24 (34. S. 30): *Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ* ***δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.***

---

30 *πορνῶν* ℵB . . min syrsin cur] *τῶν π.* ADLQ sah cop. | *αὐτῷ*] – D ae syrcur. 32 *ἀπολωλ.* ℵD 1-118-131 13-69-124 . . latt sah cop arm] *καὶ ἀπολ.* ABL . . min syrr aeth; + *ἦν* ℵΔ . . min syrsin sah cop. **16** 2 *δύνῃ* ℵBDP min] *δυνήσῃ* ALΔ . . min verss. 12 ***ὑμέτερον***] ***ἡμέτ.*** **BL Or;** ***ἐμόν*** **157 eil Marc.**

Zu Lk 16 10 11: *Λέγει γὰρ ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· εἰ τὸ μικρὸν οὐκ ἐτηρήσατε, τὸ μέγα τίς ὑμῖν δώσει; λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν.* Clem. Rom. II 8 5.

Et ideo dominus dicebat ingratis existentibus in eum: Si in modico fideles non fuistis, quod magnum est, quis dabit vobis? **Iren., adv. Haer. II 34 3.**

175. (167.) Verurteilung des pharisäischen Hochmuts. Luk 16 14—15

[14] Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ
ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. [15] καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν
ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

176. (168.) Vom Gesetz und Ehescheidung. Luk 16 16—18

11 12—13 (*65. S. 51*): [12] Ἀπὸ δὲ τῶν
ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως
ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται,
καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. [13] πάντες
γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰω-
άννου ἐπροφήτευσαν.

5 18 (*21. S. 24 f.*): Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ
ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

5 32 (*24. S. 26*): Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν
ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν
μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται.*

[16] Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι
Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

[17] Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν
κεραίαν πεσεῖν.

[18] Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην
ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.*

177. (169.) Das Gleichnis vom reichen Mann und armen Lazarus. Luk 16 19—31

[19] Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον
εὐφραινόμενος καθ᾽ ἡμέραν λαμπρῶς. [20] πτωχὸς δέ τις ὀνόματι Λάζαρος
ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἱλκωμένος [21] καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι
ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες
ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. [22] ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ
ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ
καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. [23] καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,
ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλ-
ποις αὐτοῦ. [24] καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ
πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ κατα-
ψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. [25] εἶπεν δὲ Ἀβρα-
άμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος

* Vgl. 187. Matth 19 9 = Mark 10 11 12 (S. 147).

[15] τοῦ θεοῦ] κυρίου B [17] μί. κερ.] κερ. μί. B sah pesch phil. [20] Λάζ. ℵBDLX 33 157 579 aei sah cop arm] + ὅς AΔ . . min latt syrr. [21] τῶν πιπτ. ℵ*BL it sah syrsin hier Clem Amb] pm τ. ψιχίων AD (ψιχῶν) . . min afg[1] vg go pesch phil arm. | πλουσίου] + καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ (= 15 16) 13-69-124-346 61mg 130]m vg[ed] tol phil[mg].

ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. [26] καὶ ἐν πᾶσι
τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες δια-
βῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.
[27] εἶπεν δέ· ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός
μου· [28] ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐ-
τοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. [29] λέγει δὲ Ἀβραάμ· ἔχουσι
Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. [30] ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ
Ἀβραάμ, ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.
[31] εἶπεν δὲ αὐτῷ· εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν
τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

178. (170.) Vom Ärgernis. Luk 17 1—2

18 6. 7 (*131. S. 110*): [6] Ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. [7] Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι᾽ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

9 42 (*131. S. 110*): Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

[1] Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι᾽ οὗ ἔρχεται· [2] λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἕνα.

179. (171.) Von der Versöhnlichkeit. Luk 17 3—4

18 15 (*134. S. 112*): Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.
18 21—22 (*135. S. 113*): [21] Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; [22] λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

[3] Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

[4] καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις ἐπιστρέψῃ πρός σε λέγων· μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

---

[26] ἐν πᾶσι ℵBL latt cop] ἐπὶ πᾶσι ADgr . . min aem syrsin | ἔνθεν ℵBLX min] ἐντεῦθεν KΠ min; – D cem | οἱ ἐκεῖθεν ALΔ . . min] – οἱ ℵ*BD latt syrsin. [27] οὖν σε ℵLX . . min] σε οὖν ABΔ 69-346. **17** [1] οὐαὶ δέ AXΔ . . fl vg pesch phil arm] πλὴν οὐαί ℵBDL min it cop syrsin.

180. (172.) Vom Glauben. Luk 17 5—6

17 20 (*126. S. 107*): *Ὁ δὲ λέγει αὐ-
τοῖς· διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς
κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ·
μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ
οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.**

[5] *Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ·
πρόσθες ἡμῖν πίστιν.* [6] *εἶπεν δὲ ὁ κύριος·
εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε
ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· ἐκριζώθητι καὶ
φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν
ἂν ὑμῖν.**

181. (173.) Vom Knechtslohn. Luk 17 7—10

[7] *Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι
ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ· εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε;* [8] *ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ·
ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω,
καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;* [9] *μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν
τὰ διαταχθέντα;* [10] *οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσετε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν,
λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.*

182. (174.) Heilung von 10 Aussätzigen. Luk 17 11—19

[11] *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο
διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας.* [12] *καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην
ὑπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν,* [13] *καὶ αὐτοὶ ἦραν
φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.* [14] *καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς·
πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐ-
τοὺς ἐκαθαρίσθησαν.* [15] *εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ
φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν,* [16] *καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς
πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρίτης.* [17] *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν· οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ ἐννέα ποῦ;* [18] *οὐχ εὑρέθησαν
ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος;* [19] *καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.*

* Matth 21 21 (201. S. 163): *Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.*

Mark 11 22—23 (201. S. 163): [22] *Ἔχετε πίστιν θεοῦ.* [23] *ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὃ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.*

12: Lev 13 45 46. 14: Lev 13 49. 14 2 3.

[6] *ἔχετε* ℵBLΔ . . min pesch hier] *εἴχετε* DEGH . . min latt syrsin phil cop go | *ταύτῃ*] – ℵDLX 579 s cop. [8] *ἀλλ' οὐχί*] *ἀλλὰ* D it syrsin cur pesch Cyp Amb. [9] *διαταχθ.* ℵBLX 1-118-131-209 28 157 ae syrsin cur cop Cyp] + *οὐ δοκῶ* ADΔ . . min latt go pesch phil. [10] *πάντα*] – ℵᵃD ab eff²ils syrsin cur Cyp | *τὰ διαταχθ.*] *ὅσα λέγω* Dl | *ὑμῖν*] – D abcis | *ἀχρεῖοι*] – syrsin. [12] *ὑπήντ.* (*ἀπήντ.* ABXΔ . . min) *αὐτῷ* (– BL) ℵBLΔ . . min f vg cop pesch phil hier] *ὅπου ἦσαν* D e; *καὶ ἰδού* it syrsin cur | *οἳ*] *καί* D cop pesch; – syrsin abceilqs | *ἔστησαν*] *ἀνέστησαν* BF 157 579 [17] *οὐχὶ οἱ δέκα*] *οὗτοι δέκα* D it | *οἱ ἐννέα ποῦ* AD 435 it syrsin cur pesch] *οἱ δὲ ἐν. ποῦ* ℵBL . . min go phil Bas; *καὶ οἱ ἐν. ποῦ* ff² vg; – e.

183. (175.) Vom Reiche Gottes. Luk 17 20—21

[20] *Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ
παρατηρήσεως,* [21] *οὐδὲ ἐροῦσιν· ἰδοὺ ὧδε ἢ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.*

184. (176.) Der Tag des Menschensohns. Luk 17 22—37

24 26—28 (*218. S. 181*): [26] *Ἐὰν οὖν
εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν,
μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ
πιστεύσητε.* [27] *ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται
ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.*

v. 28 s. zu Lk 17 37

24 37—41 (*224. S. 184*): [37] *Ὥσπερ
δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ
παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.* [38] *ὡς
γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ
κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέ-
ρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,* [39] *καὶ
οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ
παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.*

[22] *Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς·
ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν
τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
ἰδεῖν καὶ οὐκ ὄψεσθε.* [23] *καὶ ἐροῦσιν
ὑμῖν· ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὧδε· μὴ ἀπέλθητε
μηδὲ διώξητε.* [24] *ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν
εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως
ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ
αὐτοῦ.* [25] *πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ
παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης.* [26] *καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ
ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·*
[27] *ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο,
ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν
κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ
ἀπώλεσεν ἅπαντας.*
[28] *ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις
Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν,
ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν·* [29] *ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλ-
θεν Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ
θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.*
[30] *κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.* [31] *ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ
σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω*

---

26 27 (= Mt 24 37—39): Gen 6 11—13 7 7 21—23. 28: Gen 18 20ff. 29: Gen 19 24 25.

---

[23] *ἰδού* 2°] *ἢ ἰδ.* ABΔ . . min acdg²l go cop phil arm aeth; *καὶ ἰδ.* ℵM min bfff²is vg syrsin cur pesch | *ἀπέλθ. μηδέ*] – B 13-69 131 arm. [24] *ἐν τῇ ἡμ. αὐτοῦ* ℵALΔ . . min verss] – BD 220 abei; *οὕτ. ἔστ. καὶ* (– syrsin cur) *ἡ παρουσία* (*ἡμέρα* syrsin cur) *τ. υἱ. τ. ἀνθρ.* C s gat syrsin cur aeth Amb [27] *ἐγαμίζ.* ℵBDL . . min] *ἐξεγαμ.* AΔ . . min. [28] *ὁμ. καθ.* ℵBLX 13-69-346 157 579 i vg] *ὁμ. καὶ ὡς* ADΔ . . min; *ὁμ.* (*καί*) abceff²qs; *καὶ καθ.* syrsin lr^int [31] *ἡμέρᾳ*] *ὥρᾳ* abcff²g¹li vg syrsin cur.

10 39 (*62. S. 49*): Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.

24 [40] Τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· [41] δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται·

[28] Ὅπου ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.* [32] μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. [33] ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.** [34] λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· [35] ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται, ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. [36] [37] καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται.

185. (177.) Das Gleichnis vom gottlosen Richter. Luk 18 1–8

[1] Ἔλεγεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐνκακεῖν [2] λέγων· κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. [3] χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. [4] καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, [5] διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. [6] εἶπεν δὲ ὁ κύριος· ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει· [7] ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; [8] λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

* Matth 24 17 18 (216. S. 180): [17] Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, [18] καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

Mark 13 15 16 (216. S. 180): [15] Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, [16] καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

** Matth 16 25 (123. S. 101): Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

Mark 8 35 (123. S. 101): Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.

Luk 9 24 (123. S. 101): Ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

32: Gen 19 26.

[33] καὶ ὃς ἐάν AD(ἄν) Δ . . min latt syrsin cur pesch phil] ὃς δ' ἄν ℵBL 69-346 245 ; ἀπολέσει ℵAL . . min] -έσῃ BD . . min. [34] μιᾶς] – Bc | ὁ εἷς ℵB 1 69-124 700 cop] – ὁ ADL . . min. [35]] – ℵ 209 l | ἡ μία BDR 1 69] μία AL . . min. [36] – ℵABL . . min g[1] go cop aeth Or Bas] δύο (ἔσονται) ἐν τῷ (– D) ἀγρῷ· ὁ (– DU) εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται DU min latt syrr arm Amb Aug (= Mt 24 40). 18 [4] δὲ ταῦτα ℵADgr . min] ταῦτα δὲ BLQ; – δὲ bcdl syrsin.

Zu Lk 17 32 33. *Διὰ τοῦτο λέγει ὁ σωτήρ· σῴζου σὺ καὶ ἡ ψυχή σου.* Excerpta e Theodoto ap. Clem. Al. § 2.

186. (178.) Das Gleichnis vom Pharisäer und Zöllner. Luk 18 9—14

9 *Εἶπεν δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι
καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην·* 10 *ἄνθρωποι δύο
ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.*
11 *ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα προσηύχετο· ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ
ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ
τελώνης·* 12 *νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι.* 13 *ὁ
δὲ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν
οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτεν τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ
ἁμαρτωλῷ.* 14 *λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ
γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται.**

(188. 18 15—17. S. 148)

III. Die judäische Periode.

Matth 19—27 = Mark 10—15 = Luk 18 15—23

1. Der Zug nach Jerusalem.

Matth 19—20 = Mark 10 = Luk 18 15—19 27

187. (179.) Ehe und Ehescheidung.

Matth 19 1—12	Mark 10 1—12
(136. 18 23—35. S. 113)	*(132. 9 49—50. S. 111)*
1 *Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου.*	1 *Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου,*
2 *καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.*	*καὶ συνπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.*
3 *Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· εἰ ἔξεστιν*	2 *Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν*

* Vgl. Matth 18 4 (129. S. 109); 23 12 (210. S. 173) und Luk 14 11 (169. S. 136).

Matth 19 3 *οἱ Φαρισ.* ℵD . . min sah] *Φαρ.* BCLΣ min cop syrsin.
Mark 10 2 *προσελθ. οἱ* (– ABL . . min) *Φαρ.* ℵABCLΣ . min verss] – D abk syrsin cur.
Luk 18 10 *ὁ εἷς* ℵAL . . min verss] *εἷς* BDRX . syrsin cur. 11 *ταῦτα* (*οὕτως* eff^{2}l) it sah aeth] + *πρὸς ἑαυτόν* $\aleph^{c}$BL 1-131-209 579 e vg hier arm; *πρ. ἑαυτ. ταῦτα* (– syrsin) AD(*καθ'*)QX . . min a go syrr | *ὥσπερ*] *ὡς* DLQ min. 13 *αὐτοῦ* ℵADL . . min] *ἑαυτοῦ* BQ Or; – 1-209 Cyr. 14 *ἢ γὰρ ἐκ.* APXΔ . . min go phil Bas Cyr] *παρ' ἐκεῖνον* ℵBL 1-209 579 a vg sah cop Or; *μᾶλλον παρ' ἐκ.* D. it syrsin (*μ. ἢ ἐκεῖνος*).

ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν
αἰτίαν;

cf. v. 7. 8

4 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀνέγνω-*
τε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρcεν καὶ θῆλυ
ἐποίηcεν αὐτούς; 5 *καὶ εἶπεν·* ἕνεκα τού-
του καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα
καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήcεται τῇ γυ-
ναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔcονται οἱ δύο εἰc cάρκα
μίαν. 6 *ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία.*
ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος
μὴ χωριζέτω. 7 *λέγουσιν αὐτῷ· τί*
οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον
ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι; 8 *λέγει αὐ-*
τοῖς· ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρ-
δίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι
τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ
γέγονεν οὕτως.
9 *λέγω δὲ*
ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλ-
*λην, μοιχᾶται.**

ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες
αὐτόν. 3 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·*
τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς; 4 *οἱ δὲ εἶπαν·*
ἐπέτρεψεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀποστασί-
ου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. 5 *ὁ δὲ Ἰησοῦς*
εἶπεν αὐτοῖς· πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν
ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

6 *ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως* ἄρcεν καὶ θῆλυ
ἐποίηcεν αὐτούc· 7 ἕνεκεν τού-
του καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα
αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ,
8 καὶ ἔcονται οἱ δύο εἰc cάρκα
μίαν· *ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σάρξ.*
9 *ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος*
μὴ χωριζέτω.

cf. v. 3—5

10 *Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθη-*
ταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. 11 *καὶ*
λέγει αὐτοῖς· ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ'
αὐτήν· 12 *καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν*
*ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.**

* Matth 5 32 (24. S. 26): *Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται.*

Luk 16 18 (176. S. 141): *Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.*

Mt 19 4 = Mk 10 6: Gen 1 27. Mt 19 5 = Mk 10 7 8: Gen 2 24. Mt 19 7 = Mk 10 4: Dt 24 1 3.

Matth 19 4 *ποιήσας*] *κτίσας* B 1 22 33 124 arm Or. 7 *ἀπολῦσαι* ℵDLZ 1 22 aeff[1] g[1]g[2]hl vg hier arm aeth] + *αὐτήν* BCΣ . . min fq pesch phil; + *τ. γυναῖκα* bcff[2] gat Ir[int]. 9 *ὅτι*] – BDZ it | *μὴ ἐπὶ πορνείᾳ* ℵCZΣ . . min g[2] vg syrsin pesch phil arm aeth] *παρεκτὸς λόγου πορνείας* BD 1 33 it syrcur hier sah cop. 9 *καὶ γαμ. ἄλλ.* ℵC DZ . . min verss] – BNΣ* 1 4 ff[1] cop Or | *μοιχᾶται* ℵDZ . . min verss] *ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι* BC*NΣ* 1 4 ff[1] cop Or Aug; *καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας* (*γαμῶν* C*Σ . min), *μοιχᾶται* BC*ZΣ . . min cfg[2]q vg pesch phil hier arm aeth.

Mark 10 6 *αὐτούς*] – D 86 219 bfff[2]k fu go aeth; + *ὁ θεός* ADNΨ . . min abfff[2]k vg go syrr arm aeth. 7 *μητ. αὐτοῦ* ℵD(*ἑαυτοῦ*)M abcfff[2] cop syrsin pesch go aeth] – *αὐτοῦ* ABCL . . min klq vg phil arm; + *καὶ προσκολληθήσεται τ. γυναικὶ* (*πρὸς τὴν γυναῖκα* D min) *αὐτοῦ* ACDLΔ . . min latt cop sah arm aeth. 12 *καὶ ἐὰν . . . αὐτῆς* ℵBCLΔ cop aeth] *καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τ. ἄνδρα αὐτ. καί* ANX . . min fg[1]l vg pesch phil go; *καὶ ἐὰν γυνὴ ἐξέλθῃ ἀπὸ τ. ἀνδρ. καί* D 13-69 124-346 28 565 abcff[2]g[2] arm; *et quae relinquit mulier virum et alii nubet, moichatur super illo* k, sim. syrsin (v. 12 ante 11).

10 *Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.* 11 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.* 12 *εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω.*

188. (180.) Segnung der Kinder.

Matth 19 13—15	**Mark 10** 13—16	**Luk 18** 15—17 *(186. 18 9—14. S. 146)*
13 *Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.*	13 *Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.*	15 *Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς.*
14 *ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς ἐμέ· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.*	14 *ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.*	16 *ὁ δὲ Ἰησοῦς προσεκαλέσατο αὐτὰ λέγων· ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.*
18 3 *(129. S. 109): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.*	15 *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.*	17 *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.*
15 *καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.*	16 *καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατευλόγει, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.*	

Mk 10 15 (= Mt 18 3) = Lk 18 17: Joh 3 3 5.

Matth 19 10 *τ. ἀνθρ.*] *τ. ἀνδρὸς* D it syrsin cur pesch arm; – ff¹. 11 *τοῦτον*] – B 1 e Or Cyp. 14 *αὐτοῖς*] – B . . min it sah arm | *ἐμέ* ℵLΔ .] *μέ* BCD . .
Mark 10 13 *ἅψ. αὐτ.* ADNX . . min verss] *αὐτ. ἅψ.* ℵBCLΔ 124 579 | *ἐπετίμων* ADNX . . min latt] *-ησαν* ℵBCLΔ cop go | *τοῖς προσφ.* ADNX . . min verss] *αὐτοῖς* ℵBCLΔ ck cop 14 *εἶπεν*] *ἐπιτιμήσας εἶπ.* 1-209 13-69-124-346 28 565 syrsin philmg arm. 16 *ἐναγκαλ.*] *προσκαλεσάμενος* D bcff²q syrsin.
Luk 18 16 *προσεκαλέσατο* (*-εῖτο* D) *αὐτὰ* (– B) *λέγων* ℵBDGL 1-118-131-209 579 a cop pesch] *προσκαλεσάμενος αὐτὰ εἶπεν* AXΔ . . min latt phil; *εἶπεν αὐτοῖς* syrsin cur.

Ev. Aeg. zu Mt 19 12. a) *Τῇ Σαλώμῃ ὁ κύριος πυνθανομένῃ, μέχρι πότε θάνατος ἰσχύσει; . . . . μέχρις ἄν, εἶπεν, ὑμεῖς αἱ γυναῖκες τίκτετε.* Clem. Al., Strom. III. 6 45.
. . *ἡ Σαλώμη φησί· μέχρι τίνος οἱ ἄνθρωποι ἀποθανοῦνται; . . . ἀποκρίνεται ὁ κύριος· μέχρις ἂν τίκτωσιν αἱ γυναῖκες.* ib. III. 9 64 (s. auch zu Mt 5 17: *ἦλθον καταλῦσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας.* Clem. Al., Str. III. 9 63).
b) . . . . *φαμένης γὰρ αὐτῆς· καλῶς οὖν ἐποίησα μὴ τεκοῦσα; . . . ἀμείβεται λέγων ὁ κύριος· πᾶσαν φάγε βοτάνην, τὴν δὲ πικρίαν ἔχουσαν μὴ φάγῃς.* ib. III. 9 66.
c) *πυνθανομένης τῆς Σαλώμης, πότε γνωσθήσεται τὰ περὶ ὧν ἤρετο, ἔφη ὁ κύριος· ὅταν τὸ τῆς αἰσχύνης ἔνδυμα πατήσητε καὶ ὅταν γένηται τὰ δύο ἓν καὶ τὸ ἄρρεν μετὰ τῆς θηλείας οὔτε ἄρρεν οὔτε θῆλυ.* ib. III. 13 92 (cf. Clem. Rom. II 12 2 5).

189. (181.) Von der Gefahr des Reichtums.

Matth 19 16—30	Mark 10 17—31	Luk 18 18—30
	17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμὼν εἷς καὶ	
16 Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν αὐτῷ εἶπεν· διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον; 17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστιν ὁ ἀγαθός. εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς.	γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός.	18 Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 19 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς θεός.
18 ποίας; φησίν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, 19 τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.	19 τὰς ἐντολὰς οἶδας· μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.	20 τὰς ἐντολὰς οἶδας· μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.
20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· πάντα ταῦτα ἐφύλαξα· τί ἔτι ὑστερῶ;	20 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. 21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμ-	21 ὁ δὲ εἶπεν· ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος.

Mt 19 18 19a = Mk 10 19: Ex 20 12—16. Dt 5 16 17. 24 14 (Sir 4 1). Mt 19 19b: Lev 19 18.

Matth 19 16 *διδάσκ.* ℵBDL 1 22 aeff^{1} aeth Or] + *ἀγαθέ* CEΔ . . min bcff^{2}g^{1}g^{2}hq vg syrr sah cop | *σχῶ* BD . . sah pesch phil Or] *κληρονομήσω* ℵL syrsin cur hier cop. 17 *τί με ἐρ. π. τ. ἀγ.* ℵBD (– *τοῦ*) L 1 22. latt syrsin cur Or] *τί με λέγ. ἀγαθόν* CEΔ . . min fq pesch phil sah Just Ir | *εἷς ἐστ. ὁ* (– D) *ἀγαθ.* (+ *ὁ θεός* beff^{1}ff^{2}l vg syrcur) ℵBDL 1 22 abeff^{1}ff^{2}l aur vg syrsin cur] *οὐδεὶς ἀγ. εἰ μὴ εἷς ὁ θεός* CEΔ . . fg^{1}hq fu pesch phil | *τήρησον*] *τήρει* BD. 18 *ποίας; φησίν* ℵL] *λέγει αὐτῷ· ποίας* CDΣ . . min latt; *ἔφη αὐτῷ· π.* B 13 c fu syrsin | *εἶπεν*] *ἔφη* B 13-124. 20 *πάντ. ταῦτ.* ℵCL . . min latt] *ταῦτ. πάντ.* BD . . min syrr | *ἐφύλαξα* ℵBL 1 22 ff^{1}g^{1}l am fu . . Ir Cyp Hier] *ἐφυλαξάμην* (*ἐφύλαξα* D) *ἐκ νεότητός μου* (– D) CD . . min abeff^{2}hq vg^{ed} syrr al.
Mark 10 19 *μὴ μοιχ. μὴ φον.* ANXΠ . . min abdff^{2}g^{1}g^{2}lq vg phil go arm aeth] *μὴ φον., μὴ μοιχ.* ℵ^{c} (ℵ* – *μὴ μοιχ.*) BCΔ c syrsin sah cop; – *μὴ φον.* D^{gr}Γ 1-118-209 300 fk; + *μὴ πορνεύσῃς* D^{gr} k c | *μὴ κλέψ.*] – 300 cff^{2} | *μὴ ἀποστερ.*] – BXΔΠΨ 1-118-209 28 69 579 syrsin arm | *μητ. σου* ℵCN min abcf pesch cop go aeth] *μητ.* ABD . . min latt syrsin phil arm *ἐφυλαξάμην*] *ἐφύλαξα* AD 28 Clem Or; *ἐποίησα* 1-118-209 565 syrsin Aphr.
Luk 18 19 *θεός* ℵ*B*] *ὁ θεός* AD . . min. 20 *μητ. σου* ℵE . . min abc verss] *μητ.* ABDL . . min latt go phil arm. 21 *ἐφύλαξα* ℵABL 1-209 579] *-άμην* DXΔ . . min.

Ev. sec. Hebr. zu Mt 19 16—24 par. Dixit ad eum alter divitum: Magister, quid bonum faciens vivam? dixit ei: Homo, leges et prophetas fac. respondit ad eum: Feci. Dixit ei: Vade, vende omnia quae possides et divide pauperibus et veni, sequere me. Coepit autem dives scalpere caput suum et non placuit ei. et dixit ad eum dominus: Quomodo dicis, legem feci et prophetas? Quoniam scriptum est in lege: Diliges proximum tuum sicut teipsum; et ecce multi fratres tui, filii Abrahae, amicti sunt stercore, morientes prae fame et domus tua plena est multis bonis, et non egreditur omnino aliquid ex ea ad eos. Et conversus dixit Simoni discipulo suo sedenti apud se: Simon fili Ioanne, facilius est camelum intrare per foramen acus, quam divitem in regnum coelorum. Orig., Comm. in Mt XV 14.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; 26 ἐμβλέψας δὲ

βλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἕν σε ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 22 ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. 24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν· 25 εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26 οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι; 27 ἐμβλέψας αὐ-

22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 23 ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγενήθη· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται.

25 εὐκοπώτερον γάρ ἐστιν κάμηλον διὰ τρήματος βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 26 εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες· καὶ τίς δύναται σωθῆναι; 27 ὁ δὲ εἶπεν·

Matth 19 21 ἔφη] λέγει B 69-124 latt. | πτωχ.] τοῖς πτ. BD sah cop | οὐρανῷ ℵL ZΣ . . min verss] -οῖς BCDΓ min eg^1 sah 22 νεανίσκος ℵLZ] + τοῦτο efh aeth; + τ. λόγον CDΣ . . min ff^{2}g^{1}g^{2}q vg phil arm; + τ. λ. τοῦτον B abcff^{1}n syrsin cur pesch sah | κτήματα] χρήματα Be. 24 ὅτι] – BD . min latt | τρυπήματος DLZΔ . . min] τρήματος ℵ*B Or; τρυμαλιᾶς CΣ . . min | εἰσελθεῖν ℵCLΣ . . min verss] διελθεῖν BD . . min latt syrcur | πλούσιον] + εἰσελθεῖν BD . it (exc. ff^1) vg sah cop pesch | τ. οὐρ. Z 1-118-209 33 124 157 latt syrsin cur Clem] τοῦ θεοῦ ℵBCDΣ . . min pesch phil; + εἰσελθεῖν CXΣ . . min phil.

Mark 10 21 τοῖς πτ. ℵCD 1 565 al syrsin cop] πτωχ. ABN . . min go arm | καὶ δεῦρ. ἀκ. μοι ℵBCDΔ 406 565 579 latt Clem] + ἄρας τ. σταυρόν (σου) ANΣ . . min q phil go; κ. ἄρ. τ. στ. (σου) δεῦρο ἀκ. μοι G 1-118-209 13-69-124-346 28 a syrsin (– δεῦρο) pesch arm aeth. 23 fin] + D abff^2 τάχιον κάμηλος διὰ τρυμαλίδος ῥαφίδος διελεύσεται ἢ πλούσιος εἰς τὴν βασιλ. τ. θεοῦ (– v. 25). 24 δύσκ. ἐστ. ℵBΔ k cod-cop] + τοὺς πεποιθότας ἐπὶ (τοῖς D) χρήμασιν ACD . . min verss. 25 τῆς τρυμ. τῆς ῥαφ. BEX . . min] τρυμ. ῥαφ. ℵAC(D) min | διελθ. BC(D)KΠ 1-69-124 al bcfff^{2}g^{1}g^{2}lq vg verss] εἰσελθεῖν ℵAΣ . . min a k syrsin | εἰσελθ.] – 579 (D abff^2) k syrsin. 26 ἑαυτούς AD . . min verss] αὐτόν ℵBCΔ cop.

Luk 18 22 οὐρανοῖς ℵAL min] τοῖς οὐρ. BD ae; -ανῷ XΔ . . min latt syrsin. 24 ὁ (– B) Ἰησ. εἶπ.] ὁ Ἰ. περίλυπον γενόμενον εἶπε AXΔ min lr vg syrr; περίλ. γεν. εἶπ. ὁ Ἰ. D bceff^{2}i. 25 τρήματος ℵBD 49] τρυπήματος LR 157; τρυμαλιᾶς AXΔ . . min | εἰσελθεῖν 1^0 ℵBL . min e cop pesch hier] διελθεῖν ADMP min latt go syrsin cur phil | πλούσ. εἰς τ. βασ. τ. θ. εἰσελθ.] πλ. εἰσελθ. ἐ. τ. β. τ. θ. D befg^{1}g^2 vg syrcur hier aeth; – εἰσελθ. 579 aeff^{2}i syrsin pesch.

ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· παρὰ
ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐ-
στιν, παρὰ δὲ θεῷ δυνατὰ
πάντα.
[27] Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκα-
μεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν
σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; [28] ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθή-
σαντές μοι, ἐν τῇ παλινγενεσίᾳ,
ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,
καθίσεσθε καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δώδεκα
θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα
φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.
[29] καὶ πᾶς ὅστις
ἀφῆκεν ἀδελφοὺς ἢ
ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα
ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἢ οἰκίας
ἕνεκα τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος
πολλαπλασίονα λήμψεται,
καὶ
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

τοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ
ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ'
οὐ παρὰ θεῷ· πάντα γὰρ
δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ.
[28] Ἤρξατο λέγειν ὁ Πέτρος
αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκα-
μεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν
σοι.
[29] ἔφη ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς
ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ
ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ
τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ
ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, [30] ἐὰν
μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ
ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ
μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς
μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰ-
ῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις
δυνατὰ
παρὰ τῷ θεῷ ἐστιν.
[28] Εἶπεν δὲ Πέτρος·
ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια
ἠκολουθήσαμέν σοι.

22 28—30 (*237. S. 194*):
[28] Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμε-
μενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν
τοῖς πειρασμοῖς μου.
[29] κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν
καθὼς διέθετό μοι ὁ πα-
τήρ μου βασιλείαν, [30] ἵνα
ἔσθητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς
τραπέζης μου ἐν τῇ βασι-
λείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε
ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς
δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

[29] ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς
ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ
ἀδελφοὺς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα
εἵνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,
[30] ὃς οὐχὶ μὴ ἀπολάβῃ πολλα-
πλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ,
καὶ ἐν τῷ αἰ-
ῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Matth 19 [26] δυν. πάν. ℵLZ] πάν. δυν. (ἐστιν) BCD . . min latt al. [28] καθίσεσθε CD* . . min] καθήσεσθε ℵBΣ . . min | αὐτοί ℵDLZ 1 124 Or] ὑμεῖς BCΣ . . min latt syrsin cur. [29] ἀφῆκ. ἀδελφ. . . . ἢ οἰκίας ℵ^a (– ἢ οἰκ. ℵ*) C*L 1 for hier cop Or] ἀφ. οἰκίας ἢ ἀδ. κτλ BDΣ . . min verss | ἢ πατέρα] – D bff^1ff^2m syrsin cur | μητέρα BD 1 it syrsin Or] + ἢ γυναῖκα ℵCX . . min cfg^1g^2hlq vg syrcur al | πολλαπλ. BL sah hier Or] ἑκατονταπλ. ℵCD . . min latt syrsin cur pesch Ir Hil.
Mark 10 [27] ἀδύν. ℵABC* min latt phil] – τοῦτο ἀδύν. DN min bcg^2 syrsin pesch arm; + ἐστίν D min latt | ἀλλ' οὐ . . . τῷ θεῷ] παρὰ δὲ τῷ θεῷ δυνατόν (ἐστιν) D 157 aff^2k | πάντ. γ. δυν. π. τ. θεῷ] – ΔΨ 1-209 69 al Clem | τῷ θεῷ] θεῷ B 124 157. [28] ἠκολουθήκαμεν BCD] -ήσαμεν ℵA . . min. [29] οἰκίαν] – Db | ἢ πατέρα] + ἢ γυναῖκα ACNX . . min fq pesch phil aeth | ἕνεκεν 2°] – AB* . min ck. [30] μητέρας BNΔ . . min vg cop pesch] μητέρα ℵ^a (ℵ*c(k) – οἰκίας . . . διωγμῶν) ACD . min it syrsin phil | οἰκίας . . . αἰώνιον] ὃς δὲ ἀφῆκεν οἰκείαν κ. ἀδελφὰς κ. ἀδελφοὺς κ. μητέρα κ. τέκνα κ. ἀγρ. μετὰ διωγμοῦ, ἐν τῷ αἰῶνι τ. ἐρχ. ζωμὴν αἰών. λήμψεται D abfff^2.
Luk 18 [28] Πέτρ. APΔ . . min] ὁ Πέτρ. ℵBDL . min. [29] οὐδείς ℵ*DΔ 131 latt] ὅτι οὐδ. ABL . . min f. [30] ἀπολ. ℵAL . min] λάβῃ BD . min. | πολλαπλ. ℵBAΔ min fg^1 vg pesch arm go cop Or] ἑπταπλ. D abceff^2ilq Diat Cyp; ἑκατονταπλ. syrsin cur.

30 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (*s. u. 20 16.*)	31 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.	13 30 (*165. S. 134*): Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

190. (182.) Das Gleichnis von den Arbeitern im Weinberg. Matth 20 1—16

1 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ,
ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν
αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν
ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργοὺς 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς
εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. 5 οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν
δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν
ἑνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἑστήκατε
ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει
αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. 8 ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ
κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος
τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. 9 καὶ ἐλθόντες
οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. 10 ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι
ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήμψονται· καὶ ἔλαβον τὸ ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί.
11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου 12 λέγοντες· οὗτοι οἱ ἔσχατοι
μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος
τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἑνὶ αὐτῶν εἶπεν· ἑταῖρε,
οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; 14 ἆρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε.
θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 ἢ οὐκ ἔξεστίν μοι ὃ θέλω
ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
16 οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (*s. o. 19 30*)

191. (183.) Dritte Leidensverkündung.

Matth 20 17—19	Mark 10 32—34	Luk 18 31—34
17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα	32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,	

Matth 20 5 πάλιν δέ] πάλιν BΣ . . min it cop; καὶ πάλιν fm syrsin cur pesch. 8 ἀπόδ. ℵCLZ Or] + αὐτοῖς BDΣ . . min verss. 9 καὶ ἐλθ.] ἐλθ. δέ B syrcur sah; ἐλθ. οὖν D 33 69-124-346 latt. 10 ἐλθ. δέ ℵELZ . . min q cop] καὶ ἐλθ. BCD 13-69-124-346 33 e syrsin cur; κ. ἐλθ. δέ NΣ latt | πλείονα ℵLΔ . min] πλεῖον BC*ZΣ min latt; πλείω D | τὸ ἀνά ℵCLNZΣ 33] ἀνά BD . . min. 12 αὐτ. ἡμ. ℵDLZ . . min verss] ἡμ. αὐτ. BCN . . min c arm. 13 ἑνὶ. αὐτ. εἶπ. ℵD 124 latt arm] αὐτ. ἑνὶ εἶπ. B; εἶπ. ἑνὶ αὐτ. CNZ . . min eq | συνεφών. μοι] συνεφώνησά σοι LZΣ 33 syrsin sah cop aeth Or. 14 δέ] ἐγώ B aeth. 15 ἤ] − BDLZ syrsin cur arm. 16 ἔσχατοι] + πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί (= 22 14) CDNΣ . . min latt syrr arm aeth. 17 καὶ ἀναβαίνων ὁ 'Ι.] μέλλων δὲ ἀναβαίνειν 'Ιησ. B 1 sah pesch Or.
Mark 10 31 οἱ ἔσχ. BCN . . min] ἔσχ. ℵADL . min cop go.

Matth 20

παρέ-
λαβεν τοὺς δώδεκα κατ' ἰδίαν,
καὶ ἐν τῇ
ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς· 18 ἰδοὺ
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
δοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ
γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦ-
σιν αὐτὸν εἰς θάνατον. 19 καὶ
παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνε-
σιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι

καὶ μαστιγῶσαι καὶ
σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.

Mark 10

καὶ ἐθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολου-
θοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παρα-
λαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρ-
ξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα
αὐτῷ συμβαίνειν, 33 ὅτι ἰδοὺ
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
δοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ
τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατα-
κρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ
παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνε-
σιν, 34 καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ
καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ
καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ
ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς
ἡμέρας ἀναστήσεται.

Luk 18

31 Παρα-
λαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα
εἶπεν πρὸς αὐτούς·
ἰδοὺ
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ,
καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γε-
γραμμένα διὰ τῶν προφητῶν
τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·

32 παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνε-
σιν καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρι-
σθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται,
33 καὶ μαστιγώσαντες
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡ-
μέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.
34 καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων
συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα
τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν,
καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

192. (184.) Jesus und die Zebedaiden.

Matth 20 20—28

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν
υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς
προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.
21 ὁ δὲ εἶπεν
αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἰπὲ ἵνα
καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἷς ἐκ
δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ σου. 22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·
οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε

Mark 10 35—45

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος
καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες
αὐτῷ· διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν
αἰτήσωμέν σε ποιήσῃς ἡμῖν. 36 ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς· τί θέλετέ με ποιήσω ὑμῖν; 37 οἱ
δὲ εἶπαν αὐτῷ· δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς σου ἐκ
δεξιῶν καὶ εἷς σου ἐξ ἀριστερῶν καθίσω-
μεν ἐν τῇ δόξῃ σου. 38 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε

Matth 20 17 δώδεκα ℵDLZ 1 syrsin cur cop arm] + μαθητάς BCΣ . . min latt pesch phil sah. 18 εἰς θάνατον ℵ] θανάτῳ CDZΣ . . min; – B aeth. 19 ἐγερθ. ℵC*LNZΣ Or Chr] ἀναστήσ. BDXΔ . . min. 20 παρ' αὐτ.] ἀπ' αὐτ. BD. 21 λέγ. αὐτ.] ἡ δὲ εἶπεν B sah; ἡ δὲ λέγει αὐτῷ Σ.

Mark 10 32 οἱ δὲ ἀκολ. ἐφοβ. ℵBC*LΔ 1-209 565 cop arm] καὶ ἀκολ. (αὐτόν) ἐφοβ. ANX . . min fg¹g²lq vg pesch phil, – DK 28 157 al a b. | καὶ ἐθαμβ., οἱ δὲ ἀκ. ἐφοβ.] καὶ ἐθαμβ. οἱ σὺν αὐτῷ φοβούμενοι syrsin; καὶ ἐθαμβ. οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτόν ckff² (– αὐτ.). 34 μετὰ τρ. ἡμ. ℵBCLΔ it cop.] τῇ τρίτ. ἡμ. ANX . . min fg²l vg syrsin pesch arm aeth. 35 οἱ υἱοί ℵDLΔ . . syrsin] οἱ δύο υἱοί BC cop; υἱοί ANX . . min. 36 τί θέλετε] – D; – θέλετε abi | μὲ ποιήσω ℵᶜB arm] ποιήσω CD . min latt syrsin; ποιῆσαί με AL (μὲ ποιῆσ.) Σ . . min; ποιῆσαι Δ min. 37 ἀριστερῶν BLΔ] εὐωνύμων ADNX . . min | σοῦ ἐξ ἀριστ. (εὐων.) ℵL] ἐξ ἀρ. (εὐων.) σου ANX . . min afl vg syrr aeth; – σοῦ BD 1-209 565 . bcff²g¹g²ikq arm.

πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;
λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα.
23 *λέγει αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριόν μου*
πίεσθε,
τὸ δὲ καθί-
σαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ
ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
μασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπ-
τισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;
39 *οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· δυνάμεθα. ὁ δὲ*
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ
πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· 40 *τὸ δὲ καθί-*
σαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ
ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
μασται.

Luk 12 49 (160. S. 131)

24 *Ἀκούσαντες δὲ οἱ δέκα*
ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο
ἀδελφῶν. 25 *ὁ δὲ*
Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐ-
τοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ
ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν
κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ
μεγάλοι κατεξουσιάζου-
σιν αὐτῶν. 26 *οὐχ οὕτως*
ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν
θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι,
ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 *καὶ ὃς*
ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶ-
*τος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος·**
28 *ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*
οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ
διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολ-
λῶν.

41 *Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα*
ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώ-
βου καὶ Ἰωάννου. 42 *καὶ προσ-*
καλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς· οἴδατε ὅτι οἱ
δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν
κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ
μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζου-
σιν αὐτῶν. 43 *οὐχ οὕτως δέ*
ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἂν
θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
ἔσται ὑμῶν διάκονος, 44 *καὶ ὃς*
ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶ-
*τος, ἔσται πάντων δοῦλος.**
45 *καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*
οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ
διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολ-
λῶν.

22 24–27 (*237 b. S. 194*):
24 *Ἐγένετο δὲ καὶ φιλο-*
νεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς
αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μεί-
ζων. 25 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·*
οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν
κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ
ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐερ-
γέται καλοῦνται· 26 *ὑμεῖς*
δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μεί-
ζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς
ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγού-
*μενος ὡς ὁ διακονῶν.**
27 *τίς*
γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος
ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνα-
κείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ
ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ διακονῶν.

* Vgl. Mark 9 35 = Luk 9 48b (129. S. 108 f.) und Matth 23 11 (210. S. 173).

Matth 20 23 *καὶ ἐξ* ℵCDZ . . min ff¹g¹q am verss] *ἢ ἐξ* BL 1 33 abceff²hn vg sah | *τοῦτο* CDΔ 33 346 . . q sah cop phil] – ℵBZΣ . . min verss. 24 *ἀκούσ. δέ* ℵᶜLZ 33 13-69 for sah cop pesch Or] *καὶ ἀκούσ.* ℵ*BCDΣ . . min verss. 26 *ἔσται* 1⁰] *ἐστίν* BDZ sah | *ἐν ὑμ. μέγ.*] *μέγ. ἐν ὑμ.* B sah cop. 27 *ἐν ὑμῖν εἶναι* ℵC . .] *εἶναι ὑμῶν* B; *ὑμ. εἶν.* X. | *ἔσται*] *ἔστω* BGEX . . min. 28] + *ὑμεῖς δὲ ζητεῖτε ἐκ μικροῦ αὐξῆσαι καὶ* (+ *μὴ* syrcur) *ἐκ μείζονος ἔλαττον εἶναι. εἰσερχόμενοι δὲ καὶ παρακληθέντες δειπνῆσαι, μὴ ἀνακλίνεσθε εἰς τοὺς ἐξέχοντας τόπους, μήποτε ἐνδοξότερός σου ἐπέλθῃ καὶ προσελθὼν ὁ δειπνοκλήτωρ εἴπῃ σοι· Ἔτι κάτω χώρει, καὶ καταισχυνθήσῃ. ἐὰν δὲ ἀναπέσῃς εἰς τὸν ἥττονα τόπον καὶ ἐπέλθῃ σου ἥττων, ἐρεῖ σοι ὁ δειπνοκλήτωρ· Σύναγε ἔτι ἄνω, καὶ ἔσται σοι τοῦτο χρήσιμον* (cf. Luk 14 7–10). DΦ it (exc. fg²lq) codd-vg syrcur.

Mark 10 43 *ἔσται* ABDL . . min latt pesch phil cop] *ἔστω* ℵCΔ 69 435 565 syrsin. 44 *ὑμῶν γενέσθαι* (*εἶναι* D 1-118-209 565) ADX . . min pesch phil go arm aeth] *ἐν ὑμῖν εἶναι* ℵBC*LΔ min latt cop syrsin.

193. (185.) Heilung des Bartimäus.

Matth 20 29—34

Vgl. 56. 9 27—31. S. 43.

29 *Καὶ ἐκπορευομένων αὐ-
τῶν ἀπὸ Ἱερειχὼ ἠκολούθησεν
αὐτῷ ὄχλος πολύς.* 30 *καὶ
ἰδοὺ δύο τυφλοὶ
καθήμενοι παρὰ τὴν
ὁδόν, ἀκούσαντες
ὅτι Ἰησοῦς
παράγει, ἔκραξαν
λέγοντες·
ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυείδ.*
31 *ὁ δὲ ὄχλος ἐπετί-
μησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν·
οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν λέγοντες·
κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυείδ.*
32 *καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνη-
σεν αὐτοὺς
καὶ
εἶπεν· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;*
33 *λέγουσιν αὐτῷ·
κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφ-
θαλμοὶ ἡμῶν.*
34 *σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἥψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν,
καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ.*

(196. 21 1—9. S. 158)

Mark 10 46—52

46 *Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχώ.
καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ
Ἱερειχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς
Τιμαίου Βαρτιμαῖος, τυφλὸς
προσαίτης, ἐκάθητο παρὰ τὴν
ὁδόν.* 47 *καὶ ἀκούσας
ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρη-
νός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ
λέγειν·
υἱὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ, ἐλέη-
σόν με.* 48 *καὶ ἐπετί-
μων αὐτῷ πολλοί, ἵνα σιωπήσῃ·
ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν·
υἱὲ Δαυείδ, ἐλέησόν με.* 49 *καὶ
στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· φωνή-
σατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσιν τὸν
τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· θάρσει,
ἔγειρε, φωνεῖ σε.* 50 *ὁ δὲ ἀποβα-
λὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπη-
δήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.*
51 *καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν· τί σοι θέλεις ποιήσω;
ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ·
ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.*
52 *ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.*

(196. 11 1—10. S. 158)

Luk 18 35—43

35 *Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν
αὐτὸν εἰς Ἱερειχὼ
τυφλός τις
ἐκάθητο παρὰ τὴν
ὁδὸν ἐπαιτῶν.* 36 *ἀκούσας δὲ ὄχ-
λου διαπορευομένου ἐπυνθά-
νετο τί εἴη τοῦτο.* 37 *ἀπήγγειλαν
δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖ-
ος παρέρχεται.* 38 *καὶ ἐβόησεν
λέγων·
Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυείδ, ἐλέη-
σόν με.* 39 *καὶ οἱ προάγοντες ἐπε-
τίμων αὐτῷ, ἵνα σιγήσῃ·
αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν·
υἱὲ Δαυείδ, ἐλέησόν με.*
40 *σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευ-
σεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.
ἐγγί-
σαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν
αὐτόν·* 41 *τί σοι θέλεις ποιήσω;
ὁ δὲ εἶπεν·
κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.*
42 *καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀνά-
βλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.*
43 *καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν
θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν
ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.*

Matth 20 30 *ἐλέησ. ἡμ.* ℵD 13-69-346 118-209 bceff¹ff²h syrcur arm] pm *κύριε* BLZ 124 g¹g²l vg sah cop hier aeth; + *κύριε* CEΔΣ . . min fq pesch phil. 30 31 *υἱέ* ℵCD LΣ . 1 (v. 31 *υἱός*) 33] *υἱός* BZΔ . . min.

Mark 10 46 *προσαίτης, ἐκάθ. π. τ. ὁδόν* ℵBLΔ k cop arm] *ἐκάθ. π. τ. ὁδ. προσ(ἐπ-* D 565 Or)*αιτῶν* ADX . . min latt syrr go aeth. 49 *εἶπεν· φωνήσ. αὐτ.* ℵBCLΔ min k cop] *εἶπ. αὐτὸν φωνηθῆναι* ADX . . min latt syrr. | *καὶ φων. τ. τυφλ. λέγ. αὐτ.*] *καὶ ἐφώνουν λέγοντες* k; *καὶ ἐφώνει τ. τυφλ.· καὶ λέγ. αὐτ.* syrsin; *οἱ δὲ λέγ. τῷ τυφλῷ* D 565 abff²iq. 52 *ὁ δὲ Ἰ.* ℵ*ACD min latt phil go arm] *καὶ ὁ Ἰ.* BLΔ min q cop pesch aeth; – syrsin.

Luk 18 36 *τί* ℵAB . . min] *τί ἄν* DLX . min. 40 *ὁ Ἰησ.*] *Ἰησ.* BD; – A 63.

194. (186.) Zakchäus. Luk 19 1—10

1 *Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερειχώ.* 2 *καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλού-*
μενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης καὶ ἦν πλούσιος. 3 *καὶ ἐζήτει ἰδεῖν*
τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς
ἦν. 4 *καὶ προδραμὼν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν,*
ὅτι ἐκείνης ἤμελλεν διέρχεσθαι. 5 *καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ*
Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ
οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. 6 *καὶ σπεύσας κατέβη καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.*
7 *καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν*
καταλῦσαι. 8 *σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· ἰδοὺ τὰ ἡμίσειά*
μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, τοῖς πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάν-
τησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 *εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι σήμερον*
σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ. 10 *ἦλθεν*
γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

195. (219.) Das Gleichnis von den Minen. Luk 19 11—27

25 14—30 (*228. S. 186 f.*): 14 *Ὥσπερ γὰρ*
ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους
δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ, 15 *καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε*
τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ
κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν.
εὐθέως 16 *πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα*
λαβὼν ἠργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν
ἄλλα πέντε τάλαντα. 17 *ὡσαύτως ὁ τὰ*
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 *ὁ δὲ τὸ ἓν*
λαβὼν ἀπελθὼν ὤρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν
τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

11 *Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσ-*
θεὶς εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς
εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτὸν καὶ δοκεῖν αὐ-
τοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. 12 *εἶπεν οὖν·*
ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς
χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν
καὶ ὑποστρέψαι. 13 *καλέσας δὲ δέκα*
δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα
μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πραγμα-
τεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι.

14 *οἱ δὲ πολῖται*

Lk 19 8: Ex 21 37. 22 1 2. Nu 5 6 7.

Luk 19 2 *κ. αὐτὸς ἦν ἀρχ*] *κ. οὗτος ἦν ἀρχ.* 69 579 abcff²lqs vg cop; *οὗτος ἦν ἀρχ.* D efi; *καὶ ἦν ἀρχ.* syrsin cur pesch | *καὶ ἦν* (– ls) ℵL 245 ls syrr] *καὶ οὗτος* BKΠ 1-131 13-69 al biq; (*καὶ*) *οὗτος ἦν* ARΔ . . min fff²; *καὶ αὐτὸς* (*ἦν*) U 579 ac vg; – D e. 5 *καὶ . . τόπον*] *κ. ἐγένετο* (– syrcur) *ἐν τῷ διέρχεσθαι αὐτὸν* (*τὸν Ἰησ.* 157 it) D 157 it syrcur *ἀναβλ. ὁ* (– B) *Ἰησ. εἶπ.* ℵBL 1-131-209 579 cop arm] *εἶδεν αὐτὸν* (– D; + *ὁ Ἰησ.* pesch aeth) *καὶ* (– syrsin) *εἶπεν* D syrsin cur pesch aeth; *ἀναβλ. ὁ Ἰησ.* (– it, exc. f) *εἶδεν αὐτὸν κ. εἶπ.* AΔ . . min latt go phil. 8 *τοῖς πτ.*] *πτωχ.* B. 9 *Ἀβρ.* ℵ*LR] + *ἐστίν* ABD . . min verss. 12 *ἑαυτῷ*] – D it syrsin cur cop Lcf. 13 *πραγματεύσασθε*] *-σασθαι* ℵABL . .; *-εσθαι* D; *-εσθε* ΔΛ 1-131 . .

19 *Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ
κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει
λόγον μετ᾽ αὐτῶν.*

20 *καὶ προσελθὼν ὁ τὰ
πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα
πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε τά-
λαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε
τάλαντα ἐκέρδησα.* 21 *ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος
αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ
ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε κατα-
στήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.* 22 *προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τά-
λαντα εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι
παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-
δησα.* 23 *ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ·
εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα
ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·
εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.*
24 *προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον
εἰληφὼς εἶπεν· κύριε, ἔγνων σε ὅτι
σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου
οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ
διεσκόρπισας·* 25 *καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν
ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε
ἔχεις τὸ σόν.* 26 *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δοῦλε καὶ
ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ
ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα;* 27 *ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀργύριά
μου τοῖς τραπεζείταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.*

28 *ἄρατε
οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.*

29 *τῷ γὰρ
ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθή-*

*αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες· οὐ
θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ᾽ ἡμᾶς.*
15 *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν
φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους
οἷς δεδώκει τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς
τί διεπραγματεύσατο.* 16 *παρεγένετο δὲ
ὁ πρῶτος
λέγων· κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα
προσηργάσατο μνᾶς.*
17 *καὶ εἶπεν αὐτῷ·
εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ
πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω
δέκα πόλεων.*
18 *καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος
λέγων· ἡ μνᾶ σου, κύριε, ἐποίησεν
πέντε μνᾶς.*
19 *εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ·
καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.*

20 *καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων· κύριε, ἰδοὺ ἡ
μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σου-
δαρίῳ·* 21 *ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρω-
πος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας,
καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.*
22 *λέγει αὐτῷ·
ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ
δοῦλε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστη-
ρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερί-
ζων ὃ οὐκ ἔσπειρα;* 23 *καὶ διατί οὐκ
ἔδωκάς μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;
κἀγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.*
24 *καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· ἄρατε ἀπ᾽
αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα
μνᾶς ἔχοντι.* 25 *καὶ εἶπαν αὐτῷ· κύριε,
ἔχει δέκα μνᾶς.* 26 *λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ
τῷ ἔχοντι δοθήσεται,*

Luk 19 15 *τούτους*] – D 1-131 it (exc. f) vg arm aeth Lcf | *τίς τί διεπραγματεύσαντο* AR . . min latt] *τί διεπραγματεύσαντο* ℵBDL 157 579 e cop syrcur aeth. 17 *εὖγε* BD 56 58 61 latt Or Lcf] *εὖ* ℵAL . . min. 25] – D 69 al b e ff² g² syrsin cur Lcf.

σεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. 30 καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.*

*ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.**

27 πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου.

2. Die jerusalemischen Tage.

Matth 21—25 = Mark 11—13 ∓ Luk 19 28—21.

196. (187.) Der Einzug in Jerusalem.

Matth 21 1—9

(*193. 20 29—34. S. 155*)

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς 2 λέγων αὐτοῖς· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην καὶ πῶλον μετ᾽ αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. 3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

Mark 11 1—10

(*193. 10 46—53. S. 155*)

1 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 καὶ λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὔπω κεκάθικεν· λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. 3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε· ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει, καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει

Luk 19 28—38

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. 29 καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν 30 εἰπών· ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ· διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε· ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

* Vgl. Mt 13 12 (91. S. 71) = Mark 4 25 = Luk 8 18 (94. S. 74).

Mt 21 1—9 = Mk 11 1—10 = Lk 19 28—38: Joh 12 12—19.

Matth 21 1 *Ἰησ.* BD . min] *ὁ Ἰησ.* ℵLΔ . . min. 2 *εὐθύς* ℵLZ] *εὐθέως* BCD . . min | *ἀγάγετε*] *ἄγετε* BD 56 58.

Mark 11 1 *ἐγγίζουσιν*] *ἤγγιζεν* D bcff²(?)iklq cop pesch phil | *εἰς Ἱερ. κ. εἰς Βηθ.* D abcff²ik aur vg Or] *εἰς Ἱερ. (καὶ) εἰς Βηθφ. καὶ* (– syrsin; + *εἰς* ℵC) *Βηθ.* ℵABΔ . . min flq verss. 2 *οὐδ. ἀνθρ. οὔπω* ℵC 13-69 579 sah] *οὐδ. οὔπω* (A *πώποτε*) *ἀνθρ.* ABLΔ vg; *οὐδ. ἀνθρ.* DX . . min acg¹g²k syrsin cop arm aeth | *κεκάθικεν* ADX . . min] *ἐκάθισεν* ℵBCLΔ min. 3 *αὐτ. ἀποστ. πάλ.* ℵDL min] *ἀποστ. πάλ. αὐτ.* B; *αὐτ. πάλ. ἀποστ.* C*; – *πάλιν* AX . . min verss.

Luk 19 27 *τούτους* ℵBL . . min cop] *ἐκείνους* AD . . min verss Or Eus. 30 *εἰπών* ARΔ . . min] *λέγων* ℵBDL 13-69 157 | *πώποτε*] – DH 245 it syrsin cur.

Matth 21

4 τοῦτο δὲ γέγονεν, ἵνα πληρω-
θῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφή-
του λέγοντος· 5 εἴπατε τῇ θυ-
γατρὶ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς
σου ἔρχεταί σοι πραῢς καὶ ἐπι-
βεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶ-
λον υἱὸν ὑποζυγίου.
6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθη-
ταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς
προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
7 ἤγαγον
τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον
καὶ ἐπέθηκαν ἐπ᾿ αὐτῶν τὰ
ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπά-
νω αὐτῶν. 8 ὁ δὲ πλεῖστος ὄχ-
λος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ
ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ
ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν
δένδρων καὶ ἔστρωσαν ἐν τῇ
ὁδῷ.
9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προ-
άγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολου-
θοῦντες ἔκραζον λέγοντες·
ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυείδ, εὐ-

Mark 11

πάλιν ὧδε.
4 Καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον
τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν
θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου
καὶ λύουσιν αὐτόν. 5 καί τινες
τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἔλεγον
αὐτοῖς· τί ποιεῖτε λύοντες τὸν
πῶλον; 6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς
καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ
ἀφῆκαν αὐτούς. 7 καὶ φέρου-
σιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν
καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ
ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν
ἐπ᾿ αὐτόν. 8 καὶ πολλοὶ τὰ
ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν
ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας, κό-
ψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν.
9 καὶ οἱ προ-
άγοντες καὶ οἱ ἀκολου-
θοῦντες ἔκραζον·
ὡσαννά, εὐ-

Luk 19

32 Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπε-
σταλμένοι εὗρον καθὼς εἶ-
πεν αὐτοῖς.
33 λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν
πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ
πρὸς αὐτούς· τί λύετε τὸν
πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν· ὅτι ὁ
κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.
35 καὶ ἤγα-
γον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν
καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ
ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπε-
βίβασαν τὸν Ἰησοῦν. 36 πορευο-
μένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον
τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.
37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη
πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους
τῶν ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ
πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίρον-
τες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ
μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον
δυνάμεων 38 λέγοντες· εὐ-

Mt 21 5: Jes 62 11. Sach 9 9. Mt 21 9 = Mk 11 9 10 = Lk 19 38: Ps 118 25 26.

Matth 21 6 *προσέτ.*] *συνέτ.* BCD 33. 7 *αὐτῶν* 1⁰] *αὐτόν* D it (exc. acg¹) | *ἐπάνω* (+ *ἐπ᾿* ℵ*) *αὐτῶν*] *ἐπ. αὐτοῦ* D it; *ἐπάνω* g²l vg. 8 *ἔστρωσαν* 2⁰ ℵD ceff²q cop] *ἐστρώννυον* BCZΣ . . min bff¹g¹g²h vg sah syrr.

Mark 11 4 *τὸν πῶλ.* ℵCΔ 13 28 syrsin sah arm] *πῶλ.* ABD . . min cop go | *τὴν θύρ.* ℵACD . . min syrsin] *θύρ.* BLΔ 565 sah cop go arm. 4–6 *καὶ ἀπῆλθ. . . εἶπεν ὁ Ἰ.*] *καὶ ἀπῆλθ. καὶ εἶπαν καθὼς αὐτοῖς εἶπεν ὁ κύριος* k. 8 *κόψαντες* ℵBLΔ] *ἔκοπτον* ACDN . . min verss | *ἀγρῶν* ℵBCLΔ sah] *δένδρων* ADN . . min verss; + *καὶ ἐστρώννυον* k; *καὶ ἐστρ. εἰς* (– Dgr arm) *τ. ὁδόν* ADΓ min ff² pesch phil arm; *κ. ἐστρ. ἐν τῇ ὁδῷ* KMΠN min abcflq vg.

Luk 19 32–34 *ἀπελθ. δὲ . . . εἶπαν ὅτι ὁ κύριος*] *καὶ ἀπελθ. ἀπεκρίθησαν ὅτι ὁ κύρ.* D; *καὶ ἀπῆλθον καὶ οὕτως εὗρον ἑστηκότα, καὶ λύοντες λέγουσιν ὅτι ὁ κ.* e; *καὶ ἀπῆλθ. κ. εὗρον οὕτως· ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς ὅτι ὁ κ.* syrcur. 33 *οἱ κύριοι* . . 34 *οἱ δέ*] – syrsin.

λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου,	λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· [10] *εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς*	λογημένος ὁ *βασιλεὺς* ἐν ὀνόματι κυρίου·
ὡσαννὰ *ἐν τοῖς ὑψίστοις.*	*ἡμῶν Δαυείδ,* ὡσαννὰ *ἐν τοῖς ὑψίστοις.*	*ἐν οὐρανῷ εἰρήνη καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.*

197. (188. 189.) Weissagung von der Zerstörung Jerusalems. Luk 19 39–44

s. u. v. 14–16

[39] *Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.* [40] *καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν.* [41] *Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτὴν* [42] *λέγων ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.* [43] *ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ παρεμβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσίν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν* [44] *καὶ ἐδαφιοῦσίν σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοὶ καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.*

198. (187. 191.) Jesus im Tempel; (Tempelreinigung); Rückkehr nach Bethanien.

Matth 21 10–17	Mark 11 11	Luk 19 45–46
[10] *Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα· τίς ἐστιν οὗτος;* [11] *οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας.*	[11] *Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα*	
[12] *Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περι-*	*εἰς τὸ ἱερόν·* *s. u. v. 15–19*	[45] *Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας*

Matth 21 [12] *τοῦ θεοῦ* CDΣ . . min latt. syrr] – ℵ BL b sah cop arm aeth Or.
Luk 19 [38] *ὁ* (– H 258) *βασιλεύς* ℵ*H 258 el* Or] *ὁ ἐρχόμενος* DΔ* min acff²irs aeth; *ὁ ἐρχόμ.* (+ *ὁ* B) *βασιλ.* ℵᶜAB . . min fg¹g² vg go cop syrcur pesch phil arm; *ὁ βασ. ὁ ἐρχ.* syrsin. | *ἐν ὀνόμ. κυρ.*] – el; + *εὐλογημένος ὁ βασιλ.* D acff²irs aeth. [40] *ὅτι*] – B min it (exc. fq). [42] *εἰ ἔγνως καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου* (– Ai) *ταύτῃ* AEGHK . . min acff²li vg] *εἰ ἔγν. καὶ σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ* (+ *σου* go phil) *ταύτῃ* D 157 efqs phil go cop aeth; *εἰ ἔγν. ἐν τ. ἡμ. ταύτ. καὶ σύ* ℵBL 579 aeth; *εἰ ἔγν. καί(γε) ἐν τ. ἡμ. ταύτ.* syrsin cur pesch. | *εἰρήν. σου* ARΔ . . min a go syrr] *εἰρ. σοι* D latt; *εἰρ.* ℵBL 259 579 Ir Or. [43] *παρεμβαλ.* ℵC*L 33 579] *περιβαλ.* ABΔ . . min.

Matthäus:

στεράς. 13 καὶ λέγει αὐτοῖς· γέ-
γραπται· ὁ οἶκός μου οἶκος
προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς
δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον λη-
στῶν.
14 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ
τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
15 ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια
ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας
τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ λέγοντας ὡσαννὰ τῷ υἱῷ
Δαυείδ, ἠγανάκτησαν 16 καὶ
εἶπαν αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι
λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς· ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε
ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ
θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;
17 καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξ-
ῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς
Βηθανίαν καὶ
ηὐλίσθη ἐκεῖ.

Markus:

καὶ περιβλεψάμενος πάντα,
ὀψὲ ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξ-
ῆλθεν εἰς
Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

Lukas:

46 λέγων αὐτοῖς· γέ-
γραπται· καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου
οἶκος προσευχῆς· ὑμεῖς δὲ αὐ-
τὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λη-
στῶν.

s. o. v. 39 40.

199. (190.) Die Verfluchung des Feigenbaumes.

Matth 21 18—19

18 Πρωῒ δὲ ἐπαναγαγὼν εἰς τὴν πόλιν
ἐπείνασεν. 19 καὶ ἰδὼν
συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
ἦλθεν
ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ
εἰ μὴ φύλλα μόνον.
καὶ λέγει αὐτῇ· οὐ μηκέτι
ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.
καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

Mark 11 12—14

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν
ἀπὸ Βηθανίας ἐπείνασεν· 13 καὶ ἰδὼν
συκῆν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα,
ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὑρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ
ἐλθὼν ἐπ᾽ αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν
εἰ μὴ φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων.
14 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· μηκέτι εἰς
τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι.
καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Mt 21 13 = (*Mk 11 17*) = Luk 19 46: Jer 56 7 Jer 7 11. Mt 21 16: Ps 8 3.

Matth 21 18 *ἐπαναγαγών* ℵ*B*L] *ἐπανάγων* CEΔΣ . . min; *παράγων* D it syrcur.
Mark 11 11 *ὀψέ* ℵCLΔ Or] *ὀψίας* ABD . . min | *ὀψ. ἤδ. οὔσ. τ. ὥρ.* (*τ. ὥρ.* – B)] *ὀψίας δὲ γενομένης* syrsin. 13 *ἐλθὼν ἐπ᾽ αὐτ.*] – D bcff²ik | *ὁ γὰρ καιρ. οὐκ ἦν σύκ.* ℵBLΔ cop pesch] *οὐ* (*οὔπω* 1) *γὰρ* (– syrsin) *ἦν* (*ὁ* D Or) *καιρ. σύκ.* ADNX . . min latt syrsin phil arm aeth.

200. (191.) Die Tempelreinigung.

Matth

21 12—13 (*198. S. 160 f.*): 12 *Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.*

13 *καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται·* ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, *ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε* σπήλαιον λῃστῶν.

s. 22 33

Mark 11 15—19

15 *Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν* 16 *καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.* 17 *καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐ γέγραπται ὅτι* ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; *ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν* σπήλαιον λῃστῶν.

18 *Καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.* 19 *καὶ ὅταν ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.*

Luk 19 (45—46) 47—48

45 *Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας,*

46 *λέγων αὐτοῖς· γέγραπται·* καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς· *ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε* σπήλαιον λῃστῶν.

47 *Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,* 48 *καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.*

201. (192.) Gespräch über den verdorrten Feigenbaum.

Matth 21 20—22

20 *Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες·*

Mark 11 20—25 (26)

20 *Καὶ παραπορευόμενοι πρωῒ εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.* 21 *καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· ῥαβ-*

Mt 21 13 = Mk 11 17 = Lk 19 46: Jes 56 7. Jer 7 11.

Mt 21 12—13 = Mk 11 15—17 = Luk 19 45—46: Joh 2 13—17.

Mark 11 17 *αὐτοῖς*] – B 28 bg^1 arm syrsin. 18 *ἐξεπλήσσοντο* ℵMΔ min c] *ἐξεπλήσσετο* ABCD . . min latt. 19 *ἐξεπορεύετο* ℵCDgr . . min latt verss] *ἐξεπορεύοντο* ABKMΠΔ 124 565 . cd pesch arm.

Luk 19 48 *ποιήσωσιν*] + *αὐτῷ* D it (exc. ae) vg syrr.

πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;	βεί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.	
[21] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·	[22] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·	
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ	ἔχετε πίστιν θεοῦ. [23] ἀμὴν λέγω ὑμῖν	
διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιή-		
σετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε·	ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ·	
ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,	ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,	
γενήσεται*	καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,	
	ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὃ λαλεῖ γίνεται, ἔσται	
[22] καὶ πάντα	αὐτῷ.* [24] διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα	
ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύ-	ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύ-	
οντες λήμψεσθε.	ετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.	
	[25] καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε	
6 14 (*30. S. 29*): Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.	εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. [26]	

202. (193.) Die Vollmachtsfrage.

Matth 21 23—27	Mark 11 27—33	Luk 20 1—8
		[1] Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
[23] Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ	[27] Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς	ἡμερῶν διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν
εἰς τὸ ἱερόν,	Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ	λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελι-
προσῆλθον αὐτῷ	περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται	ζομένου ἐπέστησαν οἱ ἱερεῖς
διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ	πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ	καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς
πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ	γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι,	πρεσβυτέροις, [2] καὶ εἶπαν λέ-
λέγοντες·	[28] καὶ ἔλεγον αὐτῷ·	γοντες πρὸς αὐτόν· εἰπὸν ἡμῖν
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;	ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;	ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς,
καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξου-	ἢ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην	ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν
σίαν ταύτην;	ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;	ἐξουσίαν ταύτην;

* Matth 17 20 (126. S. 107): Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Luk 17 6 (180. S. 143): Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 21 22 = Mk 11 24: Joh 14 13 14. 16 23.

Mt 21 23 = Mk 11 28 = Lk 20 2: Joh 2 18.

Matth 21 [23] διδάσκοντι] – it syrsin cur.
Mark 11 [22] ἔχετε] εἰ ἔχετε ℵD 13-69-126 28 abi syrsin hier arm | θεοῦ] – 28 ack. [26] – ℵBLSΔ min kg²l syrsin cop] εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν (τοῖς) οὐρανοῖς ἀφήσει (ὑμῖν) τὰ παραπτώματα ὑμῶν ACD . . min latt go pesch phil arm (= Mt 6 15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν). [28] τ. ἐξουσ. ταύτ. ἔδ. ANX . min ff²iq go phil arm aeth] ἔδ. τ. ἐξ. ταύτ. ℵBCLΔ 33 124 565 579 abcfl vg cop pesch.
Luk 20 [1] ἱερεῖς AEGΔ . . min go] ἀρχιερεῖς ℵBCDL min verss.

24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς· ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ
λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι,
κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιῶ· 25 τὸ βάπτισμα τὸ
Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐ-
ρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ διελο-
γίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες·
26 ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ,
ἐρεῖ ἡμῖν· διατί οὖν οὐκ ἐπι-
στεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν·
ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν
ὄχλον· πάντες γὰρ ὡς προ-
φήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην.
27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ
Ἰησοῦ εἶπαν· οὐκ οἴδαμεν.
ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός·
οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς· ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἕνα
λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι,
καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιῶ. 30 τὸ βάπτισμα τὸ
Ἰωάννου ἐξ οὐ-
ρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
ἀποκρίθητέ μοι. 31 καὶ διελο-
γίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες·
ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ,
ἐρεῖ· διατί οὖν οὐκ ἐπι-
στεύσατε αὐτῷ; 32 ἀλλὰ εἴπωμεν·
ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν
λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν
Ἰωάννην ὄντως ὅτι προφή-
της ἦν. 33 καὶ ἀποκριθέντες τῷ
Ἰησοῦ λέγουσιν· οὐκ οἴδαμεν.
καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·
οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

3 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτούς· ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ
λόγον, καὶ εἴπατέ μοι.
4 τὸ βάπτισμα τὸ
Ἰωάννου ἐξ οὐ-
ρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
5 οἱ δὲ συνελο-
γίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες
ὅτι ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ,
ἐρεῖ· διατί οὐκ ἐπιστεύ-
σατε αὐτῷ· 6 ἐὰν δὲ εἴπωμεν·
ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας
καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμέ-
νος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφή-
την εἶναι. 7 καὶ ἀπεκρίθησαν
μὴ εἰδέναι πόθεν.
8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

203. (194.) Das Gleichnis von den ungleichen Söhnen. Matth 21 28—32

28 Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο· προσελθὼν τῷ πρώτῳ
εἶπεν· τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· οὐ θέλω, ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ ἑτέρῳ
εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. 31 τίς
ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν· ὁ πρῶτος. λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν
ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ

Matth 21 24 δέ] – LZ latt syrsin cur cop. 25 παρ'] ἐν BLZ. 26 διὰ τί οὖν] διὰ τί DL min abeff^{2}qr pesch; καὶ διὰ τί syrsin cur. 28 προσελθών ℵLZeff^1 cop] καὶ προσελθ. BCDΣ .. min latt pesch phil; – syrsin cur | ἀμπελ. ℵC*DLΔ min verss] + μου BZ .. min cg^{1}g^{2}l vg cop. 29—31a οὐ θέλω .. ἀπῆλθεν. ... ἐγὼ κύριε, κ. οὐκ ἀπῆλθεν. .. ὁ πρῶτος ℵCLΣ .. min cfg^{2}q vg syrcur pesch phil Hipp Eus Chr] ἐγὼ κύριε (ὑπάγω, κύρ. 13-69-124-346), κ. οὐκ. ἀπῆλθεν. ... οὐ θέλω ... ἀπῆλθεν. ... ὁ ὕστερος (δεύτερος 4, ἔσχατος 13-69-124-346 238 262) B 4 13-69 al cop hier arm aeth; οὐ θέλω .. ἀπῆλθεν ... ἐγὼ κ., κ. οὐκ ἀπ. ... ὁ ἔσχατος D abeff^{1}ff^{2}g^{1}hlr am fu .. syrsin Hil. 29 ὕστερον ℵ*(B v. 30)H beg^{2}h] + δέ ℵ^{c}CDL .. min latt syrcur pesch phil; καὶ ὕστ. syrsin. | ἀπῆλθεν] + εἰς τὸν ἀμπελῶνα D it (exc. fg^{1}g^{2}q) syrsin cur. 30 ἑτέρῳ ℵCD .. min verss] δευτέρῳ BLMZ . min
Mark 11 31 οὖν ℵBD^{gr} .. min fg^{1}g^{2}l vg sah phil] – AC*LMS min it cop syrsin. 32 λαόν ADL .. min] ὄχλον ℵBCΣ 33 579 | εἶχον] ᾔδεισαν D 565 abcfff^{2}ikq arm.
Luk 20 4 τὸ Ἰωάν. ℵDLR] – τὸ ABC .. min.

δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.*

204. (195.) Das Gleichnis von den bösen Winzern.

Matth 21 33—46	Mark 12 1—12	Luk 20 9—19
33 Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε·	1 Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν·	9 Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην·
ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν.	ἀμπελῶνα ἄνθρωπος ἐφύτευσεν καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν.	ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα. καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς.
34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.	2 καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος· 3 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν.	10 καὶ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν δείραντες κενόν.
36 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.	4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν.	11 καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν.
	5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτέννοντες. 6 ἔτι ἕνα	12 καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. 13 εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· τί ποιήσω; πέμψω
37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ	εἶχεν υἱὸν ἀγαπητόν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς	τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν·

* Luk 7 29—30 (82 S. 63 f.): 29 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· 30 οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

Matth 21 32 ἰδόντες οὐ μετεμ. ℵCLΣ . . min Or] ἰδ. οὐδὲ μετεμ. B 1 13 22 33 . latt syrcur pesch; οὐδὲ ἰδ. μετεμ. 700; ἰδόντες μετεμ. D ce syrsin.
Mark 12 4 ἐκεφαλίωσαν ℵBL] ἐκεφαλαίωσαν ACD . . min.

*λέγων· ἐντραπήσονται τὸν
υἱόν μου.* 38 *οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόν-
τες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς·
οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτεί-
νωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν
κληρονομίαν αὐτοῦ.* 39 *καὶ
λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω
τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν.*
40 *ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος
τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς
γεωργοῖς ἐκείνοις;* 41 *λέγουσιν
αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει
αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκ-
δώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτι-
νες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς
καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.*
42 *λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέ-
ποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς·*
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο-
μοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφα-
λὴν γωνίας· παρὰ κυρίου
ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμα-
στὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; 43 *διὰ
τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσε-
ται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει
ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.*
[44]
45 *ἀκούσαντες
δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι-*

*λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν
υἱόν μου.* 7 *ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωρ-
γοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι
οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτεί-
νωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται
ἡ κληρονομία.* 8 *καὶ λαβόντες
ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον
αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.*
9 *τί ποιήσει ὁ κύριος
τοῦ ἀμπελῶνος;*
*ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς
γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπε-
λῶνα ἄλλοις.*
10 *οὐδὲ τὴν
γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε·*
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο-
μοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφα-
λὴν γωνίας· 11 παρὰ κυρίου
ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμα-
στὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;
12 *καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι*

ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται.
14 *ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωρ-
γοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλή-
λους λέγοντες· οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος· ἀποκτεί-
νωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένη-
ται ἡ κληρονομία.* 15 *καὶ
ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπε-
λῶνος ἀπέκτειναν.
τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος
τοῦ ἀμπελῶνος;*
16 *ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς
γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει
τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.
ἀκούσαντες δὲ εἶπαν· μὴ
γένοιτο.* 17 *ὁ δὲ ἐμβλέ-
ψας αὐτοῖς εἶπεν· τί οὖν
ἐστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο·*
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο-
μοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφα-
λὴν γωνίας;
18 *πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ᾽ ἐκεῖνον τὸν
λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ᾽
ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.*
19 *καὶ ἐζήτησαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς*

Mt 21 42 = Mk 12 10 11 = Lk 20 17: Ps 118 22 23. Lk 20 18: Jes 8 14 15.

Matth 21 44 – D 33 abeff[1]ff[2]r syrsin Or Eus] + *καὶ πᾶς* (*πᾶς γὰρ* syrsin) *ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν* (= Lk 20 18) ℵBCΣ . . min cfg[1]g[2]hq vg syrcur pesch phil cop arm aeth. 45 *ἀκούσ. δέ* ℵLZ . 33 syrsin cur cop] *καὶ ἀκούσ.* BCDΣ . . min latt pesch phil aeth.

Mark 12 9 *τί* BLg[2] syrsin cop] + *οὖν* ℵACD . min latt pesch phil.

Luk 20 19 *οἱ γραμ. κ. οἱ ἀρχιερ.* (*Φαρισ.* C) ABCL . 1-118-131-209 . . e go cop phil arm aeth] *οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ γραμ.* ℵDΔ . . 579 latt syrr.

σαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· [46] καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Vgl. 22 22 S. 169

καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

205. (196.) Das Gleichnis vom Hochzeitsmahl. Matth 22 1—14

[1] Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων·
[2] ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. [3] καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.
[4] πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. [5] οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· [6] οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν.
[7] ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. [8] τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. [9] πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. [10] καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς, καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφὼν ἀνακειμένων.

14 16—24 (*170. S. 136 f.*): [16] Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις ἐποίει δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσεν πολλούς, [17] καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά εἰσιν. [18] καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. [19] καὶ ἕτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. [20] καὶ ἕτερος εἶπεν· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. [21] καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.

τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. [22] καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· κύριε, γέγονεν ὃ ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. [23] καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· [24] λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

Matth 22 [10] νυμφὼν ℵB*L] γάμος CDΣ.. min.
Luk 20 [19] τὸν λαόν] − GS . 700 . .

11 *Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι
τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον
οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου.* 12 *καὶ
λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε
μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.*
13 *τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις·
δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβά-
λετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
τῶν ὀδόντων.* 14 *πολλοὶ γάρ εἰσιν κλη-
τοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.*

206. (197.) Die Pharisäerfrage.

Matth 22 15—22

15 *Τότε πορευθέντες οἱ
Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν
λόγῳ.* 16 *καὶ ἀποστέλλουσιν
αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν λέγον-
τας· διδάσκαλε,
οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν
ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ
διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι
περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων·*
17 *εἰπὸν οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ;
ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι
ἢ οὔ;*

Mark 12 13—17

13 *Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς
αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων
καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐ-
τὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ.* 14 *καὶ
ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ.
διδάσκαλε,
οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ οὐ
μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ
γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·
ἔξεστιν κῆνσον Καίσαρι δοῦναι
ἢ οὔ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν;*

Luk 20 20—26

20 *Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέ-
στειλαν ἐνκαθέτους ὑποκρινο-
μένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι,
ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου,
ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγε-
μόνος.* 21 *καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε,
οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ
διδάσκεις
καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·*
22 *ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον
δοῦναι ἢ οὔ;*

Mt 22 16 = Mk 12 14 = Lk 20 21: Joh 3 2.

Matth 22 13 *δήσαντες .. χεῖρας*] *ἄρατε αὐτὸν ποδῶν καὶ χειρῶν* D a b c e(ff²) h q r syrsin cur Ir Lcf. 17 *εἰπὸν* (L Z 33; *εἰπὲ* ℵ B C .. min) *οὖν* (– syrcur) *ἡμῖν*] – D a b e ff¹ ff² q r syrsin.

Mark 12 14 *ἐλθ. λέγ. αὐτ.*] *ἐλθ.* (– k syrsin) *ἤρξαντο ἐρωτᾶν* (*ἠρώτων* a b k i q pesch arm; – *ἐρωτ.* syrsin) *αὐτὸν* (-*ῷ* syrsin) (+ *οἱ Φαρισ.* k) *ἐν δόλῳ* (– a k pesch) *λέγοντες* (– a pesch; *λέγειν* syrsin) G 1-118-209 13-69 28 a b k i q syrsin pesch arm | *κῆνσ. Καίσ. δοῦν.* A N ..] *δοῦν. κῆνσ. Καίσ.* ℵ B C L Δ min; *ἡμᾶς* (– 124 565 k) *δοῦν. ἐπικεφάλαιον Καίσ.* D 124 565 k | *ἢ οὔ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν*] *ἢ οὔ* D a b c ff² i l; *ἢ οὐ* (*μὴ*) *δῶμεν* 225 g² vg syrsin go armcdd; *δῶμεν ἢ οὐ* k q (+ *δῶμεν*).

Luk 20 20 *παρατηρ.*] *ἀποχωρήσαντες* D it go aeth; *μετὰ ταῦτα* syrsin cur; – pesch.

Matth 22

18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν
πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· τί με
πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδεί-
ξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.
οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δη-
νάριον· 20 καὶ λέγει αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς· τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη
καὶ ἡ ἐπιγραφή; 21 λέγουσιν·
Καίσαρος. τότε λέγει
αὐτοῖς· ἀπόδοτε οὖν τὰ Καί-
σαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ. 22 καὶ ἀκούσαν-
τες
ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες
αὐτὸν ἀπῆλθαν.

Mark 12

15 ὁ δὲ ἰδὼν αὐτῶν τὴν
ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς· τί με
πειράζετε; φέρετέ
μοι δηνάριον ἵνα ἴδω.
16 οἱ δὲ ἤνεγκαν.
καὶ λέγει αὐτοῖς·
τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη
καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν
αὐτῷ· Καίσαρος. 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· τὰ Καίσαρος
ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ
ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.

Luk 20

23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν
πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς·
24 δείξατέ
μοι δηνάριον.
τίνος ἔχει εἰκόνα
καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ εἶπαν·
Καίσαρος. 25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτούς· τοίνυν ἀπόδοτε τὰ
Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ. 26 καὶ οὐκ
ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ
ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ,
καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀπο-
κρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

207. (198.) Die Sadduzäerfrage.

Matth 22 23—33

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι
λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν,
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν 24 λέ-
γοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς
εἶπεν· ἐάν τις ἀποθάνῃ
μὴ ἔχων τέκνα,
ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐ-
τοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀνα-
στήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
25 ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελ-
φοί, καὶ ὁ πρῶτος γήμας

Mark 12 18—27

18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι
πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν
ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπη-
ρώτων αὐτὸν λέγοντες· 19 διδά-
σκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν
ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ
καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ
ἀφῇ τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξανα-
στήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν·
καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα,

Luk 20 27—40

27 Προσελθόντες δέ τινες
τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντι-
λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι,
ἐπηρώτησαν αὐτὸν 28 λέγοντες·
διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν
ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος
ἄτεκνος ᾖ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξανα-
στήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν.
καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα

Mt 22 24 = Mk 12 19 = Lk 20 28: Dt 25 5 6 (Gen 38 8).

Matth 22 20 καὶ λέγει] λέγει D 69 beff^{1}ff^{2}g^2 sah; εἶπεν syrsin; ὁ δὲ λέγει C | ὁ Ἰησ. DLZ 13-69-346 33 157 verss] – ℵBCΣ..min f sah phil.

Mark 12 15 ἰδὼν ℵD 13-69-346 28 565 bcff^{2}iq go] εἰδώς ABCL..min g^{1}kl vg syrr. 17 ὁ δὲ Ἰ.] ἀποκρ. δὲ (– syrsin) ὁ Ἰ. D 565 abg^{1}g^{2}ilqvg syrsin; καὶ ἀποκρ. ὁ Ἰ. ANX.. min phil go arm | αὐτοῖς] – BD. 19 καταλίπῃ] ἔχῃ D 28.

Luk 20 26 αὐτοῦ ῥήμ. ACD..] τοῦ ῥήμ. ℵBL 579. 27 ἀντιλέγ. AP..min abcff^{2}ilq syrsin latt phil arm] λέγοντες ℵBCDL 1-118-131-209 33 579 e syrr | ἐπηρώτησαν] -των B 124 157 579 a.

ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων
σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος
καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν
ἑπτά.
27 ὕστερον δὲ πάν-
των ἀπέθανεν ἡ γυνή.
28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν
τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται
γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐ-
τήν. 29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πλανᾶ-
σθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.
30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει
οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζον-
ται,
ἀλλ' ὡς ἄγγελοι θεοῦ
ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσιν.
31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν
νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν
ὑμῖν
ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος·
32 ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ
θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;
οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ
ζώντων. 33 καὶ ἀκούσαντες οἱ

καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν
σπέρμα.
21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν,
καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν
σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως·
22 καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν
σπέρμα. ἔσχατον πάν-
των καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.
23 ἐν τῇ ἀναστάσει, ὅταν ἀνα-
στῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται
γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐ-
τὴν γυναῖκα. 24 ἔφη αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς· οὐ διὰ τοῦτο πλα-
νᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;
25 ὅταν
γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν,
οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζον-
ται,
ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι
ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγεί-
ρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ
βίβλῳ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ βάτου
πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων·
ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ
θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;
27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ
ζώντων. πολὺ πλανᾶσθε.

ἀπέθανεν ἄτεκνος
30 καὶ ὁ δεύτερος
31 καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν
αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ
ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ
ἀπέθανον. 32 ὕστερον
καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.
33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει
τίνος αὐτῶν γίνεται
γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐ-
τὴν γυναῖκα. 34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς· οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος
τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκον-
ται, 35 οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ
αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ
τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν
οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζον-
ται· 36 οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν
ἔτι δύνανται, ἰσάγγελοι γάρ
εἰσιν, καὶ υἱοί εἰσιν θεοῦ τῆς
ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι
δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ
Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς
βάτου,
ὡς λέγει κύριον τὸν
θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν
Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ·
38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ
ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ

Mt 22 32 = Mk 12 26 = Lk 20 37: Ex 3 6.

Matth 22 30 *θεοῦ* (*τοῦ θ.* LΔΠ.. min)] – BD 1-118-209 abceff ff²hq syrcur Or. 32 *θεός* ℵD 28 67.] *ὁ θ.* BLΔ min sah cop syrsin cur; *ὁ θεὸς θεός* EFΣ.. min phil arm.
Mark 12 23 *ὅταν* (*οὖν*) *ἀναστ.* AXΓ.. min aff²g²lqvg syrsin go arm] – ℵBCDΔ 28 33 ck cop pesch. 25 *ἄγγελοι*] *οἱ ἄγγ.* B syrsin Or | *ἐν* ℵCD.. min latt cop phil aeth] *οἱ ἐν* AB..min syrsin pesch sah go arm. 26 *ὁ θεὸς* 3° et 4°] *θεός* BD Or. 27 *ὁ θεός* ℵAC..min] *θεός* BDL. min.
Luk 20 30 *καὶ ὁ δεύτερος* ℵBDL 157. e] *καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα καὶ οὗτος* (*αὐτός* afg¹ivg) *ἀπέθανεν ἄτεκνος* APΔ.. min latt syrr. 34 *τούτου*] + *γεννῶνται καὶ γεννῶσι* D ff²iq gat; *γεννῶσι καὶ γεννῶνται* acel philmg Or Cyp Aug; *τίκτουσι καὶ γεννῶσι* syrsin cur | *γαμ. κ. γαμίσκ.*] – ceff²ilq gat Cyp. 35 *γαμίζονται* ℵDL 1-118-131 33..] *γαμίσκονται* B min; *ἐκγαμίζονται* AP.. min. 36 *οὔτε*] *οὐδέ* ABDL 157 | *ἔτι*] – ceff²ilq syrsin cur Cyp | *ἀποθ. δύν.*] *ἀποθ. μέλλουσιν* Dgr e philmg Cyp; *ἀποθνήσουσιν* aff²ilq.

ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ
διδαχῇ αὐτοῦ.

s. v. 46

s. 11 18 b

s. v. 32

s. v. 34

ζῶσιν. 39 ἀποκριθέντες δέ τι-
νες τῶν γραμματέων εἶπαν·
διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.
40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν
αὐτὸν οὐδέν.

208. (199.) Die Frage nach dem großen Gebot.

Matth 22 34—40

34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκού-
σαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς
Σαδδουκαίους, συνήχθησαν
ἐπὶ τὸ αὐτό, 35 καὶ ἐπηρώ-
τησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς
πειράζων αὐτόν· 36 διδάσκαλε,
ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ
νόμῳ; 37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ·

ἀγαπήσεις κύριον τὸν
θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ
σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ
πρώτη ἐντολή.
39 δευτέρα ὁμοία αὐτῇ·
ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
ὡς σεαυτόν. 40 ἐν ταύταις ταῖς
δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος
κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

Mark 12 28—34

28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν
γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν
συνζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς
ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώ-
τησεν αὐτόν·

ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάν-
των; 29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι
πρώτη ἐστίν· ἄκουε Ἰσραήλ, κύρι-
ος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστιν,
30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν
θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.

31 δευτέρα αὕτη·
ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων
ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.

10 25—28 (143. S. 117 f.):
25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις
ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν
λέγων· διδάσκαλε, τί ποιή-
σας ζωὴν αἰώνιον κληρονο-
μήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέ-
γραπται; πῶς ἀναγινώ-
σκεις; 27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· ἀγαπήσεις κύριον
τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
διανοίᾳ σου,

καὶ τὸν πλησίον σου
ὡς σεαυτόν. 28 εἶπεν δὲ αὐτῷ·
ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο
ποίει, καὶ ζήσῃ.

32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς· καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ᾽ ἀληθείας εἶπες s. v. 39
ὅτι εἷς ἐστιν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. 33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ
ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ
ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν περισσότερόν ἐστιν πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων

Mk 12 29: Dt 6 4. Mt 22 37 = Mk 12 30 (= Lk 10 27): Dt 6 5. Mt 22 39 = Mk 12 31 (= Lk 10 27b): Lev 19 18. Mk 12 33: 1 Sa 15 22.

Matth 22 35 νομικός] – 1-118-209 . e syrsin arm Or. 37 τῇ καρδ. DLZ . min] καρδ. ℵ*BΣ . . min. 39 δευτέρα ℵB] δευτ. δέ DL . . min verss; καὶ δευτ. syrsin cur hier | ὁμοία αὐτῇ] ὁμοίως B.
Mark 12 28 ἰδών ℵCD . . 1-118-209 13-69 28 . . verss] εἰδώς ABΔ . . min sah cop. 32 καὶ 1°] – B sah cop syrsin pesch | εἷς ἐστιν] + (ὁ) θεός DEF . min a b c ff² i q vg^ed syrsin phil sah cop arm. 33 τῆς καρδ.] καρδίας BX min; + σοῦ ℵL min.

s. v. 46 | *καὶ τῶν θυσιῶν.* [34] *καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.* | s. v. 40

209. (200.) Der Davidssohn.

Matth 22 41—46

[41] *Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς* [42] *λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν; λέγουσιν αὐτῷ· τοῦ Δαυείδ.* [43] *λέγει αὐτοῖς· πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ κύριον αὐτὸν λέγων·* [44] εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου; [45] *εἰ οὖν Δαυεὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;* [46] *καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.*

Mark 12 35—37

[35] *Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς Δαυείδ ἐστιν;*

[36] *αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ·* εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. [37] *αὐτὸς Δαυεὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστιν υἱός; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.*

s. v. 34

Luk 20 41—44

[41] *Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς·*

πῶς λέγουσιν τὸν Χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν;

[42] *αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν·* εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου [43] ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

[44] *Δαυεὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς αὐτοῦ υἱός ἐστιν;*

s. v. 40

210. (201.) Rede gegen den Pharisäismus.

Matth 23 1—36

[1] *Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ* [2] *λέγων· ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.* [3] *πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε,*

Mark 12 38—40

[38] *Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν·*

Luk 20 45—47

[45] *Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς·*

Mt 22 44 = Mk 12 36 = Lk 20 42 43: Ps 110 1.

Matth 22 [43] *καλ. κύρ. αὐτ.* ℵLZ] *καλ. αὐτ. κύρ.* BD 33 latt syrsin cur; *κύρ. αὐτ. καλ.* ΓΔ..min eq Or.

Mark 12 [33] *τῶν θυσ.* ℵLΔ min] *θυσ.* ABD..min. [36] *ὁ κύρ.*] *κύρ.* BD | *κάθου*] *κάθισον* B | *ὑποπόδιον* ℵAL..min verss] *ὑποκάτω* BDgr 28 sah cop. [38] *καὶ ἐν τ. διδ. αὐτ. ἔλ.* ℵBLΔ 33 579 ek cop pesch] *κ. ἔλ. αὐτοῖς ἐν τ. διδ. αὐτ.* AXΓ.. min lq vg sah phil go aeth; *ὁ δὲ* (*καὶ αὐτὸς* d) *διδάσκων ἔλ. αὐτ.* D 565 abi; *καὶ ἔλ. διδάσκων* syrsin.

κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ
ποιεῖτε· λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ
ποιοῦσιν. 4 δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα καὶ ἐπιτιθέασιν
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώ-
πων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ
αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι
αὐτά. 5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐ-
τῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεα-
θῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλα-
τύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια
αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ
κράσπεδα,
6 φιλοῦσιν δὲ τὴν
πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις
καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν
ταῖς συναγωγαῖς 7 καὶ τοὺς
ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς*
καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀν-
θρώπων ῥαββεί. 8 ὑμεῖς δὲ
μὴ κληθῆτε ῥαββεί· εἷς γάρ
ἐστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος,
πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε
ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ
ἐστιν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐρά-
νιος. 10 μηδὲ κληθῆτε καθη-
γηταί, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν
ἐστιν εἷς ὁ Χριστός. 11 ὁ δὲ
μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διά-
κονος.** 12 ὅστις δὲ ὑψώσει
ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ
ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψω-
θήσεται.

βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμμα-
τέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς
περιπατεῖν καὶ ἀσπασ-
μοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς
συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις.*

Mt 11 = Mark 9 35
(129. S. 108)

11 46 (*154. S. 125*): Ὁ δὲ
εἶπεν· καὶ ὑμῖν τοῖς νομι-
κοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε
τοὺς ἀνθρώπους φορτία
δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ
ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ
προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

46 προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμμα-
τέων τῶν θελόντων περιπατεῖν
ἐν στολαῖς καὶ φιλούντων
ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς
συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις.*

Mt 11 = Lk 9 48b.
(129. S. 109)

Mt 12 = 18 4 (129. S. 109)
= Luk 14 11 (169. S. 136)
u. 18 14 (186. S. 146)

---

* Luk 11 43 (154. S. 124): *Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.*

** Vgl. auch Matth 20 26 27 = Mark 10 43 44 (192. S. 154) = Luk 22 26 (237b. S. 194).

Mt 23 5: Ex 13 9. Nu 15 38 39. Dt 6 8 11 18.

Matth 23 4 *βαρέα* ℵ (pm *μεγάλα*) L 1-118-209 abeff²h syrsin cur pesch cop Irint] + *καὶ δυσβάστακτα* BD (*ἀδυσβ.*) Σ.. min cff¹g¹g²lqvg sah arm phil aeth.

13 *Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.*
[14]

11 52 (*154. S. 125*): *Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.*

40 *Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.*

20 47 *Οἳ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.*

(*212. Mark 12 41—44 = Luk 21 1—4. S. 176*)

15 *Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.*

16 *Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες· ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν
ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.* 17 *μωροὶ καὶ τυφλοί,
τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάσας τὸν χρυσόν;* 18 *καί· ὃς ἂν
ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω
αὐτοῦ, ὀφείλει.* 19 *τυφλοί, τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ
ἁγιάζον τὸ δῶρον;* 20 *ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ
ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ·* 21 *καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ
ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν·* 22 *καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ
τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.*

23 *Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφεῖναι.*
24 *ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.*

11 39—42 44 47—51 (*154. S. 124 f.*):
42 *Ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον,*
καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ παρεῖναι.

Mt 23 23 (= Lk 11 42): Lev 27 30. Mi 6 8.

Matth 23 14 – ℵ BDLZ 1-118-209 28 33 346 aeff¹g¹g² am fu..sah syrsin arm Or] + *Οὐαὶ (δὲ) ὑμῖν, γραμ. κ. Φαρ. ὑποκρ., ὅτι κατεσθίετε τ. οἰκ. τ. χηρ. κ. προφ. μακρ. προσευχ.· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσ. κρίμα* (cf. Mk 12 40 = Lk 20 47) min bcff²hr vg^ed syrcur Hil; ante v. 13 pon EFKMΠΔ..f cop pesch phil hier. 19 *τυφλοί* ℵDLZ 1-118-209 aeff¹ff² g¹hl vg syrsin cur aeth] *μωροὶ καὶ τυφλ.* BCΣ.. min cf pesch phil cop arm. 21 *κατοικοῦντι* ℵB min verss] *κατοικήσαντι* CDLΣ.. min. 23 *ταῦτα* ℵD^gr Γ.. min cefff¹ff²g¹l vg arm] + *δέ* BCLΣ. min adh syrsin cur pesch cop aeth | *ἀφεῖναι* ℵBL] *ἀφιέναι* CDΓ.. min. 24 *οἱ διϋλ.* ℵΔΣ..] – *οἱ* BDL.
Mark 12 40 *οἱ κατεσθίοντες* (*-όντες* B)] *οἳ κατεσθίουσιν* D 1 299 latt | *χηρῶν*] + *καὶ ὀρφανῶν* D min it hier.

25 *Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ
ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ
γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.* 26 *Φα-
ρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς
αὐτοῦ καθαρόν.*

27 *Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις
κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαί-
νονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.* 28 *οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀν-
θρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δέ ἐστε μεστοὶ
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.*

29 *Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς
τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ
μνημεῖα τῶν δικαίων* 30 *καὶ λέγετε· εἰ
ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.* 31 *ὥστε
μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν
φονευσάντων τοὺς προφήτας.*

32 *Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν
πατέρων ὑμῶν.* 33 *ὄφεις, γεννήματα
ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως
τῆς γεέννης;* 34 *διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ
ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ
σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀπο-
κτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ ἐξ αὐτῶν
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·* 35 *ὅπως
ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυν-*

39 *Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξω-
θεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος
καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.* 40 *ἄφρονες, οὐχ
ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν
ἐποίησεν;* 41 *πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλε-
ημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν
ἐστιν.*

44 *Οὐαὶ ὑμῖν,
ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνη-
μεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ
περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.*

47 *Οὐαὶ ὑμῖν,
ὅτι οἰκοδομεῖτε
τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν,
καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.*
48 *ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε
τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι
αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς
δὲ οἰκοδομεῖτε.*

Zu Mt 33 vgl. Mt 3 7b *= Lk 3* 7b *(2. S. 11)*

49 *Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ
εἶπεν· ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας
καὶ ἀποστόλους καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπο-
κτενοῦσιν*

καὶ ἐκδιώξουσιν, 50 *ἵνα
ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφη-*

Mt 23 35 = Lk 11 50 51: Gen 4 8 2 Chr 24 20 21.

Matth 23 26 *τ. ποτηρ.* D 1-118-209 700 a e syrsin Clem Ir^{int}] + *καὶ τῆς παροψίδος* ℵBC LΣ.. min verss | *αὐτοῦ* B*DE* 1-118-209 13-69-124-346 28 157 700.. a e syrsin] *αὐτῶν* ℵB²CLΔ.. min pesch phil cop arm; – c f ff¹ ff² g¹ g² h r vg Ir Clem-Al Chr. 27 *παρομοιάζετε*] *ὁμοιάζετε* B 1. | *τάφ. κεκ., οἵτινες* (– ℵ) *ἔξωθεν .. γέμουσιν*] *τάφ. κεκον.· ἔξωθεν ὁ τάφος φαίνεται ὡραῖος, ἔσωθεν δὲ γέμει* D Ir Clem-Al; *τάφ. οἵτινες ἔξωθεν κεκονιαμένοι εἰσίν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν* syrsin. 30 *κοινων. αὐτ.*] *αὐτ. κοιν.* BD. 32 *πληρώσατε* ℵC LΣ.. min verss] *πληρώσετε* B e(f) syrsin; *ἐπληρώσατε* DH min.

νόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος
Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζα-
χαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
[36] *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα*
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

τῶν τὸ ἐκχυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, [51] *ἀπὸ*
αἵματος Ἄβελ ἕως αἵματος Ζα-
χαρίου τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου·
ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

211. (202.) Weissagung über Jerusalem. Matth 23 37—39

[37] *Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀπο-*
κτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβο-
λοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,
ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα
σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσ-
σία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ
ἠθελήσατε. [38] *ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος*
ὑμῶν ἔρημος. [39] *λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ*
μή με ἴδητε ἀπ᾽ ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· εὐλο-
γημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

13 34—35 (*167. S. 135*): [34] *Ἰερουσαλὴμ*
Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀπο-
κτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβο-
λοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,
ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα
σου, ὃν τρόπον ὄρνιξ τὴν ἑαυτῆς νοσ-
σιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθε-
λήσατε. [35] *ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος*
ὑμῶν. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ
μὴ ἴδητέ με ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε· εὐλο-
γημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

212. (203.) Die Scherflein der Witwe.

Mark 12 41—44

(*210. 12 38—40. S. 174*)

[41] *Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζο-*
φυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει
χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ
πλούσιοι ἔβαλλον πολλά, [42] *καὶ ἐλθοῦσα*
μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ
ἐστιν κοδράντης. [43] *καὶ προσκαλεσάμενος*
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν

Luk 21 1—4

(*210. 20 45—47. S. 174*)

[1] *Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλον-*
τας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν
πλουσίους.
[2] *εἶδεν δέ τινα χήραν*
πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,
[3] *καὶ εἶπεν· ἀληθῶς*

Mt 23 39 = Lk 13 35: Ps 118 26.

Matth 23 [35] *υἱοῦ Βαραχ.*] – ℵ (g[1]?) Eus. [36] *ταῦτα πάντα* ℵCD[gr] . . min] *πάντα ταῦτα* BXΔ . min d syrsin Ir; – *ταῦτα* e. [37] *αὐτῆς* ℵDMΔ 33] – B Clem Or Eus; *ἑαυτῆς* CL . . min patr. [38] *ἔρημος* ℵCDL . . min verss] – BL ff[2] syrsin Or Cyr.
Mark 12 [41] *κατέν.*] *ἀπέν.* BU min.
Luk 21 [2] *ἐκεῖ*] – D latt syrr | *δύο λέπτα* AD . . min] *λέπτα δύο* ℵBLQX 33 157 579.

Zu Mt 23 35. **Ev. sec. Hebr.** In evangelio, quo utuntur Nazareni, pro „filio Barachiae" *filium Jojadae* reperimus scriptum. Hieron. Comm in Mt 23 35. *Ζαχαρίαν δὲ τὸν Ἰωδαὲ (Ἰωδανὲ) λέγει· δυώνυμος γὰρ ἦν.* Scholion vetus, cf. Tischendorf, N. T., ed. 8. cr. maj. p. 155.

Mark 12

λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· 44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Luk 21

λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλείω πάντων ἔβαλεν· 4 ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

213. (204.) Weissagung der Zerstörung des Tempels.

Matth 24 1—3

1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. 3 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Mark 13 1—4

1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. 2 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. 3 καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὁ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· 4 εἰπὸν ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον, ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα;

Luk 21 5—7

5 Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθέμασιν κεκόσμηται, εἶπεν· 6 ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται. 7 ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

Die synoptische Apokalypse.

Matth 24 4—36 = Mark 13 5—37 = Luk 21 8—36

214. (205.) Ia. Die Vorzeichen der Parusie.

Matth 24 4—8

4 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 5 πολλοὶ γὰρ

Mark 13 5—8

5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 6 πολλοὶ

Luk 21 8—11

8 Ὁ δὲ εἶπεν· βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ

Mark 12 43 *βέβληκεν* EFX.. min] *ἔβαλεν* ℵ (-λλεν) ABDL .. min. **13** 2 *ἀφεθῇ* AEX.. min ff^{2}ilvg] + *ὧδε* ℵBDL. min abg^{2}q syrsin pesch; *in templo* ek Cyp | *καταλυθῇ* + *καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλος ἀναστήσεται ἄνευ χειρῶν* D it (exc. lq) Cyp. 3 *ὁ Πέτρος* ℵD 565] *Πέτρος* ABL .. min.

Luk 21 3 *ἡ πτ. αὔτ.* AXΔ. min a phil] *αὔτ. ἡ πτ.* ℵBDLQ latt arm | *πλείω* DQX 157.] *πλεῖον* ABΔ .. min; *πλέον* ℵ 243. 5 *ἀναθέμ.* ℵADX 1.] *ἀναθήμ.* BLQΔ .. min. 6 *ταῦτα ἃ θεωρ.* ℵBA .. min fg^{1}g^2 aur vg pesch arm] *ταῦτα θεωρ.* DL aceiff^{2}lq syrsin cur | *λίθος ἐπὶ λίθῳ* AΔQ .. fg^{1}g^2 vg pesch phil] + *ὧδε* ℵBL 13-69-124-346 cop; + *ἐν τοίχῳ* ls; + *ἐν τοίχῳ ὧδε* D a; + *ὧδε ἐν τοί.* cff^{2}iqr; *ὧδε λίθ. ἐ. λίθ.* X 1-118-131-209 33 579 e syrcur arm; *ἐν αὐτῷ λίθ. ἐ. λίθ.* syrsin.

Matth 24 5—9

ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός,
καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.*
6 μελλήσετε δὲ ἀκού-
ειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέ-
μων· ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε· δεῖ
γὰρ γενέσθαι, ἀλλ'
οὔπω ἐστὶν τὸ τέλος.
7 ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος
ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν, καὶ ἔσονται
λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.
8 πάντα δὲ
ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

Mark 13 6—11

ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι,
καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.*
7 ὅταν δὲ ἀκού-
σητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέ-
μων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ
γενέσθαι, ἀλλ'
οὔπω τὸ τέλος.
8 ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος
ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν, ἔσονται σεισμοὶ
κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί.
ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα.

Luk 21 8—15

ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες· ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ και-
ρὸς ἤγγικεν· μὴ πορευθῆτε
ὀπίσω αὐτῶν.* 9 ὅταν δὲ ἀκού-
σητε πολέμους καὶ ἀκαταστα-
σίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ
ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ'
οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. 10 τότε ἔλε-
γεν αὐτοῖς· ἐγερθήσεται ἔθνος
ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ
βασιλείαν, 11 σεισμοί τε μεγάλοι
καὶ κατὰ τόπους λιμοὶ καὶ
λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ
σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα
ἔσται.

215. (206.) Ib. Mahnworte für die Anfänge der Not.

Matth 24 9—14

9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλῖψιν

10 17—21 (*59. S. 47*):
17 Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
ἀνθρώπων· παραδώσουσιν
γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· 18 καὶ
ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασι-
λεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ,
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ
τοῖς ἔθνεσιν. 19 ὅταν δὲ
παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μερι-
μνήσητε, πῶς ἢ τί λαλήσητε·
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λα-

Mark 13 9—13

9 Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς·
παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέ-
δρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρή-
σεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ
βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν
ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη
πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ
εὐαγγέλιον.
cf. Mt 24 14

11 καὶ ὅταν ἄγωσιν
ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προ-
μεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ'

Luk 21 12—19

12 Πρὸ δὲ τούτων πάντων
ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς
χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν,
παραδιδόντες εἰς τὰς συνα-
γωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγο-
μένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγε-
μόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός
μου· 13 ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς
μαρτύριον.

14 θέτε οὖν ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προ-
μελετᾶν ἀπολογηθῆναι· 15 ἐγὼ

---

* Vgl. 217. Matth 24 23—26 = Mark 13 21 22 (S. 181) = Luk 17 23 (184. S. 144).

(Mt 10 19) = Mk 13 11 = Lk 21 14 (12 11 12): Joh 14 26.

Matth 24 7 *λιμοί* ℵ(*σεισμ. κ. λιμ.*) BDE* abeff^{2} syrsin] *λιμ. κ. λοιμοί* CΔΠ.: min h pesch phil arm aeth Or; *λοιμ. κ. λιμ.* L 33 cff^{1}g^{1}g^{2}lq vg hier.
Mark 13 8 *λιμοί* ℵ^{c} (ℵ* – *κατ. τόπ., ἔσ. λιμ.*) BDL 579 abikn vg cop aeth] + *καὶ ταραχαί* AX.. min q syrr sah arm Or | *ἀρχή* ℵBDL min latt syrsin] *ἀρχαί* AEX... min.
Luk 21 10 *τότε ἔλ. αὐτ.*] – D el syrsin cur pesch | *ἐγερθ.*] + *γάρ* D it syrsin. 11 *καὶ κατὰ τόπ.* ℵBL 33 579 cop arm aeth] *κατ. τόπ. καὶ* AD.. min latt syrr | *λιμοὶ κ. λοιμ.* ℵAD.. min e cop pesch phil hier arm] *λοιμ.* (+ *κατὰ τόπους* syrsin) *κ. λιμ.* B 130 157 579 latt syrsin cur | *καὶ σημ. ἀπ' οὐρ. μεγ.* AXΔ.. min] *κ. σημ. μεγ. ἀπ' οὐρ.* ℵL 13-69-424-346 33 579.; *κ. ἀπ' οὐρ. σημ. μεγ.* B; *ἀπ' οὐρ. κ. σημ. μεγ.* E latt syrsin cur Or.

λοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.*	ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.*	γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.*
21 παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.	12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.	16 παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.**	13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· **	καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, 17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.** 18 καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται· ***
10 καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. 11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς. 12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.		
13 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.†	ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.† *cf. v. 10*	19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.†
14 καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.		

---

* Luk 12 11 12 (155. S. 127): 11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε· 12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

** Matth 10 22a (59. S. 47): Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

*** Matth 10 30 (60. S. 48): Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. \| Luk 12 7 (155. S. 127): Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται.

† Matth 10 22b (59. S. 47): Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Mt 24 9 = Mk 13 12 13 = Lk 21 16 17: Joh 15 21 16 2.

Luk 21 15 ἀντιστ. ἢ (καὶ vg) ἀντειπ. ℵBL 13-69-124-346 157 ef vg arm Or] ἀντειπ. (ἢ) οὐδὲ ἀντιστ. AXΔ.. min phil; -ἢ ἀντειπ. D^gr (d - ἀντιστ. ἢ) acff²ilq syrsin cur pesch Cyp \| ἅπαντες BL] πάντες ℵAD.. min; - acff²ilq Cyp. 19 κτήσασθε ℵDL.. min] κτήσεσθε AB 33 124-346. verss.

216. (207.) IIa. Die Bedrängnis in Judäa.

Matth 24 15—22

15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, 16 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη, 17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.* 19 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 20 προσεύχεσθε δέ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββάτῳ. 21 ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται. 22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

Mark 13 14—20

14 Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, 15 ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.* 17 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 18 προσεύχεσθε δέ, ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος· 19 ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἣν ἔκτισεν ὁ θεός, ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται. 20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν κύριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

Luk 21 20—24

20 Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων Ἰερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. 21 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,* 22 ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. 23 οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, 24 καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ Ἰερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν.

---

*Luk 17 31 (184. S. 144): Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

Mt 24 15 = Mk 13 14: Dan 12 11.

Matth 24 16 ἐπὶ ℵLZ.. min] εἰς BDΔΣ min. 21 οὐκ ἐγέν. ℵD] οὐ γέγονεν BLZΣ.. min.

Mark 13 15 ὁ δέ ℵAL.. min phil arm] ὁ BF. c sah cop; καὶ ὁ D 565 latt syrsin | μὴ καταβάτω ℵBL ck sah cop pesch] + εἰς τ. οἰκίαν ADX.. min latt syrsin phil arm aeth | ἆραί τι] τὶ ἆραι BKLΠ.

Luk 21 24 πληρ. καιροὶ ἐθν.] πλ. (+ καιροὶ L cop) κ. ἔσονται καιρ. ἐθν. BL cop; – καιρ. ἐθν. D.

217. (208.) II b. Mahnworte für den Höhepunkt der Not.

Matth 24 23—25

23 *Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἰδοὺ*
ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.
24 *ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ*
ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσιν σημεῖα
μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανηθῆναι,
εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.
25 *ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.*

Mark 13 21—23

21 *Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἴδε*
ὧδε ὁ Χριστός, ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.
22 *ἐγερθήσονται δὲ ψευδόχριστοι καὶ*
ψευδοπροφῆται καὶ ποιήσουσιν σημεῖα
καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν,
εἰ δυνατόν, τοὺς ἐκλεκτούς. 23 *ὑμεῖς*
δὲ βλέπετε· προείρηκα ὑμῖν πάντα.

218. (209.) II c. Der Tag des Menschensohns. Matth 24 26—28

26 *Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν*
τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν
τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. 27 *ὥσπερ*
γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν
καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται
ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
28 *Ὅπου ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ*
συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

17 [23—24. 37 (*184. S. 144*): 23 *Καὶ*
ἐροῦσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὧδε· μὴ
ἀπέλθητε μηδὲ διώξητε.
24 *ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα*
ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ'
οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.
37 *ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ*
οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται.

219. (210.) III a. Die Parusie des Menschensohns.

Matth 24 29—31

29 *Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν*
θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων
ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ
σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦν-
ται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ αἱ δυνάμεις τῶν
οὐρανῶν σαλευθήσονται. 30 *καὶ*
τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ

Mark 13 24—27

24 *Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-*
ραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην
ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ
σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
αὐτῆς, 25 *καὶ οἱ ἀστέρες ἔσον-*
ται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,
καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

Luk 21 25—28

25 *Καὶ ἔσονται σημεῖα ἐν*
ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις,
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν
ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης
καὶ σάλου, 26 *ἀποψυχόντων ἀν-*
θρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσ-
δοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰ-
κουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν
οὐρανῶν σαλευθήσονται.

Matth 24 23 *ἢ ὧδε* ℵBLZ.. min] *ἢ ἐκεῖ* Dff^{1}g^{2}vg; *ἰδοὺ ἐκεῖ* 61 157 beq syrsin; *ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ* acg^{1}hr Cyr^{hier} | *πιστεύσ.*] *πιστεύετε* B. 24 *πλανηθ.* ℵD beff^{2}g^{1}g^{2}q vg] *πλανᾶσθαι* LZ. 1-118-209 22 33; *πλανῆσαι* BXΣ.. min verss. 29 *ἐκ* ℵD] *ἀπὸ* BLΣ.. min.
Mark 13 21 *ἴδε* 2° ℵL min kl vg syrsin] *καὶ ἴδε* B sah; *ἢ ἴδε* (*ἰδού*) ADX.. min verss. 22 *δέ* ℵC] *γάρ* ABD.. min verss | *ψευδόχρ. καὶ*] – D 124 ik | *ποιήσ.* D 13-69-124-346 28 565 a] *δώσουσιν* ℵABC.. min verss.

Matth	Mark	Luk
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν οὐρανῷ, καὶ κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. 31 καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ- λους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος με- γάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσ- σάρων ἀνέμων ἀπ᾿ ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.	26 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. 27 καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ- λους καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκ τῶν τεσ- σάρων ἀνέμων ἀπ᾿ ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.	27 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. 28 ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπά- ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

220. (211.) IIIb. Das Gleichnis vom Feigenbaum.

Matth 24 32—33	Mark 13 28—29	Luk 21 29—31
		29 Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐ- τοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα·
32 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος· 33 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.	28 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· 29 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.	30 ὅταν προ- βάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ᾿ ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. 31 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mt 24 30 = Mk 13 26 = Lk 21 27: Dan 7 13 14.

Matth 24 30 *καὶ κόψ.... γῆς*] – syrsin | *κόψονται* ℵ 13.. e Cyp] *τότε κόψ.* BLΣ.. min latt cop pesch phil; *κόψ. τότε* D 1-209 69-124 a. 31 *μεγάλης* ℵL. min e cop syrsin pesch arm Cyp] *φωνῆς μεγ.* BXΣ.. min sah; *καὶ φων. μεγ.* D latt | *ἄκρων* 2°] *τῶν ἄκρ.* B 1-209 13-69. 33 *ταῦτ. πάντ.* ℵDΣ.. min verss] *πά. ταῦτ.* BL.. min e q phil.
Mark 13 27 *ἐκλεκτούς* DL 1 28 299 565 aeikff² Or^int] + *αὐτοῦ* ℵABC.. min cg²lq verss. 28 *αὐτ. ἤδ. ὁ κλ.* EXΔ.. min] *ἤδ. ὁ κλ. αὐτ.* ℵABCD.. min latt | *ἤδη*] – syrsin | *γινώσκετε* ℵBC.. min verss] *γινώσκεται* AD^gr LΔ min aeth cop.
Luk 21 30 *προβάλ. ἤδη*] *προβάλ.* (*ἤδη* – D aef) *τὸν καρπὸν αὐτῶν* D 157 it; *ἄρξωνται προβάλλειν κ. τοὺς καρποὺς αὐτ. δοῦναι* syrsin cur | *βλέποντες*] – D latt syrsin cur | *ἀφ᾿ ἑαυτῶν*] – D efi syrsin cur.

221. (212.) III c. Das „Wann“ der Parusie.

Matth 24 34—36

34 *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν
πάντα ταῦτα γένηται.* 35 ὁ
οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσε-
ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ
παρέλθωσιν.** 36 περὶ δὲ
τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ
ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγ-
γελοι τῶν οὐρανῶν οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.*

Mark 13 30—32

30 *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ
παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις
οὗ ταῦτα πάντα γένηται.* 31 ὁ
οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον-
ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ
παρελεύσονται.** 32 περὶ δὲ
τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς
ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγ-
γελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατήρ.*

Luk 21 32—33

32 *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ
παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν
πάντα γένηται.* 33 ὁ
οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον-
ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ
παρελεύσονται.***

222. (213.) Schluß der Rede nach Markus. Mark 13 33—37

25 14. 15b (*228. S. 186*):
14 *Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς
ἰδίους δούλους καὶ παρέ-
δωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ,* 15b *ἑκάστῳ κα-
τὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ
ἀπεδήμησεν.*
24 42 (*225. S. 184*): *γρη-
γορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴ-
δατε ποίᾳ ἡμέρᾳ ὁ κύριος
ὑμῶν ἔρχεται.*
25 13 (*227. S. 186*): *γρη-
γορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴ-
δατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν
ὥραν.*

33 *Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε· οὐκ
οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.*
34 *ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος
ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς
τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξου-
σίαν, ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ,
καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο, ἵνα
γρηγορῇ.* 35 *γρηγορεῖτε οὖν·
οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος
τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὀψὲ ἢ
μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτοροφωνίας
ἢ πρωΐ·* 36 *μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης
εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.* 37 *ὃ
δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω,
γρηγορεῖτε.*

(*231. 14 1—2. S. 189*)

19 12—13 (*195. S. 156*):
12 *Εἶπεν οὖν· ἄνθρωπός
τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς
χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυ-
τῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέ-
ψαι.* 13 *καλέσας δὲ δέκα
δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐ-
τοῖς δέκα μνᾶς.*
12 40 (*158. S. 130*): *Καὶ
ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι
ἧ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.*
12 38 (*158. S. 129*): *Κἂν
ἐν τῇ δευτέρᾳ κἂν ἐν τῇ
τρίτῃ φυλακῇ καὶ εὕρῃ οὕ-
τως, μακάριοί εἰσιν.*

---

* Vgl. 123. Matth 16 28 = Mark 9 1 = Luk 9 27 (S. 102).
** Vgl. Matth 5 17 (21. S. 24) = Luk 16 17 (176. S. 141).

Matth 24 34 *ὑμῖν*] + *ὅτι* BDL latt syrsin pesch phil. 36 *οὐδὲ ὁ υἱός* ℵBDΦ 13-124 28 86 it for. hier aeth arm Or^{int} Chr] – EFLΔΣ.. g^{1}g^2 vg sah cop syrsin pesch phil.
Mark 13 31 *μὴ*] – BD. 32 *οἱ ἄγγ.* ℵDL.. min latt pesch cop arm aeth] + *οἱ* ACXΔ.. min sah syrsin phil; *ἄγγελος* B. 33 *ἀγρυπν.* BD 122 ack] + *καὶ προσεύχεσθε* ℵACL.. min verss | *πότε ὁ καιρ. ἐστ.* (*ἔρχεται* k)] *πότε ὁ καιρ.* D a; *τὸν καιρόν* c syrsin.
Luk 21 32 *ἄν*] – D 33.

223. (214.) Schluß der Rede nach Luk. Luk 21 34—36

34 *Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ*
καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ᾽ ὑμᾶς αἰφνίδιος ἡ ἡμέρα
ἐκείνη 35 *ὡς παγίς· ἐπεισελεύσεται γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσ-*
ωπον πάσης τῆς γῆς. 36 *ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα κατισ-*
χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (*230. 21 37—38. S. 188*).

224. (215.) Wiederkunftsgleichnisse. Matth 24 37—41

37 *Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,*
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου. 38 *ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς*
ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώ-
γοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμί-
ζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε
εἰς τὴν κιβωτόν, 39 *καὶ οὐκ ἔγνωσαν*
ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαν-
τας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 *τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς*
παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται·
41 *δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παρα-*
λαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.

17 26—27. 34—35 (*184. S. 144f.*): 26 *Καὶ*
καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου· 27 *ἤσθιον, ἔπινον, ἐγά-*
μουν, ἐγαμίζοντο,

ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε
εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

34 *λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται*
δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφ-
θήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται·

35 *ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό,*
ἡ μία παραλημφθήσεται, ἡ δὲ ἑτέρα
ἀφεθήσεται.

225. (216.) Das Gleichnis vom wachenden Hausherrn. Matth 24 42—44

42 *Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε*
*ποίᾳ ἡμέρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.**
43 *ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ*
οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης

12 39—40 (*158. S. 129f.*): 39 *Τοῦτο δὲ*
γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ
οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης

* Vgl. Mark 13 33 35 (222. S. 183).

Mt 24 37 39 = Lk 17 26 27: Gen 6 11—13. 7 7 21—23.

Matth 24 37 *δέ*] *γάρ* BD er cop syrsin. 38 *ἡμ. τ. πρὸ* (– e) *τ. κατακλ.* ℵΔΣ.. min eg^{1}g^{2}q vg cop arm Or] *ἡμ. ἐκείναις ταῖς* (– D) *πρὸ* (– L aff^1) *τ. κατ.* BDL abcff^{1}ff^{2}h Or | *γαμίζοντες* ℵD 33] *γαμίσκοντες* B; *ἐκγαμίζ.* LΔ.. min. 39 *ἔσται καὶ* ℵLΣ.. min ceff^{2}g^1 vg phil arm] – *καί* BD abff^{1}g^{2}hq cop syrsin pesch aeth.
Luk 21 34 *ὑμ. αἱ καρδ.*] *αἱ κ. ὑμ.* ABX 579. 34 35 *ἐκ. ὡς παγίς· ἐπ. γάρ* ℵBDL 157 579 abceff^{2}i cop] *ἐκείνῃ· ὡς παγ. γὰρ ἐπ.* ACX.. min flq vg syrr arm. 36 *κατισχ.* ℵBLX 1-131-209 33 157 579 cop aeth] *καταξιωθῆτε* ACD.. min latt syrr arm | *σταθῆ-ναι*] *στήσεσθε* D it Tert.

*ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν
εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι,
ὅτι ᾗ οὐ δοκεῖτε ὥρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἔρχεται.*

*ἔρχεται, οὐκ ἂν
ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.*

*40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι,
ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἔρχεται.*

226. (217.) Der treue und kluge Knecht und sein Widerspiel. Matth 24 45—51

*45 Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος
καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι
αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; 46 μακά-
ριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος
αὐτοῦ εὑρήσει οὕτως ποιοῦντα. 47 ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχου-
σιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. 48 ἐὰν δὲ
εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτοῦ· χρονίζει μου ὁ κύριος,
49 καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους
αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν με-
θυόντων· 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ
δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,
51 καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος
αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ
ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντων.*

12 42—46 (*158. S. 130*): *42 Τίς
ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ
φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι
ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; 43 μακά-
ριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος
αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. 44 ἀλη-
θῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς
ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
45 ἐὰν δὲ
εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτοῦ· χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας
καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
καὶ μεθύσκεσθαι· 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ
δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,
καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος
αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.*

227. (218.) Das Gleichnis von den 10 Jungfrauen.* Matth 25 1—13

*1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες
λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2 πέντε
δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι. 3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς
λαμπάδας οὐκ ἔλαβον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἔλαιον· 4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν
τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν. 5 χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου*

---

* Luk 12 35—36 (158. S. 129): *35 Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.*

---

43 *διορυχθῆναι* ℵDL 33 124] *διορυγῆναι* BΔ.. min. 48 *δοῦλος* ℵC min syrsin Ir^{int}] + *ἐκεῖνος* BCDLΣ.. min verss. **25** 1 *αὐτῶν*] *ἑαυτ.* BDL 124. | *τ. νυμφίου*] + *καὶ τῆς νύμφης* DX 1-(209)124 bcfff^{2}hq vg syrr. 2 *μωραί—φρόνιμοι*] *φρόν.—μωραί* XΓΔΠ.. min f pesch phil Bas Cyr Chr. 3 *αἱ γὰρ μωραί* ℵBCL 33 cop] *καὶ αἱ μωραί* syrsin pesch; *αἱ δὲ μ.* Z 157 bcfff^2 vg; *αἱ οὖν μ.* D ff^2; *αἵτινες* XΓΔΠ.. min Bas Chr | *λαμπάδας* ℵL ff^{1}g^{1}g^{2}l vg] + *αὐτῶν* (*ἑαυτ.*) BCDZΣ.. min. 4 *λαμπ. ἑαυτ.* (*αὐτῶν*)] *λαμπ.* CZ fff^{2}g^{1}g^{2}l vg.

ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. 6 *μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ*
νυμφίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν. 7 *τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι*
ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. 8 *αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις*
εἶπαν· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.
9 *ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν·*
πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10 *ἀπερχομένων*
δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς
γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. 11 *ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέ-*
γουσαι· κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. 12 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,* *13 35–37*
*οὐκ οἶδα ὑμᾶς.** 13 *γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.* *S. 183*

228. (219.) Das Gleichnis von den Talenten. Matth 25 14–30

14 *Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,* 15 *καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν. εὐθέως* 16 *πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἠργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.* 17 *ὡσαύτως ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο.* 18 *ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν ὤρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.*

vgl. Mark 13 34 222. S. 183

19 *Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.*

20 *καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα*

19 12–27 (*195. S. 156f.*): 12 **Εἶπεν οὖν· ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.** 13 **καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πραγματεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι.**

14 **οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες· οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.**
15 **Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς τί διεπραγματεύσατο.**

16 **παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος**

*Luk 13 25 (165. S. 134): *Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.*

---

9 *οὐκ* ℵALZ 33 . .] *οὐ μή* BCD . . min. 16 *πορευθείς* ℵBbg¹] + *δὲ* ACD . . min | *κ. ἐποίησεν* ℵAXΔ . . min q phil] *κ. ἐκέρδ.* BCDL min verss; – bff² | *τάλαντα* 2⁰ ℵACD . . min fq phil aeth] – BL 33 124 verss. 17 *ὡσαύτως* ℵCL 33 bg² am for tol] *ὡσαύτ. καί* BΔ . . min latt cop syrcur; *ὁμοίως καί* D; *καὶ ὁμοίως* ff².

Zu Mt 25 14–30 par.: *Γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται, τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες.* Bei Clem. Al., Strom. I 28, 177 u. ö. Orig., in Matth XVII 31 u. ö.

πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε τά-
λαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε
τάλαντα ἐκέρδησα. 21 *ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος*
αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ
ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε κατα-
στήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου. 22 *προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τά-*
λαντα εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι
παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-
δησα. 23 *ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ·*
εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα
ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·
εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
24 *προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον*
εἰληφὼς εἶπεν· κύριε, ἔγνων σε ὅτι
σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου
οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ
διεσκόρπισας· 25 *καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν*
ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε
ἔχεις τὸ σόν. 26 *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος*
αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δοῦλε καὶ
ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ
ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα; 27 *ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀργύριά*
μου τοῖς τραπεζείταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. 28 *ἄρατε*
οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.
29 *τῷ γὰρ*
ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθή-
σεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει
*ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.** 30 *καὶ τὸν ἀχρεῖον*
δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ-
τερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγ-
μὸς τῶν ὀδόντων.

λέγων· κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα
προσηργάσατο μνᾶς.
17 *καὶ εἶπεν αὐτῷ·*
εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ
πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω
δέκα πόλεων.
18 *καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος*
λέγων· ἡ μνᾶ σου, κύριε, ἐποίησεν
πέντε μνᾶς.
19 *εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ·*
καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.
20 *καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων· κύριε, ἰδοὺ ἡ*
μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σου-
δαρίῳ· 21 *ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρω-*
πος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας,
καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.
22 *λέγει αὐτῷ·*
ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ
δοῦλε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστη-
ρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερί-
ζων ὃ οὐκ ἔσπειρα; 23 *καὶ διατί οὐκ*
ἔδωκάς μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;
κἀγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.
24 *καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· ἄρατε ἀπ'*
αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα
μνᾶς ἔχοντι. 25 *καὶ εἶπαν αὐτῷ· κύριε,*
ἔχει δέκα μνᾶς. 26 *λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ*
τῷ ἔχοντι δοθήσεται,
ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει
*ἀρθήσεται.** 27 *πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου*
τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασι-
λεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ
κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου.

* Vgl. Mt 13 12 (91. S. 71) = Mark 4 25 = Luk 8 18 (94. S. 74).

Matth 25 22 *καί* ℵB] *δέ* U b ff^2; *δὲ καί* ADL.. min latt phil. 24 *δὲ καί*] *δέ* D abcg^2 | *σέ*] – D it (exc. ff^{1}h) vg arm.

Zu Matth 25 14–30. **Ev. sec. Hebr.** bei Euseb, Theophanie; s. Nachtrag, S. 223.

229. (220.) Das Gleichnis vom Weltgericht. Matth 25 31—46

31 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ
ἄγγελοι μετ᾽ αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. 32 καὶ συναχθή-
σονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων,
ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν
πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς
τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε
τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 35 ἐπείνασα γὰρ καὶ
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ
με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ
ἤμην καὶ ἤλθατε πρός με. 37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες·
κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν;
38 πότε δέ σε εἴδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν;
39 πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρός σε; 40 καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ
τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς
ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ
ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἤμην καὶ
οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ
καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες·
κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν
φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ
ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς
ζωὴν αἰώνιον.

230. (221.) Summarische Bemerkung über die Tätigkeit Jesu in Jerusalem.
Luk 21 37—38 (*34—36. 223. S. 184*)

37 Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος
ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιών. 38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζεν πρὸς
αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Mt 25 46: Joh 5 29.

Matth 25 32 *ἀφορίσει* ℵLΔ 1-209] *ἀφοριεῖ* ABD . . min. 39 *πότε δέ*] *ἢ πότε* D it (exc. ff1) vg syrsin cop. 40 *τ. ἀδελφ. μου*] − B ff1ff2 Clem-Al Amb. 41 *τὸ ἡτοιμ.*] *ὃ ἡτοίμασεν ὁ πατήρ μου* D 1 22 abcff1ff2ghr Just Ir Or Clem-hom Cyp. 42 *ἐδίψ.*] *καὶ ἐδ.* BL pesch aeth.

Luk 21 37 *ἐν τ. ἱερ. διδ.* ℵACDL . . min a syrsin cop] *διδ. ἐν τ. ἱερ.* BK latt syrcur pesch aeth. 38 13-69-124-346-788-826-828 + Joh 7 53—8 11.

Zu Mt 25 40: *εἶδες (γάρ φησιν) τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν θεόν σου.* Clem. Al. Strom. I 19 94. II 15 71.

Vidisti, inquit, fratrem, vidisti dominum tuum. Tert. de orat. c. 26.

3. Die Leidensgeschichte.

Matth 26. 27 = Mark 14. 15 = Luk 22. 23

231. (222.) Der Todesanschlag.

Matth 26 1—5	Mark 14 1—2 *(222. 13 33—37. S. 183)*	Luk 22 1—2
1 *Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·* 2 *οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.*	1 *Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας,*	1 *Ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα,*
3 *Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα,*	*καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς*	2 *καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς*
4 *καὶ συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν.* 5 *ἔλεγον δέ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.*	*πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.* 2 *ἔλεγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.*	*τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.*

232. (223.) Die Salbung in Bethanien.

Matth 26 6—13	Mark 14 3—9	
6 *Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,* 7 *προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου πολυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.* 8 *ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;* 9 *ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆ-*	3 *Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· συντρίψασα τὸν ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.* 4 *ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;* 5 *ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω δηναρίων τριακοσίων καὶ δοθῆ-*	*vgl. 7 36—50 83. S.64f*

Mt 26 1—5 = Mk 14 1 2 = Lk 22 1 2: Joh 11 47—53. *Mt 26 6—13 = Mk 14 3—9 (= Lk 7 36—38): Joh 12 1—8.*

Matth 26 7 *πολυτίμου* ℵADLMΠ 33 157.. pesch] *βαρυτίμου* BΓΔ.. min.
Mark 14 3 *τὸν ἀλάβ.* ℵAD.. min] *τὴν ἀλ.* BGLΔ; *τὸ ἀλ.* GM 1-118-209 13-69.. 4 *τοῦ μύρου*] – 1-209 64 acl syrsin | *γέγονεν*] – D 64 a i ff² syrsin. 5 *δην. τριακ.* ℵCDL 565 579 it] *τριακ. δην.* AB.. min fg²l verss.

ναι πτωχοῖς.	ναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμοῦντο αὐτῇ.
10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς ἐμέ.	6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν ἐμοί.
11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.	7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.	8 ὃ ἔσχεν ἐποίησεν· προέλαβεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.
13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.	9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

233. (224.) Der Verrat des Judas.

Matth 26 14–16	Mark 14 10–11	Luk 22 3–6
14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,	10 Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ, ὁ εἷς τῶν δώδεκα,	3 Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα,
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς	ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,	4 καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς
15 εἶπεν· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν.	ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς.	παραδῷ αὐτόν.
οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.	11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι·	5 καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι·
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.	καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.	6 καὶ ἐξωμολόγησεν καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.

234. (225.) Zurüstung zum Passamahl.

Matth 26 17–19	Mark 14 12–16	Luk 22 7–13
17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων	12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον,	7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ

Mt 26 15: Sach 11 12. Mt 26 17 = Mk 14 12 = Lk 22 7: Ex 12 18–20.

Matth 26 15 ἀργύρια] στατῆρας D abqr Eus Or^{int}; στ. ἀργυρίου 1-209 h.
Mark 14 5 ἐνεβριμοῦντο ℵC*] ἐνεβριμῶντο ABDL.. min. 7 δύνασθε ℵ] + αὐτοῖς CDΔ min; αὐτοὺς ΑΧΣ.. min; αὐτοῖς πάντοτε BL sah cop. 8 μου τὸ σῶμ. ACΔ.. min] τὸ σ. μου ℵBDL.. min latt.
Luk 22 4 τοῖς ἀρχ. καὶ στρατ. ℵABL min f vg cop hier] τ. ἀρχ. κ. τ. γραμματεῦσιν it syrsin cur aeth; τ. ἀρχ. κ. τ. γραμμ κ. τ. στρατ. (τοῦ ἱεροῦ) CP* min pesch arm; τοῖς ἀρχιερεῦσιν D. 6 καὶ ἐξωμολ.] – ℵC abcff²ilq syrsin Eus. 7 τῶν ἀζύμων] τοῦ πάσχα D abeff²ilr syrsin cur pesch | ἐν ᾗ] ᾗ BCDL 579.

Ev. Ebion. Zu Mt 26 17 (Lk 22 15):- (ἐποίησαν τοὺς μαθητὰς μὲν λέγοντας·) Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι τὸ πάσχα φαγεῖν; (καὶ αὐτὸν δῆθεν λέγοντα)· Μὴ ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα κρέας τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν; (nachher: τοῦτο τὸ π. κρέας). Epiph., adv. Haer. 30 22.

Matth	Mark	Luk
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες·	λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·	πάσχα, 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών· πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. 9 οἱ δὲ
ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;	ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν, ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 καὶ ἀποστέλλει δύο	εἶπαν αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;
18 ὁ δὲ εἶπεν·	τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει	10 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·
ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα	αὐτοῖς· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ, 14 καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ	ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύεται,
καὶ εἴπατε αὐτῷ·	εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ	11 καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας·
ὁ διδάσκαλος λέγει· ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.	ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει· ποῦ ἐστιν τὸ κατάλυμά μου, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἕτοιμον, κἀκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.	λέγει σοι ὁ διδάσκαλος· ποῦ ἐστιν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 12 κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.
19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,	16 καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς,	13 ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.	καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.	καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Die letzte Mahlzeit.

Matth 26 20–29 = Mark 14 17–25 = Luk 22 14–38

235. (226.) Bezeichnung des Verräters.

Matth 26 20–25	Mark 14 17–21	Luk 22 14(21–23)
20 Ὀψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν.	17 Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.	14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.
21 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν·	18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·	22 21–23 (*s. u. S. 194*): 21 Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ

Mk 14 18: Ps 41 10.

Mt 26 21–25 = Mk 14 18–21 = Lk 22 21–23: Joh 13 21–30.

Matth 26 20 *δώδ. μαθ.* (+ *αὐτοῦ* latt) ℵALΔMΠ 33 157 .. verss] *δώδ.* BDΓ.. min sah; *δωδ. αὐτοῦ* syrsin.

Matth 26:

εἷς ἐξ ὑμῶν
παραδώσει με.

22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρ-
ξαντο λέγειν αὐτῷ εἷς ἕκαστος·
μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε; 23 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβάψας
μετ᾽ ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ
τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει.
24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ
αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ
ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου παραδίδοται· καλὸν
ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ
ἄνθρωπος ἐκεῖνος. 25 ἀπο-
κριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδι-
δοὺς αὐτὸν εἶπεν· μήτι ἐγώ
εἰμι, ῥαββεί; λέγει αὐτῷ· σὺ
εἶπας.

Mark 14:

ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν
παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ᾽
ἐμοῦ.
19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι
καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς κατὰ εἷς·
μήτι ἐγώ; 20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·
εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτό-
μενος μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὸ
τρύβλιον. 21 ὅτι
ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ
αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ
ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου παραδίδοται· καλὸν
αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ
ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Luk 22:

παραδιδόντος με μετ᾽ ἐμοῦ
ἐπὶ τῆς τραπέζης.

22 ὅτι
ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου
κατὰ τὸ ὡρισμένον πορεύε-
ται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
ἐκείνῳ δι᾽ οὗ
παραδίδοται.

23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο
συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ
τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ
τοῦτο μέλλων πράσσειν.

236. Die Stiftung des Herrnmahls.

Matth 26 26—29

s. u. v. 29

Mark 14 22—25

s. u. v. 25

Luk 22 15—20

15 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς·
ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ
πάσχα φαγεῖν μεθ᾽ ὑμῶν πρὸ
τοῦ με παθεῖν· 16 λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως
ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ θεοῦ. 17 καὶ δεξάμενος
ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν·
λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε
εἰς ἑαυτούς. 18 λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ νῦν
ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμ-
πέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

Matth 26 22 αὐτῷ] – D 69-124 latt syrsin Eus Or.
Mark 14 18 ὁ ἐσθίων] τῶν ἐσθιόντων B (sah cop). 20 τρύβλ.] pm ἕν BC* 21 ὅτι ὁ μὲν υἱός] καὶ ὁ υἱ. c ff²iklq syrsin pesch phil aeth.
Luk 22 16 οὐκέτι DXΔ . . min] ἀπάρτι latt syrr; – ℵABKL 579 sah cop | οὐ μή] μή D.

Matth 26	Mark 14	Luk 22
26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δοὺς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.	22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· λάβετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.	19 Καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
27 καὶ λαβὼν ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.* 29 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πίω ἀπ᾽ ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ᾽ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.	23 καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν.* 25 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.	20 καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον.* *s. o. v. 18*

---

*__1 Kor 11__ 23—25. 23 Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδετο ἔλαβεν ἄρτον 24 καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν· τοῦτό μού ἐστιν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. 25 ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Just, Apol. I 66 3. *Οἱ γὰρ ἀπόστολοι ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ᾽ αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν ἃ καλεῖται εὐαγγέλια, οὕτως παρέδωκαν ἐντετάλθαι αὐτοῖς· τὸν Ἰησοῦν λαβόντα ἄρτον εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν· Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως λαβόντα καὶ εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν· Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου.*

Mt 26 28 = Mk 14 24 = Lk 22 20: Ex 24 8. Jer 31 31. Sach 9 11.

Matth 26 27 *καὶ* 2⁰ ℵABD . min] – CLZΔΣ 1-118-209 33 157 q arm. 28 *διαθήκης* ℵBLZ 33] *καινῆς διαθ.* ACD . . min verss; *τ. αἷμά μου, διαθήκη καινή* syrsin.

Mark 14 24 *τ. διαθ.*] *τ. καινῆς διαθ.* AXΣ . . min acfilq vg syrsin (*τ. διαθ. τ. καιν.*) pesch phil arm aeth; – ff².

Luk 22 17—20 Unc. (exc. D) min^omn cq aur vg cop sah pesch (– v. 17 18) arm aeth] D a l ff² i: 17 *καὶ δεξάμενος . . . διαμ. ἑαυτοῖς.* 18 *λέγ. γ. ὑμῖν, ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ μὴ πίω ἀπὸ . . . ἔλθῃ ἡ βασ. τ. θεοῦ.* 19 *καὶ λαβὼν . . λέγων. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου* (– 19b 20);
syrcur be: 19 *καὶ λαβ.* [*τὸν*?] *ἄρτον εὐχ.* (+ *ἐπ᾽ αὐτῷ* syrcur) *ἔκλ. κ. ἔδ. αὐτ. λέγ.· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν. οὕτως ποιεῖτε εἰς* [*τὴν*?] *ἐμ. ἀνάμν.* (*τὸ ὑπὲρ . . . ἀνάμν.* – b e). 17 *καὶ δεξ.* [*τὸ*?] *ποτ. εὐχ.* (+ *ἐπ᾽ αὐτῷ* syrcur) *εἶπεν· λάβ. τοῦτο, διαμερ. ἐν ἑαυτοῖς.* 18 *λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ* [*μὴ*?] *πίω ἀπ. τ. γεν. τ. ἀμπ. ἕως ὅτου ἔλθ. ἡ βασ. τ. θ.*;
syrsin: 19 *κ. λ.* [*τὸν*?] *ἄρτ. εὐχ. ἐπ᾽ αὐτῷ . . . σῶμά μου ὃ ὑπὲρ ὑμῶν δίδωμι. οὕτως ποιεῖτε εἰς* [*τὴν*?] *ἐμ. ἀνάμν.* 20a *καὶ μετὰ τὸ δειπν.* 17 *δεξάμ.* [*τὸ*?] *ποτ. . . . . εἰς ἑαυτούς.* 20b *τοῦτό ἐστ. τ. αἷμά μου, διαθήκη καινή.* 18 *λέγω γὰρ ὑμ. ὅτι . . . . ἡ βασ. τ. θ.* (cf. syrcur).

237. Abschiedsworte. Luk 22 21—38

a) Vorhersagung des Verrats. Luk 22 21—23

s. o. v. 21—25	*s. o. v. 18—21*	
235. S. 191f.		21 *Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.* 22 *ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὡρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.* 23 *καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.*

b) Die Rangordnung im Reiche Gottes. Luk 22 24—30

20 25—28 (*192. S. 154*):
25 *Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.*

26 *οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος,* 27 *καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος·* 28 *ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.*

19 28 (*189. S. 151*):
Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλινγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

10 42—45 (*192. S. 154*):
42 *Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.*

43 *οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος,* 44 *καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.* 45 *καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.*

24 *Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.* 25 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται·* 26 *ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν.* *Vgl. 9 48b = Mk 9 35 (129. S. 108f.)* 27 *τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ διακονῶν.* 28 *ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.* 29 *κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν,* 30 *ἵνα ἔσθητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.*

Lk 22 27 (= Mt 20 28 = Mk 10 45): Joh 13 4—14.

Luk 22 26 *γινέσθω* ℵBDLT 1 579.] *γενέσθω* AXΔ .. min | *νεώτ.*] *μικρότερος* D acff²il; *μικρός* syrsin cur. 30 *καθήσεσθε* ℵALQ min] *καθῆσθε* B*TΔ; *καθέζησθε* D^gr | *κρίν. τ. δώδ. φυλ.*] *τ. δώδ. φ. κρίν.* BT i.

c) Vorhersagung der Verleugnung des Petrus. Luk 22 31—34

s. v. 30—35 | s. v. 26—31 | 238. S. 195f.

31 *Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον·* 32 *ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου.* 33 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.* 34 *ὁ δὲ εἶπεν· λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ ἕως τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.*

d) Rückblick und Ausblick. Luk 22 35—38

35 *Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπαν· οὐθενός.* 36 *ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.* 37 *λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί,* τό· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· *καὶ γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.* 38 *οἱ δὲ εἶπαν· κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἱκανόν ἐστιν.*

238. (230.) Auf dem Weg nach Gethsemane; Vorhersagung der Verleugnung des Petrus.

Matth 26 30—35	Mark 14 26—31	Luk 22 39
30 *Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.*	26 *Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.*	39 *Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί.*
31 *τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ·* πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσον-	27 *καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ὅτι γέγραπται·* πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ τὰ πρόβατα δια-	

Mt 26 31 = Mk 14 27: Sach 13 7. Lk 22 37: Jes 53 12.

Mt 26 30 = Mk 14 26 = Lk 22 39: Joh 18 1. Mt 26 31 = Mk 14 27: Joh 16 32. Luk 22 31—34: Joh 13 36—38.

Luk 22 31 *Σίμων* BLT syrsin sah cop] pm *εἶπεν δὲ ὁ κύριος* ℵADX .. min bfq vg phil; + *τ. Πέτρῳ* (*Σίμωνι* s. *Σίμ. Πέτ.*) it^pl syrcur pesch. 34 *ἀπ. μὴ εἰδ. με* AD (pm *με*) Δ .. min verss] *με ἀπαρν. εἰδ.* ℵBLT 13 579 . cl; *ἀπαρν. με εἰδ.* (*εἰδ. με*) BMX min fq vg; *ἀπαρν. με* abeff². 36 *ὁ δὲ εἶπεν* ℵ*D e hier Chr] *εἶπ. δέ* BLT sah cop; *εἶπ. οὖν* AX .. min latt phil arm; *εἶπ.* syrsin cur pesch; *καὶ εἶπ.* r aeth. 37 *καὶ γάρ*] *καὶ* D aeff²il syrsin cur.

Zu Mark 14 27—30. Fragm. Fajjumense: [*πρὸ δὲ τοῦ μεταλ*] *λαγεῖν ὡσαύτως· πά*[*ντες ἐν ταύτῃ*] *τῇ νυκτὶ σκανδαλισ*[*θήσεσθε κατὰ*] *τὸ γραφέν· πατάξω τὸν* [*ποιμένα καὶ τὰ*] *πρόβατα διασκορπισθήσ*[*ονται. εἰπόντος το*]*ῦ πετ· καὶ εἰ πάντες ο*[*ὐκ ἐγώ. εἶπεν ὁ κς·*] *ὁ ἀλεκτρύων δὶς κοκ*[*κύξει, καὶ σὺ πρῶτον τρὶς ἀ*]*παρν*[*ήσῃ με* . . . . .

ται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.
32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.
34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

σκορπισθήσονται.
28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.
30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ.
31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει· ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

22 31—34 (s. o. S. 195):
31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου.
33 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.
34 ὁ δὲ εἶπεν· λέγω σοι Πέτρε, οὐ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ ἕως τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

239. (231.) Jesus in Gethsemane.

Matth 26 36—46

36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανεί, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν ἐκεῖ προσεύξωμαι.
37 καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι

Mark 14 32—42

32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανεί, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι.
33 καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖ-

Luk 22 40—46

40 Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς· προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Mt 26 33—35 = Mk 14 29—31 = Lk 22 31—34: Joh 13 36—38. *Mt 26 36 = Mk 14 32 = Lk 22 39: Joh 18 1.*

Matth 26 34 πρὶν. ἀλ. φων.] πρὶν ἀλεκτοροφωνίας L 1-209 a Or. 36 ἕως οὗ BEF.. min] ἕως ℵCM 22 33.; ἕως ἄν DLKΓΔ 1-118-209.; ἕως οὗ ἄν A.
Mark 14 30 ἤ] – ℵD 69 238 565 579 | δίς ABL.. min fg¹g²lq vg syrr sah cop] – ℵC*D 238 579 acff²ik tol arm aeth. 31 μὲ δέῃ ℵCDΔ.. min] δέῃ με ABLN min | ἀπαρνήσωμαι ℵX.. min] ἀπαρνήσομαι ABD. min | ὡσαύτ. δέ] – δέ B 1-118-209 579 acff²k. 33 Ἰάκ. κ. Ἰωάν.] τὸν Ἰάκ. κ. τὸν (– L) Ἰωάν.] ABLKΠ min.

καὶ ἀδημονεῖν. 38 τότε λέγει
αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυ-
χή μου ἕως θανάτου· μείνατε
ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.
39 καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπε-
σεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσ-
ευχόμενος
καὶ λέγων· πάτερ,
εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω
ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο·
πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ'
ὡς σύ.
40 καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθη-
τὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ-
δοντας καὶ λέγει
τῷ Πέτρῳ· οὕτως
οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγο-
ρῆσαι μετ' ἐμοῦ; 41 γρηγορεῖτε
καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσ-
έλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν
πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ
ἀσθενής. 42 πάλιν ἐκ δευτέρου

σθαι καὶ ἀδημονεῖν. 34 καὶ λέγει
αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυ-
χή μου ἕως θανάτου· μείνατε
ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.
35 καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπι-
πτεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσ-
ηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν
παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα,
36 καὶ ἔλεγεν· ἀββᾶ ὁ πατήρ,
πάντα δυνατά σοι· παρένεγκε
τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ·
ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ
τί σύ.
37 καὶ ἔρχεται
καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ-
δοντας, καὶ λέγει
τῷ Πέτρῳ· Σίμων, καθεύδεις;
οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγο-
ρῆσαι; 38 γρηγορεῖτε
καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ
ἔλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν
πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ
ἀσθενής. 39 καὶ πάλιν

41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ'
αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν καὶ
θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο
42 λέγων· πάτερ,
εἰ βούλει παρενέγκαι
τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ·
πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ
τὸ σὸν γινέσθω. 43 ὤφθη δὲ
αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισ-
χύων αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος
ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσ-
ηύχετο. καὶ ἐγένετο ὁ ἱδρὼς
αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος
καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν.
45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσ-
ευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθη-
τὰς εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς
ἀπὸ τῆς λύπης, 46 καὶ εἶπεν
αὐτοῖς· τί καθεύδετε;
ἀναστάντες
προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσ-
έλθητε εἰς πειρασμόν.

Mt 26 38 = Mk 14 34: Joh 12 27. *Mt 26 39 = Mk 14 36 = Lk 22 42: Joh 18 11.*

Matth 26 39 *προσελθών* ℵACD.. min phil] *προελθών* BMΠΣ. min latt vg syrsin | *πάτερ* LΔΣ 1-118-209 a am patr] + *μου* ℵABD.. min verss.

Mark 14 35 *προελθών* ℵBKMΠN min latt syrsin cop] *προσελθ.* ACD^gr L.. min ff² arm pesch phil | *ἔπιπτεν*] + *ἐπὶ πρόσωπον* DG 1-118-209.. it (exc. fl) syrsin arm. 38 *ἔλθητε* ℵB 346 q syrsin] *εἰσέλθ.* ACD.. min afl vg.

Luk 22 42 *εἰ βούλει . . . γινέσθω*] *μὴ τὸ θέλ. μ. ἀλ. τ. σ. γεν.· εἰ βούλ., παρένεγκε τ. τ. ποτ. ἀπ' ἐμ.* D aceff² | *παρενέγκαι* ℵLKMΠ min] *παρένεγκε* BDT min latt; *παρενεγκεῖν* AXΔ.. min. 43 44 ℵ*DLQX . min latt cod-sah Diat syrcur pesch phil cod-cop arm aeth Just Ir al] – ℵ^a ABRT 13-69-124-788 (dafür nach Mt 26 39) -826 579 f syrsin cod-cop cod-sah codd-arm phil^mg patr. 43 *ἀπ οὐρ.* ℵLX.. min] *ἀπὸ τοῦ οὐρ.* DQU 69 cop. 44 *καὶ ἐγέν.* ℵX min verss] *ἐγέν. δὲ* DLQ.. min phil | *καταβαίνοντος* ℵX min acff²g¹g² vg cop] *-ντες* DLΔ.. min bei for phil aeth.

Matth	Mark	Luk
ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.	ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.	
43 καὶ ἐλθὼν πάλιν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.	40 καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.	
44 καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν πάλιν. 45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. 46 ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.	41 καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγισεν.	

240. (232.) Die Gefangennahme Jesu.

Matth 26 47—56	Mark 14 43—52	Luk 22 47—53
47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.	43 Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἷς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων.	47 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς,
48 ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδω-	44 δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐ-	

Mt 26 46 = Mk 14 42: Joh 14 31. *Mt 26 47—56 = Mk 14 43—50 = Lk 22 47—53: Joh 18 3—11.*

Matth 26 42 λέγων] – B g¹. 44 ἐκ τρίτου ℵ (post τὸν αὐτ.) BCΔ.. min verss] – AD KΠ 1-209 157. a b ff² | πάλιν 2° ℵBL 124 a cop syrsin] – ACD.. min verss. 45 τὸ λοιπ.] λοιπόν BCL min | ἰδού] + γάρ BE min sah arm

Mark 14 39 τ. αὐτ. λόγ. εἰπ.] – D a c ff² k. 40 ὑποστρ. εὗρ. αὐτ. πάλ. καθ. (καθ. πάλ. NX) ACN.. min] ὑποστρ. πάλ. εὗρ. αὐτ. καθ. 565 f l vg pesch phil arm aeth; πάλιν ἐλθὼν εὗρ. αὐτ. καθ. ℵBL cop; ἐλθ. εὗρ. αὐτ. πάλ. καθ. q syrsin; ἐλθ. εὗρ. αὐτ. καθ. D a c ff² k. 41 τὸ λοιπ. ℵBΔ.. min pesch] λοιπόν ACD.. min it; – syrsin cop. 42 ἤγγισεν ℵC] ἤγγικεν ABDL.. min. 43 Ἰούδ.] ὁ Ἰούδ. AB | ὁ (– D) Ἰσκ. ADKMΠ verss] – ℵBC.. min syrsin sah cop go. | πρεσβ. ℵ*AU min] τῶν πρεσβ. BCD..

κεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων·
ὃν ἐὰν φιλήσω, αὐτός ἐστιν·
κρατήσατε αὐτόν.
49 καὶ εὐθέως
προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν·
χαῖρε, ῥαββεί, καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ· ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει;
τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ
ἐκράτησαν αὐτόν.

51 καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ
ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν
τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ
πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ
ἀρχιερέως ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ
ὠτίον.
52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν
σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς·
πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαι-
ραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται. 53 ἢ
δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρα-
καλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ
παραστήσει μοι ἄρτι πλείω
δώδεκα λεγιώνων ἀγγέλων;
54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γρα-
φαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;
55 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν
ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις·

ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλ-

τὸν σύνσημον αὐτοῖς λέγων·
ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν·
κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπάγετε
ἀσφαλῶς. 45 καὶ ἐλθὼν εὐθὺς
προσελθὼν αὐτῷ λέγει·
ῥαββεί, καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν·

46 οἱ δὲ ἐπέβαλαν
τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ
ἐκράτησαν αὐτόν.

47 εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων
σπασάμενος
τὴν μάχαιραν
ἔπαισεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχι-
ερέως καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ
ὠτάριον.

48 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς·

ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλ-

καὶ ἤγγισεν
τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν.

48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν
αὐτῷ· Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱ-
ὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν
τὸ ἐσόμενον εἶπαν· κύριε,
εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;
50 καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν
τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον

καὶ ἀφεῖλεν τὸ οὖς αὐτοῦ
τὸ δεξιόν. 51 ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐᾶτε ἕως
τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ
ὠτίου ἰάσατο αὐτόν.

52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς
παραγενομένους πρὸς αὐτὸν
ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς
τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους·
ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων·

Matth 26 53 λεγιώνων (-ι- ℵBL; -ε- AC.. min;- ει- D) ℵACL. min] -νας BDE.. min.
Mark 14 47 εἷς δέ τις BC.. min alq arm] εἷς δέ ℵALM min f sah aeth; καί τις (εἷς) D cff²kq syrsin.
Luk 22 47 ἤγγ. τ. Ἰ. φιλ. αὐτ.] ἐγγίσας ἐφίλ. τ. Ἰ. D it syrsin cur. 51 καὶ ... αὐτόν] καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ καὶ ἀπεκατεστάθη τὸ οὖς αὐτοῦ D aeff²r(il post v. 53). 52 Ἰησ. ℵABT] ὁ Ἰησ. LRX.. min; – D 1-118-131-209 e syrsin cur arm | πρός 2° ℵGHRΔ min] ἐπ' ABD.. min syrsin pesch phil | ἐξεληλύθατε ΑΓΔ. min] ἐξήλθατε ℵBDLRT min; -ετε KMΠX.. min.

Matth	Mark	Luk
λαβεῖν με· καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.	λαβεῖν με· 49 καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με·	53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.
56 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.	ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.	
τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.	50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.	
	51 Καὶ εἷς τις νεανίσκος συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν· 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.	

241. (233/4.) Jesus vor dem Hohen Rat. Die Verleugnung des Petrus.

Matth 26 57—75	Mark 14 53—72	Luk 22 54—71
57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.	53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς.	54 Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
58 ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος.	54 καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.	ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. 55 περιαψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συγκαθισάντων ἐκάθητο ὁ Πέτρος μέσος αὐτῶν.

s. v. 69—75 | s. v. 66—72 S. 202 f.

56 Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν· καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. 57 ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων· οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι. 58 καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη· καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. 59 καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διϊσχυρίζετο λέγων· ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ

Mt 26 55 = Mk 14 49 = Lk 22 53: Joh 18 20. Mt 26 57 = Mk 14 53 = Lk 22 54: Joh 18 12 24. Mt 26 58 = Mk 14 54 = Lk 22 54 55: Joh 18 15.

Matth 26 56 *μαθ.* ℵAC.. min it vg pesch phil] + *αὐτοῦ* B min ahn gat mm sah aeth syrsin. 58 *μακρ.* ℵCL.. min] *ἀπὸ μακρ.* ABD.. min.

Mark 14 51 *καὶ εἷς τις νεαν.* AΔΣ.. min go phil] *καὶ νεαν. τις* ℵBCL a cop syrsin pesch arm aeth; *νεαν. δέ τις* D latt sah | *ἐπὶ γυμνοῦ*] – 1-118-209 c k syrsin sah | *αὐτόν* ℵBCDLΔ acfff²kl vg cop syrsin pesch] + *οἱ νεανίσκοι* ANX.. min q go phil arm aeth. 53 *συνέρχ.* ℵDLΔ 13-69-124-346 565 latt Or] + *αὐτῷ* AB.. min syrsin pesch phil.

Luk 22 54 *καὶ εἰσήγ.*] – DΓΔ 1 579. latt syrr aeth. 57 *αὐτόν* 1⁰ ADΔ.. min eff²iq vg phil] – ℵBL.. min a b c f l verss.

Γαλιλαῖός ἐστιν. 60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ
παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ, 61 καὶ στραφεὶς ὁ κύριος
ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς
εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σήμερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 καὶ
ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

s. v. 67 f. | s. v. 65 — 63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, 64 καὶ
περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες· προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας
σε; 65 καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

s. 27 1 | s. 15 1 — 66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς
τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,

Matth 26	Mark 14	Luk 22
59 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσουσιν, 60 καὶ οὐχ εὗρον πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων.	55 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν καὶ οὐχ εὕρισκον· 56 πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.	
ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο 61 εἶπον·	57 καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες 58 ὅτι	
οὗτος ἔφη· δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν αὐτὸν οἰκοδομῆσαι.	ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. 59 καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.	
62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· οὐδὲν ἀποκρίνῃ τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.	60 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 61 ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν.	
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.	πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;	λέγοντες· εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὸν ἡμῖν.

Mt 26 61 (27 40) = Mk 14 58 (15 29): Joh 2 19.

Matth 26 59 θανατώσουσιν ADLΠ min] -σωσιν ℵBKM.. min. 61 αὐτ. οἰκοδ. ℵCL 33 bhff²q] οἰκοδ. αὐτ. ADΔ.. min verss; – αὐτ. B 1-209 69 700 arm aeth Or. 63 κ. ἀποκριθ. ACD (ἀποκρ. οὖν) .. min abcfff²hq sah syrr arm] – ℵᶜ (ℵ* – 62 οὐδὲν ἀποκρ.... 63 εἶπεν αὐτῷ) BLZ 1-118-209 13-69 33 ff¹g¹g²l vg cop aeth.
Mark 14 58 ἀχειρ. οἰκοδ.] ἀναστήσω ἀχειρ. D acff²k. 60 τί] ὅ τι L.
Luk 22 66 ἀπήγ. ℵBDKT min a cop sah arm] ἀνήγ. ALΔ.. min syrsin syrcur pesch.

Matth	Mark	Luk
		[67] εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· [68] ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε.
[64] λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· σὺ εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.	[62] ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγώ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.	[69] ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.
		[70] εἶπαν δὲ πάντες· σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.
[65] τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν. [66] τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἔνοχος θανάτου ἐστίν.	[63] ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; [64] ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.	[71] οἱ δὲ εἶπαν· τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρείαν; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.
[67] Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν [68] λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;	[65] Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· προφήτευσον, καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔλαβον.	[63] (s. o. S. 201): Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, [64] καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες· προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; [65] καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.
[69] Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα·	[66] Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, [67] καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ	[56] (s. o. S. 200 f.) Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν·

Mt 26 64 (24 30) = Mk 14 62 (13 26) = Lk 22 69 (21 27): Ps 110 1. Dn 7 13. Mt 26 65 f. = Mk 14 64: Lev 24 16.

Mt 26 69—75 = Mk 14 66—72 = Lk 22 56—62: Joh 18 17 25—27.

Matth 26 [67] οἱ δὲ ἐράπ.] – a b ff²: + αὐτόν D G 1 700 pesch phil.
Mark 14 [63] ἔχομεν] ἔχετε c k syrsin cop. [65] καὶ περικ. αὐτ. τ. πρόσ.] – D a f syrsin.
Luk 22 [68] ἀποκριθ. ℵBLT cop Cyr] + μοὶ 22 131-209 157 579 for sah Ambr: + μοὶ – 243 a) ἢ ἀπολύσητε (-σετε Χ 69 245 300: + με min a i l syrcur pesch) ADX.. min verss

καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ
Γαλιλαίου. 70 ὁ δὲ ἠρνήσατο
ἔμπροσθεν πάντων λέγων· οὐκ
οἶδα τί λέγεις. 71 ἐξελ-
θόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα,
εἶδεν αὐτὸν ἄλλη
καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ·
οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Να-
ζωραίου. 72 καὶ πάλιν ἠρνή-
σατο μετὰ ὅρκου ὅτι οὐκ οἶδα
τὸν ἄνθρωπον. 73 μετὰ μικρὸν
δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες
εἶπον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ
σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ
λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.
74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν
καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
ἄνθρωπον·
καὶ εὐθέως ἀλέκ-
τωρ ἐφώνησεν.
75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ
ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς ἀπαρνήσῃ με·
καὶ
ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

λέγει· καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζα-
ρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ. 68 ὁ δὲ
ἠρνήσατο λέγων· οὔτε οἶδα οὔτε
ἐπίσταμαι σὺ τί λέγεις. καὶ
ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον,
καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 69 καὶ
ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν ἤρ-
ξατο πάλιν λέγειν τοῖς παρεστῶ-
σιν ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.
70 ὁ δὲ πάλιν ἠρ-
νεῖτο.
καὶ μετὰ μικρὸν
πάλιν οἱ παρεστῶτες
ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς
ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ
Γαλιλαῖος εἶ.
71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν
καὶ ὀμνύναι ὅτι οὐκ οἶδα τὸν
ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.
72 καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκ-
τωρ ἐφώνησεν.
καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ
ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
δὶς τρίς με ἀπαρνήσῃ.
καὶ
ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.
57 ὁ δὲ
ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων· οὐκ
οἶδα αὐτόν, γύναι. 58 καὶ
μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐ-
τὸν ἔφη· καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.
ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· ἄνθρωπε,
οὐκ εἰμί.
59 καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας
μιᾶς ἄλλος τις διϊσχυρίζετο
λέγων· ἐπ' ἀληθείας
καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ
γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.
60 εἶπεν δὲ ὁ
Πέτρος· ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα
ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι
λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν
ἀλέκτωρ, 61 καὶ στραφεὶς ὁ
κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ·
καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος
τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς
εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκ-
τορα φωνῆσαι σήμερον
ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 καὶ
ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πι-
κρῶς.

Matth 26 70 λέγεις] + οὐδὲ ἐπίσταμαι DΔ 1-118-209 abn syrsin. 71 ἐξελθ. δὲ αὐτ.] ἐξελθ. δὲ ℵBLZ; ἐξελθ. δὲ αὐτοῦ D it. 73 καὶ σύ] – D 1 bchlq syrsin Or^{int} | δῆλόν σε ποιεῖ] ὁμοιάζει D abcff^{2}hqr syrsin. 74 εὐθέως] BL εὐθύς.

Mark 14 68 καὶ ἀλ. ἐφών.] – ℵBL 579 c cop syrsin. 69 ἤρξ. πάλ. λέγ.] εἶπεν B sah cop aeth. 70 εἶ] + καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει ANXΔ.. min q pesch phil arm aeth. 72 εὐθύς (-έως) ℵBDLG min latt pesch arm aeth] – ACXΔ.. min sah cop syrsin phil go | ἐκ δευτέρου] – ℵL 579 c | φωνῆσαι δίς ALXΔ.. min vg pesch] δὶς φων. B phil 565 k syrsin f sah cop; φων. ℵCΔ 579 cff^{2}g^{1}lq aeth | ἐπιβ. ἔκλ.] ἤρξατο κλαίειν D latt syrr arm go.

Luk 22 61 λόγον ADΓ.. min] ῥήματος ℵBLX 124 579. 62 – abeff^{2}il*r.

Zu Mt 26 74 **Ev. sec. Hebr.** τὸ Ἰουδαϊκόν· καὶ ἠρνήσατο καὶ ὤμοσεν καὶ κατηράσατο. Cod. ev. 566.

242. (235.) Übergabe des Verurteilten an Pilatus.

Matth 27 1—2	Mark 15 1	Luk 23 1
1 *Πρωΐας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. ὥστε*	1 *Καὶ εὐθὺς πρωῒ συμβούλιον ἑτοιμάσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ὅλον*	22 66 *(s. o. S. 201) Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.*
θανατῶσαι αὐτόν. 2 *καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.*	*τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.*	1 *Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον.*

243. (236.) Das Ende des Judas. Matth 27 3—10

3 *Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς*
ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις 4 *λέγων·*
ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ. 5 *καὶ*
ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. 6 *οἱ δὲ*
ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν· οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορ-
βανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν. 7 *συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν*
τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 *διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος*
ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 9 *τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ*
προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου
ὃν ἐτιμήcαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰcραήλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰc τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέωc,
καθὰ cυνέταξέν μοι κύριοc.

244. (237.) Die Verhandlung vor Pilatus.

Matth 27 11—14	Mark 15 2—5	Luk 23 2—5
		2 *Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες· τοῦτον εὕραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι*

Mt 27 6: Dt 23 19. 27 9 10: Sach 11 12 13. Jer 32 6—15. 18 2 3.

Mt 27 1 2 = Mk 15 1 = Lk 22 66. 23 1: Joh 18 28—32.

Matth 27 2 *Πειλ.* ℵBL 33 sah cop syrsin pesch] pm *Ποντίῳ* AC.. min verss. 3 *παραδιδοὺς*] *παραδοὺς* BL 33 259 latt sah cop phil. 4 *ἀθῷον* ℵAB*C.. min pesch phil] *δίκαιον* L latt sah cop hier arm patr: *τοῦ δικαίου* syrsin. 9 *Ἱερεμ.*] — Φ 33 157 a b syrsin pesch. 10 *ἔδωκαν*] *ἔδωκα* ℵ syrsin pesch phil.
Mark 15 1 *ἑτοιμάσ.* ℵCL] *ποιήσ.* ABX.. min l vg cop arm go; *ἐποίησαν* D it syrr *τῶν γραμ.* ℵD 1 565 sah cop] *γραμ.* BLΔ.. min.

Matth 27	Mark 15	Luk 23
11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη· σὺ λέγεις. 12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο.	2 Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει· σὺ λέγεις. 3 καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά.	διδόναι καὶ λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι. 3 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη· σὺ λέγεις.
13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; 14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.	4 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἐπηρώτα αὐτόν· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν. 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πειλᾶτον.	
		4 ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους· οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι ἀνασείει τὸν λαόν, διδάσκων καθ᾿ ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε.

245. (238.) Jesus vor Herodes. **Luk 23** 6–16

6 Πειλᾶτος δὲ ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,
7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρῴδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς
Ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. 8 ὁ δὲ
Ἡρῴδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν
αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ᾿ αὐτοῦ
γινόμενον. 9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο
αὐτῷ. 10 εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες
αὐτοῦ. 11 ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν καὶ ὁ Ἡρῴδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ

Mt 27 11–12 = Mk 15 2–3 = Lk 23 2 3: Joh 18 33–37. Mt 27 13–14 = Mk 15 4 5: Joh 19 9 10. Lk 23 4: Joh 19 6.

Matth 27 11 ἔφη ℵL ad cop hier arm] + αὐτῷ ABX.. min latt vg syrsin pesch phil.
Mark 15 3 πολλά] + αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο NUΔ 13-69-124 33 131 579. ac syrsin sah arm aeth. 4 ἐπηρώτα BU 13-69-124 33 565.. ak] ἐπερώτησεν ℵADΔ.. min cff²lq verss | αὐτόν ℵ* 209 565 a sah syrsin] + λέγων ABC.. min cff²klq vg phil cop.
Luk 23 5 καὶ ἀρξάμ. ℵBLT 579 am for fu syrr] – καὶ ADΔ.. min latt sah; κ. ἀρξ. ἀ. τ. Γαλ. – 69. 6 ἀκούσ. ℵBLT cop] + Γαλιλαίαν ADΔ.. min verss. 7 πρὸς Ἡρ.] πρ. τὸν Ἡρ. BT; τῷ Ἡρ. D. 10–12 – syrsin. 11 καὶ ℵLTX 13-69 579 ad] – ABD^gr.. min verss.

καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
[12] ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ τε Ἡρῴδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ᾿
ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.
[13] Πειλᾶτος δὲ συνκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν
λαὸν [14] εἶπεν πρὸς αὐτούς· προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀπο-
στρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθὲν εὗρον ἐν
τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ᾿ αὐτοῦ. [15] ἀλλ᾿ οὐδὲ Ἡρῴδης·
ἀνέπεμψεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πε-
πραγμένον αὐτῷ. [16] παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

246. (239.) Die Verurteilung.

Matth 27 15—26

[15] Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθελον. [16] εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν.

[17] συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; [18] ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. [19] καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ᾿ ὄναρ δι᾿ αὐτόν.
[20] οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-

Mark 15 6—15

[6] Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον ὃν παρῃτοῦντο. [7] ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. [8] καὶ ἀναβὰς ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐτοῖς. [9] ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; [10] ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.
[11] οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν

Luk 23 17—25

[17]

s. v. 19

[18] Ἀνέκραγον δὲ πανπληθεὶ

Mt 27 15—18 20 21 = Mk 15 9—11 = Lk 23 15—19: Joh 18 38—40.

Matth 27 [16. 17] Βαρ.] Ἰησοῦν (τὸν) Βαρ. 1-118-209* 241² 299² syrsin hier arm Or^int.
[17] οὖν] δέ DΦ 13-69 it for go | Βαρ.] τὸν Βαρ. B Or.
Mark 15 [6] ὃν παρῃτ. ℵAB*] ὅνπερ ᾐτοῦντο CNX.. min; ὃν ἂν ᾐτ. DG 13-69 565.
[8] ἀναβάς ℵ*BD a c ff²l vg sah cop] ἀναβοήσας ACNX.. min syrr; + πᾶς k | καθώς ℵ*BΔ c k sah cop] + ἀεί ACDNX.. min a ff²l vg phil arm. [10] οἱ ἀρχ.] – B 1 579 cop syrsin.
[11] ἀνέσεισαν] ἀνέπεισαν Γ 238.. (syrsin); ἔπεισαν D a c ff²k sah arm.
Luk 23 [12] αὐτούς ℵBLT] ἑαυτούς AXΔ.. min. [15] ἀνέπ. γὰρ αὐτ. πρ. ἡμ. ℵBLTK MΠ 157 579 (– γὰρ) f aur sah cop] ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρ. αὐτόν ADΔ. min latt aeth; ἀνέπεμψα γὰρ αὐτ. πρ. αὐτόν 274 syrsin cur pesch arm. [17] – ABKLTΠ a fu sah] ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα ℵXΔ.. min verss; D syrsin cur aeth post v. 19.

*βύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους,
ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν,
τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.*

*21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν
εἶπεν αὐτοῖς· τίνα θέλετε ἀπὸ
τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ
εἶπαν· τὸν Βαραββᾶν. 22 λέγει
αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· τί οὖν
ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον
Χριστόν;
λέγουσιν πάντες· σταυρωθήτω.
23 ὁ δὲ
ἔφη· τί γὰρ κακὸν
ἐποίησεν;*

*οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγον-
τες· σταυρωθήτω.*

*24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι
οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον
θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ
ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι
τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῷός εἰμι
ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς
ὄψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς
πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· τὸ αἷμα*

*τὸν ὄχλον,
ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν
ἀπολύσῃ αὐτοῖς.*

*12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀπο-
κριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς·*

*τί οὖν
θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε τὸν
βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ
δὲ πάλιν ἔκραξαν· σταύρωσον
αὐτόν. 14 ὁ δὲ Πειλᾶτος
ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ ἐποίησεν
κακόν;*

*οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν·
σταύρωσον αὐτόν.*

*λέγοντες· αἶρε τοῦτον, ἀπό-
λυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν·
19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ
γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ
φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ.
20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσ-
εφώνησεν, θέλων ἀπολῦσαι τὸν
Ἰησοῦν.*

*21 οἱ δὲ
ἐπεφώνουν λέγοντες· σταύρου
σταύρου αὐτόν. 22 ὁ δὲ τρίτον
εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί γὰρ κακὸν
ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον
θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ· παι-
δεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.
23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς με-
γάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυ-
ρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ
φωναὶ αὐτῶν.*

Mt 27 24: Dt 21 6—8.

Mt 27 22 23 = Mk 15 13 14 = Lk 23 20—23: Joh 19 6 7 15.

Matth 27 24 *ἀπέναντι*] *κατέν.* BD | *τούτου* BD a b ff^2 syrsin Or^{int}] *τοῦ δικαίου τούτου* ℵLΠ.. min c $ff^1g^1g^2$q vg pesch phil arm; *τούτου τ. δικ.* AΔ f h sah cop.
Mark 15 12 *θέλετε* ADNX.. min latt syrr arm go aeth] – ℵBCΔ 1 33 13-69 sah cop | *ὃν λέγετε* ℵCNX.. min syrr cop aeth] *λέγετε* B; – AD. 1-118-209 13-69 565 latt sah arm.
Luk 23 20 *προσεφ.* AXΔ.. min pesch phil arm] + *αὐτοῖς* ℵBLT 124 157 579 a sah cop; + *αὐτούς* D 13; + *πρὸς αὐτούς* 69 latt syrsin cur. 22 *οὐδ. αἴτ. θαν.*] *οὐδ. ἄξιον θαν.* L min a c syrsin cur; *οὐδεμίαν αἰτίαν τ. θαν.* D b e ff^2l q vg | *εὗρον*] *εὑρίσκω* D 243 latt syrsin cur. 23 *αὐτῶν*] + *κ. τ. ἀρχιερέων* (+ *σὺν αὐτοῖς* syrsin) ADXΔ.. min c f syrr.

Zu Mt 27 24: Ev. Petri I 1—2. 1 *Τ[ῶν] δὲ Ἰουδαίων οὐδεὶς ἐνίψατο τὰς χεῖρας οὐδὲ Ἡρώδης οὐδέ τις [τ]ῶν κριτῶν αὐτοῦ. κ[αὶ μὴ] βουληθέντων νίψασθαι ἀνέσ[τ]η Πειλᾶτος.* 2 *καὶ τότε κελεύει Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς παρ[αλη]μφθῆναι τὸν κύριον, εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι ὅσα ἐκέλευσα ὑμῖν ποιῆσαι αὐτῷ ποιήσατε.*

Matth 27	Mark 15	Luk 23
αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.	15 ὁ δὲ Πειλᾶτος βουλόμενος ποιῆσαι τὸ ἱκανὸν τῷ ὄχλῳ	24 καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν·
26 τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,	ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν	25 ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο,
τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.	καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.	τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

247. (240.) Verspottung des Judenkönigs.

Matth 27 27—31	Mark 15 16—20
27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ,	16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστιν πραιτώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν· 17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον·
καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων,	18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων·
30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.	19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.
31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐκδύσαντες αὐτὸν τὴν χλαμύδα ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.	20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἴδια ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσουσιν.

Mt 27 26 = Mk 15 15 = Lk 23 25: Joh 19 16. *Mt 27 27—30 = Mk 15 16—19: Joh 19 2 3.*

Matth 27 26 παρέδ.] + αὐτοῖς DFLN 1-118-209 latt syrsin aeth Aug. 28 ἐκδύσαντες] ἐνδύσ. BD 157 b c ff² q Or^int. 29 ὁ βασ. ℵAL.. min] βασιλεῦ BDΔΠ. 31 ἐκδύσ. ... ἐνέδυσαν ℵL (καὶ ἐνέδ.) 33] ἐξέδυσαν ... καὶ ἐνέδ. ABD.. min verss.

Mark 15 15 βουλ. ποι. τ. ἱκ. τ. ὄχλ. ℵC sah cop pesch] βουλ. τ. ὄχλ. τ. ἱκ. (θέλημα syrsin) ποι. AB (ποιεῖν) NX.. min a c l verss; – D ff² k \| καὶ παρέδ.] παρέδ. δὲ B cop; + αὐτοῖς F^w syrsin pesch. 20 τὰ ἴδ. ἱμ. αὐτ. ℵ syrsin] τὰ ἱμ. αὐτ. BCΔ latt; τὰ ἱμ. τὰ ἴδια ANΣ.. min; D τὰ ἱμάτια. \| σταυρώσουσιν ACDL. min] -σωσιν ℵBX. min. \| σταυρ. ℵD 122 ff² k] + αὐτόν ABCL.. min l vg syrsin.

Zu Mt 27 26b = Mk 15 15b = Lk 23 25b Ev. Petri II 5b. *Καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τῷ λαῷ πρὸ μιᾶς τῶν ἀζύμων, τῆς ἑορτῆς αὐτῶν.*

248. (241.) Der Todesgang.

Matth 27 32

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

s. v. 38

Mark 15 21

21 Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

s. v. 37

Luk 23 26—32

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνά τινα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.
27 ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἳ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. 28 στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς Ἰησοῦς εἶπεν· θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. 29 ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν· μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ αἱ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἔθρεψαν.
30 τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν· πέσατε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς· καλύψατε ἡμᾶς·
31 ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

249. (242.) Die Kreuzigung.

Matth 27 33—44

33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὅ ἐστιν κρα-

Mark 15 22—32

22 Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον ὅ ἐστιν

Luk 23 33—43

33 Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,

Lk 23 30: Hos 10 8.

Mt 27 33 = Mk 15 22 = Lk 23 33: Joh 19 17.

Matth 27 32 *Κυρην.*] + *εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ* D abcff²g²h.
Mark 15 21 *παράγ. τινα*] – N syrsin cod-cop. 22 *φέρουσιν*] *ἄγουσιν* D 13-69-346 565 cff²l vg.
Luk 23 27 *γυναικῶν*] *γυναῖκες* D 243 cf syrsin cur. 28 *Ἰησ.* ℵBL] *ὁ Ἰησ.* ACD.. min. 29 *ἰδού*] – D 13-69-124-346. abcff²l syrsin cur arm aeth. 30 *πέσατε* CLΔ. 157 579.] *πέσετε* ℵ*ABD.. min. 31 *τῷ ὑγρ.*] – *τῷ* BCT. 32 *ἕτεροι*] – syrsin ce | *δύο κακ.* ABD.. min latt] *κακ. δύο* ℵB cop sah. 33 *ἀπῆλθον* AXΔ.. min phil] *ἦλθον* ℵBCD (-αν) LQ verss.

Zu Mt 27 33—44 par.: Ev. Petri IV 10 13—14. 10 *Καὶ ἤνεγκον δύο κακούργους καὶ ἐσταύρωσαν ἀνὰ μέσον αὐτῶν τὸν κύριον· . . .* 13 *εἷς δέ τις τῶν κακούργων ἐκείνων ὠνείδισεν αὐτοὺς λέγων· ἡμεῖς διὰ τὰ κακὰ ἃ ἐποιήσαμεν οὕτω πεπόνθαμεν· οὗτος δὲ σωτὴρ γενόμενος τῶν ἀνθρώπων τί ἠδίκησεν ὑμᾶς;* 14 *καὶ ἀγανακτήσαντες ἐπ' αὐτῷ ἐκέλευσαν, ἵνα μὴ σκελοκοπηθῇ, ὅπως βασανιζόμενος ἀποθάνῃ.*

νίου τόπος λεγόμενος,
34 ἔδωκαν αὐτῷ πεῖν οἶνον μετὰ
χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευ-
σάμενος οὐκ ἠθέλησεν πεῖν.
35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν
s. v. 38
διεμερίσαντο τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ βαλόντες
κλῆρον, 36 καὶ καθήμενοι
ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.
37 καὶ ἐπέθηκαν
ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν
αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην·
οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων.
38 Τότε σταυροῦνται σὺν
αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν
καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.
39 οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλα-
σφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς
κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες·
ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ
ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν,

μεθερμηνευόμενον κρανίου
τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ
ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὃς δὲ
οὐκ ἔλαβεν.
24 καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν
s. v. 27
καὶ διαμερίζονται
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες
κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ.
25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύ-
ρωσαν αὐτόν. 26 καὶ ἦν ἡ
ἐπιγραφὴ τῆς
αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη·
ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων.
27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν
δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ
ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ· [28]
29 καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλα-
σφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς
κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες·
οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ
οἰκοδομῶν τρισὶν ἡμέραις,

ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς
κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν,
ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἔλεγεν· πάτερ, ἄφες
αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποι-
οῦσιν. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον
κλήρους. 35 καὶ εἱστήκει ὁ
λαὸς θεωρῶν·
s. v. 38.
s. v. 32. 33.
s. v. 37.

Mt 27 34 = Mk 15 23 = Lk 23 36: Ps 69 22. Mt 27 35 = Mk 15 24 = Lk 23 34b: Ps 22 19. Mt 27 39 = Mk 15 29 = Lk 23 35: Ps 22 8.

Mt 27 35 = Mk 15 24 = Lk 23 34: Joh 19 23 24. Mt 27 37 = Mk 15 26 = Lk 23 38: Joh 19 19. Mt 27 38 = Mk 15 27 = Lk 23 33: Joh 19 18.

Matth 27 34 οἶνον ℵBDKLΠ min abff^{1}g^{1}l vg sah syrsin hier arm cop aeth] ὄξος AN⊿. min cfhq pesch phil. 35 βαλόντες ℵADΠ min] βάλλοντες BL⊿.. min | κλῆρον] + ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ (διὰ) τοῦ προφήτου· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς (αὐτοῖς ⊿Φ) καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον (Ps 22 19 = Joh 19 24) ⊿Φ 1-118-209 abcg^{2}hgr vg phil arm Eus.
Mark 15 22 μεθερμηνευόμενον] μεθ-ενος ABNΣ. 23 ὃς δέ ℵBΓ 33] ὁ δὲ ACL.. min; καὶ D 1 cff^{2}kln vg syrsin. 24 τίς τί ἄρῃ] – D 157 ff^{2}kn syrsin. 25 ἐσταύρ.] ἐφύλασσον Dff^{2}kn. 28 – ℵABCDX min k syrsin sah cop] + καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη (Jes 53 12 = Luk 22 37) EFGL⊿.. min cff^{2}g^{1}ln vg pesch arm go. 29 τρισίν AD^{gr}PV min ck sah] ἐν τρ. ℵBC.. min dff^{2}ln vg syrsin cop.
Luk 23 34 ὁ δὲ ... ποιοῦσιν ℵ*A (– πάτερ) CL.. min ceff^{2}l vg codd-cop Tat syrcur pesch phil hier arm aeth Ir^{int} Or^{int}] – ℵ^{a}BD* 38 435 579 abd syrsin sah cop | κλήρους AX 1-131-209 33 aeff^{2}l vg arm phil] κλῆρον ℵBCD.. min bc pesch aeth.

Matth 27	Mark 15	Luk 23
σῶσον σεαυτόν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, καὶ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 41 ὁμοίως οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον· 42 ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστιν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσωμεν ἐπ᾽ αὐτόν· 43 πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν εἰ θέλει αὐτόν. εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.	30 σῶσον σεαυτὸν καταβὰς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· 32 ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραήλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν.	s. v. 37. ἐξεμυκτήριζον δὲ οἱ ἄρχοντες λέγοντες· ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκλεκτός.
s. v. 48. s. v. 40. s. v. 37.	s. v. 36 s. v. 30. s. v. 26.	36 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, ὄξος προσφέροντες αὐτῷ 37 καὶ λέγοντες· εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. 38 ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπ᾽ αὐτῷ· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων οὗτος.
44 τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συνσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.	καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.	39 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν· οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. 40 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη· οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41 καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν

Mt 27 43: Ps 22 9. Sap 2 13.

Matth 27 40 *εἶ τ. θε.*] *θεοῦ εἶ* B latt Or. 40 *καὶ κατάβ.* ℵAD 565 . abch syrsin pesch hier] – *καὶ* BLΔ . . min fff¹ff²g¹g²lq vg sah cop phil. 41 *ὁμοίως* ℵALΠ b for] *ὁμ. καὶ* BK . 1 33 69 it pesch arm; *ὁμ. δὲ καί* D^gr Δ . . min phil; *καὶ* syrsin | *τ. γραμ. κ. πρεσβ.* ℵ (*πρεσβ. κ. γραμ.*) ABL 1 33 69-124 ff¹g¹g² vg sah] *τ. γραμ. κ. πρεσβ. κ. Φαρισ.* EFKΔ . . min f pesch phil; *τ. γραμ. κ. Φαρ.* D min abcff²hq syrsin. 42 *πιστεύσωμεν* ℵLΔ . . min] *-σομεν* BDG min verss; *-ομεν* A . 244 258 latt. 43 *τὸν θεόν*] *τῷ θεῷ* B latt Eus.

Luk 23 35 *ἐξεμυκτ. δέ*] + *αὐτόν* D min; *καὶ ἐξεμ. αὐτόν* latt syrr (+ *σὺν αὐτοῖς* syrsin) Eus. | *οἱ ἄρχ.* ℵ 1-118-131-209 ac arm syrsin cur pesch] – D; *καὶ οἱ ἄρχ.* BACL . . min cop phil hier; + *σύν αὐτ.* AΓΔ . . min f aur vg syrcur phil arm. 37 *εἰ*] – A 1-131-209 239 243 aeff² | *εἰ σὺ . . Ἰουδ.*] *χαῖρε ὁ βασιλ. τ. Ἰουδ.* Dc | *σῶσ. σεαυτ.*] – D; + *περιτιθέντες αὐτῷ καὶ ἀκάνθινον στέφανον* Dc syrsin cur. 38 *ἐπ᾽ αὐτῷ*] pm s. add (*ἐπι*)*γεγραμμένη* AC DΔ . . min verss; + *γράμμασιν ἑλληνικοῖς* (*καὶ*) *ῥωμαϊκοῖς* (*καὶ*) *ἑβραϊκοῖς* ℵADΔ . . min latt arm pesch.

		ἄτοπον ἔπραξεν. 42 καὶ ἔλεγεν· Ἰησοῦ, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 43 καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀμήν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

250. (243.) Der Tod Jesu.

Matth 27 45–56	Mark 15 33–41	Luk 23 44–49
45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.	33 Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.	44 Καὶ ἦν ἤδη ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης 45 τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος· ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.
s. v. 51a.	s. v. 38.	
46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἠλεὶ ἠλεὶ λεμὰ σαβαχθανεί; τοῦτ' ἔστιν· θεέ μου θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες; 47 τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἠλείαν φωνεῖ οὗτος. 48 καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ	34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ· ἐλωῒ ἐλωῒ λεμὰ σαβαχθανεί, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον· ὁ θεός μου ὁ θεός μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με; 35 καί τινες τῶν παρεστώτων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἴδε Ἠλείαν φωνεῖ. 36 δραμὼν δέ τις	

Mt 27 46 = Mk 15 34: Ps 22 2. Mt 27 48 = Mk 25 36: Ps 69 22.

Mt 27 48 = Mk 15 36: Joh 19 29.

Matth 27 45 ἐπὶ πᾶσ. τ. γ.] – ℵ 248 l. 46 ἀνεβ. ℵAD . . min aff²g²h] ἐβόησ. BL 33 69-124 latt syrsin | ἠλεί DEΔ 1] ἠλί (ἡλί) AGKM . . min syrsin; ἐλωεί B; ἐλωΐ ℵ 33 | λεμά ℵBL 33 ff¹g¹ am for . . cop syrsin (*lemana*) pesch] λαμά D 1 . b h ff² vg (*lamma*) arm aeth; λιμά AKΠ . min fq | σαβαχθαν(ε)ί] σαβακτανεί B vg syrsin (*schebaqtani*); ζαφθανεί D a b h ff².

Mark 15 34 ἐλωΐ] ἠλ(ε)ί D 131 565 c ff² i k n arm Eus; *Elahi* syrsin | λεμά ℵCLΔ c g² l syrsin (*lemana*) cop pesch] λαμά BDΣ 1 g¹ i n am vg^ed (*lamma*); λιμά AKMΠX . . min | σαβαχθαν(ε)ί] ζαβαφθανει Bi; ζαφθανεί Dk (*zaphani*) | ὁ θε. μου 1° ℵBCDL min verss] – μου AXΔ . . min i | ὁ θεός μου 2°] – B . | ἐγκατέλ.] ὠνείδισας D^gr c i k 35 παρεστ. ℵDU 33 565 . .] παρεστηκότων CLΣ . . min; ἑστηκότων B; ἐκεῖ ἑστηκ. A.

Luk 23 42 ἐν τῇ βασιλ. σ. ℵAX . . min a b q syrsin Or] εἰς τὴν βασίλ. σ. BL c e ff² l vg; ἐν τ. ἡμέρᾳ τ. ἐλεύσεώς σ. D. 45 τοῦ ἡλ. ἐκλιπ. ℵB (ἐκλείπ.) C*LT sah cop Or Cyr] (καὶ) ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος AD (ἐσκ. δὲ) XΔ . . min latt syrr.

Zu Mt 27 45–51 par.: Ev. Petri V 15 19 20. 15 Ἦν δὲ μεσημβρία καὶ σκότος κατέσχε πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν . . . 19 καὶ ὁ κύριος ἀνεβόησεν λέγων· Ἡ δύναμίς μου, ἡ δύναμις, κατέλειψάς με. καὶ εἰπὼν ἀνελήφθη. 20 καὶ αὐτῇ ⟨τῇ⟩ ὥρᾳ διεράγη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς δύο.

Matth	Mark	Luk
αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν. 49 οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας σώσων αὐτόν.	καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων· ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας καθελεῖν αὐτόν.	*s. v. 36.*
50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα.	37 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν.	46 Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.
51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν· 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. 54 ὁ δὲ ἑκατοντάρχης	38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.	*s. v. 45.*
καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.	39 ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν, εἶπεν· ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς ἦν θεοῦ.	47 ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων· ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

Lk 23 46: Ps 31 6.

Mt 27 50 = Mk 15 37: Joh 19 30.

Matth 27 49 ἔλεγον] *εἶπαν* BD (*-ον*) 69-124 it | *αὐτόν* AΔ . . min latt syrsin pesch phil cop arm go patr] + *ἄλλος δὲ λαβὼν λόγχην ἔνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευρὰν καὶ (εὐθέως) ἐξῆλθεν ὕδωρ κ. αἷμα (αἷ. κ. ὕδ.)* ℵBCLUΓ hier aeth (= Joh 19 34). 51 *ἄνωθεν* ℵLOr] *ἀπ᾽ (ἀπὸ) ἄνωθεν* ABCD . . min. 54 *ἑκατοντάρχης* ℵDOr] *-αρχος* ABC . . min | *γινόμ.* BD 33 latt Or] *γενομ.* ℵACL . . min | *θεοῦ υἱ. ἦν* ACL . . min it am fu . . go Or] *υἱ. θε. ἦν* BD^gr bhl vg Aug; *υἱ. ἦν τ. θε.* ℵ.

Mark 15 36 *καὶ*] – BLc cop syrsin. 39 *ἐξ ἐναντ. αὐτ.*] *ἐκεῖ* D 565 inq | *ὅτι οὕτως ἐξέπν.* ℵBL] *ὅτι ἐξ.* cop; *ὅτι κράξας ἐξ.* 565 it syrsin arm Or^int; *ὅτι οὕτως κράξας ἐξ.* ACD (*οὕτως αὐτὸν κράξαντα καὶ ἐξ.*) X . . min c ff²k (*quia sic exclamavit*) nq vg pesch phil go aeth | *υἱ. ἦν θεοῦ* ACΠ . . min c pesch phil arm go] *υἱ. θε. ἦν* ℵBLΔ min ln vg aeth; *θε. υἱ. ἦν* D 565 ff²ikq.

Luk 23 47 *ἑκατοντάρχης* ℵBΠ 1-118-131-209] *-αρχος* ACD . . min.

Zu Mt 27 51 = Mk 15 38 = Lk 23 45. **Ev. sec. Hebr.** In evangelio, quod hebraicis literis scriptum est, legimus non „velum templi scissum", sed „*superliminare templi mirae (infinitae) magnitudinis corruisse (fractum esse atque divisum)*". Hieron. ep. 120 8 ad Hedibiam; Comm. in Matth.

55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ· 56 ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσῆτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, 41 αἳ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ **διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.**

48 **καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη** ὑπέστρεφον. 49 Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Zu Mt 55 = Mk 41 vgl. Lk 8 3. (S. 65)

251. (244.) Das Begräbnis Jesu.

Matth 27 57—61

57 Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἁριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ,

Mark 15 42—47

42 Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστιν προσάββατον, 43 ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἁριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής,

Luk 23 50—56

50 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ βουλευτὴς ὑπάρχων, καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, 51 οὗτος οὐκ ἦν συνκατατιθέμενος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, **ἀπὸ Ἁριμαθαίας πόλεως τῶν**

Mt 27 57—60 = Mk 15 42—46 = Lk 23 50—54: Dt 21 22 23. Ex 34 25.

Mt 27 55 = Mk 15 40 = Lk 23 49: Joh 19 25. *Mt 27 57—61 = Mk 15 42—47 = Lk 23 50—56: Joh 19 38—42.*

Matth 27 56 Μαρία 1°] Μαριὰμ C L Δ 1 syrsin phil | Μαρία 2°] Μαριὰμ C Δ syrsin | Ἰωσὴφ ℵ D* L 69 157 latt syrsin cop aeth] Ἰωσῆ A B C Δ .. min pesch phil arm go.
Mark 15 40 Μαρία 1°] Μαριὰμ B C 1-118-209. 41 αἳ ὅτε ℵ B 33 131 c d ff2 k q cop pesch arm aeth] καὶ ὅτε A C L Δ min l vg go: αἳ καὶ ὅτε D ... X .. min n phil. 42 προσάββ. ℵ B* ... K M Π Σ 1 33 69 579 | πρὸς σαββ. A B L .. min: πρὶν σαββ. D ff2 l n q vg.
Luk 23 50 καὶ ἀνὴρ ℵ C + ὁ L X min] ἀνὴρ A B Δ .. min f vg sah cop: − D Γ a b e ff2 l q; ἐν ἀνὴρ syrsin. 51 συνκατατιθέμενος ℵ C D . min] -τεθειμένος A B Γ .. min.

Zu Lk 23 48: Ev Petri VII 25: Τότε οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς, γνόντες οἷον κακὸν ἑαυτοῖς ἐποίησαν, ἤρξαντο κόπτεσθαι καὶ λέγειν· οὐαὶ ταῖς ἁμαρτίαις **ἡμῶν· ἤγγισεν ἡ κρίσις καὶ τὸ τέλος Ἰερουσαλήμ.**
Syrsin cur: καὶ πάντες . . . ὑπέστρεφον λέγοντες· οὐαὶ ἡμῖν, τί γέγονεν, οὐαὶ ἡμῖν **ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.**
g1: . . . dicentes: vae nobis, quae facta sunt hodie propter peccata nostra, adpropin**quavit enim desolatio Hierusalem.**

Matth 27

ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ.

58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

τότε ὁ Πειλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι.

59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν.

61 ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριὰμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου·

Mark 15

ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλᾶτον καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐθαύμαζεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανεν. 45 καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτῶμα τῷ Ἰωσήφ. 46 καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

47 ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσῆτος ἐθεώρουν ποῦ τέθειται.

Luk 23

Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,

52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,

53 καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὐδέπω κείμενος.

54 καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν.

55 Κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλιλαίας αὐτῷ, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ, 56 ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

Lk 23 56: Ex 12 16. 20 9 10. Dt 5 13 14.

Matth 27 57 *ἐμαθητεύθη* ℵCDΣ 1-118-209 33 700] *ἐμαθήτευσεν* ABL . . min. 59 *σινδόνι*] *ἐν σινδ.* BD it (exc. g¹) vg.
Mark 15 44 *ἐθαύμαζεν* ℵDcff²glq vg] *-ασεν* ABC . . min n cop syrr | *πάλαι* ℵAC . . min] *ἤδη* BD verss; – syrsin. 46 *κατέθηκεν*] *ἔθηκεν* ℵBDL min. 47 *Ἰωσῆτος* BLΔ 1-118-209 k cop] *Ἰακώβου* D ff²nq syrsin; *Ἰωσῆ* CEKMΠ . . min go pesch phil; *Ἰωσήφ* A 258 l vg.
Luk 23 53 *οὐδ. οὐδέπω* ℵCKMΠ . . min] *οὐδέπ. οὐδ.* EGXΔ . . min; *οὐδ. οὔπω* ABL 1-118-209 579; *οὔπ. οὐδ.* D Or. | *κείμενος*] + *καὶ προσεκύλισεν λίθον μέγαν ἐπὶ τ. θύραν τ. μνημείου* U 13-69-124 . . cop; + *καὶ θέντος αὐτοῦ ἐπέθηκεν τῷ μνημείῳ λίθον, ὃν μόγις εἴκοσι ἐκύλιον* DT¹c sah. 55 *γυναῖκες* ℵAC . . min cfl vg] *αἱ. γυν.* BLPXT¹ min sah cop syrr; *δύο γυν.* D 29 abeff²qr.

252. (245.) Die Grabeswächter. Matth 27 62—66

62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες· κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν· μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ· ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. 65 ἔφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. 66 οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

253. (246.) Das leere Grab.

Matth 28 1—10	Mark 16 1—8	Luk 24 1—11 [12]
1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαριὰμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον.	1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. 2 καὶ λίαν πρωῒ τῇ μιᾷ τῶν σαββά-	1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθον φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα.

Mt 28 1—10 = Mk 16 1—8 = Lk 24 1—11 (12): Joh 20 1—10.

Matth 27 64 *μαθηταί* ℵB] + *αὐτοῦ* ACD . . min verss. 65 *ἔφη* BEFKL . . min verss] + *δέ* ℵACD . . min phil | *κουστωδίαν*] *φύλακας* D it Or. **28** 1 *Μαριάμ* ℵCLΔ syrsin] *Μαρία* ABD . . min | *Μαρία*] *Μαριάμ* LΔ syrsin.
Mark 16 1 *Μαρία* 1⁰] *ἡ Μαρ.* BL | *Ἰακ.* ℵCX . . min] *τοῦ Ἰακ.* ABKΠΔ 33 2 *τῇ* (– B 1) *μιᾷ* ℵBLΔ 1 33 565 cop] *τῆς* (– D) *μιᾶς* ACD . . min.
Luk 24 1 *ἀρώματα*] – Dabceff²lr syrsin cur sah; + *καί τινες σὺν αὐταῖς* ADX . . min fq phil hier: *καὶ ἦλθον σὺν αὐτ. ἄλλαι γυναῖκες* syrsin cur pesch arm.

Zu Mt 27 62—66: Ev. Petri VIII 28—33. 28 *Συναχθέντες δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι καὶ πρεσβύτεροι πρὸς ἀλλήλους . . . 29 ἦλθον πρὸς Πειλᾶτον δεόμενοι αὐτοῦ καὶ λέγοντες· 30 παράδος ἡμῖν στρατιώτας, ἵνα φυλάξω⟨μεν⟩ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμ[έρας]. μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ ὑπολάβῃ ὁ λαός, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἀνέστη, καὶ ποιήσωσιν ἡμῖν κακά. 31 ὁ δὲ Πειλᾶτος παραδέδωκεν αὐτοῖς Πετρώνιον τὸν κεντυρίωνα μετὰ στρατιωτῶν φυλάσσειν τὸν τάφον. καὶ σὺν αὐτοῖς ἦλθον πρεσβύτεροι καὶ γραμματεῖς ἐπὶ τὸ μνῆμα. 32 καὶ κυλίσαντες λίθον μέγαν μετὰ τοῦ κεντυρίωνος καὶ τῶν στρατιωτῶν ὁμοῦ πάντες οἱ ὄντες ἐκεῖ ἔθηκαν ἐπὶ τῇ θύρᾳ τοῦ μνήματος. 33 καὶ ἐπέχρισαν ἑπτὰ σφραγῖδας καὶ σκηνὴν ἐκεῖ πήξαντες ἐφύλαξαν.*

Zu Mt 28 1 5—8 = Mk 16 1—8 = Lk 24 1—11: Ev. Petri XII 50—XIII 57. 50 *Ὄρθρου δὲ τῆς κυριακῆς Μαριὰμ ἡ Μαγδαληνή, μαθήτρια τοῦ κυρίου . . . 51 λαβοῦσα μεθ' ἑαυτῆς τὰς φίλας ἦλθεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον ὅπου ἦν τεθείς. 52 καὶ ἐφοβοῦντο μὴ ἴδωσιν αὐτὰς οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον· . . . 53 τίς δὲ ἀποκυλίσει ἡμῖν καὶ τὸν λίθον τὸν τεθέντα ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, ἵνα εἰσελθοῦσαι παρακαθεσθῶμεν αὐτῷ καὶ ποιήσωμεν τὰ ὀφειλόμενα. 54 μέγας γὰρ ἦν ὁ λίθος καὶ φοβούμεθα μή τις ἡμᾶς ἴδῃ. . . .* XIII 55 *καὶ ἐπελθοῦσαι εὗρον τὸν τάφον ἠνεῳγμένον. καὶ προσελθοῦσαι παρέκυψαν ἐκεῖ καὶ ὁρῶσιν ἐκεῖ τινα νεανίσκον καθεζόμενον ⟨ἐν⟩ μέσῳ τοῦ τάφου, ὡραῖον καὶ περιβεβλημένον στολὴν λαμπροτάτην, ὅστις ἔφη αὐταῖς· 56 τί ἤλθατε; τίνα ζητεῖτε; μὴ τὸν σταυρωθέντα ἐκεῖνον; ἀνέστη καὶ ἀπῆλθεν. εἰ δὲ μὴ πιστεύετε, παρακύψατε καὶ ἴδετε τὸν τόπον ἔνθα ἔκειτο, ὅτι οὐκ ἔνεστιν. ἀνέστη γὰρ καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖ ὅθεν ἀπεστάλη. 57 τότε αἱ γυναῖκες φοβηθεῖσαι ἔφυγον.*

2 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο
μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου
καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσ-
ελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον
καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.
3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς
ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ
λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ
φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ
τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς
νεκροί.

5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν·
μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ
ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον
ζητεῖτε. 6 οὐκ ἔστιν ὧδε·
ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν·
δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου
ἔκειτο. 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι
εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν

των ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνῆμα,
ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς
ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ
τῆς θύρας τοῦ μνημείου; 4 καὶ
ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι
ἀνακεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ
μέγας σφόδρα. 5 καὶ εἰσελ-
θοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον
νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς
δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν
λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκ-
θαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν
Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον.
ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·

ἴδε ὁ τόπος ὅπου
ἔθηκαν αὐτόν.
7 ἀλλὰ ὑπάγετε εἴπατε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ
ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-

2 εὗρον δὲ τὸν λίθον
ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνη-
μείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὗ-
ρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι
αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ
ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς
ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτούσῃ. 5 ἐμ-
φόβων δὲ γενομένων αὐτῶν
καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς
τὴν γῆν, εἶπαν πρὸς αὐτάς·
τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν
νεκρῶν; 6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ
ἠγέρθη·
μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν
ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,
7 λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
που ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς
χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν

Matth 28 2 *λίθον* ℵBD latt syrsin] + *ἀπὸ τ. θύρας (τ. μνημείου)* ACL..min fh pesch phil arm. 6 *ἔκειτο* ℵB 33 e cop syrsin phil arm aeth] + *ὁ κύριος* ACDL..min latt pesch hier. 7 *ἀπὸ τῶν νεκρῶν*] – D latt syrsin arm Or^{int} Aug.

Mark 16 2 *μνῆμα* ℵ*C*] *μνημεῖον* ABD..min | *ἀνατείλ.*] *ἀνατέλλοντος* Dcnq; *ἐπὶ τὸ . . . ἡλίου*] – k. 4 *καὶ ἀναβλ. . . . σφόδρα*] *ἦν γὰρ μέγας σφόδρα, καὶ ἔρχονται καὶ εὑρίσκονται ἀποκεκυλισμένον τὸν λίθον* D 565 cff^{2}n hier Eus; k: *subito autem ad horam tertiam tenebrae diei factae sunt per totum orbem terrae et descenderunt de caelis angeli et surgent* (surgentes?, surgente, sc. Jesu?) *in claritate vivi dei simul ascenderunt cum eo et continuo lux facta est. Tunc illae accesserunt ad monimentum et vident revolutum lapidem; fuit enim magnus nimis.* 5 *εἰσελθοῦσαι*] *ἐλθοῦσαι* B 127.

Luk 24 3 *τ. κυρ. Ἰησ.* ℵBACLX..min cq vg phil hier cop arm aeth] *τ. Ἰησ.* 579 f syrsin cur pesch sah; – Dabeff^2 Ir Eus. 6 *οὐκ . . . ἠγέρθη* – Dabe(?)ff^{2}lr. 7 *εἰς χ. ἀνθρ. ἁμ.*] – a Marc; *εἰς χ. ἀνθρ.* Dbeff^{2}lr*.

Γαλιλαίαν. ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.
ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

8 καὶ ἀπελ-
θοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου
μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης
ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μα-
θηταῖς αὐτοῦ.

9 καὶ ἰδοὺ Ἰη-
σοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων·
χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι
ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας
καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 τότε
λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ φο-
βεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγείλατε
τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλ-
θωσιν εἰς τὴν *Γαλιλαίαν* καὶ
ἐκεῖ με ὄψονται.

*λαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε,
καθὼς εἶπεν ὑμῖν.*

*8 καὶ ἐξελ-
θοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνη-
μείου· εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος
καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν
εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.*

*καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. 8 καὶ ἐμνή-
σθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ,
9 καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ
μνημείου ἀπήγγειλαν πάντα
ταῦτα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσιν
τοῖς λοιποῖς. 10 ἦσαν δὲ
ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ
Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώ-
βου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς
ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους
ταῦτα. 11 καὶ ἐφάνησαν ἐνώ-
πιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ
ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠπίστουν
αὐταῖς.* [12]

Matth 28 8] pm *ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ* ACL..min fq phil aeth.

Mark 16 8 *κ. ἐξελθ.*] *κ. ἀκούσαντες* 565 syrsin pesch arm | *εἶχεν . . . ἔκστ.*] – syrsin.

Luk 24 9 *ἀπὸ τ. μνημ.*] – Dabceff²lr | *πάντα ταῦτα* ℵD..min] *ταῦτα πάντα* ABL min. 12 – Dabelr fu] + *ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός* ℵABL.. min verss (= Joh 20 6 f). | *κείμενα*] – ℵBT¹ 243. syrsin cur sah cop | *μόνα*] – ℵAKΠ 69 am | *πρ. ἑαυτόν*] *πρ. αὐτὸν* BLT¹.

Die Nachgeschichten.

A. Die matthäische Nachgeschichte.

Matth 28 11—20

1. Der Betrug der Hierarchen. 28 11—15

11 *Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀνήγ-
γειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.* 12 *καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων
συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις* 13 *λέγοντες· εἴπατε ὅτι οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.* 14 *καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ
τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.* 15 *οἱ δὲ λα-
βόντες ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ ἐφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις
μέχρι τῆς σήμερον.*

2. Die Offenbarung des Auferstandenen in Galiläa. 28 16—20

16 *Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,* 17 *καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν.* 18 *καὶ προσελθὼν
ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.*
19 *πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς
καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,* 20 *διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετει-
λάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ
αἰῶνος.*

B. Die lukanische Nachgeschichte.

Luk 24 13—53

1. Die Emmausjünger. 24 13—35

13 *Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν
σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς,* 14 *καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλή-*

Mt 28 20: Joh 14 23.

Matth 28 11 *ἀνήγγ.* ℵD Or Chr] *ἀπήγγ.* ABCL..min. 14 *ἐπί* ℵACL..min pesch phil] *ὑπὸ* BD 59 latt. 15 *ἐφημίσθη* ℵΔ 33] *διεφημ.* ABCL..min | *σήμερον*] + *ἡμέρας* BDL it (exc. e) vg. 18 *γῆς*] *τῆς γῆς* BD. 19 *πορευθ.*] *πορεύεσθε* De pesch phil cop Or Tert Cyp; + *οὖν* BΔΠΣ 1-118-209 33 latt pesch phil cop; + *νῦν* Dabhn | *βαπτίζοντες*] *-σαντες* BD.
Luk 24 13 *ἑξήκ.* ABD..min verss] *ἑκατὸν ἑξηκ.* ℵKΠN g¹ fu hier arm.

Zu Mt 28 11—15: Ev. Petri XI 45—49. 45 *ταῦτα ἰδόντες οἱ περὶ τὸν κεντυρίωνα νυκτὸς ἔσπευσαν πρὸς Πειλᾶτον . . ., καὶ ἐξηγήσαντο πάντα ἅπερ εἶδον . . .* 46 *ἀποκριθεὶς ὁ Πειλᾶτος ἔφη· ἐγὼ καθαρεύω τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὑμῖν δὲ τοῦτο ἔδοξεν.* 47 *εἶτα προσελθόντες πάντες ἐδέοντο αὐτοῦ καὶ παρεκάλουν κελεῦσαι τῷ κεντυρίωνι καὶ τοῖς στρατιώταις μηδενὶ εἰπεῖν ἃ εἶδον. . . .* 49 *ἐκέλευσεν οὖν ὁ Πειλᾶτος τῷ κεντυρίωνι καὶ τοῖς στρατιώταις μηδὲν εἰπεῖν.*

λοις περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. [15] καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ
συνζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς· [16] οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρα-
τοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. [17] εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντι-
βάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. [18] ἀποκριθεὶς δὲ εἷς,
ὀνόματι Κλεοπᾶς, εἶπεν πρὸς αὐτόν· σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ
γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; [19] καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ·
τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ
ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, [20] ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. [21] ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός
ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ· ἀλλά γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην
ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. [22] ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς,
γενόμεναι ὀρθριναὶ ἐπὶ τὸ μνημεῖον, [23] καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι
καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. [24] καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν
ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ εὗρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.
[25] καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν
οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· [26] οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν
δόξαν αὐτοῦ; [27] καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν
αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. [28] καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπο-
ρεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι· [29] καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν
λέγοντες· μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα. καὶ
εἰσῆλθεν τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. [30] καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν,
λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς· [31] αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ
ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. [32] καὶ εἶπαν πρὸς
ἀλλήλους· οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς
διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; [33] Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλήμ,
καὶ εὗρον ἠθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, [34] λέγοντας ὅτι ὄντως ἠγέρθη ὁ
κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. [35] καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς
ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

2. Die Offenbarung des Auferstandenen in Jerusalem. 24 36–49

[36] Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν. [37] πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμ-
φοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. [38] καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ

36: Joh 20 19. 39 f.: Joh 20 20.

[15] καὶ αὐτὸς] – [illegible] sah: – [illegible] syrsin cur sah. [17] περιπατοῦντες] – a b c e ff² l r syrsin cur | [illegible] ℵ A[illegible] ἐστάθησαν [illegible] sah cop] καὶ ἐστε N P X Δ . . min verss [illegible] syrsin cur ; – [illegible]. [18] ᾧ ἐν A D Δ . . min latt syrsin] ὀνόματι ℵ B L N X b. [illegible] – a l [illegible]. [24] καθὼς καὶ ℵ A L . . min cop phil] καθὼς B D | ὡς verss. [27] ἀρ-ξάμενος [illegible] D ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ πάντ. τ. προφ. ἑρμηνεύειν D it ἑρμηνεύων [illegible] διερμήνευσεν ℵ[illegible] min: -νευεν A P X Δ . . min: ℵ[illegible] -νευειν. [28] πορρώτερω ℵ D L . .] πορρώ-τερον A B [illegible]. [29] ἐστὶν καὶ] – D a b c e ff² l for [illegible] pesch | ἤδη] – A D P X Δ . . min cl sah arm aeth [illegible] syrsin cur καὶ [illegible] παρακαλεῖν αὐτὸν μεῖναι μετ' αὐτῶν, ὅτι πρὸς [illegible] [32] καιομένη] κεκαλυμμένη D c e l: βεβαρημένη syrsin cur sah arm | ἐν ἡμῖν] – B [illegible] syrsin cur | ὡς ἐλάλει ἡμ.] – a b c e ff² l syrsin cur Amb Aug [36] αὐτῶν D a b e ff² l r] + καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν (= Joh 20 19) ℵ A B . . min cf verss. [37] πτοηθέντες A D L Δ . .] θροηθέντες B: φοβηθέντες ℵ.

διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν; 39 *ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας*
μου, ὅτι ἐγώ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκας καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει
καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. [40] 41 *ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμα-*
ζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; 42 *οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ*
μέρος· 43 *καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.*

44 *Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· οὗτοι οἱ λόγοι μου, οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν*
ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ προφήταις καὶ
ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. 45 *τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς* 46 *καὶ*
εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ, 47 *καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα*
τὰ ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. 48 *ὑμεῖς μάρτυρες τούτων.* 49 *κἀγὼ ἐξαποστέλλω τὴν*
ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε
ἐξ ὕψους δύναμιν.

3. Die Himmelfahrt. 24 50—53

50 *Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως πρὸς Βηθανίαν καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν*
αὐτούς. 51 *καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν.* 52 *καὶ αὐτοὶ*
ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 *καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰ-*
νοῦντες τὸν θεόν.

C. Der unechte Markusschluß.

Mark 16 9—20

9 *Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ'*
ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. 10 *ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενο-*
μένοις, πενθοῦσιν καὶ κλαίουσιν. 11 *κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς*
ἠπίστησαν.

12 *Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ,*
πορευομένοις εἰς ἀγρόν. 13 *κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις*
*ἐπίστευσαν.**

Mark 9 10: Joh 20 11—18. *12f.: Luk 24 13—35.

Lk 24 46: Hos 6 2.

Mark 16 9—20 – ℵBk codd-arm codd-aeth syrsin] + ACDLT¹Ψ..min latt Diat syrcur pesch phil Ir al. 9 *ἀφ'* AX..] *παρ'* CDL 33 579.
Luk 24 39 *μέ*] – D it (exc. c) vg syrsin cur hier | *σάρκας* ℵDIr^int] *σάρκα* ABL.. min vers. 40 – Dabeff²lr syrsin cur] + *καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν* (*ἐπέδ.*) *αὐτοῖς τ. χεῖρας κ. τ. πόδας* (= Joh 20 20) ℵ ABL..min cfg verss. 42 *μέρος* ℵABDLΠ 579 e syrsin sah Clem Or] + *καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου* (-ου) EKMXΔ.. min latt syrcur pesch phil hier cop arm. 43 *ἔφαγεν*] + *καὶ* (*λαβὼν*) *τὰ ἐπίλοιπα ἔδωκεν αὐτοῖς* KΠ* min cr vg syrcur phil hier aeth. 44 *καὶ προφ.*] *κ. τοῖς προφ.* B 579 cop; *ἐν τ. πρ.* ℵ; *κ. ἐν τ. πρ.* L. 47 *εἰς ἄφεσιν* ℵB cop pesch] *καὶ ἄφ.* ACD..min verss. 49 *κἀγώ* ℵD (*καὶ ἐγώ*) L 33 579 latt syrsin pesch cop] *καὶ ἰδοὺ ἐγώ* ABC..min fq phil hier arm aeth. 51 *διέστη ἀπ'*- D *ἐστη ἀπ' αὐτῶν* ℵ Dabeff²l Aug] *ἐπήρθη ἀπ' αὐτ.* syrsin; + *καὶ ἀνεφέρετο εἰς τ. οὐρανόν* ABCL..min cfq verss. 52 *καὶ αὐτοί* Dabeff²l syrsin Aug] + *προσκυνήσαντες αὐτόν* ℵABC..min cfq verss. 53 *αἰνοῦντες* Dabeff²l gat bodl Aug] *εὐλογ.* ℵBC*L cop syrsin hier; *αἰν. καὶ εὐλογ.* AXΔ..min cfq verss.

14 Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.
15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ
τῇ κτίσει. 16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.*
17 σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβα-
λοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, 18 ὄφεις ἀροῦσιν κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν οὐ μὴ
αὐτοὺς βλάψῃ, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἕξουσιν. 19 ὁ μὲν οὖν
κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ·** 20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν
λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

---

* 14—16: Matth 28 16—20. ** 19: Luk 24 50 51.

14: Joh 20 19—23.

Mark 16 14 *ὕστερον* CELX . . min ff^{2}g^{2}l] + *δέ* AD . . min cg^{1}oq cop pesch | *ἐγηγερμένον* DEL . min verss] + *ἐκ νεκρῶν* AC . . min phil arm | *οὐκ ἐπίστευσαν*] + Cod. W (Freer): + *κἀκεῖνοι ἀπελογοῦντο λέγοντες ὅτι Ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τὸν σατανᾶν ἐστιν τὸν* (cod. *ὁ*) *μὴ ἐῶντα ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκαθάρτων* (cod. *-τα*) *τὴν ἀληθινὴν* (cod. *-είαν*) *τοῦ θεοῦ καταλαβέσθαι δύναμιν. διὰ τοῦτο ἀποκάλυψόν σου τὴν δικαιοσύνην ἤδη. [ἐκεῖνοι ἔλεγον τῷ Χριστῷ.] καὶ ὁ Χριστὸς ἐκείνοις προσέλεγεν ὅτι Πεπλήρωται ὁ ὅρος τῶν ἐτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ. ἀλλὰ ἐγγίζει ἄλλα δεινά, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτησάντων ἐγὼ* (cod. *ὧν ἐγὼ ἁμαρτ.*) *παρεδόθην εἰς θάνατον, ἵνα ὑποστρέψωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μηκέτι ἁμαρτήσωσιν· ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἄφθαρτον τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν.* 15 *ἀλλὰ πορευθέντες κτλ.* Cf. Hieron. adv. Pelag. II 15: In quibusdam exemplaribus et maxime in Graecis codicibus iuxta Marcum in fine eius evangelii scribitur: Postea quum accubuissent undecim, apparuit eis Jesus et exprobravit incredulitatem et duritiam cordis eorum, quia his, qui viderant eum resurgentem, non crediderunt. Et illi satisfaciebant dicentes: Saeculum istud iniquitatis et incredulitatis sub Satana est, qui non sinit per immundos spiritus veram dei apprehendi virtutem. Idcirco iam nun revela iustitiam tuam. 17 *ταῦτα παρακολ.*] *ἀκολ.* (*παρακ.*) *ταῦτα* ACL 33 579 | *καιναῖς*] – C*LΔ cop arm. 18 *ὄφεις*] pm *καὶ ἐν ταῖς χερσίν* CLXΔ^{gr} 1 22 33 579 cop arm syrcur 19 *ὁ μὲν οὖν*] *ὁ μὲν* CL arm; *καὶ ὁ μὲν* latt (o: *καὶ ὁ*) syrcur pesch aeth Ir^{int} | *κύριος* AEXΓ . . min g^1 am] + *Ἰησοῦς* CKLΔ 1 22 33 565 579 cff^{2}o (*Ἰησ. Χρ.*) vg syrr cop arm. 20 *σημείων*] + *ἀμήν* C*EKLX . . min co cop aeth.

Kürzerer Schluß bei LT^{1}Ψ 274^{mg} 579 k phil^{mg} cod-cop^{mg} codd-aeth: *πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ* (– Ψ) *Ἰησοῦς* (+ *ἐφάνη αὐτοῖς καὶ* Ψ k cop aeth) *ἀπὸ ἀνατολῆς* (+ *τοῦ ἡλίου* T^1) *καὶ ἄχρι* (*μέχρι* Ψ) *δύσεως ἐξαπέστειλεν δι᾽ αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας* (*ἀμήν*).

M. [illegible]'S LIBRARY

Nachtrag.

Zu Matth 25 14—30 *(228. S. 186 f.)*. **Ev. sec. Hebr.** *Ἐπεὶ δὲ τὸ εἰς ἡμᾶς ἧκον Ἑβραϊκοῖς χαρακτῆρσιν εὐαγγέλιον τὴν ἀπειλὴν οὐ κατὰ τοῦ ἀποκρύψαντος ἐπῆγεν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἀσώτως ἐζηκότος· τρεῖς γὰρ δούλους περιεῖχε, τὸν μὲν καταφαγόντα τὴν ὑπαρχὴν τοῦ δεσπότου μετὰ πορνῶν καὶ αὐλητρίδων, τὸν δὲ πολλαπλασιάσαντα τὴν ἐργασίαν, τὸν δὲ κατακρύψαντα τὸ τάλαντον· εἶτα τὸν μὲν ἀποδεχθῆναι, τὸν δὲ μεμφθῆναι μόνον, τὸν δὲ συγκλεισθῆναι δεσμωτηρίῳ.* Bei Euseb, Theophanie. (cf. Klostermann, *Apocrypha* II, No. 14.)

Druck von B. G. Teubner in Leipzig.